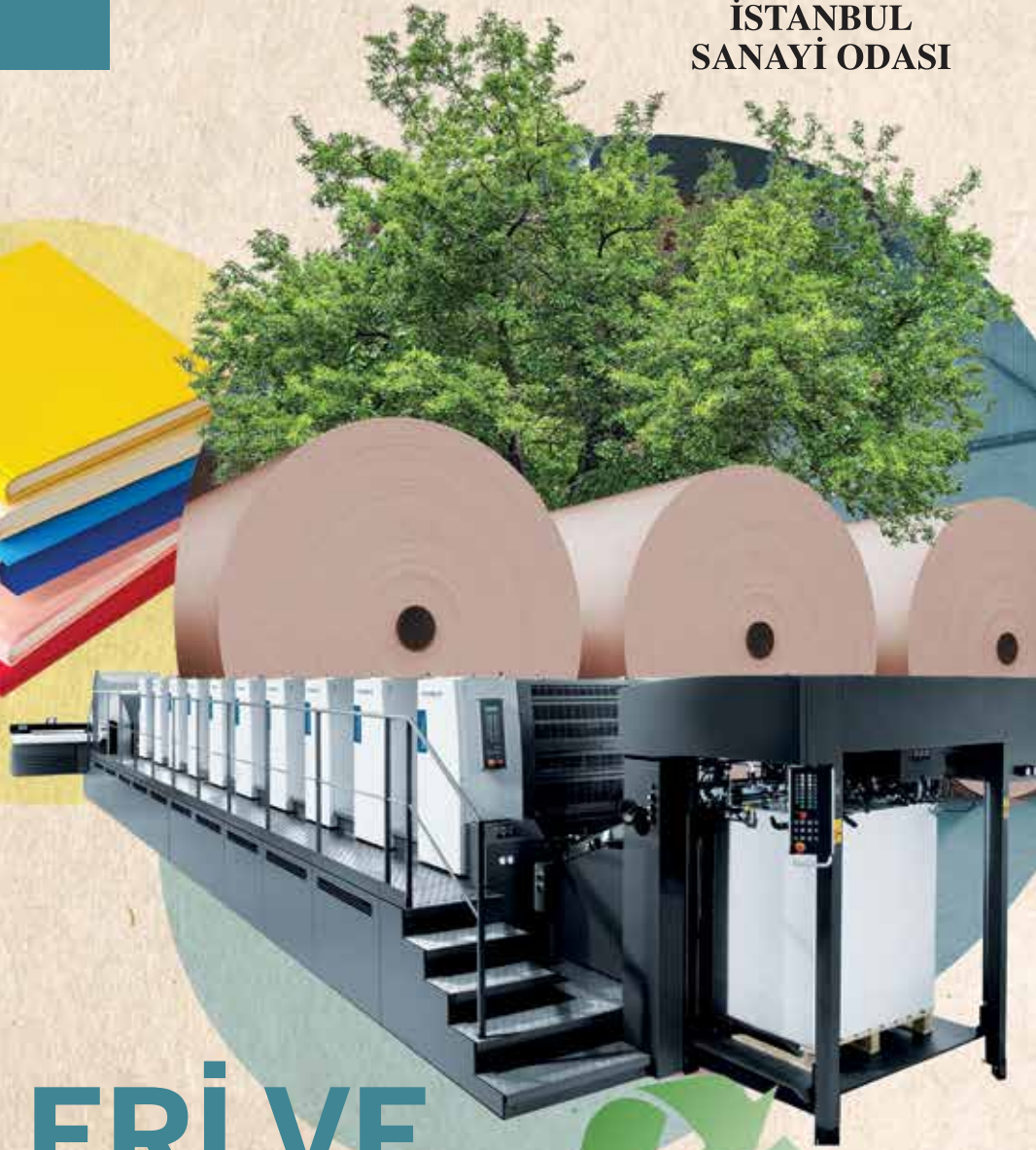

KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIM SANAYİ

İSTANBUL
SANAYİ ODASI

SEKTÖR RAPORLARI

**KAĞIT,
KAĞIT
ÜRÜNLERİ VE
BASIM SANAYİ
SEKTÖR
RAPORU**

**Küresel Rekabette İstanbul Sanayi Odası
Meslek Komiteleri Sektör Stratejileri Projesi**

ISBN: 978-625-6720-10-7
ISBN: 978-625-6720-11-4 (Elektronik)
İSO Yayın No: 2025/1
Sertifika No: 52731
Baskı, 1.000 Adet

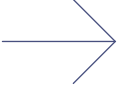
Mart 2025
İstanbul

İstanbul Sanayi Odası
Ekonomik Araştırmalar ve Kurumsal Finans Şubesi
Meşrutiyet Caddesi No:63
34430 Beyoğlu İstanbul
Tel: (212) 252 29 00 (pbx)
www.iso.org.tr

Grafik Tasarım ve Uygulama:
Prestij Reklam
www.prestijreklam.com

Basım Yeri:
İstanbul Küçükçekmece Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Dr. Oktay Duran Döner Sermaye İşletmesi
Beşyol Mah. İnönü Cad. No:32-34 Küçükçekmece İstanbul
Tel: (212) 426 09 74
<https://oktayduranmml.meb.k12.tr/>

Tüm hakları İstanbul Sanayi Odası'na aittir.
Bu yayındaki bilgiler ancak kaynak gösterilmek suretiyle kullanılabilir.

RAPORUN HAZIRLANMASINDA KATKIDA BULUNAN MESLEK KOMİTESİ VE SEKTÖR TEMSİLCİLERİ

26. Grup Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayii

Mehmet Nuri GÖRENOĞLU

Meclis Üyesi/Meslek Komitesi Başkanı
Mizan Oluklu Mukavva ve Ambalaj Sanayi Ticaret A.Ş.

Burhan ÖZDEMİR

Meclis Üyesi/ Meslek Komitesi Başkan Yrd.
Omaks Ajans ve Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Fatma SARAL KAYA

Meclis Üyesi
Halkalı Kağıt Karton San. ve Tic. A.Ş.

Baki Atilla CÖMERT

Meslek Komitesi Üyesi
Cömertler Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Amir SAYER

Meslek Komitesi Üyesi
Frimpeks Kimya ve Etiket Sanayi Ticaret A.Ş.

Altuğ Ulu

Meslek Komitesi Üyesi
Görsel Sanatlar Matbaacılık Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.

Emre Can Ertem

Meslek Komitesi Üyesi
Tem Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

27. Grup Basım, Yayın Sanayii

Zekeriya ACAR

Meclis Üyesi
Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş.

Sadettin KAŞIKIRIK

Meclis Üyesi
Oluşur Basım Hizmetleri Sanayi Ticaret A.Ş.

Mehmet Akif KAZMAZ

Meclis Üyesi / Meslek Komitesi Başkan Yrd.
Kazmaz Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Emre DURAN

Meslek Komitesi Başkanı
Sümer Yayın Matbaacılık Reklamcılık ve Plastik
Ambalaj Sanayi A.Ş.

Sena BALKAÇ

Meslek Komitesi Üyesi
Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Niyazi BİLİR

Meslek Komitesi Üyesi
Bilir Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Süleyman DEMİR

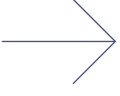
Meslek Komitesi Üyesi
Sade Ofset Matbaacılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd.
Şti.

Proje Koordinatörü

İstanbul Sanayi Odası Genel Sekreterliği

Proje Danışmanı

Dr. Can Fuat GÜRLESEL

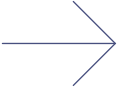

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	8
GRAFİKLER LİSTESİ	14
SUNUŞ	15
YÖNETİCİ ÖZETİ	16
EXECUTIVE SUMMARY	28
1. BÖLÜM: KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ	40
1.1. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Tanımı ve Kapsamı	41
1.1.1. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Tanımı	41
1.1.2. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Kapsamı	42
1.2. Türkiye’de Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Temel Göstergeleri	46
1.2.1. Temel Göstergeler	46
1.2.1.1. Girişim Sayıları	47
1.2.1.2. İstihdam	49
1.2.1.3. Üretim Değeri	51
1.2.1.4. Yaratılan Katma Değer	53
1.2.1.5. Ciro	56
1.2.2. Genel İmalat Sanayi İçinden Alınan Paylarda Gelişmeler	58
1.2.3. Sanayi Üretimi	60
1.2.4. İstihdam	62
1.2.5. İşgücü Verimliliği	62
1.2.6. Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Kapasitesi ve Üretim	63
1.2.6.1. Kağıt ve Karton Üretim Kapasitesi	64
1.2.6.2. Kağıt ve Karton Üretimi ve Tüketimi	65
1.2.6.2.1. Kağıt ve Karton Üretimi	66
1.2.6.2.2. Kağıt ve Karton Tüketimi	68
1.2.6.3. Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi	69
1.2.7. Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticareti	73
1.2.7.1. Miktar Olarak Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracat ve İthalatı	73
1.2.7.2. Değer Olarak Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracat ve İthalatı	76
1.2.7.2.1. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı	77
1.2.7.2.2. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı	92
1.3. Kağıt Sanayinde Temel Gelişme ve Rekabet Unsurları	104
1.3.1. Firma Ölçekleri	104
1.3.2. Üretim Maliyetleri	105
1.3.2.1. Hammadde Maliyetleri	105
1.3.2.2. Enerji Maliyetleri	109
1.3.2.3. Taşımacılık Maliyetleri	110
1.3.2.4. Finansman Maliyetleri	111

1.3.3. Hammadde Tedariki	112
1.3.3.1. Dünya’da Selüloz (Kağıt Hamuru) Üretimi	112
1.3.3.2. Selüloz Üretiminde Orman Kaynakları	112
1.3.3.3. Dünya’da Selüloz Üreticisi Ülkeler	113
1.3.3.4. Selüloz Üretiminde Endüstriyel Ormanlar	114
1.3.3.5. Türkiye’de Selüloz Üretimi ve Orman Varlıkları	116
1.3.3.6. Türkiye’de Endüstriyel Ormanlar	119
1.3.4. Atık Kağıt Yönetimi	121
1.3.4.1. Atık Kağıt Yönetiminin Önemi	121
1.3.4.2. Türkiye’de Atık Kağıt Kullanımı ve Yönetimi	122
1.3.4.2.1. Türkiye’de Atık Kağıt Kullanımı	122
1.3.4.2.2. Türkiye’de Atık Kağıt Hedefleri ve Yönetimi	124
1.3.4.2.3. Türkiye’de Atık Kağıt Geri Dönüşüm Sanayi	125
1.3.4.3. Ara Girdilerin Üretimi	125
1.3.5. Yatırımlar ve Yatırım Teşvikleri	126
1.3.6. Üretim Teknolojisi ve Teknoloji Faaliyetleri	130
1.3.7. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Uyumu	131
1.4. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi	131
1.4.1. Dünya Kağıt Üretimi, Tüketimi ve Ülkeler	131
1.4.1.1. Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretimi ve Atık Kağıt Kullanımı	132
1.4.1.2. Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi	134
1.4.1.3. Dünya Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi ve Tüketimi	136
1.4.1.4. Kağıt Ürünlerinde Pazar Gelişmeleri ve Öngörüler	141
1.4.1.4.1. Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri	141
1.4.1.4.2. Grafik ve Yazı Kağıtları	144
1.4.1.4.3. Temizlik Kağıtları ve Hijyen Kağıtlar (Ürünler)	146
1.4.2. Dünya Kağıt Sanayi Dış Ticareti	147
1.4.2.1. Dünya Kağıt Sanayi Dış Ticaretinde Genel Eğilimler	147
1.4.2.2. Dünya Kağıt Sanayi İhracatı	147
1.4.2.3. Dünya Kağıt Sanayi Ticaretinde Alt Sektör ve Ürünler	149
1.4.2.4. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İhracatçı Ülkeler	151
1.4.2.5. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İthalatçı Ülkeler	160
1.4.3. Türkiye’nin Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatında Konumu	170
1.4.4. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Eğilimler	173
1.4.4.1. Avrupa Pazarı	173
1.4.4.2. Uluslararası Düzenlemeler	176
1.4.4.3. Teknoloji Eğilimleri	179
1.5. Türk Kağıt Sanayinde Temel Rekabet Unsurları için Öneriler	180
1.5.1. Üretime İlişkin Öneriler	180
1.5.2. Üretim Maliyetlerine İlişkin Öneriler	180

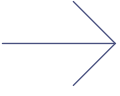

İÇİNDEKİLER

1.5.3. Hammadde Tedarikine ilişkin Öneriler	181
1.5.4. Atık Kağıt Yönetimi ve Kullanımı İçin Öneriler	182
1.5.5. İhracat İçin Öneriler	182
1.5.6. Yatırımlar ve Yatırım Teşvikleri İçin Öneriler	184
1.5.7. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Yatırımları, Yerinde Destek İhtiyaçları ve Teşvik Önerileri	185
1.5.8. Teknoloji ve İnsan Kaynakları için Öneriler	186
1.5.9. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik İçin Öneriler	186
2. BÖLÜM: BASIM SANAYİ	188
2.1. Basım Sanayinin Tanımı ve Kapsamı	189
2.1.1. Basım Sanayi	189
2.1.2. Basım Sanayinin Kapsamı	189
2.1.3. Basım Sanayinin Dış Ticaret Sınıflaması	191
2.1.4. Genişletilmiş Tanım; Basım ve Yayım Teknolojileri Sanayi	192
2.2. Sektörün Gelişimi ve Temel Göstergeleri	192
2.2.1. Genel Kapsam ve Metodoloji	192
2.2.2. Temel Göstergeler	192
2.2.2.1. Basım Sanayinde Girişim Sayıları	193
2.2.2.2. Basım Sanayinde İstihdam	195
2.2.2.3. Basım Sanayinde Üretim Değeri	196
2.2.2.4. Basım Sanayinde Katma Değer	198
2.2.2.5. Basım Sanayinde Cirolar	202
2.2.3. İmalat Sanayi İçinden Alınan Paylarda Gelişmeler	204
2.2.4. Sanayi Üretimi	205
2.2.5. İstihdam ve İşgücü Verimliliği	208
2.2.6. Dış Ticaret	211
2.2.6.1. Basım Sanayi Dış Ticareti	211
2.2.6.2. Basım Sanayi Ürünleri İhracatı	212
2.2.6.3. Basım Sanayi Ürünleri İthalatı	221
2.2.7. Basım Sanayi Pazar Büyüklüğü	228
2.2.7.1. Türk Basım Sanayinin Gelişimi	228
2.2.7.2. Türk Basım Sanayinde Pazar Büyüklüğü	230
2.2.7.3. Basım Sanayinde Alt Pazarlar ve İşler	232
2.2.7.4. Basım Sanayi Makine Yatırımları	239
2.2.7.5. Mürekkep İthalatı	242
2.2.7.6. Mesleki Eğitim	243
2.3. Dünya Basım Sanayi ve Türkiye'nin Konumu	243
2.3.1. Dünya Basım Sanayi Temel Büyüklükleri ve Öngörüler	243
2.3.2. Dünya Basım Sanayinde Baskı Türleri, Dijital Baskının Gelişimi	244
2.3.3. Dünya Basım Sanayinde Yatırımlar	246
2.3.4. Dünya Basım Sanayinde Genel Eğilimler	247
2.3.5. Dünya Basım Sanayinde Sürdürülebilirlik	249
2.3.6. Dünya Basım Sanayi Dış Ticareti	250

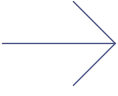
2.3.6.1. Dünya Basım Sanayi İhracatı	250
2.3.6.2. Dünya Basım Sanayi İhracatçıları ve İthalatçıları	253
2.3.6.2.1. Dünya Basım Sanayi İhracatçıları	253
2.3.6.2.2. Dünya Basım Sanayi İthalatçıları	257
2.3.7. Türkiye'nin Dünya İhracatında Konumu	262
2.4. Türkiye Basım Sanayinde Genel Eğilimler, Temel Rekabet Unsurları ve Gelişmeler	263
2.4.1. Genel Eğilimler ve Rekabet Alanları	263
2.4.2. Temel Rekabet Unsurlarına İlişkin Değerlendirmeler	264
2.4.2.1. Üretim Eğilimleri	264
2.4.2.2. Hammadde ve Girdi Tedariki	265
2.4.2.3. Teknoloji	266
2.4.2.4. Dijitalleşme	266
2.4.2.5. İhracat Pazarları ve Rakipler	266
2.4.2.6. Finansman ve Mali Yapı	267
2.4.2.7. İnsan Kaynakları	267
2.4.2.8. Piyasa ve Sektör Koşulları	268
2.4.2.9. Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm	268
2.5. Türk Basım Sanayi için Öneriler	268
2.5.1. Basım Sanayi için Hedefler	268
2.5.2. Hedefler için Politika Önerileri	269
KAYNAKLAR	273

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Sınıflandırmasında İmalat Grupları	44
Tablo 2:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Dış Ticaret Sınıflandırması	45
Tablo 3:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Girişim Sayıları	47
Tablo 4:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Alt Gruplar Girişim Sayıları	48
Tablo 5:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İstihdam	49
Tablo 6:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Alt Gruplar İstihdamı	50
Tablo 7:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Değeri	51
Tablo 8:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Değeri (Milyon TL)	52
Tablo 9:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Katma Değer	53
Tablo 10:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Katma Değer (Milyon TL)	54
Tablo 11:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Katma Değer/Üretim Değeri Oranı	55
Tablo 12:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Satışlar (Ciro) Değeri	57
Tablo 13:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Satışlar (Ciro) (Milyon TL)	57
Tablo 14:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Temel Göstergeler	58
Tablo 15:	İmalat Sanayinde Temel Göstergeler	59
Tablo 16:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinin Genel İmalat Sanayi Payındaki Gelişmeler (%)	59
Tablo 17:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Gelişmeleri Yıllık Değişim (Yüzde) ve Sanayi Üretim Endeksi (2015=100)	60
Tablo 18:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İstihdam Gelişmeleri	62
Tablo 19:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Verimlilik Gelişmeleri Kişi Başı Üretim Endeksi (2015=100)	63
Tablo 20:	Türkiye’de Kağıt ve Karton Üretim Kapasitesi (Ton)	64
Tablo 21:	Türkiye’de Kağıt Karton Üretim Kapasitesinin Ölçeklere Göre Dağılımı (2023)	65
Tablo 22:	Türkiye’de Kağıt ve Karton Üretimi ve Tüketimi (Ton)	66
Tablo 23:	Türkiye’de Kağıt ve Karton Üretimi (Ton)	67
Tablo 24:	Türkiye’nin Alt Gruplara Göre Oluklu Mukavva Kağıdı Üretimi (Ton)	67
Tablo 25:	Türkiye’nin Alt Gruplara Göre Karton Üretimi (Ton)	68
Tablo 26:	Türkiye’de Kağıt ve Karton Tüketimi (Ton)	69
Tablo 27:	Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi (Ton)	70
Tablo 28:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı (Ton)	73
Tablo 29:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı (Ton)	74
Tablo 30:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı (Ton)	75
Tablo 31:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı (Ton)	75
Tablo 32:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticareti	76
Tablo 33:	Türkiye Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı	78
Tablo 34:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticaret Sınıflamaları	79
Tablo 35:	Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Milyon Dolar)	81

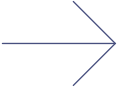
Tablo 36:	Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Ton)	82
Tablo 37:	Alt Ürünler İtibariyle İhracat Birim Fiyatı (Dolar/Kg)	83
Tablo 38:	Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	85
Tablo 39:	Hijyenik Havlular ve Tamponlar, Bebek Bezleri ve Benzeri Hijyenik Eşya İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	86
Tablo 40:	Temizlik ve Tuvalet Kağıtları İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	87
Tablo 41:	Kağıt, Karton, Selüloz Vatka ve Selüloz Liften Tabakalar İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	88
Tablo 42:	Tuvalet Kağıtları, Kağıt Havlu vb. İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	89
Tablo 43:	Diğer Kağıt, Karton vb. İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	90
Tablo 44:	Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	91
Tablo 45:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı	92
Tablo 46:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticaret Sınıflamaları	94
Tablo 47:	İthalatın Alt Sektörler ve Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon Dolar)	96
Tablo 48:	İthalatın Alt Sektörler ve Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Ton)	97
Tablo 49:	İthalatın Alt Sektörler ve Ürün Grupları İtibariyle Dağılımı (Birim Fiyat, Dolar/Kg)	98
Tablo 50:	Bir İki Yüzü Kaolin, İnorganik Madde Sıvanmış Kağıtlar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	99
Tablo 51:	Sıvanmamış Kağıt ve Karton İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	100
Tablo 52:	Kağıt/Karton Selüloz Vatka ve Selüloz Liften Tabakalar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	101
Tablo 53:	Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	102
Tablo 54:	Kraft Kağıtlar/Kartonlar-Sıvanmamış İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	103
Tablo 55:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Firma Ölçekleri	104
Tablo 56:	Türkiye’de Kağıt-Karton Harman Bileşimi (Ton)	105
Tablo 57:	Türkiye’de Selüloz Üretim Kapasitesi (Ton)	106
Tablo 58:	Türkiye’de Selüloz Üretimi (Ton)	106
Tablo 59:	Türkiye’nin Selüloz İthalatı	107
Tablo 60:	Türkiye’de Kağıt Üretiminde Kullanılan Atık Kağıt (Ton)	108
Tablo 61:	Türkiye Atık Kağıt İthalatı ve İthalat Fiyatları	108
Tablo 62:	Seçilmiş Ülkelerde Sanayide Elektrik Fiyatları (2023)	109
Tablo 63:	Seçilmiş Ülkelerde Akaryakıt Fiyatları (Dizel Benzin) (2023)	110
Tablo 64:	Seçilmiş Ülkelerde Ticari Kredi Faiz Oranları 2023 Ortalaması (Bir Yıl Vadeli Kredi)	111
Tablo 65:	Dünya Selüloz Üreticileri Kapasite (Bin Ton)	114
Tablo 66:	Türkiye’nin Orman Alanları	118
Tablo 67:	Kağıtlık Odun Üretimi	119
Tablo 68:	Türkiye’de Kağıt-Karton Harman Bileşimi (Ton)	122
Tablo 69:	İthal ve Yerli Atık Kağıt Tüketimi (Ton)	123
Tablo 70:	Türkiye’de Kağıt-Karton Harman Bileşiminde Atık Kağıt Kullanımının Kaynakları (Ton)	123

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 71:	Türkiye’de Kağıt Atıklarının Geri Dönüşüm Oranı Hedefleri ve Gerçekleşmeler	124
Tablo 72:	Türkiye’de Kağıt Geri Dönüşüm Kapasitesi ve Geri Dönüştürülen (İthal+Yerli) Atık Kağıt Miktarı	125
Tablo 73:	Kağıt Sanayinde Kullanılan Makine ve Cihazlar	126
Tablo 74:	Kağıt ve Karton Üretimi ile Finisajına Mahsus Makine ve Cihazlar İthalatı	127
Tablo 75:	Kağıt ve Karton Ürünleri İmalatına Mahsus Makine ve Cihazlar	128
Tablo 76:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinin Bölgesel Teşviklerde Yararlanacağı Unsurlar	129
Tablo 77:	Dünya Kağıt Hamuru Üretimi (Milyon Ton)	132
Tablo 78:	Dünya (32 Ülke) Kağıt Hamuru Üretimi (Milyon Ton)	133
Tablo 79:	Dünya Atık Kağıt Kullanımı (Milyon Ton)	133
Tablo 80:	Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi ve Üretimi (Milyon Ton)	134
Tablo 81:	Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi Öngörülleri (2024-2026) (Milyon Ton)	135
Tablo 82:	Dünya Kağıt Hamuru Üreticileri Kapasitesi (Bin Ton)	136
Tablo 83:	Dünya Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi (Milyon Ton)	137
Tablo 84:	Dünya Kağıt ve Karton Ürünleri Tüketimi (Milyon Ton)	138
Tablo 85:	Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Üretim Kapasitesi Öngörülleri (2024-2026) (Milyon Ton)	139
Tablo 86:	Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Üreticileri Kapasitesi (Bin Ton)	140
Tablo 87:	Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri Göstergeleri (Milyon Ton)	141
Tablo 88:	Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri Tüketiminin Bölgelere Dağılımı (Milyon Ton)	142
Tablo 89:	Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri Tüketim Öngörülleri (Milyon Ton)	143
Tablo 90:	Dünya Grafik ve Yazı Kağıtları Göstergeleri (Milyon Ton)	145
Tablo 91:	Temizlik Kağıtları ve Hijyen Kağıtlar (Ürünler) Göstergeleri (Milyon Ton)	146
Tablo 92:	Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı ve Dünya Mal Ticareti İçindeki Payı	148
Tablo 93:	Alt Sektörler İtibariyle Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı (Milyon Dolar)	150
Tablo 94:	Dünya Kağıt ve Kağıt Sanayinde İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar, 2023)	152
Tablo 95:	Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	153
Tablo 96:	Bir-İki Yüzü Kaolin, İnorganik Maddeler ile Sıvanmış Kağıtlar İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	154
Tablo 97:	Kağıt-Karton/Selüloz Votka ve Liftten Tabakalar İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	155
Tablo 98:	Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	156
Tablo 99:	Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar (Perfore Edilmemiş) İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	157
Tablo 100:	Kraft Kağıt/Kartonlar-Sıvanmamış İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	158
Tablo 101:	Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İhracat Pazarları (Milyon Dolar)	159
Tablo 102:	Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatçısı Ülkeler (Milyon Dolar, 2023)	161
Tablo 103:	Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatçısı Ülkeler (Milyon Dolar, 2023)	162
Tablo 104:	Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	163
Tablo 105:	Bir-İki Yüzü Kaolin, İnorganik Maddeler ile Sıvanmış Kağıtlar İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	164

Tablo 106:	Kağıt-Karton/Selüloz Vatka ve Liftten Tabakalar İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	165
Tablo 107:	Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	166
Tablo 108:	Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar (Perfore Edilmemiş) İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	167
Tablo 109:	Kraft Kağıt/Kartonlar-Sıvanmamış İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	168
Tablo 110:	Hijyenik Havlu ve Bezler, Bebek Bezleri İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)	169
Tablo 111:	Dünya Kağıt İhracatı ve Türkiye'nin Payı	170
Tablo 112:	Alt Sektör Grupları İtibariyle Türkiye'nin Dünya Kağıt Sanayi İhracatı İçinde Payı (Yüzde)	172
Tablo 113:	Avrupa Kağıt Sanayi Temel Göstergeleri	174
Tablo 114:	Kağıt Ürünleri İthalatının Dağılımı (Bin Ton)	174
Tablo 115:	Avrupa Kağıt Ürünleri Tüketimi (Milyon Ton)	175
Tablo 116:	Basım Sanayi Dış Ticaret Sınıflaması	191
Tablo 117:	Basım Sanayinde Girişim Sayıları	193
Tablo 118:	Basım Sanayinde Girişim Sayılarının Alt Sektörlere Dağılımı	194
Tablo 119:	Basım Sanayinde İstihdam	195
Tablo 120:	Basım Sanayinde İstihdamın Alt Sektörlere Dağılımı	196
Tablo 121:	Basım Sanayinde Üretim Değeri	197
Tablo 122:	Basım Sanayinde Alt Sektörler İtibariyle Üretim Değerinde Gelişmeler (Milyon TL)	198
Tablo 123:	Basım Sanayinde Katma Değer	199
Tablo 124:	Basım Sanayinde Yarattılan Katma Değerin Alt Sektörler İtibariyle Gelişimi (Milyon TL)	200
Tablo 125:	Basım Sanayinde Katma Değer/Üretim Değeri Oranı (Yüzde)	201
Tablo 126:	Basım Sanayinde Cirolar (Satışlar)	202
Tablo 127:	Basım Sanayinde Alt Sektörler İtibariyle Ciroların Gelişimi (Milyon TL)	204
Tablo 128:	Basım Sanayinde Temel Göstergeler	204
Tablo 129:	İmalat Sanayinde Temel Göstergeler	205
Tablo 130:	Basım Sanayinin Genel İmalat Sanayi Payındaki Gelişmeler (%)	205
Tablo 131:	Basım Sanayinde Üretim Gelişmeleri Yıllık Değişim (Yüzde) ve Sanayi Üretim Endeksi (2015=100)	206
Tablo 132:	Basım Sanayi Alt Sektörlerinde Üretim Gelişmeleri (2015=100)	208
Tablo 133:	Basım Sanayinde İstihdam Gelişmeleri	209
Tablo 134:	Basım Sanayinde Verimlilik Gelişmeleri Kişi Başı Üretim Endeksi (2015=100)	210
Tablo 135:	Basım Sanayi Dış Ticareti	211
Tablo 136:	Basım Sanayi Ürünleri İhracatı	213
Tablo 137:	Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Milyon Dolar)	214
Tablo 138:	Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Ton)	215
Tablo 139:	Alt Sektörler İtibariyle İhracat Birim Fiyat (Dolar/Kg)	216
Tablo 140:	Basım Sanayi Ürünleri İhracatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	218

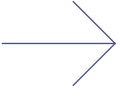

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 141: Kitaplar, Broşürler ve Benzeri Matbuat İhracatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	219
Tablo 142: Basılı Diğer Yayınlar, Resimler, Fotoğraflar İhracatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	220
Tablo 143: Basım Sanayi İthalatı	221
Tablo 144: Alt Sektörler İtibariyle İthalat (Milyon Dolar)	222
Tablo 145: Alt Sektörler İtibariyle İthalat (Ton)	223
Tablo 146: Alt Sektörler İtibariyle İthalat Birim Fiyat (Dolar/Kg)	224
Tablo 147: Basım Sanayi Ürünleri İthalat Yapılan Ülkeler	226
Tablo 148: Kitaplar, Broşürler ve Benzeri Matbuat İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	227
Tablo 149: Her Nevi Çıkartmalar İthalatı Yapılan Ülkeler	227
Tablo 150: Diğer Yayınlar, Resimler, Fotoğraflar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)	228
Tablo 151: Basım Sanayi Ciro Büyüklüğü (Milyon TL)	230
Tablo 152: Seçilmiş Ülkelerde Üretim Değeri Gelişimi (Milyar Euro)	232
Tablo 153: Yayınlanan Gazete ve Dergi Sayısı	233
Tablo 154: Yayınlanan Gazete ve Dergi Tirajları	233
Tablo 155: Yayınlanan Materyallerin Türüne Göre Sayısı (2010-2023)	234
Tablo 156: Yayımcı Türüne Göre Yayınlanan Materyal Sayısı (2008-2023)	235
Tablo 157: Türkiye’de Kitap Pazarı (Adet)	236
Tablo 158: Türkiye’de Kitap Pazarı (Milyon Dolar)	236
Tablo 159: Türkiye’de Ambalaj Ürünleri Üretimi (Bin Ton)	238
Tablo 160: Türkiye’de Medya Harcamaları ve Basılı Malzemeler (Milyar TL)	239
Tablo 161: Offset Baskı Makineleri İthalatı (*)	240
Tablo 162: Fleksografik Baskı Makineleri İthalatı	240
Tablo 163: Gravür Baskı Makineleri İthalatı	241
Tablo 164: Levhalar, Silindirler ve Diğer Baskı Elemanları Vasıtasıyla Baskı Yapan Makineler İthalatı	241
Tablo 165: Basım Sanayi Mürekkep İthalatı (Milyon Dolar)	242
Tablo 166: Basım Sanayi Mürekkep İthalatı (Ton)	242
Tablo 167: Dünya Basım Pazarı Büyüklüğü (Milyar Dolar)	243
Tablo 168: Dünya Basım Pazarı Büyüklüğü Öngörülleri (2028, Milyar Dolar)	244
Tablo 169: Dünya Dijital Baskı Pazarı Büyüklüğü Öngörülleri (2029, Milyar Dolar)	245
Tablo 170: Dünya Basım Sanayinde Yatırım Tercihleri (2024, Yüzde Pay)	247
Tablo 171: Dünya Basım Sanayi Ürünleri İhracatı	251
Tablo 172: Alt Sektörler İtibariyle Dünya Basım İhracatı (Milyar Dolar)	252
Tablo 173: Basım Sanayi Ürünleri İhracatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	254
Tablo 174: Kitap, Broşür vb. Matbuat İhracatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	255
Tablo 175: Basılı Diğer Yayınlar İhracatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	256

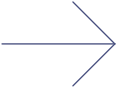
Tablo 176: Basım Sanayi Ürünleri İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	258
Tablo 177: Basım Sanayi Ürünleri İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	259
Tablo 178: Kitap Broşür vb. Matbuat İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	260
Tablo 179: Basılı Diğer Yayınlar İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)	261
Tablo 180: Dünya Basım Sanayi İhracatı ve Türkiye'nin Payı	262
Tablo 181: Basım Sanayinde Temel Rekabet Unsurları	264
Tablo 182: Türk Basım Sanayinde Firma Ölçekleri ve Büyüklükleri (2022)	265
Tablo 183: Basım Sanayi Hedefler	269

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Girişim Sayıları	48
Grafik 2:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İstihdam	50
Grafik 3:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Değeri (Milyon TL)	52
Grafik 4:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Yaratılan Katma Değer (Milyar TL)	54
Grafik 5:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Yaratılan Katma Değerin Üretim Değeri İçinde Payı (Yüzde)	56
Grafik 6:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Üretim Endeksi Gelişmeleri (2015=100)	61
Grafik 7:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Yıllık Üretim Gelişimi (Yüzde)	61
Grafik 8:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Kişi Başı Üretim Endeksiyle Verimlilik Gelişmeleri (2015=100)	63
Grafik 9:	Türkiye İhracatı İçindeki Payı (%)	77
Grafik 10:	Ortalama İhracat Birim Fiyatı (Dolar/Kg)	78
Grafik 11:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı (Milyon Dolar)	93
Grafik 12:	Grafik ve Yazı Kağıtlarının Kullanım Alanlarının Dağılımı (Yüzde, 2023)	145
Grafik 13:	Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dünya İhracatı (Milyar Dolar)	148
Grafik 14:	Türk Kağıt Ürünleri İhracatının Dünya İhracatında Payı (Yüzde)	171
Grafik 15:	Basım Sanayinde Girişim Sayıları	194
Grafik 16:	Basım Sanayinde İstihdam	195
Grafik 17:	Basım Sanayinde Üretim Değeri (Milyar TL)	197
Grafik 18:	Basım Sanayinde Yaratılan Katma Değer (Milyar TL)	199
Grafik 19:	Basım Sanayinde Yaratılan Katma Değerin Üretim Değeri İçinde Payı (Yüzde)	201
Grafik 20:	Basım Sanayinde Ciro Büyüklüğü (Milyar TL)	203
Grafik 21:	Basım Sanayi Üretim Endeksi Gelişmeleri (2015=100)	207
Grafik 22:	Basım Sanayinde Yıllık Üretim Gelişimi (%)	207
Grafik 23:	Basım Sanayinde Verimlilik Gelişmeleri Kişi Başı Üretim Endeksi (2015=100)	210
Grafik 24:	Basım Sanayi Ürünleri İhracatı	212
Grafik 25:	Basım Sanayi Ürünleri Ortalama İhracat Birim Fiyatı (Dolar/Kg)	213
Grafik 26:	Dünya Basım Sanayi İhracatı (Milyar Dolar)	251
Grafik 27:	Türkiye'nin Dünya İhracatı İçinden Aldığı Pay (Yüzde)	262

SUNUŞ

Sanayi sektörü günümüzde birçok faktörün eşanlı etkisiyle köklü bir küresel dönüşümden geçiyor. Teknolojideki atılım dijitalleşmeyi baş döndürücü bir hızda üretim süreçlerine dahil ederken, iklim değişikiminin artan olumsuz etkileri sürdürülebilirlik ilkelerinin daha hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi konusunda ülkeleri zorluyor. Tüm bunlara ek olarak korumacılık eğilimlerinin giderek arttığı bir dünyaya ilerliyoruz. Bu ortamda Türk sanayisi bir taraftan küresel dönüşüme ayak uydurmaya çalışırken, diğer taraftan yurtiçinde enflasyonla mücadeleyi merkezine alan mevcut ekonomik programın gerekleri doğrultusunda azımsanmayacak bir fedakârlık sergiliyor.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) olarak geçmişte olduğu gibi bugünün zorlu koşullarında da sanayi sektörlerimizin geleceğe hazırlanma ve strateji geliştirme yeteneklerine yardımcı olma sorumluluğu ile hareket ediyoruz. 2001 yılından bu yana Meslek Komitelerimiz ile eşgüdüm içerisinde hazırlanan sektör raporlarımız bu sorumluluk bilincinin bir ürünü. “Kağıt, Kağıt Ürünleri ve Basım Sanayi” raporu, bu kapsamda hazırladığımız 35. rapor.

Gerek dünyada gerekse de ülkemizde geleneksel sektörler içerisinde yer alan kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi, aynı zamanda yukarıda belirttiğim küresel eğilimlerden de fazlasıyla etkilenen sektörler arasında öne sıralarda yer alıyor. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi açısından sürdürülebilirlik ilkelerine uyum kendisini her geçen gün daha fazla dayatırken, aynı çerçevede plastik vb. ürünlere alternatif oluşturması da sektöre önemli fırsatlar sunuyor. Benzer şekilde bilgi toplumu ve teknolojinin yarattığı yeni koşullar -özellikle de dijital eğilimler- basım sanayi açısından da kendini yenileme ve değişimlere yüksek uyum düzeyini zorunluluk haline getiriyor. Yine sosyal ve kültürel hayatla köklü bağlara sahip olmaları da bu alanlardaki yenilikleri her iki sektör için önemli fırsatlara dönüştürüyor.

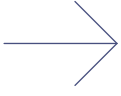
Raporumuz tüm bu dinamik yapıyı gözeterik iki sektörü birbirinden ayrı iki ana bölümde ele alıyor. Her iki ana bölüm kendi içerisinde sektörlerin tanım ve kapsamı, Türkiye’deki fotoğrafını ortaya koyan temel göstergeleri ve gelişme dinamikleri, küresel ölçekteki mevcut görünümü ve son olarak da geleceğe dönük politika önerilerini içeren alt bölümlerden oluşuyor.

Raporun genel bulguları, sanayimizin geneli için olduğu gibi kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi için de dijital dönüşüm ve sürdürülebilirlik ilkelerine uyum başlıklarında daha fazla çaba sarfetmemiz gerektiğini ortaya koyuyor. Bu çerçevede raporun sektörde faaliyet yürüten değerli firmalarımız için yol gösterici olacağı inancını taşıyorum.

Bu çerçevede raporun oluşturulmasında, İSO 26. Grup Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayii ile 27. Grup Basım, Yayın Sanayii Meslek Komitesi üyelerimiz ile sektör temsilcilerinin çok değerli katkıları oldu. Bu hazırlık sürecinde yer alan tüm paydaşlarımıza, raporu hazırlayan değerli danışmanımız Dr. Can Fuat Gürlesel’e, süreci başından sonuna koordine eden Ekonomik Araştırmalar ve Kurumsal Finans Şubemize ve emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Erdal BAHÇIVAN
İstanbul Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayi Tanımı

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, ağırlıklı olarak çeşitli ağaç türleri ve az miktarda da jüt, kendir, kamyş gibi yıllık bitkilerden selüloz, odun hamuru üretilmesi ile bu ara ürünlerin ve diğer önemli bir hammadde olan ve kullanılmış kağıtların geri dönüşümüyle elde edilen atık kağıdın (hurda kağıt olarak da tanımlanmaktadır) çeşitli mekanik ve kimyasal işlemlerle kağıda dönüştürülmesine kadar geçen aşamaları içeren sanayi koludur.

Kağıdın yapımında kullanılan ham maddenin üretimi ve işlenmesinden son ürün elde edilmesine gelinceye kadarki süreçte üç alt sektör tanımlanmaktadır. Bunlar;

I. Kağıt hamuru imalatı

II. Kağıt ve karton imalatı

III. Kağıt ve karton ürünleri imalatı'dır.

Kağıt-karton grupları uluslararası literatürde kültürel ve endüstriyel kağıtlar olmak üzere iki temel grupta sınıflandırılmaktadır.

Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri imalatı sanayi NACE.2 sektör sınıflandırmaları içinde 17 numaralı grubu oluşturmaktadır. Kâğıt ve kağıt ürünleri, uluslararası dış ticaret sınıflamaları içinden "Fasıl" gruplamaları itibariye 48 numaralı fasılı oluşturmaktadır. Ayrıca 96 fasıldan 9619 kodu da dış ticaret sınıflamasına dahildir.

Türkiye'de Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinin Temel Göstergeleri

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde girişim sayılarında önemli bir artış yaşanmıştır. 2015 yılında girişim sayısı 3.217 iken 2023'te 5.256 olarak gerçekleşmiştir.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde toplam çalışan sayısı yükselme eğilimi içinde olmuştur. Mevcut firmaların ölçeklerinde büyümeler yaşanmıştır. İstihdam 2015 yılında 68.062 iken 2023 yılında 97.517 olmuştur.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde 2015 yılında 27,87 milyar TL olan üretim değeri 2023 yılında 394,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Üretim değeri 2015-2023 arasında ABD doları cinsinden de 11,26 milyar dolardan 16,8 milyar dolara yükselmiştir.

Yaratılan katma değer 2015 yılında 5,76 milyar TL iken 2023 yılında 91,81 milyar TL'ye yükselmiştir. ABD doları cinsinden yapılan hesaplamalarda yaratılan katma değer 2,12 milyar dolardan 3,91 milyar dolara çıkmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde katma değer yaratma oranı ortalama yüzde 23-25 arasındadır.

Kağıt sanayinin imalat sanayinin genelinden aldığı paylardaki gelişmeler şöyledir; 2015-2023 yılları döneminde girişim sayısının payı yüzde 0,86'dan yüzde 1,14'e yükselmiştir. İstihdam içindeki payı ise 2015 yılında yüzde 1,74 iken 2023 yılında yüzde 1,92'ye yükselmiştir. Üretim değeri, katma değer ve ciro payları 2015 yılından sonra artış eğilimi içinde olmuş ve 2021 yılında en yüksek paylara ulaşılmıştır.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi miktar olarak 2015-2023 arasında yüzde 30,5 artmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde istihdam artışı 2015-2023 arasında yüzde 43,1 olarak gerçekleşmiştir. 2015-2023 arasındaki işgücü verimliliği yüzde 8,8 azalmıştır.

Kağıt ve karton üretim kapasitesi 2023 yılında 7,015 milyon ton olmuştur. Üretim kapasitesi yıllık 100 bin ton ve üzerinde olan 20 fabrikada 5,19 milyon ton kapasite mevcuttur. Yıllık üretim kapasitesi 50-100 bin ton arasında olan 18 fabrikanın toplam üretim kapasitesi 1,30 milyon tondur.

2015 yılında 3,75 milyon ton olan üretim 2022 yılında 5,4 milyon tona kadar yükselmiş, 2023 yılında ise 5,24 milyon tona inmiştir. Tüketimde benzer bir büyüme göstermektedir. 2015 yılında 5,86 milyon tona olan tüketim kademeli bir artış göstermiş ve 2022 yılında 7,26 milyon tona kadar yükseldikten sonra 2023 yılında 6,92 milyon ton olmuştur.

Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 2015 yılından bu yana kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Toplam ihracat 2015 yılında 906.606 ton iken 2022 yılında 1,63 milyon ton ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında küresel ticaretteki daralmaya bağlı olarak kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 1,52 milyon tona gerilemiştir.

Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı 2015 yılından sonra durağanlaşmış ve dalgalanma eğilimi içinde 2023 yılı itibariyle gerilemiştir. Yurtiçi tüketimdeki artışa rağmen yine yurtiçinde oluşturulan önemli ilave ve yeni kapasiteler ile sağlanan üretim artışı, ithalatı sınırlamaya başlamıştır. Toplam ithalat 2015 yılında 2,92 milyon ton iken 2023 yılında ithalat 2,69 milyon tona inmiştir.

Kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 2015 yılında 1,97 milyar dolar iken 2022 yılında 3,72 milyar dolar ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında küresel ticaretteki daralma sonucu Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı da gerilemiş ve 3,51 milyar dolar olmuştur. Kağıt ve kağıt ürünleri ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı da 2015-2023 döneminde yükselmiştir. 2015 yılında yüzde 1,3 olan pay 2022 yılında yüzde 1,46'ya kadar yükselmiş, 2023 yılında ise yüzde 1,37 olmuştur.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi ihracatı çok geniş bir pazar yelpazesine sahip bulunmaktadır. Hemen tüm coğrafyalara ve ülkelere ihracat gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte ihracatta altı ana grup bulunmaktadır. Bunlar; Avrupa ve İngiltere, komşu ülkeler, yakın ülkeler, Amerika kıtası, Orta Asya ülkeleri ve Afrika ülkeleridir.

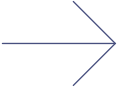
Kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı 2015-2020 arasında genel olarak dalgalanma göstermiş ve durağan kalmıştır. İthalat kuvvetli iç ve dış talebe bağlı olarak sıçrama

göstermiş ve 2022 yılında 4,14 milyar dolar ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında ise ithalat 3,17 milyar dolara inmiştir. Kağıt ve kağıt ürünleri ithalatının Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payı 2023 yılında yüzde 0,88 ile son 9 yılın en düşük seviyesine inmiştir.

Türkiye'nin en yüksek ithalat gerçekleştirdiği ürün grubu bir-iki yüzü kaolin veya inorganik maddeler ile sıvanmış olan kağıtlardır. Bu ürün grubunda görece çok sayıda ülkeden ithalat yapılmaktadır. Bununla birlikte en çok ithalat yapılan ülke Çin'dir. Finlandiya ve İsveç ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadırlar. Finlandiya ve İsveç orman varlıkları ile önemli üretici ülkelerdir. İlk üç ülkeyi görece yüksek ithalatlar ile Almanya, Birleşik Krallık, İtalya, Slovenya, İspanya ve Sırbistan izlemektedir. Bu ülkelerin tamamı AB ülkeleridir. Güney Kore, Yunanistan ve ABD başta olmak üzere diğer çok sayıda ülkeden de azalan ölçeklerde ithalat yapılmaktadır.

Kağıt Sanayinde Temel Gelişme ve Rekabet Unsurları

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde firma ölçeklerinin yapısı küçük ve orta ölçekli firmalar ile birlikte büyük ölçekli çok sayıda firmayı da kapsamaktadır. Sanayide 1-9 kişi arasında istihdama sahip olan 4.028 mikro firma faaliyet göstermektedir. 10-49 çalışana sahip firmaların sayısı 890'dır. 272 adet 49-250 çalışana sahip orta ölçekli firma vardır. Birçoğu yabancı sermayeli firma olmak üzere sanayide büyük ölçekli 66 firma bulunmaktadır.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde temel rekabet unsurlarının başında üretim maliyetleri gelmektedir. Sanayinin kullandığı girdiler ile hizmetlerin önemli bir bölümü doğrudan veya dolaylı olarak ithalata bağımlıdır veya döviz cinsinden fiyatlanmaktadır. Selüloz tamamen, atık kağıtlar büyük ölçüde, enerjide doğalgaz doğrudan, elektriğin bir kısmı ithalata bağımlıdır. Taşımacılık maliyetleri de dolaylı olarak ithalata bağımlıdır. Kullanılan ithal kimyasalların maliyetleri de yine yurtdışına bağımlıdır. Bu çerçevede Türkiye’de kağıt ve karton sanayinin üretim maliyetleri öncelikle döviz kurlarındaki gelişmelere aşırı bağımlıdır.

Kağıt-karton üretiminde kullanılan hammadde büyüklüğü artmaktadır. 2015 yılında 3,75 milyon ton olan hammadde kullanımı 2023 yılında 5,24 milyon tona yükselmiştir. 2023 yılında kağıt-karton harman bileşimi veya kullanılan hammaddelerin dağılımında hurda veya atık kağıtlar 3,79 milyon ton ile yüzde 72,3 pay almıştır. Selüloz kullanımı 2023 yılında 1,34 milyon ton ile yüzde 25,6 pay almıştır. Dolgu maddeleri kullanımı 2023 yılında 103.603 ton olmuştur.

Kağıt üretiminde kullanılan atık kağıt büyüklüğü 2015 yılında 2,79 milyon ton iken, 2023 yılında 3,79 milyon ton olmuştur. Yurtiçi atık kağıt kullanımı 2,62 milyon ton olmuş ve payı yüzde 69,1’e inmiştir. İthal atık kağıt kullanımı ise 1,16 milyon ton ve payı 30,9’a yükselmiştir. 2023 yılında 183,4 milyon dolar tutarında atık kağıt ithal edilmiştir.

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin rekabet unsurları içinde dezavantaja sahip olduğu alanların en önemlisi hammadde tedarikinde yurtdışına bağımlı olmasıdır. Kağıt temel hammaddesi olan selüloz (kağıt hamuru) Türkiye’de çok küçük ölçekte üretilmektedir ve büyük ölçüde ithal edilmektedir.

Dünyada selüloz üretimi için odun kaynaklarında yüzde 36 payı ile endüstriyel ormanlar (plantasyonlar) ilk sırayı almaktadır. Dünyada artan eğilim kağıt üretiminde kullanılacak selüloz hammaddesi için endüstriyel ormanlar kurulması ve yetiştirilmesidir. Endüstriyel ormanlar hızlı gelişen ağaç türlerinden oluşturulmaktadır. Endüstriyel ormanlar hektarda yıllık ortalama hacim gelişimi en az 10 m³/ha olan yüksek büyüme hızlarına sahip ağaç türleriyle kurulan ve 10-30 yılda, amaca göre bazı türlerde 10 yıldan az sürede hasat edilen ticari plantasyonlardır. Endüstriyel odun üretiminin doğal ormanlardan plantasyon ormanlarına

kaymasının 2030’larda yüzde 40’a, 2050’lerde ise yüzde 75’e çıkacağı tahmin edilmektedir.

Endüstriyel ormancılığın temelinde öncelikle orman mülkiyet hakları ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Orman varlıklarının sahibi ve işleticisi hemen çoğu ülkede vatandaşları adına kamudur. Bu nedenle endüstriyel ormancılık için bu hassas konuda iyileştirmeler içeren düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda dünya örnekleri içinde 4 farklı uygulama öne çıkmaktadır; Orman mülkiyetinin sanayici firmalara satışı, Orman mülkiyetinin geliştirici firmalara satışı, Ormanlık alanın firmalara veya geliştirici firmalara kiralanması, Ormanlık alanın firmalara tahsisidir. Başarılı olmayan bir uygulama ise orman yetiştirme alanlarının tahsisidir.

Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı verilerine göre Türkiye’de 2023 yılı itibarıyla 153.500 ton selüloz üretim kapasitesi bulunmaktadır. 2023 yılında selüloz üretimi 35.000 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu nedenle Türkiye kağıt sanayi kağıt ve kağıt ürünleri üretiminde kullanılan selülozun tamamını ithal etmektedir. 2023 yılında 1,14 milyar dolar tutarında 1,61 milyon ton selüloz ithalatı gerçekleşmiştir.

2023 yılında Türkiye’nin orman varlıklarının büyüklüğü 23,36 milyon hektardır. Türkiye alan itibarıyla göreceli geniş bir orman varlığına sahip olmakla birlikte özellikle endüstriyel hammadde üretiminde kullanılacak kalitede orman varlıkları sınırlı kalmaktadır. Kağıtlık odun üretimi farklı kalitelerde olmak üzere 2022 yılında 5,39 milyon metreküp ve 2023 yılında 3,16 milyon metreküp olarak gerçekleşmiştir.

Gerek ithalata dayalı hammadde sağlanmasındaki gelişmeler ve gerekse gelecekte devam etmesi beklenen talep artışı dikkate alındığında iç piyasadan sürdürülebilir hammadde sağlanabilmesinin yolu özel endüstriyel plantasyonlardan geçmektedir.

Türkiye’de kağıt üretimi için kullanılan atık kağıt toplamı 2023 yılında 3,79 milyon tona ulaşmıştır. Yurtiçinde toplanan atık kağıtlar artış göstermektedir. 2021 yılında 3,74 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de toplanan atık kağıtların büyüklüğü kadar kalitesi de önem taşımaktadır. Türkiye’de toplanan atık kağıtların kalitesi genellikle düşük olmaktadır. Türkiye’de atık kağıtların toplanmasında yerel yönetimler büyük işlev görmektedir. Ancak tüm

atıklar karışık olarak toplanmakta ve yeterli kalitede olmamaktadır. Yurtiçinde tüketilen 6,92 milyon tonu aşkın kağıdın 500 bin tonunun arşivlendiği varsayımı ile çıkan 6,42 milyon ton kağıdın önemli bir bölümünün geri dönüştürülmesi gerekmektedir.

Türkiye’de atık kağıt geri dönüşüm sanayinde son yıllarda teşviklerin de etkisi ile birlikte önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Buna bağlı olarak 2023 yılında geri dönüşüm kapasitesi 5,4 milyon tona ulaşmıştır. 2023 yılında 5,15 milyon ton kağıdın geri dönüşümü gerçekleştirilmiştir. Devam eden yatırımlar ile 2026 yılında kapasite 8,74 milyon tona yükselecektir.

Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi

Dünyada kağıt üretiminde iki temel hammadde kullanılmaktadır. Bunlardan ilki ağaçlardan (ve diğer bitkilerden) elde edilen kağıt hamurudur. İkincisi ise atık kağıtlardır. Toplam hammadde üretimi ve tüketimi içinde atık kağıtların payı artmaktadır. Ağaçlardan kağıt hamuru üretimi 2015-2023 arasında dalgalanma göstermiştir. 2015 yılında toplam 165,1 milyon ton olan kağıt hamuru üretimi 2023 yılında 174,9 milyon ton olmuştur.

Kağıt üretiminde kullanılan ikinci önemli hammadde atık kağıtlardır. Atık kağıtların hammadde olarak kullanımı 2015-2023 yılları arasında dalgalanma göstererek artmıştır. 2015 yılında 228,25 milyon ton olan atık kağıt kullanımı 2023 yılında 237,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İki hammadde içinde atık kağıtların tüketimdeki payı 2015 yılında yüzde 58 iken 2023 yılında yüzde 58,3’e yükselmiştir.

Dünya kağıt ve karton ürünleri üretimi istikrarlı ve kademeli artışını sürdürmektedir. Bununla birlikte 2018-2023 döneminde yaşanan ekonomik ve jeopolitik gelişmeler ile talepte ve üretimde dalgalanmalar yaşanmıştır. 2018 yılında 410 milyon ton olan üretim 2022 yılında 432 milyon tona çıkmış, 2023 yılında ise 427,2 milyon tona düşmüştür.

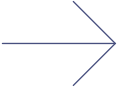
Dünya kağıt ve kağıt ürünleri tüketiminde 2018-2023 döneminde artış yaşanmıştır. 2018 yılında 405,9 milyon ton olan tüketim 2022 yılında 427,7 milyon ton ve 2023 yılında ise 423 milyon ton olmuştur. En yüksek tüketim kağıt ve kartondan ambalaj ürünlerinde gerçekleşmektedir. Kağıt ve kartondan ambalajlar tüketimi 2023 yılında 275,6 milyon tondur. Ambalaj ürünleri içinde ise oluklu mukavvadan ambalajlar

tüketimi artmaktadır. Kağıt tüketiminde ikinci büyük grubu grafik, yazı ve baskı kağıtları oluşturmaktadır. Bu ürün grubunda tüketim gerilemeye devam etmektedir. Temizlik kağıtları tüketimi kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Diğer kağıt ve karton ürünleri tüketiminde ise göreceli olarak bir durağanlaşma yaşanmaktadır.

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri üretim kapasitesi 2023 yılında 490 milyon tona yükselmiştir. 2024-2026 döneminde yeni kapasite yatırımlarının 8 milyon ton olacağı öngörülmektedir. Yeni kapasitelerin Çin, Hindistan, Brezilya, Endonezya, Polonya ağırlıklı olacağı görülmektedir. Bazı gelişmiş ülkelerde ise kapasitelerde sınırlı düşüşler planlanmaktadır.

Dünya kağıt sanayi ihracatı 2015 yılında 172,15 milyar dolar iken 2023 yılında 205,58 milyar dolara yükselmiştir. 2023 yılı verileri itibariyle en çok ticaret yapılan alt grup 93,94 milyar dolar ile kağıt ve kartonlardır. İkinci en çok ihracatı yapılan ana grup temizlik kağıtları, hijyen kağıtlar ve bebek bezleridir. Bu ana grupta 2023 yılında ihracat 37,95 milyar dolar olmuştur. Kağıt ve kartondan ambalaj ürünleri ticareti 3. ana grubu oluşturmaktadır. Ambalaj malzemeleri ihracatı 2023’te 31,36 milyar dolar olmuştur.

Çin, Almanya ve ABD en büyük 3 ihracatçıdır. İlk üç ülkeyi görece yüksek ihracatları ile İsveç, Kanada, İtalya ve Polonya izlemektedir. İsveç ve Kanada orman varlıkları ve kağıt hamuru üretimleri ile önemli bir alt yapıya sahiptir. İtalya ve Polonya ise orman varlıkları ve kağıt hamuru üretim kapasiteleri görece sınırlı olsa da kağıt ve kağıt ürünlerinde önemli üretici ve ihracatçı ülkelerdir. Bu ülkeleri Fransa, Finlandiya, Hollanda, Belçika, İspanya ve Avusturya gibi geleneksel üretici ve ticaret yapan ülkeler izlemektedir. Tamamı Avrupalı bu ülkeler içinde Hollanda ve Belçika daha çok ticarete aracılık etmektedir. Endonezya, Çek Cumhuriyeti ve Türkiye son dönemde üretim kapasitesi, üretimleri ve ihracatları ile önemli gelişme gösteren ülkelerdir. Ardından geleneksel üretici ve ihracatçı olan Birleşik Krallık, Güney Kore ve Japonya gelmektedir. Bu ülkelerin ihracatları durağan bir seyir göstermektedir. Meksika, Hindistan, Vietnam ve Brezilya ihracatlarını artıran gelişen ülkelerdir. Malezya, Macaristan, Tayland, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, Romanya ve Sırbistan da kağıt ve kağıt ürünleri kapasitelerini artırarak ihracat pazarlarında daha çok yer almaktadırlar.

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde çok sayıda önemli İthalatçı ülke bulunmaktadır. ABD ve Almanya en büyük iki ithalatçı konumundadır. Fransa, Birleşik Krallık, Kanada, İtalya ve Çin ilk iki ülkeyi takip eden büyük ithalatçı ülkelerdir. Meksika, Hollanda, Polonya, Belçika ve İspanya görece yüksek ithalatları ile sıralanmaktadır. Meksika ve Polonya'nın ithalatları artış eğilimi göstermektedir. Vietnam, Hindistan, Türkiye ve Çek Cumhuriyeti ardından sıralanan ülkelerdir. Hızlı ekonomik büyümeleri ile bu ülkelerin kağıt ve kağıt ürünleri pazarları ile ithalatları ortalamanın üzerinde büyümektedir. Japonya, Avusturya, İsviçre, Avustralya ve Güney Kore geleneksel ithalatçı gelişmiş ülkelerdir. Bu ülkelerin ithalatları genel olarak durağan seyir göstermektedir. Macaristan, Tayland ve Malezya hızlı büyüyen gelişen ülkeler pazarlarıdır. BAE pazarı da hızlı büyümektedir. Filipinler, Romanya ve Endonezya ile Suudi Arabistan pazarları ve ithalatları da ortalamanın üzerinde büyümektedir. Portekiz, Danimarka, Yunanistan, İrlanda, Hong Kong, Mısır, Singapur, Güney Afrika, Norveç ve Slovakya 1 milyar doların üzerinde kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı yapan diğer ülkelerdir.

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayi ihracatı 2015-2023 yılları arasında gösterdiği artış ile dünya ihracatı içinde giderek daha yüksek pay almaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde 2015-2023 döneminde dünya kağıt ve kağıt ürünleri ticareti içinde alınan pay 0,57 puan artmıştır. 2015 yılında yüzde 1,14 olan dünya ihracatı içindeki pay 2023 yılında yüzde 1,71'e yükselmiştir.

Türk Kağıt Sanayinde Temel Rekabet Unsurları İçin Öneriler

Üretim

Sanayide alt ürünler bazında mevcut ayrıntılı kapasite tespiti yapılmalı, yeni girişimlere ve yatırımlara ihtiyaç olan ürün grupları için yatırım izni verilmelidir. Yeni yatırımlar standart ürünlerin dışındaki ürünlere yapılmalıdır. Ürün ve tasarımlar için yenilikçilik fikri mülkiyet haklarının korunması ile sağlanmalıdır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde deprem riskli alanlar üzerinde bulunan üretim tesisleri güçlendirilmeli veya taşınmalıdır. Üretimde tam otomasyon, dijitalleşme ve yalın üretime geçiş hızlanmalıdır. Bu konuda mevcut firmaların yapacakları yatırımlar bölge farkı gözetmeden desteklenmelidir. Firma ölçekleri büyütülmelidir.

Üretim Maliyetleri

Türkiye'de ana hammadde olan selülozun üretimi yine ölçek ekonomisi çerçevesinde yeniden sağlanmalıdır. En az 1 milyon ton kapasiteli bir selüloz tesisi kurulmalıdır. Bir diğer girdi olan atık kağıtların toplanması ve çevrim yönetimi yeniden ele alınmalı, iyileştirmeler yapılmalı ve kalite ve miktar arttırılmalıdır. Kağıt sanayinin rekabet gücünün arttırılmasına yönelik olarak üretimde kullanılan enerji maliyetleri düşürülmelidir. Yurtiçindeki orman ürünlerinin tedarik koşullarında iyileştirmeler yapılmalıdır. Eximbank'ın kendi kaynaklarından kullandığı kredilerin faiz oranları düşürülmelidir. T.C. Merkez Bankası ihracat ve yatırımlar için reeskont kredileri olanaklarını genişletmelidir.

Hammadde Tedariki

Türkiye'de büyük ölçekli selüloz üretim tesisi kurulmalıdır. Bu yatırım, özel proje teşvikleri kapsamında desteklenmektedir. Selüloz tesisi yatırımının bir şartı da orman kaynaklarının kullanılmasında yapılacak iyileştirmeler ile endüstriyel ormancılık için gerekli hukuki çerçevenin hazırlanmasıdır. Türkiye'de de özel endüstriyel orman plantasyonları ve ağaç tarımı uygulamasına geçilmelidir. Bu çerçevede özel sektör için uygun koşullar ve destekler sağlanmalıdır. Hukuki alt yapının hazırlanmasının ardından Türkiye'ye özgü bir üretim modeli geliştirilmelidir. Bu model hem endüstriyel ormancılığı hem de selüloz üretimini cazip kılmalı ve desteklemelidir. 450-500 bin ton kapasiteli bristol kağıt üretim tesislerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle bu yatırım da özel olarak teşvik edilmelidir.

Atık Kağıt Yönetimi ve Kullanımı

Atık kağıt üreten ve işleyen tesislere yeniden serbest ticaret hakkı tanınmalı, belediye ihaleleri ile kağıt toplamada imtiyazlı firmalar yaratılması sistemine son verilmelidir. Ambalaj atıklarının kontrolü yönetmeliği etkin şekilde uygulanmalı, evlerdeki ve endüstriyel tesislerdeki atıklar kaynağında ayrıştırılmalı ve tasnif edilmelidir. Toplayıcı, ayrıştırıcı ve geri kazanımcı firmalar serbest rekabet ortamı içinde serbestçe çalışmalıdır. Atık kağıt ayıran ve teslim eden gerçek ve tüzel kişiler çevre temizlik vergisinden muaf tutulmalıdır. Atık kağıt ithalatına yeşil belge zorunluluğu getirilerek kalitesiz atık kağıt ithalatı engellenmeli ve yurtiçi atık kağıt kullanımı özendirilmelidir. Geri dönüşüm sanayinde AR-GE

faaliyetleri geliştirilmeli ve katma değeri yüksek üretime yönelik daha nitelikli girdiler üretebilmelidir.

İhracat

Sahip olunan pazar paylarını korumaya yönelik savunma stratejileri oluşturulmalıdır; İhracatçı şirketlere değişik ülkelerde sahip oldukları pazar paylarını korumalarına ve arttırmalarına yönelik kademeli teşvikler verilmelidir. Hedef pazarlarda pazar payını büyümeye yönelik atak stratejileri oluşturulmalıdır; belirlenmiş olan hedef pazarların iç dinamiklerine yönelik segmentasyon, analiz ve bilgi edinme çalışmaları yoğunlaştırılmalı, stratejik konumlanmalar oluşturulmalıdır. Belirlenmiş olan hedef pazarlara yönelik yoğun bir tanıtım ve stratejik pazarlama faaliyeti uygulanmalıdır. Hedef pazarlarda dijital pazarlama teknikleri ile kağıt sektörünün tanıtım faaliyetleri yoğunlaştırılmalıdır.

Türkiye gümrük birliği sürecinde çok sayıda ülke ile serbest ticaret anlaşmaları yapmıştır. Bu anlaşmalar uzun süredir yürürlükte. Bu anlaşmalar gözden geçirilmeli ve fayda/maliyet analizleri yapılarak güncellemeler talep edilmelidir. Yine kağıt ve kağıt ürünleri sanayi için potansiyel oluşturan Körfez ve Afrika ülkeleri, Latin Amerika ülkeleri ve Asya ülkeleri ile yeni STA anlaşmaları yapılmalıdır. İngiltere ile serbest ticaret anlaşması en kısa sürede gümrük birliğinden kaynaklanan haklarımız korunarak güncellenmelidir.

Yatırımlar ve Yatırım Teşvikleri

Öncelikle yatırım teşvikleri 10-20 yıl arasında uzun vadeli verilmelidir. Türkiye’de öncelikle endüstriyel ormancılık teşvik edilmeli ve selüloz hammaddesi için endüstriyel orman alanları oluşturulmalıdır. Bu amaçla endüstriyel ormanlar için özel bir teşvik paketi uygulanmalıdır. Selüloz üretimi için 1-1,5 milyon ton kapasiteli yeni bir yatırım yapılmalı, bu yatırım büyük projeler teşvikleri kapsamında teşvik edilmeli, ilk aşamada yatırımda kamu-özel sektör ortaklığına gidilmeli, yatırımın yeri endüstriyel ormanların gelişme alanına paralel belirlenmelidir. Türkiye’nin ithalatı yüksek olan alt ürün grupları başta 4810, 4802, 4801, 4804 ve 4805 ürünleridir. Bu ürün gruplarında yeni kapasite yatırımları 6. bölge teşvikleri ile ve Ege, Akdeniz bölgelerinde teşvik edilmelidir. Mevcut üretim tesislerinde üretim kapasitesini de artırmayı hedefleyen, ayrıca verimlilik, ürün çeşitlenmesi ve yüksek katma değerli üretim sağlayacak

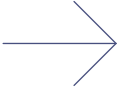
modernizasyon yatırımları için 1. ve 2. bölge yatırım teşvikleri esnetilmeli, kapasite artışı ve modernizasyon yatırımları teşvik kapsamına alınmalıdır. Bristol kağıt yatırımı yapılmalıdır. Bu ürün grubunda kapasite yatırımı 6. bölge teşvikleri ile Ege, Akdeniz bölgelerinde teşvik edilmelidir.

Teknoloji ve İnsan Kaynakları

Üretim teknolojilerinin geliştirilmesi için özel sektör ile makine, kimya ve orman mühendisliği fakülteleri arasında iş birlikleri oluşturulması, odak projeler yürütülmesi, kamunun odak projeleri desteklemesi gereklidir. Araştırma faaliyetleri için Orman ve Kimya Fakülteleri bünyesinde Araştırma Enstitüleri kurulması ve seçilecek “odak projeler” yürütülmelidir. Uluslararası standartlarda bir kağıt-karton mamulleri laboratuvarı kurulmalı ve firmalara hizmet vermelidir. Araştırma Enstitülerinde laboratuvar uzmanları ile araştırma mühendisleri ve uzmanları yetiştirilmelidir. Yapay zeka kullanımına başlanmalıdır. Özellikle e-ticaretin yarattığı ürün taleplerinde optimal ürünler ve üretim için yapay zeka kullanılmalıdır. Eğitim kurumlarında ambalaj mühendisliği ve teknikerliği eğitimi verilmelidir. Kağıt, metal, plastik, ahşap ambalajlar ve atıklar için mühendisler ve teknikerler yetiştirilmelidir. Üniversiteler ve teknik liselerde ilgili bölümler açılmalıdır.

Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik

Firmalar bünyesinde öncelikle “Çevresel Yönetim Sistemi” kurulmalıdır. Sistemin kurulması amacı genel hatlarıyla çevresel konu başlıklarının (atık, kimyasal, su, enerji, atık su) neler olduğu bu başlıkların yönetiminde izlenecek yol haritasının belirlenmesi için bir durum tespiti niteliğindedir. Sınırdaki karbon mekanizması ve yurtiçinde getirilecek emisyon sınırlamalarına uyum sağlanması için karbon ayak izi ölçtürülmeli, gerekli yatırımlar ile karbon salınımı düzenlemelerine uygun hale getirilmelidir. Üretimde yenilenebilir enerji kullanılmalı ve enerji verimliliği sağlanmalıdır. Hammaddeler sürdürülebilir kaynaklardan tedarik edilmeli, geri dönüştürülebilir hammaddeler kullanılmalıdır. Atık su yönetiminde endüstriyel atık su deşarj standartlarına uyulmalıdır. Kimyasal kullanımında yasal sınırlara uyulmalı, zararlı kimyasal kullanımı azaltılmalıdır. Atıklar kaynağında azaltılmalı, geri dönüştürülmeli, tekrar kullanılmalı, süreçler sonucu oluşan atıklar minimuma indirilmelidir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Basım Sanayinin Tanımı ve Kapsamı

Basım sanayi, kökenlerini geleneksel matbaacılık faaliyetlerinden alan, köklü ve önemli bir sanayi sektörüdür. Tarih boyunca matbaacılıkla sağlanan önemli gelişmeler, sanayi devrimi ile birleşerek sektörü küçük ölçekli matbaacılık işlerinden büyük ölçekli firmaların yer aldığı modern basım sanayine dönüştürmüştür.

İmalat sanayisinin önemli bir dalı olan basım sanayi, günümüzde gelişmiş basım teknolojilerinin katkısıyla çok çeşitli işlev ve hizmetleri kapsayan bir yapıya ulaşmıştır. Basım sanayi, bir endüstri kolu olarak ekonomik faaliyetlerin bir parçası olmasının yanı sıra, sosyal ve toplumsal açıdan da büyük bir katma değer yaratmaktadır. Üretilen basım sanayi ürünleri, toplumsal gelişimin en temel unsurlarından biridir.

Basım sanayi, NACE Rev.2 sektör sınıflamalarında 18 numaralı grup altında yer almakta ve “Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması” başlığı ile tanımlanmaktadır. Ayrıca, uluslararası ticaret sınıflamalarında 49 numaralı fasılın tamamını kapsamaktadır.

Türkiye’de Sektörün Temel Göstergeleri

2015 yılından itibaren basım sanayinde girişim sayıları istikrarlı ve kademeli bir artış göstermiştir. 2015 yılında 11.413 olan girişim sayısı, 2023 yılında 12.422’ye yükselmiştir.

İstihdam açısından, basım sanayi 2015 sonrasında iki farklı dönem yaşamıştır. 2015-2019 yılları arasında istihdamda azalma görülürken, 2023 yılı itibarıyla toparlanma kaydedilmiştir. 2015 yılında 55.829 olan istihdam sayısı, 2023 yılında 58.177 olarak gerçekleşmiştir.

Üretim değerinde ise 2015 yılından itibaren dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu dalgalanmalarda üretim miktarı ve fiyatlar belirleyici olmuştur. 2015 yılında basım sanayinin üretim değeri 10,44 milyar TL iken, 2023 yılında bu değer 98,67 milyar TL’ye yükselmiştir. ABD doları bazında değerlendirildiğinde, 2015 yılında 3,84 milyar dolar olan üretim değeri, 2023 yılında 4,2 milyar dolara ulaşmıştır.

Basım sanayinde 2015 yılından itibaren yaratılan katma değerde dikkate değer bir artış yaşanmıştır. 2015 yılında 2,31 milyar TL olan katma değer, 2023 yılında 23,99 milyar TL’ye ulaşmıştır.

İmalat sanayinde yaratılan katma değer ile üretim değeri arasındaki ilişki, sektördeki katma değer seviyesini ve gelişimini göstermektedir. Bu kapsamda, basım sanayinde toplam katma değer toplam üretim değerine oranı 2015 yılında %22,2 iken, 2023 yılında %24,3 ile dönem içindeki en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Basım sanayi, 2015-2023 döneminde imalat sanayi içindeki temel göstergeler bakımından genel olarak pay kaybı yaşamıştır. Bu dönemde, basım sanayinin imalat sanayi içindeki en yüksek paya sahip göstergesi girişim sayısı olmuştur. Basım sanayi girişimlerinin toplam imalat sanayi girişim sayısı içindeki oranı, 2015 yılında %3,04 iken 2023 yılında %2,69’a gerilemiştir.

Diğer göstergelerde, özellikle üretim değeri, katma değer ve ciro büyüklüğü açısından basım sanayinin imalat sanayi içindeki payı daha düşük seviyelerde kalmıştır. Örneğin, üretim değerindeki payı 2023 yılı itibarıyla %0,63 olarak kaydedilmiştir.

Basım sanayi, 2015-2023 yılları arasında önemli bir dalgalanma süreci yaşamıştır. Özellikle 2021 yılında, salgın sonrası oluşan yeni normal koşullar çerçevesinde hem yurtiçi hem de yurtdışı talepteki büyüme, üretimde kayda değer bir artış sağlamıştır. Bu dönemde, salgın sonrası gelişen yakından tedarik eğilimi ve navlun maliyetlerindeki yüksek artışlar, Türkiye’ye yönelik ilave tedarik taleplerini artırmıştır. Bu etkilerle birlikte basım sanayi üretimi, 2021 yılında %28,4 oranında büyüme göstermiştir.

Ancak, 2022 yılında talepteki daralma nedeniyle üretim %11,7 oranında gerilemiştir. 2023 yılında ise bu düşüş devam etmiş ve üretim %17,1 oranında azalmıştır. Genel olarak 2015-2023 döneminde basım sanayi üretimindeki değişim % -1,7 olarak gerçekleşmiştir.

2015-2023 döneminde basım sanayinde en yüksek üretim artışı, kitap ve benzeri basım işleri alt sektöründe gerçekleşmiştir. Ancak, basım ve yayım

öncesi hizmetler alt sektöründe aynı dönemde üretim artışı kaydedilmemiştir. Gazetelerin basımı, bu süreçte %81,4 oranında azalmış, ciltçilikle ilgili hizmetler üretimi ise %22,8 oranında daralmıştır.

Basım sanayinde işgücü verimliliği 2015-2023 döneminde önemli dalgalanmalar yaşamıştır. Üretimde ve istihdamda yıllar boyunca görülen iniş ve çıkışlar, işgücü verimliliğinde de dalgalanmalara neden olmuştur. 2021 yılında işgücü verimliliği en yüksek seviyesine ulaşmış, ancak sonraki iki yıldaki düşüşlerle birlikte 2023 yılında, 2015 yılındaki seviyenin altına gerilemiştir.

Basım sanayi ürünleri ihracatı, 2015-2023 döneminde kademeli bir artış göstermiştir. 2015 yılında 86 milyon dolar olan ihracat, 2022 yılında 220 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmış, 2023 yılında ise 191 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

İthalatta ise bu dönemde gerileme eğilimi gözlemlenmiştir. 2015 yılında 165 milyon dolar olan ithalat, 2023 yılında 132 milyon dolara düşmüştür. Bu durum, sektörün dış ticaret dengesinde iyileşme sağlandığını göstermektedir.

2015-2023 döneminde basım sanayi dış ticaretinde en önemli gelişme, ihracatın ithalatı geçmesidir. Bu durum, ilk kez 2019 yılında ihracatın 124 milyon dolar, ithalatın ise 110 milyon dolar olarak gerçekleşmesiyle ortaya çıkmıştır. İzleyen yıllarda da ihracatın ithalatın üzerinde seyretmesiyle basım sanayi dış ticarete fazla vermeye başlamıştır.

Basım sanayi ürünlerinin ihracatında birim fiyatlar 2023 yılında 5,68 dolar/kg ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Basım sanayi alt sektör grupları içinde iki ürün kategorisi öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, *kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat* ürünleridir. İkinci olarak, *basılı diğer yayınlar, resimler ve fotoğraflar* yüksek ihracat yapılan diğer ürün grubunu oluşturmaktadır. Bunun dışında kalan ürün gruplarında ise ihracat, daha küçük ölçeklerde gerçekleşmektedir. Basım sanayi ürünleri, yıllar içinde giderek daha fazla

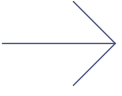
sayıda ülkeye ihraç edilmektedir. Hem ihracat pazarları hem de ihraç edilen ürünler çeşitlenerek geniş bir yelpazeye ulaşmıştır. Avrupa ülkeleri, yakın ve komşu ülkeler ile ABD gibi uzak pazarlara ihracat yapılırken, Orta Asya ve Afrika ülkelerine de açılım sağlanmaktadır.

Basım sanayi ihracatında öne çıkan dört ülke Almanya, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık'tır. Rusya ve Hollanda ise geleneksel pazarlar haline gelmiştir. Son üç yılda Azerbaycan, Libya ve Özbekistan'a yapılan ihracatta hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Ayrıca Gürcistan, Katar ve İsrail gibi ülkelere yapılan ihracat da önemli ölçüde artış göstermiştir. Bu ülkeleri İspanya, Kazakistan, İtalya, Endonezya, Mısır, Bosna-Hersek ve Yunanistan gibi farklı coğrafyalardan pazarlar takip etmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ise geleneksel bir pazardır.

Bunun yanı sıra, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi Körfez ülkelerine, Fas, Tunus ve Cezayir gibi Kuzey Afrika ülkelerine, Avustralya, Seyşeller ve Vietnam gibi uzak pazarlara, ayrıca Senegal, Nijerya ve Fildişi Sahili gibi Afrika ülkelerine ihracat yapılmaktadır. Çok sayıda diğer Avrupa ülkesi de basım sanayi ürünleri için pazar konumundadır.

Basım sanayi alt sektör grupları içinde üç ürün kategorisinde yüksek ithalat gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, *kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat* ürünleridir. İkinci olarak, *basılı diğer yayınlar, resimler ve fotoğraflar* ithalatın yoğunlaştığı ürün grupları arasında yer almaktadır. Ayrıca, her türlü çıkartmanın ithalatı da görece yüksek seviyededir. Bunun dışında kalan ürün gruplarında ise ithalatlar daha küçük ölçeklerde gerçekleşmektedir.

Basım sanayi ürünleri ithalatı giderek daha az sayıda ülkeden yapılır hale gelmiştir. Hem ithalatçı ülke sayısında hem de ithal edilen ürün çeşitliliğinde bir azalma gözlemlenmektedir. İthalatın yoğunlaştığı başlıca üç ülke Birleşik Krallık, Almanya ve Çin'dir. Bu üç ülkeden 2023 yılında yapılan ithalat, toplam ithalatın %47,9'unu oluşturmuştur. Fransa, İtalya, ABD, Çek Cumhuriyeti ve Polonya ise diğer önemli ithalat yapılan ülkeler arasında yer almaktadır.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türk basım sanayindeki pazar büyüklüğü, Türkiye’de faaliyet gösteren basım firmalarının gerçekleştirdiği işler temel alınarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda, basım sanayi firmalarının yaptığı işlerin parasal karşılığı olan ciro büyüklükleri kullanılmaktadır. 2023 yılı itibarıyla bu yöntemle hesaplanan basım sanayinin ciro büyüklüğü, 105,82 milyar TL olarak belirlenmiştir.

Basım sanayi firmalarının ihracat hacminin oldukça sınırlı olduğu göz önüne alındığında, mevcut ciro verilerinin yurtiçi basım sanayi pazar büyüklüğünü büyük ölçüde yansıttığı söylenebilir. Özellikle 2021 yılından itibaren yaşanan yüksek enflasyon, ciroların nominal olarak hızla büyümesine katkı sağlamıştır.

Basım sanayinde üç önemli alt pazar bulunmaktadır: gazete, dergi ve kitapların basımı; ambalaj baskıları; ve diğer baskılı ve basılı ürünler.

Türkiye’de ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde basılan ve yayınlanan gazete ile dergi sayısı ve tirajlarında gerileme yaşanmaktadır. 2023 yılı itibarıyla yayınlanan gazete sayısı 1.740, dergi sayısı ise 2.010 olarak kaydedilmiştir. Yayınlanan gazetelerin toplam tirajı 781 milyon adet, dergilerin tirajı ise 35,5 milyon adet olarak gerçekleşmiştir.

Basım pazarının bir diğer önemli ürün grubu, kitaplar olmuştur. 2010 yılında basılan kitap sayısı 34.857 iken, bu rakam 2023 yılında 71.200 adede ulaşmıştır. Aynı dönemde web tabanlı elektronik kitaplarda da önemli bir artış yaşanmıştır. Dijitalleşmenin etkisiyle 2023 yılında toplam 26.562 kitap, elektronik formatta yayınlanmıştır.

Basım sanayi açısından önemli bir gösterge olan bandrol alınan kitap sayısı, sektörün büyüklüğünü ve gelişimini yansıtmaktadır. Bandrol alınan kitap sayısı, 2015-2021 döneminde kademeli bir artış göstererek 2021 yılında 438,7 milyon adede ulaşmıştır. Ancak, 2022 yılında 380,3 milyon adede gerileyen bu rakam, 2023 yılında yeniden artış göstererek 400,34 milyon adet olmuştur.

Kitap pazarındaki bir diğer önemli alan, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak dağıtılan eğitim kitaplarıdır. 2023 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, toplam 192 milyon adet kitap dağıtmıştır. Bu kitaplar, ders kitapları ve bazı yıllarda yardımcı kitapları kapsamaktadır.

Türkiye’nin kitap pazarı büyüklüğü, 2015 yılında 2,13 milyar dolara ulaştıktan sonra gerileme eğilimine girmiştir. Türkiye Yayıncılar Birliği’nin Türkiye Kitap Pazarı Raporu verilerine göre, 2023 yılında pazar büyüklüğü 1,08 milyar dolara düşmüştür.

Basım sanayinin en büyük alt pazarlarından biri, ambalaj baskıları pazarıdır. Basım sanayi ile ambalaj sanayi birbirine entegre bir yapı içinde faaliyet göstermektedir. Nihai üreticilerin büyük ölçüde baskılı ambalaj malzemesi kullanması, basım firmalarını bu alanda da üretim yapmaya yönlendirmiştir. Bu nedenle, ambalaj baskı pazarı hem ambalaj baskı işlemlerini hem de baskılı ambalaj malzemesi üretimini kapsamaktadır.

Türkiye’de ambalaj ürünleri üretimi istikrarlı bir artış göstermektedir. 2021 yılında üretim 11,2 milyon tona ulaşmış, 2022 yılında ise 10,82 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Basım faaliyetleri açısından önemli bir ürün grubu, kağıt-karton ve oluklu mukavva ambalaj ürünleridir. 2022 yılında üretim miktarları şu şekilde kaydedilmiştir: kağıttan ambalajlar 103.700 ton, kartondan ambalajlar 866.000 ton ve oluklu mukavva ambalajlar 2.917.000 ton. Plastik ambalaj üretimi ise 2021 yılında 4,13 milyon tona yükselmiş, 2022’de 3,52 milyon tona gerilemiştir.

Basım sanayinde bir diğer önemli alt pazar, reklam ve yaratıcı sektör için üretilen basılı malzemelerden oluşmaktadır. Bu pazarda insert ilanlar, el ilanları, kataloglar, broşürler ve dış mekan kullanımları dahil her türlü basılı ilan ürünleri öne çıkmaktadır. Ancak son yıllarda medya harcamalarında keskin bir değişim yaşanmış ve harcamalar hızla dijital alanlara yönelmiştir.

Basım sanayi, giderek daha ileri teknolojiler kullanmakta ve bu doğrultuda makine parkını iyileştirip geliştirmektedir. Geleneksel makine teknolojileri büyük ölçüde offset makinelerle yer değiştirmiş, son yıllarda dijital makine yatırımları hızla artmaya başlamıştır. Bu yatırımlar, sektörün rekabet gücünü artırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Basım yayım sektörü, üretim teknolojileri ve makine kullanımında büyük ölçüde dışa bağımlıdır. Sektörde kullanılan makine parkının önemli bir kısmı ithalat yoluyla karşılanmaktadır. 2023 yılında offset makineleri ithalatı 46,37 milyon dolar değerinde 211 adet olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl, fleksografik baskı makineleri

ithalatı 63,3 milyon dolar değerinde 257 adet, gravür baskı makineleri ithalatı ise 15,34 milyon dolar değerinde 330 adet olmuştur.

Türk basım sanayi, sektörde kullanılan mürekkebin büyük çoğunluğunu ithal etmektedir. 2015-2021 döneminde miktar bazında mürekkep ithalatı durağan bir seyir izlemiştir; 2015 yılında 15.648 ton olan ithalat, 2021 yılında 15.376 tona gerilemiştir. Ancak, 2022 ve 2023 yıllarında ithalat miktarında belirgin bir artış yaşanmıştır. 2023 yılında mürekkep ithalatı 20.269 tona yükselmiştir. Bu dönemde hem siyah mürekkep hem renkli mürekkep hem de diğer yazı ve çizim mürekkepleri ithalatında artış kaydedilmiştir.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2023-2024 eğitim döneminde 34 lisede Basım ve Yayım Eğitimi verilen bölümler bulunmaktadır. Bu okullarda yaklaşık 4.400 öğrenci eğitim görmekte ve her yıl ortalama 1.200 öğrenci mezun olmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) verilerine göre, Türkiye’de 24 üniversitede Basım ve Yayım Teknolojileri programı bulunmaktadır. Bu programların 23’ü devlet üniversitelerinde, 1’i ise bir vakıf üniversitesinde yer almaktadır. Tüm programlar 2 yıllık meslek yüksekokulu statüsündedir. 2023-2024 dönemi itibarıyla bu programların toplam kontenjanı 1.140 kişidir. Programlarda toplamda 2.200 öğrenci eğitim almakta ve her yıl yaklaşık 1.100 öğrenci mezun olmaktadır.

Basım teknolojileri alanında 4 yıllık lisans eğitimi sadece bir üniversitede sunulmaktadır. Uygulamalı Bilimler Fakültesi bünyesindeki Basım Teknolojileri Bölümü kontenjanı 42 kişidir.

Dünya Basım Sanayi ve Türkiye’nin Konumu

Dünya basım pazarının büyüklüğü, 2015 yılında 890,5 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Ancak, sektörde yaşanan dijitalleşmenin etkisiyle bazı iş alanları küçülme eğilimine girmiştir. Bu durum, dünya basım pazarının genel büyüklüğünde azalmaya neden olmuştur. 2019 yılında dünya basım pazarı büyüklüğü 818,0 milyar dolara gerilerken, salgının etkili olduğu 2020 yılında iş hacmi 750,0 milyar dolara düşmüştür.

2021-2023 döneminde iş hacmi cari fiyatlarla büyüme göstermiştir. Ancak, 2021 yılında bu büyüme oldukça

sınırlı kalmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında ise iş hacmi hızlı bir artış kaydetmiş ve 2023 yılında 889,4 milyar dolara ulaşmıştır. Ancak, bu büyümenin önemli bir kısmı enflasyon kaynaklı olmuştur.

Basım sanayindeki iş hacminin bir diğer önemli göstergesi, A4 kağıdı eşiti üzerinden yapılan hesaplamalardır. Buna göre, 2015 yılında iş hacmi 49,1 trilyon adet A4 kağıdı eşiti iken, 2023 yılında bu hacim 45,0 trilyon adede gerilemiştir.

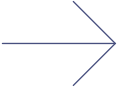
PIRA-SMITHERS tarafından yayımlanan The Future of Global Printing 2028 raporu, 2023-2028 döneminde dünya basım pazarının yıllık ortalama %5,4 oranında büyüyeceğini öngörmektedir. Bu büyümenin cari fiyatlarla gerçekleşeceği belirtilirken, yıllık büyüme oranının yaklaşık 2 puanının enflasyondan kaynaklanacağı ifade edilmektedir. 2023 yılında 880,4 milyar dolar olan basım pazarının, 2028 yılında 1,16 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir.

Bu dönemde en hızlı büyümeyi, yıllık ortalama %7,0 ile ambalaj baskıları alt pazarının göstereceği tahmin edilmektedir. 2028 yılı itibarıyla ambalaj baskıları pazarının büyüklüğünün 493,5 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir.

Basım sanayinde baskı türleri arasında dijital baskının gelişimi ve pazar payındaki artış hızla devam etmektedir. Pira-Smithers’in öngörülerine göre, 2029 yılına kadar mürekkep püskürtmeli ve elektrofotografi (toner) sistemleri, yayıncılık, ticari baskı, reklam, ambalaj ve etiket baskısı pazarlarını yeniden tanımlamaya devam edecektir.

Salgın sonrası dönemde, dijital baskının çok yönlülüğünün birden fazla segmente sağladığı avantajlar, büyümenin sürmesine katkıda bulunmaktadır. Smithers’in araştırmasına göre, 2024-2029 döneminde dijital baskı pazarının yıllık ortalama %5,0 büyüme göstermesi beklenmektedir. Dijital baskı işlem hacmi, 2023 yılında 177,6 milyar dolar iken, 2029 yılında 225,1 milyar dolara ulaşacaktır.

Önümüzdeki dönemde baskı uzunluklarının daha da kısalması, baskı siparişlerinin çevrimiçi platformlara taşınması ve özelleştirme ile kişiselleştirme uygulamalarının yaygınlaşması beklenmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak, dijital baskıların pazar payının artacağı öngörülmektedir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Smithers, 2029 yılına kadar dijital baskı alanında önemli gelişmeler yaşanacağını öngörmektedir:

Daha fazla hat içi son işlem yapılması ve daha yüksek verimliliğe sahip makinelerin eklenmesiyle dijital tabaka ve web baskı makinelerinin kullanımı artacaktır. Teknolojik gelişmeler sayesinde, bir makinenin ayda 20 milyonun üzerinde A4 baskı yapabilmesi mümkün hale gelecektir.

Inkjet baskı teknolojisinde çözümlülükte önemli ilerlemeler kaydedilecektir. Sürdürülebilirlik kaygıları nedeniyle, solvent bazlı mürekkeplerin yerini kademeli olarak sulu çözeltiler alacaktır.

2029 yılına kadar dijital baskının en çok fayda sağlayacağı pazarlar, ambalaj baskıları, ticari baskılar ve kitap basımı olacaktır. Ambalajlama sektöründe, dijital baskının yaygınlaşması, oluklu ve katlanır kartonlara yönelik özel baskı makinelerinin artan kullanımıyla desteklenecektir. Ayrıca, esnek ambalaj üretimi için dar web baskı makinelerinin daha yaygın kullanılması bu büyümeyi hızlandıracaktır.

Dijital baskı kullanımında öncü ve belirli bir olgunluk düzeyine ulaşmış bir segment olan etiket baskılarında ise büyümenin daha yavaş gerçekleşmesi beklenmektedir.

Ticari baskı pazarında, ofset litografi ve daha küçük formatlı dijital baskı makinelerinin yanı sıra rutin olarak kullanılan tabaka beslemeli makineler önemli bir rol oynamaktadır. Bu makineler, değer katan dijital sonlandırma ve süsleme sistemlerinin gelişimiyle birlikte pazarın büyümesine katkı sağlayacaktır.

Kitap basımında ise çevrimiçi sipariş sistemleriyle entegrasyon ve siparişe göre daha kısa tirajlarda üretim yapabilme kapasitesi, dijital baskının bu alandaki etkisini önemli ölçüde artıracaktır. Bu yenilikler, kitap basımı sektöründe dijital baskının daha geniş bir alana yayılmasını destekleyecektir.

Tek geçişli web makinelerinin kullanımıyla birlikte, kitap segmentinde inkjet baskının giderek daha fazla hakimiyet kazanması beklenmektedir. Bu makineler, uygun sonlandırma hatlarıyla entegre edildiğinde, çok çeşitli standart kitap alt tabakalarına renkli çıktılar basarak standart ofset kağıt sınıflarında ve daha yüksek hızlarda üstün sonuçlar elde edilmesine olanak tanıyacaktır.

Ayrıca, kitap kapakları ve diğer kapakların basımında tabaka beslemeli inkjet makinelerinin daha yaygın şekilde kullanılacağı öngörülmektedir.

Basım sanayi ürünlerinin dünya dış ticareti, 2011 yılında 50,6 milyar dolarla en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak bu zirvenin ardından gerileme eğilimi başlamıştır. 2015 yılında dış ticaret hacmi 38,2 milyar dolara, 2019 yılında ise 37,0 milyar dolara düşmüştür. Salgının etkili olduğu 2020 yılında ise dış ticaret 33,8 milyar dolara gerilemiştir.

2021 yılında salgın sonrası toparlanma süreciyle dış ticaret hacminde kısmi bir iyileşme yaşanmıştır. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında dış ticaret yeniden gerilemiş ve 2023 yılı itibarıyla 33,9 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

Basım sanayi ihracatının alt sektörler bazında dağılımına bakıldığında, en yüksek ihracatın *kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat* alt ürün grubunda gerçekleştiği görülmektedir. Bu ürünlerin toplam dünya ihracatı, 2023 yılında 14,96 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

Basılı diğer yayınlar, resimler ve fotoğraflar, dünya basım sanayi ihracatında ikinci büyük alt ürün grubunu oluşturmaktadır. Öte yandan, gazeteler ve periyodik yayınlar ihracatındaki hızlı düşüş, 2023 yılında da devam etmiştir.

Dünya basım sanayi ürünleri ihracatında, ABD ve Çin birbirine yakın ihracat verileriyle ilk iki sırayı paylaşmaktadır. Bu ülkeleri yüksek ihracat hacimleriyle Almanya ve Birleşik Krallık takip etmektedir.

Hollanda, Polonya, Fransa, İtalya, Kanada, Çek Cumhuriyeti ve Belçika da bu dört ülkenin ardından gelen önemli ihracatçılar arasında yer almaktadır. Bu ülkelerden bazıları geleneksel Avrupalı ihracatçılar olarak öne çıkarken, Polonya ve Çek Cumhuriyeti son yıllarda önemli ihracatçı ülkeler arasına katılmıştır. Özellikle Polonya, sektörün dikkat çeken ülkelerinden biri haline gelmiştir.

Dünya basım sanayi ürünleri ithalatında ABD, 2023 yılında 5,07 milyar dolarlık ithalatla en büyük pazar konumundadır. İkinci sırada 3,02 milyar dolarlık ithalatıyla Almanya yer alırken, Çin 2,05 milyar dolarlık ithalatıyla üçüncü büyük pazardır.

Bu üç ülkeyi, 1 ila 2 milyar dolar arasında ithalat yapan Fransa, Kanada, Güney Afrika Cumhuriyeti, Birleşik Krallık, İsviçre ve Hollanda takip etmektedir.

Ayrıca, 500 milyon dolar ile 1 milyar dolar arasında ithalat yapan ve görece büyük diğer pazarları oluşturan 10 ülke şunlardır: Avusturya, Belçika, Meksika, Japonya, Hong Kong, Polonya, İspanya, İtalya, Avustralya ve Çek Cumhuriyeti.

Türk basım sanayi ihracatı, kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Henüz küçük ölçekli bir ihracat yapılmakla birlikte, dünya sıralamasında 29. sıraya yükselmiştir.

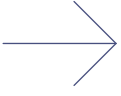
Dünya basım sanayi ürünleri ihracatından alınan payda da bir artış yaşanmıştır. 2015 yılında dünya ihracatından %0,23'lük bir pay alınırken, bu oran 2022 yılında %0,6'ya yükselmiş, 2023 yılında ise %0,56 olarak gerçekleşmiştir.

Türk Basım Sanayisi İçin Hedefler ve Öneriler

1. Basım sanayinin kullandığı girdiler, yurtdışında yeterli miktar ve kalitede üretilebilir hale getirilmelidir.
2. Dışa bağımlı olan sektörde, yurtdışı tedarik süreçlerinde etkinlik artırılmalıdır.
3. Sektöre yeni girişler ve kapasite yatırımları kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu amaçla, sektöre ilişkin sürekli güncellenen bir üretim kapasite envanteri hazırlanmalıdır.
4. Üretim süreçleri iyileştirilerek ürün çeşitliliği ve yüksek katma değerli üretim artırılmalıdır.
5. Rekabet gücünde belirleyici olan maliyet unsurlarında iyileştirmeler yapılmalıdır.
6. Emek yoğun bir sektör olan basım sanayisinde, işgücü maliyetleri ve hukuki düzenlemelerden kaynaklanan yüklerin azaltılması sağlanmalıdır.
7. Otomasyon, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm için yoğun yatırım ihtiyacı bulunmaktadır. Bu yatırımlar, özellikle 1. ve 2. Teşvik Bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak mevcut teşvikler bu bölgelerdeki firmalar için yeterince destekleyici değildir.

8. Basım sanayinde iş ve üretim süreçlerinde dijitalleşme ve otomasyon artırılmalıdır.
9. Yerli ve yabancı firmaların ürün, hizmet ve faaliyetleri uluslararası standartlarda ölçülmeli ve belgelendirilmelidir.
10. Mevcut pazarlar, müşteri grupları ve ürün-hizmet kapasitesi çeşitlendirilmelidir.
11. Sermaye büyüklüğünü, verimliliği ve rekabet gücünü artıracak şekilde firma ölçekleri büyütülmelidir. Bu amaçla satın alma ve birleşme süreçleri teşvik edilmelidir.
12. Sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücü ve teknik elemanlar, yeni nesil otomasyon ve dijital süreçlere uyumlu şekilde yetiştirilmelidir. Eğitim kurumlarından mezun olanların sektörde istihdam edilmesi sağlanmalıdır.
13. Kayıt dışı üretim faaliyetleri önlenmeli, sektörün fiyat rekabetine dayalı sağlıklı ortamdan çıkıp, yenilikçi, yaratıcı ve yüksek katma değerli ürün ve hizmetlerin yönlendirdiği sağlıklı bir rekabet ortamına geçişi sağlanmalıdır.
14. Basım sanayi firmaları, orta vadede yeşil dönüşüm planlarını hazırlayarak uygulamaya koymalıdır.

EXECUTIVE SUMMARY

Definition of Paper And Paper Products Manufacturing Industry

The paper and paper products is a branch of industry that involves the production of cellulose and wood pulp from various wood species and annual plants such as jute, cannabis and straw, and the transformation of these intermediate products and waste paper (also known as scrap paper), another important raw material obtained by recycling used paper, into paper through various mechanical and chemical processes. There are three sub-sectors involved in the processing of the raw material used in the production of paper until the final product is obtained. These are Cellulose and Wood Pulp as primary fiber, and Waste Paper (scrap or used paper) and Paperboard as secondary fiber. Paperboard groups are grouped in two main groups as cultural and industrial papers in the international literature.

Paper and paper products manufacturing industry constitutes the group 17 in NACE.2 sector classifications. Paper and paper products are included in Chapter 48 in terms of “Chapters” in international foreign trade classifications. And the code 9619 under chapter 96 is also included in the foreign trade classification.

Highlights of Paper and Paper Products Industry in Türkiye

There has been a significant increase in the number of enterprises in the paper and paper products industry. It increased to 5,256 in 2023 from 3,217 in 2015.

The total number of employees in the paper and paper products industry has been on an upward trend. There has also been growth in the scale of existing firms. Employment increased to 97,517 in 2023 from 68,062 in 2015.

The value of production in the paper and paper products industry, which was 27.87 billion TL in 2015, is realized as 394.2 billion TL in 2023. In USD terms, the value of production increased from 11.26 billion USD to 16.8 billion USD between 2015 and 2023.

The value added created increased to 91.81 billion TL in 2023 from 5.76 billion TL in 2015. In US dollar terms, THE value added increased from \$2.12 billion to \$3.91

billion. The average rate of value added created in the paper and paper products industry is between 23 and 25 percent.

Developments in the shares of the paper industry in the overall manufacturing industry are as follows: The share of the number of firms increased to 1.14 percent in 2023 from 0.86 percent in 2015. Its share in job creation increased to 1.92 percent in 2023 from 1.74 percent in 2015. The shares of value of production, added value and turnover followed an upward trend after 2015, reaching the highest shares in 2021.

Manufacture of the paper and paper products industry increased by 30.5 percent in quantity between 2015 and 2023. Employment growth in the paper and paper products industry was 43.1 percent between 2015 and 2023. Labor productivity decreased by 8.8 percent between 2015 and 2023.

Paper and paperboard production capacity was 7.015 million tons in 2023. The production capacity was 5.19 million tons in 20 factories which had an annual production capacity of 100,000 tons or more. The total production capacity of 18 factories with annual production capacity between 50 to 100 thousand tons is 1.30 million tons.

Output increased to 5.4 million tons in 2022 from 3.75 million tons in 2015, and decreased to 5.24 million tons in 2023. Consumption shows a similar growth. It gradually increased to 7.26 million tons in 2022 from 5.86 million tons in 2015, and then to 6.92 million tons in 2023.

Turkish exports of paper and paper products have been increasing gradually and steadily since 2015. Total exports increased from 906,606 tons in 2015 to its highest level of 1.63 million tons in 2022. In 2023, exports of paper and paper products declined to 1.52 million tons due to the contraction in global trade.

Turkish imports of paper and paper products stagnated after 2015 and declined with a fluctuating trend by 2023. Despite the increase in domestic consumption, imports started to be weakened by the increase in output due to significant additional and new capacities created domestically. Total imports dropped to 2.69 million tons in 2023 from 2.92 million tons in 2015.

Exports of paper and paper products rose to its highest level of \$3.72 billion in 2022 from \$1.97 billion in 2015. In 2023, as a result of the contraction in global trade, Türkiye's exports of paper and paper products declined to \$3.51 billion.

The share of paper and paper products exports in Türkiye's total exports also increased in the period of 2015-2023. It increased to 1.46 percent in 2022 from 1.3 percent in 2015, and to 1.37 percent in 2023.

Paper and paper products industry exports have a very wide range of markets. Exports are realized to almost all geographies and countries. However, there are six main groups in exports. These are Europe and the UK, neighboring countries, nearby countries, the Americas, Central Asian countries and African countries.

Imports of paper and paper products generally fluctuated and remained stable between 2015 and 2020. Imports boosted due to strong domestic and foreign demand, peaking at \$4.14 billion in 2022. In 2023, imports dropped to \$3.17 billion. The share of paper and paper products imports in Türkiye's total imports dropped to its lowest level in the last 9 years with 0.88 percent in 2023.

Türkiye's highest imported product group is paper coated on one or two sides with kaolin or inorganic substances. This product group is imported from a relatively large number of countries. However, China is the top importer country. Finland and Sweden rank second and third. They are important producer countries with their forest assets. These top three countries are followed by Germany, the United Kingdom, Italy, Slovenia, Spain and Serbia with relatively high imports. All of these countries are EU countries. Imports are also made from South Korea, Greece, the USA and many other countries on a declining scale.

Key Development and Competitive Factors in The Paper Industry

The structure of enterprise sizes in the paper and paper products industry includes small and medium-scale firms as well as a large number of large-scale firms. There are 4,028 micro firms with 1 to 9 employees in the industry. The number of firms with 10 to 49 employees

is 890. There are 272 medium-scale firms with 49 to 250 employees. And there are 66 large-scale firms in the industry, most of which are foreign-owned.

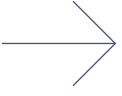
Production costs are the main competitive factor in the Turkish paper and paper products industry. A significant portion of the inputs and services used by the industry are directly or indirectly dependent on imports or are priced in foreign currency. Cellulose is completely dependent on imports, while waste paper is dependent to a large extent, natural gas directly and electricity is somewhat dependent on imports. Transportation costs are also indirectly dependent on imports. The costs of imported chemicals used are also dependent on imports. In this framework, the production costs of the paper and paperboard industry in Türkiye are highly dependent on developments in exchange rates.

The size of raw materials used in paper and paperboard production is increasing. While 3.75 million tons of raw material used in 2015, this number increased to 5.24 million tons in 2023. In 2023, scrap or waste paper accounted for 72.3 percent of the paperboard blend composition or the distribution of raw materials used, with 3.79 million tons. Cellulose use in 2023 was 1.34 million tons with a share of 25.6 percent. The use of fillers was 103,603 tons in 2023.

The amount of waste (recycled) paper used in paper production increased to 3.79 million tons in 2023 from 2.79 million tons in 2015. Domestic waste paper use was 2.62 million tons and its share decreased to 69.1 percent. Imported waste paper use was 1.16 million tons and its share increased to 30.9 percent. In 2023, recycled paper imports amounted to 183.4 million dollars.

The most important competitive disadvantage of the Turkish paper and paper products industry is its dependence on foreign raw material supply. Cellulose (pulp), the main raw material for paper, is produced on a very small scale in Türkiye and is largely imported.

Industrial forests (plantations) take the first place with a 36 percent share in wood resources for cellulose production in the world. The increasing trend in the world is to establish and grow industrial forests for cellulose to be used in paper production. Industrial forests are composed of fast-growing tree species.

EXECUTIVE SUMMARY

They are commercial plantations established with rapidly growing tree species with an average annual volume expansion of at least 10 m³/ha per hectare and harvested in 10 to 30 years, or less than 10 years for some species depending on the purpose. It is estimated that the shift of industrial wood production from natural forests to plantation forests will increase to 40 percent in the 2030s and 75 percent in the 2050s.

The issue with industrial forestry is primarily the regulations on forest property rights. In most countries, forestry assets are owned and operated by the public on behalf of its citizens. For this reason, regulations have been made for industrial forestry for improvements in this sensitive issue. In this context, 4 different practices stand out among the world examples; Sale of forest property to industrial companies, Sale of forest property to developer companies, Leasing of forest property to companies or developers, Allocation of forest property to companies. One practice that has not been successful is the allocation of forest growing areas.

According to the Pulp and Paper Industry Foundation, Türkiye has a cellulose production capacity of 153,500 tons by 2023. In 2023, cellulose production was 35,000 tons. Therefore, the Turkish paper industry is importing all of the cellulose used in the production of paper and paper products. In 2023, 1.61 million tons of cellulose amounting to \$1.14 billion were imported.

In 2023, the size of Türkiye's forest properties was 23.36 million hectares. Although Türkiye has a relatively large area of forests, the quality of forest properties to be used in industrial raw material production remains limited. Paper wood production was 5.39 million cubic meters in 2022 and 3.16 million cubic meters in 2023 in different qualities.

Considering the developments in the supply of raw materials based on imports and the expected increase in demand in the future, the way to provide sustainable raw materials from the domestic market is through special industrial plantations.

The total amount of waste paper used for paper production in Türkiye reached 3.79 million tons in 2023. Waste paper collected domestically is also on the rise. It rose to 3.74 million tons in 2021. The quality of waste paper collected in Türkiye is as important as its

size. Its quality is usually low. Local administrations play a major role in the collection of waste paper in Türkiye. However, all sorts of waste are collected together and are not of sufficient quality. Assuming that 500,000 tons of the more than 6.92 million tons of paper consumed in Türkiye is archived, a significant portion of the 6.42 million tons of paper generated should be recycled.

Significant investments have been made in the waste paper recycling industry in Türkiye in recent years thanks to some incentives. Accordingly, the recycling capacity reached 5.4 million tons in 2023. And 5.15 million tons of paper was recycled in 2023. With ongoing investments, the capacity will increase to 8.74 million tons in 2026.

Global Paper and Paper Products Industry

Two main raw materials are used in paper manufacturing in the world. The first is wood pulp obtained from trees (and other plants). The second is waste paper. The share of waste paper in total raw material manufacturing and consumption is increasing. Pulp production from trees fluctuated between 2015 and 2023. It was 165.1 million tons in 2015 and 174.9 million tons in 2023.

The second important raw material used in paper manufacturing is waste paper. The use of waste paper as raw material also fluctuated and increased between 2015 and 2023. The amount waste paper used increased to 237.4 million tons in 2023 from 228.25 million tons in 2015. The share of waste paper in the consumption of the two raw materials increased to 58.3 percent in 2023 from 58 percent in 2015.

Global manufacturing of paper and paperboard products continues its steady and gradual increase. However, economic and geopolitical developments in the period of 2018-2023 led to fluctuations in demand and production. Output increased to 432 million tons in 2022 from 410 million tons in 2018, and then decreased to 427.2 million tons in 2023.

Global consumption of paper and paper products increased in the 2018-2023 period. It was 405.9 million tons in 2018, reached 427.7 million tons in 2022 and 423 million tons in 2023. The highest consumption

was realized in paper and paperboard packaging products. Consumption of paper and paperboard packaging was 275.6 million tons in 2023. Within packaging products, the consumption of corrugated cardboard packaging is increasing. Graphic, writing and printing papers constitute the second largest group in paper consumption. Consumption in this product group continues to decline. The consumption of cleaning papers shows a gradual and steady increase. Consumption of other paper and paperboard products is relatively stagnant.

The global production capacity for paper and paperboard products reached 490 million tons in 2023. New capacity investments are projected to be 8 million tons in the period of 2024-2026. It is expected that new capacities will be predominantly in China, India, Brazil, Indonesia and Poland. In some developed countries, limited reductions in capacities are planned.

The world's paper industry exports increased to 205.58 billion dollars in 2023 from 172.15 billion dollars in 2015. As of 2023 data, the most exported subgroup is paper and paperboard with 93.94 billion dollars. The second most exported main group is cleaning papers, hygiene papers and baby diapers. Exports in this main group amounted to 37.95 billion dollars in 2023. Trade in packaging products made of paper and paperboard constitutes the third main group. Exports of packaging materials amounted to 31.36 billion dollars in 2023.

China, Germany and the USA are the top 3 exporters. They are followed by Sweden, Canada, Italy and Poland with relatively high exports. Sweden and Canada have an important infrastructure with their forest properties and pulp production. Italy and Poland are important producers and exporters of paper and paper products, although their forest properties and pulp production capacities are relatively limited. These countries are followed by traditional producers and traders such as France, Finland, the Netherlands, Belgium, Spain and Austria. Among these countries, the Netherlands and Belgium are mostly trade intermediaries. Indonesia, the Czech Republic and Türkiye recently showed significant growth in terms of production capacity, output and exports. They are followed by the United Kingdom, South Korea and Japan, which are traditional producers and exporters. The exports of these countries have been stagnant. Mexico, India, Vietnam and Brazil are

developing countries that have increased their exports. Malaysia, Hungary, Thailand, Slovakia, Slovenia, Slovakia, Slovenia, South Africa, Romania and Serbia are also increasing their paper and paper products capacities and are becoming more visible in export markets.

There are many important importing countries in the global paper and paper products industry. The USA and Germany are the two largest importers. France, the United Kingdom, Canada, Canada, Italy and China are the next largest importers. They are followed by Mexico, the Netherlands, Poland, Belgium and Spain with relatively high imports. Imports of Mexico and Poland show an upward trend. Vietnam, India, Türkiye and the Czech Republic are the next countries in rank. With their rapid economic growth, their paper and paper products markets and imports are growing faster than average. Japan, Austria, Switzerland, Australia and South Korea are traditional importing developed countries. Their imports are generally stable. Hungary, Thailand and Malaysia are fast growing emerging markets. The UAE market is also growing fast. The markets and imports of the Philippines, Romania, Indonesia and Saudi Arabia are also growing above average. Portugal, Denmark, Greece, Ireland, Hong Kong, Hong Kong, Egypt, Singapore, South Africa, Norway, Norway and Slovakia are the other countries having paper and paper products imports over \$1 billion.

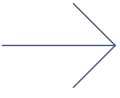
Türkiye's paper and paper products industry exports increased between 2015 and 2023, gradually gaining a higher share in world exports. Within the framework of these developments, Türkiye's share in world trade in paper and paper products increased by 0.57 percentage points in the period of 2015-2023. Its share in world exports increased to 1.71 percent in 2023 from 1.14 percent in 2015.

Recommendations for Key Competitive Factors in The Turkish Paper Industry

Production

The existing capacity should be determined in detail on the basis of byproducts in the industry, and investment permits should be granted for product groups that need new initiatives and investments. New investments should be made in non-standard products. Innovation

for products and designs should be ensured through the protection of intellectual property rights. In the paper and paper products industry, production mills located in earthquake-prone areas should be reinforced or relocated. Full automation, digitalization and transition to lean production should be accelerated. Investments to be made by existing companies in this regard should be supported regardless of region. Scales of firms should be increased.

Production Costs

The production of cellulose, the primary raw material in Türkiye, should be restored within the framework of economies of scale. A cellulose plant with a capacity of at least 1 million tons should be established. The collection and recycle management of waste paper, another resource, should be reconsidered, improvements should be made and the quality and quantity should be increased. Energy costs used in manufacturing should be reduced to increase the competitiveness of the paper industry. Improvements should be made in the supply conditions of domestic forest products. The interest rates of the credits extended by Eximbank from its own resources should be reduced. The Turkish Central Bank should expand rediscount credit facilities for exports and investments.

Raw Material Supply

A large-scale cellulose production facility should be established in Türkiye. This investment should be supported with special project incentives. A condition for cellulose plant investment is improvements in the utilization of forest resources and the preparation of the necessary legal framework for industrial forestry. Private industrial forest plantations and tree farming should be introduced in Türkiye. In this framework, favorable conditions and support should be provided for the private sector. Following the preparation of the legal infrastructure, a production model specific to Türkiye should be developed. This model should attract and support both industrial forestry and cellulose production. We also need bristol paper production facilities with a capacity of 450-500 thousand tons. Therefore, this investment should also be especially encouraged.

Management and Utilization of Waste Paper

Free trade rights should be restored to facilities that produce and process waste paper, and the system of

creating privileged paper collection firms through municipal tenders should be ended. The regulation on the control of packaging waste should be effectively implemented and waste from households and industrial facilities should be separated and sorted at source. Collectors, separators and recyclers should operate freely in an environment of free competition. Real and legal persons who sort and deliver waste paper should be exempt from environmental cleaning tax. Imports of poor quality waste paper should be prevented and domestic use of waste paper should be encouraged by introducing a green certificate requirement for waste paper imports. R&D activities in the recycling industry should be improved and more qualified inputs for high value-added production should be produced.

Export

Defensive strategies should be developed to protect market shares, exporting companies should be given gradual incentives to protect and increase their market shares in different countries. Offensive strategies should be developed to increase market share in target markets, segmentation, analysis and information gathering activities should be intensified for the internal dynamics of the identified target markets, and strategic positioning should be established. Intensive promotion and strategic marketing activities should be carried out for the identified target markets. Promotional activities of the paper sector should be intensified in target markets with digital marketing techniques.

Türkiye has made free trade agreements with many countries during the customs union period. These agreements have been in force for a long time. They should be reviewed and updated through cost/benefit analysis. New FTA agreements should be concluded with Gulf and African countries, Latin American and Asian countries that create potential for the paper and paper products industry. The free trade agreement with the UK should be updated as soon as possible by protecting our rights arising from the customs union.

Investments and Investment Incentives

First of all, investment incentives should be given on a long-term basis of 10 to 20 years. Industrial forestry should be encouraged in Türkiye and industrial forest areas should be created for cellulose raw material. For this purpose, a special incentive package should be implemented for industrial forests.

Cellulose production needs a new investment with a capacity of 1-1.5 million tons. This investment should be encouraged within the scope of large projects incentives, and primarily public-private partnership should be used in the investment, and the location of the investment should be determined in parallel with the development area of industrial forests. Türkiye's byproduct groups with high imports are mainly products 4810, 4802, 4801, 4804 and 4805. New capacity investments in these product groups should be encouraged with 6th region incentives and in the Aegean and Mediterranean regions. Investment incentives in the 1st and 2nd regions should be extended for modernization investments that will increase the production capacity of existing production facilities and that will provide efficiency, product diversification and high value-added production; and capacity increase and modernization investments should be included in the scope of incentives. Investment should be made in bristol paper. Capacity investment in this product group should be encouraged in the Aegean and Mediterranean regions with 6th region incentives.

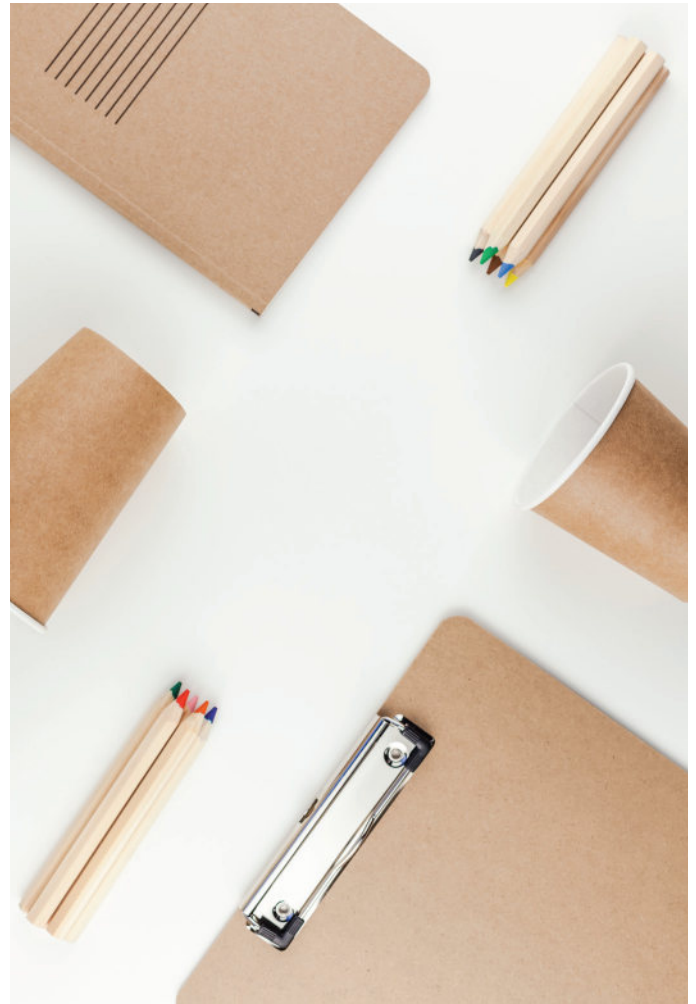
Technology and Human Resources

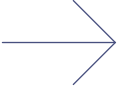
In order to develop production technologies, cooperation between the private sector and faculties of mechanical, chemical and forest engineering should be established, focus projects should be carried out, and the public sector should support focus projects. Research Institutes should be established within the Forestry and Chemistry Faculties for research activities and selected "focus projects" should be carried out. A paperboard products laboratory at international standards should be established, providing services to companies. Laboratory specialists and research engineers and experts should be trained in Research Institutes. Artificial intelligence should be started to be used. It should be used for optimal products and production, especially in product demands created by e-commerce. Packaging engineering and technician training should be provided in educational institutions. Engineers and technicians should be trained for paper, metal, plastic, wooden packaging and waste. Relevant departments should be opened in universities and technical high schools.

Green Transformation and Sustainability

First of all, an "Environmental Management System" should be established within firms. The purpose of

establishing the system is to determine the roadmap to be followed in the management of these goals in general terms (waste, chemical, water, energy, wastewater). In order to comply with the border carbon mechanism and emission restrictions to be introduced domestically, the carbon footprint should be measured, and the necessary investments should be made to comply with carbon emission regulations. Renewable energy should be used in production to ensure energy efficiency. Raw materials should be supplied from sustainable sources, and recyclable raw materials should be used. Industrial wastewater discharge standards should be followed in wastewater management. Legal limits should be followed in chemical use, and the use of harmful chemicals should be reduced. Wastes should be reduced at source, recycled, reused, and wastes resulting from processes should be minimized.

EXECUTIVE SUMMARY

Definition And Scope of Printing Industry

The printing industry is an important and well-established industrial sector with origins in traditional printing activities. The developments experienced in printing throughout history, especially with the impact of the Industrial Revolution, have transformed the industry from small-scale printing businesses to a modern printing industry with large-scale companies.

As one of the important sectors of the manufacturing industry, printing has become an industry that covers a wide range of printing activities and functions thanks to the contribution of the advanced printing technology today. While the industry is involved in economic activities as a branch of industry, it also creates significant added value in social terms. Products of the printing industry are among the indispensable elements for social development.

The printing industry is classified under group 18 "Printing and Reproduction of Recorded Media" in the NACE Rev. 2 sector classification. In addition, the products of the printing industry are also grouped under Chapter 49 of the Customs Tariff Statistical Positions (GTIP), one of the international trade classifications. These classifications allow the industry to be defined and analyzed at national and international levels.

Highlights of the Industry in Türkiye

Since 2015, a steady and gradual increase has been observed in the number of enterprises in the printing industry. The number of enterprises reached 12,422 in 2023, up from 11,413 in 2015.

Employment in the printing industry has gone through two different periods since 2015. It tended to decrease between 2015 and 2019, but increased in the following years. The size of employment increased to 58,177 people in 2023 from 55,829 people in 2015.

In the printing industry, the value of production fluctuated after 2015. Output amount and prices are the decisive factors here. While the value of production in the printing industry was 10.44 billion TL in 2015, it was realized as 98.67 billion TL in 2023. In US dollars, the

value of production was 3.84 billion dollars in 2015 and 4.2 billion dollars in 2023.

Since 2015, there has been a significant increase in the value added created in the printing industry. It increased to 23.99 billion TL in 2023 from 2.31 billion TL in 2015.

The relationship between the value added created in the manufacturing industry and the value of production shows the level of value added in production and the development in this field. In this context, the ratio of total value added created in the printing industry to total value of production reached its highest level in this period with 24.3 percent in 2023 from 22.2 percent in 2015.

The key indicators of the printing industry in the manufacturing industry generally declined in the 2015-2023 period. The indicator for which the printing industry has the highest share in the manufacturing industry is the number of enterprises. Its share in the total number of manufacturing industry enterprises increased to 2.69 percent in 2023 from 3.04 percent in 2015. The printing industry has lower shares in the manufacturing industry in terms of value of production, value added and turnover size. In 2023, the printing industry's share of the value of production was 0.63 percent.

Output of the printing industry experienced a significant fluctuation between 2015 and 2023. In 2021, in the 'new normal' conditions that emerged after the pandemic, industrial output increased significantly with growth in both domestic and international demand. The post-pandemic trend of near-shoring and high increases in freight prices created additional supply demand for Türkiye. In this process, the printing industry's output increased by 28.4% in 2021. However, it decreased by 11.7 percent in 2022 due to the contraction in demand. In 2023, output contracted by 17.1 percent. The overall output change between 2015 and 2023 was -1.7 percent.

In this period, the highest output increase was recorded in the sub-sector of all kinds of printing works such as books, etc. However, no output growth was observed in the sub-sector of the pre-press and pre-media

services in the same period. The printing of newspapers decreased by 81.4 percent between 2015 and 2023, while the production of services related to bookbinding contracted by 22.8 percent.

Labor productivity in the printing industry showed large fluctuations in the period of 2015-2023. The large ups and downs in output and staffing levels over the years have led to volatility in labor productivity. In 2021, labor productivity reached its highest level, but then declined for the next two years, falling even below the 2015 level in 2023.

Exports of the printing industry products showed a gradual increase between 2015 and 2023. Exports was 86 million dollars in 2015, reached its highest level of 220 million dollars in 2022, and amounted to 191 million dollars in 2023.

Imports of the printing industry products tend to decline in the period of 2015-2023. It declined to 132 million dollars in 2023 from 165 million dollars in 2015.

The most important development in the printing industry between 2015 and 2023 was that exports exceeded imports. For the first time in 2019, exports exceeded imports with 110 million dollars against 124 million dollars. In the following years, exports remained above imports and the printing industry started to generate a surplus in foreign trade. Unit prices in exports of the printing industry products reached their highest level in 2023 with 5.68 US\$/kg.

Among the printing industry sub-sector groups, two products have high exports figures. The first one is books, brochures, pamphlets and similar printing products. And the second one with high exports is other printed publications, pictures and photographs. Exports are realized at lower scales in other product groups.

The printing industry products are exported to an increasing number of countries over the years. Both export markets and the diversity of exported products are increasing. Exports are made to European countries, neighboring and nearby countries and distant markets such as the USA. There are also penetrations to Central Asia and African countries.

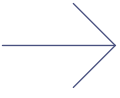
The four countries with relatively higher exports of the printing industry products are Germany, the USA, France and the United Kingdom. Russia and the Netherlands have become traditional markets. Exports to Azerbaijan, Libya and Uzbekistan have increased rapidly in the last three years. Exports to Georgia, Qatar and Israel have also increased significantly in the last three years. In addition, markets from different geographies such as Spain, Kazakhstan, Italy, Indonesia, Egypt, Bosnia-Herzegovina and Greece also stand out in exports. The Turkish Republic of Northern Cyprus is another traditional market.

Exports are also made to Gulf countries such as Saudi Arabia, the United Arab Emirates (UAE) and North African countries such as Morocco, Tunisia and Algeria; to distant markets such as Australia, Seychelles and Vietnam; and to African countries such as Senegal, Nigeria and Ivory Coast.

Three sub-sectors of the printing industry are characterized by high imports. The first one is books, brochures, pamphlets and similar printing products. The second one is other printed publications, pictures and photographs. Imports of all kinds of labels/ stickers are also relatively high. Imports in other product groups are realized at lower scales.

The printing industry products are imported from fewer countries. While the number of importing countries is decreasing, the variety of imported products is also narrowing. There are three countries with relatively higher imports of printing industry products. These include the United Kingdom, Germany and China, respectively. Imports from these three countries accounted for 47.9 percent of total imports in 2023. France, Italy, the USA, the Czech Republic and Poland are the other countries with high imports.

The market size in the Turkish printing industry is evaluated and calculated based on the businesses done by existing printing companies in Türkiye. In line with this approach, turnover figures, which are the monetary equivalent of the business realized by Turkish printing industry firms, are used. The turnover of the printing industry calculated by this method was 105.82 billion TL in 2023. Considering that the exports of firms in the

EXECUTIVE SUMMARY

printing industry are very limited, the current turnover data significantly reflect the domestic printing industry market size. Since 2021, high inflation has accelerated the growth of turnover in nominal terms.

The printing industry consists of three main sub-markets. These are the printing of newspapers, magazines and books, packaging printing and other printed products markets.

The number of newspapers and magazines printed and published nationally, regionally and locally in Türkiye and their number of circulations is declining. In 2023, the number of newspapers and magazines published was 1,740 and 2,010, respectively. In 2023, the circulation of published newspapers and magazines amounted to 781 million and 35.5 million copies, respectively.

Another important product group that constitutes the printing market is books. The number of books printed increased to 71,200 in 2023 from 34,857 in 2010. During this period, there was a significant increase in the number of web-based electronic books. Digitalization is effective here. In 2023, 26,562 books were published as electronic books.

The number of books with banderole, which is an indicator of printed books, is an important data for the printing industry. The number of books with banderole increased gradually in the 2015-2021 period and reached 438.7 million copies in 2021. In 2022, this number declined to 380.3 million copies, and reached 400.34 million copies in 2023.

Another important area in the book market is the free educational books distributed by the Ministry of National Education. The number of books distributed by the Ministry of National Education in 2023 was 192 million. These include textbooks and, in some years, supplementary books.

The size of the book market in Türkiye reached \$2.13 billion in 2015 and then started to decline. According to the Turkish Book Market Report of the Turkish Publishers Association, it amounted to \$1.08 billion in 2023.

One of the largest sub-markets in the printing industry is the packaging printing market. The printing industry and the packaging industry are intertwined. As end

producers use printed packaging materials to a large extent, printing companies produce printed packaging materials. Therefore, the packaging printing market includes both the packaging printing process and the production of printed packaging materials.

The production of packaging products in Türkiye shows a steady increase. The output of packaging products reached 11.2 million tons in 2021 and 10.82 million tons in 2022. A critical product group in printing activities consists of paperboard, paper-cardboard and corrugated cardboard packaging products. In 2022, the output of paper packaging amounted to 103,700 tons, paperboard packaging to 866,000 tons and corrugated cardboard packaging to 2,917,000 tons. Plastic packaging output increased to 4.13 million tons in 2021 and then to 3.52 million tons in 2022.

Another sub-market in the printing industry is the printed materials produced for the advertising and creative sector. The printed products for this sector include insert ads, flyers, catalogs, brochures and all kinds of printed advertisements (outdoor ads). However, there has been a sharp change in media spending in recent years. The media spending is rapidly shifting to digital areas.

The printing industry is increasingly using more advanced technologies and improving and developing its machinery park for this purpose. After traditional machinery technologies have been replaced by offset machines to a significant extent, digital machinery investments have started to expand rapidly in recent years.

The printing and publishing industry is mostly dependent on foreign countries for manufacturing technologies and machinery utilization. A significant portion of the machinery park is covered by imports. Offset machinery imports amounted to 46.37 million dollars and 211 units in 2023. In flexographic printing machines, 257 machines were imported in 2023 with a value of 63.3 million dollars. In gravure printing machines, 330 machines worth 15.34 million dollars were imported in 2023.

Almost all of the ink used in the Turkish printing industry is imported. Imports in terms of quantity remained stable between 2015 and 2021. It was 15,648 tons in 2015 and 15,376 tons in 2021. In 2022 and 2023,

there was a significant increase in imports in terms of quantity. It increased to 20,269 tons in 2023. In 2022 and 2023, imports of both black ink, color ink and other writing and drawing inks increased together.

According to data from the Ministry of National Education's General Directorate of Vocational and Technical Education, there are 34 high schools across Türkiye that offer printing and publishing education in 2023-2024. Around 4,400 students study in these high schools and around 1,200 students graduate each year.

According to the data of the Council of Higher Education (YÖK), 24 universities have Printing and Publishing Technologies programs. 23 of these universities are state universities and 1 is a foundation university. All of the programs have the status of 2-year vocational schools. In the 2023-2024 period, the total quota of these programs in 24 universities was 1,140. Currently, 2,200 students are studying in these programs and approximately 1,100 students graduate each year. In addition, only one university in Türkiye has a 4-year department of Printing Technologies. The quota of this department within the Faculty of Applied Sciences is 42 students.

Global Printing Industry And Türkiye's Position

The size of the global printing market was 890.5 billion dollars in 2015. With the effect of digitalization in the industry, some business areas have tended to shrink. Accordingly, the size of the global printing market started to shrink. It decreased to 818 billion dollars in 2019 and to 750 billion dollars in 2020, in the year of the pandemic.

During the period of 2021-2023, business volume grew at current prices. However, growth in 2021 was very limited. On the contrary, business volume grew rapidly in 2022 and 2023. By 2023, the volume of business was calculated as \$889.4 billion, mostly led by inflation.

Another indicator of business volume in the printing industry is the calculation based on the A4 paper equivalent. Accordingly, the volume of business for A4 paper equivalents was 49.1 trillion in 2015 and 45 trillion in 2023.

According to PIRA-SMITHERS' The Future of Global Printing 2028 report, the global printing market is projected to grow at an average annual rate of 5.4%

between 2023 and 2028. This growth will be realized at current prices and it is projected that about 2 percentage of each year's growth will be due to inflation. The size of the printing market, estimated at \$880.4 billion in 2023, is expected to reach \$1.16 trillion in 2028.

In the period of 2023-2028, the packaging printing sub-market is projected to show the fastest growth with an annual average of 7.0 percent. The size of the packaging printing market is estimated at \$493.5 billion in 2028.

Among the printing types in the printing industry, the development of digital printing and the increase in its market share are projected to continue. According to the projections by PIRA-SMITHERS, inkjet and electrophotography (toner) systems will continue to reshape the markets for publishing, commercial printing, advertising, packaging and label printing by 2029.

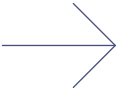
In the post-pandemic period, the multifaceted advantages of digital printing are contributing to growth in multiple segments. According to Smithers' survey, the digital printing industry is expected to grow at an average annual rate of 5.0% between 2024 and 2029. Digital printing transaction volume is projected to reach \$225.1 billion in 2029, up from \$177.6 billion in 2023.

In the coming period, printing durations are expected to decrease even further, printing orders will go online, and customization and personalization will become more widespread. Accordingly, the share of digital printing will increase.

Smithers projects significant developments for the period up to 2029. The use of digital sheet-fed and web presses will increase as finishing is made for more lines and more high-efficiency machines are introduced. Thanks to technological advances, one machine will be capable of printing more than 20 million A4 copies per month. Inkjet resolution will improve dramatically.

Aqueous solutions will gradually replace solvent-based inks due to sustainability concerns. By 2029, the printing markets that will benefit most from digital printing will be packaging printing, commercial printing and book printing.

In the packaging industry, digitalization with specialty printing machines making sales to corrugated and

EXECUTIVE SUMMARY

folding cardboards will be supported by increased use of narrow web presses to print flexible packaging. On the other hand, labels and stickers, a pioneer of digital printing and a segment that has reached a certain level of maturity, are expected to grow at a slower pace.

In commercial printing, the market will benefit from the development of offset lithography or smaller format digital presses, as well as the format sheet-fed machines, which are routinely used now, and value-adding digital finishing systems.

Digital printing will significantly support the book printing with the integration of online ordering and the capacity to produce shorter runs to order.

Inkjet will increasingly dominate the book segment once single-pass web machines are connected. With suitable finishing lines, it will be able to print color output on a wide range of standard book sheets, achieving superior results on standard offset paper grades and at higher speeds. It is also projected that sheet-fed inkjet machines will be more widely used in the printing of book covers and other covers.

Global foreign trade in printing industry products reached its highest level in 2011 with 50.6 billion dollars. However, a downward trend started after this year and foreign trade volume decreased to 38.2 billion dollars in 2015. It further decreased to 37.0 billion dollars in 2019, and to 33.8 billion dollars in 2020, in the year of the pandemic. In 2021, foreign trade recovered after the pandemic. However, it declined again in 2022 and 2023, reaching 33.9 billion dollars in 2023.

When we analyze the printing industry exports by sub-sectors, we see that the highest exports are made in the product group of books, brochures, flyers and similar printed media. Total global exports of this product group amounted to 14.96 billion dollars in 2023. Other printed publications, pictures and photographs constitute the second largest sub-product group in the global printing industry exports. On the other hand, the rapid downward trend in exports of newspapers and periodicals continues.

In world exports of printing industry products, the USA and China occupy the top two ranks with very close figures. They are followed by Germany and the United

Kingdom with high export volumes. The Netherlands, Poland, France, Italy, Italy, Canada, Czech Republic and Belgium are among the other major exporters following these first four countries. While some of these countries stand out as traditional European exporters, Poland and the Czech Republic have become prominent exporters in recent years. Poland, in particular, has become an important country in the industry.

In world imports of printing industry products, the USA is the largest market with imports of 5.07 billion dollars in 2023. Germany ranks second with an import volume of 3.02 billion dollars, while China ranks third with 2.05 billion dollars. These three countries are followed by France, Canada, the Republic of South Africa, the United Kingdom, Switzerland and the Netherlands with imports between 1 and 2 billion dollars. In addition, there are 10 countries with imports between \$500 million and \$1 billion that stand out as relatively large markets. These countries are Austria, Belgium, Mexico, Japan, Hong Kong, Hong Kong, Poland, Spain, Italy, Australia and the Czech Republic.

Exports of the Turkish printing industry have been increasing gradually and steadily. Although the volume of exports is still small, it has risen to 29th place in the world ranking. Its share in world exports of printing industry products is also on the rise. In 2015, the industry's share in world exports was 0.23%, rising to 0.6% in 2022 and 0.56% in 2023.

Targets And Recommendations for the Turkish Printing Industry

1. It should be ensured that the inputs used in the printing industry are produced domestically in sufficient quantity and quality.
2. Efficiency should be increased in the foreign procurement processes of the industry, which is dependent on foreign resources for all kinds of inputs.
3. New entries and capacity investments in the industry should be brought under control, and a continuously updated output capacity inventory of the industry should be prepared for this purpose.
4. Product diversity should be increased by improving production processes and high value-added production should be supported.

5. Improvements should be made in cost elements that are decisive in the industry's competitiveness.
6. In the labor-intensive industry, improvements should be made in labor and working regulations, as they are at least as burdensome as the direct costs of the labor force and also cause administrative and legal problems.
7. There is an intense need for investment in the printing industry for automation, digitalization and green transformation. These investments are/will be made mainly by companies located in the incentive zones 1 and 2. However, existing investment incentives should be made more effective for companies located in the incentive zones 1 and 2.
8. Digitalization and automation in work and production processes in the printing industry should be increased.
9. The quality of products, services and activities of domestic and foreign companies should be assessed and certified at international standards.
10. Existing markets, customers and product & service capacity of the industry should be diversified.
11. Enterprise scales that will increase capital size, productivity and competitiveness in the industry should be created. For this purpose, mergers and acquisitions should be realized.
12. Qualified labor and technical staff needed by the industry should be trained and graduates should be encouraged to work in the industry. Human resources should be harmonized with automation and digital processes.
13. Unrecorded production activities that create unfair competition should be prevented, and a healthy competitive environment driven by innovative and high value-added products and services should be created in the industry instead of an unhealthy environment based on price competition.
14. Printing industry firms should plan and complete their green transformation processes in the medium term.

BÖLÜM:
KAĞIT VE
KAĞIT
ÜRÜNLERİ
İMALAT
SANAYİ

1.1. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Tanımı ve Kapsamı

1.1.1. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayi Tanımı

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, ağırlıklı olarak çeşitli ağaç türleri ve az miktarda da jüt, kendir, kamyş gibi yıllık bitkilerden selüloz, odun hamuru üretilmesi ile bu ara ürünlerin ve diğer önemli bir hammadde olan ve kullanılmış kağıtların geri dönüşümüyle elde edilen atık kağıdın (hurda veya eski kağıt olarak da tanımlanmaktadır) çeşitli mekanik ve kimyasal işlemlerle kağıda dönüştürülmesine kadar geçen aşamaları içeren sanayi koludur.

Sektörde sermaye, teknoloji ve enerji ön planda olduğundan orta-ağır sanayi dalı kategorisinde ve orta düşük teknoloji yoğunluklu sınıfında yer almaktadır. Kağıt sanayinde kullanılan ağaçlar, yaprağın yapısına bağlı olarak yumuşak ve sert ağaçlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kışın yaprağını dökmeyen iğne yapraklı ağaçlar yumuşak, kışın yaprağını döken geniş yapraklı ağaçlar ise sert ağaç grubunda yer almaktadır. İğne yapraklı ağaçların lif boyları daha uzun ve bu ağaçlardan elde edilen kâğıt daha dayanıklı olmaktadır.

Kâğıdın yapımında kullanılan ham maddenin işlenmesinden son ürün elde edilmesine gelinceye kadarki süreçte üç alt sektör tanımlanmaktadır. Bunlar; Birincil lif olarak adlandırılan Selüloz ve Odun Hamuru, ikincil lif olarak adlandırılan Atık Kâğıt (Hurda veya eski kağıt) ve Kâğıt-Kartondur.

Kâğıt-Karton grupları uluslararası literatürde kültürel ve endüstriyel kâğıtlar olmak üzere iki temel grupta sınıflandırılmaktadır.

A) Kültürel Kâğıtlar

1) Yazı Tabı Kâğıtları: Üzerine yazı yazılabilir ve baskı yapılabilir nitelikte kâğıtlardır. Kompozisyon itibarıyla kimyasal selülozdan veya kimyasal selüloz ile

mekaniksel odun hamurundan oluşmaktadır. Ayrıca bu kâğıtlara kullanım amacına bağlı olarak kaplama (kuşeleme) işlemi uygulanmaktadır.

2) Gazete Kâğıdı: Yüksek oranda mekaniksel odun hamuru ile düşük oranlarda kimyasal selüloz ihtiva eden ve özellikle gazete basımı için kullanılan kâğıtlardır.

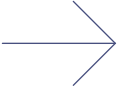
B) Endüstriyel Kâğıtlar

1) Sargılık Kâğıtlar: Selüloz, atık kâğıt ve odun hamurundan elde edilen ambalaj malzemesi olarak kullanılan kâğıtlardır.

2) Temizlik Kâğıtları: Selüloz ve atık kâğıttan, az miktarda odun hamuru (CTMP, TMP) içeren düşük gramajlı kâğıtlardır.

3) Kraft Torba Kağıdı: Beyazlatılmamış ya da beyazlatılmış kraft selülozdan yapılan çok dayanıklı ambalaj kağıdıdır. Çam, köknar, ladin gibi uzun lifli yumuşak ağaçlardan üretilen dayanıklı kağıt türüdür. Genellikle 60 – 90 g/m² gramaj aralığında üretilir. Yapılan deneyler neticesinde muhteviyatı 50 kg olan kraft torbanın patlamaması için en az 400 J/m²'lik TEA (Tensile Energy Absorption) ve 20 Gurley-saniyenin altında bir hava direnci gerekmektedir. 2 katlı torba için gerekli MD ve CD TEA değeri her bir kat kağıt için 200 J/m² olmaktadır. (Referans: Chris Scott Kerr, CPPA-1996, 82nd Annual Meeting)

4) Oluklu Mukavva: Bir veya daha fazla oluklu tabakanın alt ve/veya üst yüzeylerinin düz tabaka ile kaplanmasıyla meydana gelen, ambalaj kutularının ve dış kolilerin imalinde kullanılan kağıtların genel adıdır. Kutuların oluklu (ondüle) kağıtlarına “fluting” adı verilir, yarı kimyevi sülfite selülozu (NSSC) veya %100 atık kağıt hamurundan üretilir. Kutuların iç ve dış yüzeylerinde kullanılan kağıtlara “kraft liner” ve “test liner” adı verilir. Kraft liner kağıtlar genellikle uzun lifli selüloz hamurundan, test liner kağıtları ise %100 atık kâğıt hamurundan üretilir. Yüksek patlama ve ezilme

mukavemeti gerektiren oluklu ambalaj kutularında kraft liner kağıtlar kullanılır. Düşük gramajlı liner kağıtlar (Light Weight Liner, LWL) 75 – 115 g/m² aralığında, yüksek gramajlı liner kağıtlar ise 120 – 250 g/m² aralığında üretilmektedir. Liner kağıtların tamamı kahverengi veya üst yüzeyi beyaz (kuşesiz veya kuşeli), arka yüzeyi kahverengi veya gri olabilmektedir. (Referans: CEPI European Corrugated Base Papers List, 2017- October)

5) Kartonlar: Gramajı 140 – 600 g/m² arasında olan, ağırlıklı olarak çeşitli ağaçlardan elde edilen selüloz ve odun hamuru ve kullanılmış kağıtların geri dönüşümüyle elde edilen atık kağıt türü bitkisel liflerden üretilen, çok katlı, düz yüzeyli bir kağıt türüdür. Kullanım amacına bağlı olarak çok çeşitli adlarda ve özelliklerde üretimi yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak kutu yapımında kullanılan türleri, tek yüzü kuşeli üretilmekte olup basılabilme, piliyaj ve perforasyon yapılabilme, katlanabilme gibi özelliklere sahiptir.

6) Sigara ve İnce Özel Kağıtlar: Genellikle kendir, keten, jüt ve paçavra selülozdan üretilen yüksek mukavemetli ve düşük gramajlı kağıtlardır.

1.1.2. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Kapsamı

Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı Sanayi, NACE Rev.2 sektör sınıflandırmaları içinde 17 numaralı grubu oluşturmaktadır. Bu sınıflandırma içinde kağıt ve kağıt ürünleri imalatı sanayinin kapsamı aşağıda sunulmaktadır.

Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı Sanayi Sınıflaması

Bu bölüm, kağıt hamuru, kağıt, karton ve bunların dönüştürülmüş ürünlerinin imalatını kapsamaktadır. Bu tür ürünler dikey entegrasyon işlemi oluşturduğundan, bunların imalatı bir arada değerlendirilmiştir. Genellikle tek bir birim tarafından birden fazla faaliyet yürütülmektedir.

Ana hammaddeler olan selüloz, odun hamuru ve atık kağıtlar önce üretilen kağıt veya karton türüne göre yalnız bir tanesi ya da ikisi veya tamamı, hamur hazırlama bölümlerinde ayrı ayrı hatlarda su ile çözülerek liflerine ayrılmakta, bir dizi temizleme ve/veya öğütme işlemi sonrasında hamur haline getirilmektedir. Hamur hazırlama işlemi sırasında bazı atık kağıt türlerine gerektiğinde mürekkep giderme ve beyazlatma işlemi de uygulanmaktadır.

Daha sonra eğer kağıt üretilen bu hammaddelerin hamurlarının bir veya ikisi, tek katlı veya iki katlı olarak kağıt üretilmek üzere kağıt makinelerine gönderilerek kağıt elde edilmektedir. Karton üretilen bu sefer bu hammaddelerin birisinin hamuru ile olabildiği gibi karton türüne göre ikisinin ya da her üçünün hamurlarının kullanıldığı karton makinelerinde çok katlı olarak karton üretilmektedir. Karton, karton makinesinin teknolojik yapısına göre 3 – 8 katlı olabilir. 600 g/m² üzerinde karton artık mukavva adını alır ve daha farklı yapıdaki makine ve yöntemlerle elde edilir.

17.1 Kağıt hamuru, kağıt ve karton imalatı

17.11 Kağıt hamuru imalatı

17.12 Kağıt ve karton imalatı

17.2 Kağıt ve karton ürünleri imalatı

17.21 Oluklu kağıt ve karton imalatı ile kağıt ve kartondan yapılan ambalajların imalatı

17.22 Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı

17.23 Kağıt kırtasiye ürünleri imalatı

17.24 Duvar kağıdı imalatı

17.29 Kağıt ve kartondan diğer ürünlerin imalatı

17.1 Kağıt hamuru, kağıt ve karton imalatı

17.11 Kağıt Hamuru İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Mekanik, termik ve kimyasal işlemlerle ve kullanım yerine göre hamurun çeşitli yöntemlerle ve farklı düzeylerde beyazlatılmasıyla; beyazlatılmış, yarı-beyazlatılmış ya da esmer kağıt hamuru imalatı yapılır. Ayrıca, çeşitli türlerdeki atık kağıdın, mekanik ve kimyasal işlemlerden geçirilerek, isteğe göre mürekkebinin temizlenmesi ve beyazlatılması ile atık kağıt hamuru imalatı gerçekleştirilir.

17.12 Kağıt ve Karton İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Daha ileri sanayi işlemi için kağıt, karton ve mukavva imalatı.

Kutu yapımında kullanılan kartonlar: Kutu kartonu, selüloz ve/veya atık kağıt ve/veya odun hamuru kullanılarak çok katlı olarak üretilen, baskı yapılabilen, piliyaj (oluk açma) ve perforasyon yapılabilen, katlanabilen ve bu özelliklerinden dolayı kutu yapımında kullanılan kartonların genel adıdır.

Kuşe kutu kartonu ise tek veya çift yüzü pigment, bağlayıcı ve yardımcı kimyasallardan oluşan bir kuşe çözeltilsinin tatbiki ile karton üretimi sırasında kaplanarak görünüş, baskı ve laklanabilirlik özellikleri geliştirilmiş kutu kartonlarıdır. Bu karton, içine konulan maddeyi güvenli bir şekilde koruma, düzgün istiflenebilme, dağıtım kolaylığı sağlama ve etkili sunum özellikleri dolayısıyla çeşitli gıda ve gıda dışı malzemelerin ambalajlarının yapımında kullanılmaktadır.

Bu sınıf ayrıca şunları kapsamaktadır:

Kağıt, karton ve mukavvanın ilave işlemlerden geçirilmesi: Kağıdın ve mukavvanın tabakalanması, kaplanması ve emprenye edilmesi, krepon ya da kırışık kağıt imalatı, kağıt ya da mukavva ile lamine edilmiş ince tabaka ve folyo imalatı (meyve suyu ve süt kutuları gibi), el yapımı kağıt imalatı, gazete kağıdı ve diğer basım veya yazı kağıdı imalatı, selülozik vatka (destek) ve selüloz elyaflardan tabakaların imalatı, karbon kağıdının veya mumlu kağıdın tomar olarak ya da büyük levhalar halinde imalatı.

17.2 Kağıt ve Karton Ürünleri İmalatı

17.21 Oluklu Kağıt ve Karton İmalatı ile Kağıt ve Kartondan Yapılan Muhafazaların İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Oluklu kağıt veya oluklu mukavva imalatı, oluklu kağıt veya oluklu mukavvadan ambalaj kutuları imalatı, katlanabilir karton ve mukavvadan ambalaj kutuları imalatı, diğer kağıt veya mukavvadan ambalaj kutuları imalatı, karton torba ve çanta imalatı, büro tipi dosya kutuları ve benzeri ürünlerin imalatı.

17.22 Kağıttan Yapılan Ev Eşyası, Sıhhi Malzemeler ve Tuvalet Malzemeleri İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Ev eşyası ve kişisel hijyenik kağıt ve selüloz tampon ürünleri imalatı: Temizlik kağıtları, mendiller, havlular, sofr peçeteleri, tuvalet kağıdı, adet bezleri ve tamponlar, çocuk bezleri ve bebek bez astarları, kağıttan bardaklar, sofr takımları, tepsiler, tekstil vatkaları (destek ve dolgu malzemeleri) ve vatkadan ürünlerin imalatı, hijyenik havlular, tamponlar vb.

17.23 Kağıt Kırtasiye Ürünleri İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Kullanıma hazır basım ve yazım kağıdı imalatı,

bilgisayar çıktısı için kullanılacak kağıt imalatı, kullanıma hazır kopya kağıdı imalatı, kullanıma hazır karbon kağıdı, mumlu teksir kağıdı imalatı, kullanıma hazır zamlı ya da yapışkan kağıt imalatı, zarf ve düz mektup kartı imalatı, ana niteliği bilgi içermeyen, eğitim ve ticari kırtasiye malzemeleri (defterler, dosyalar, klasörler, kayıt defterleri, muhasebe defterleri, iş formları vb.) imalatı, kağıttan veya mukavvadan yapılmış çeşitli kağıt kırtasiye ürünlerini içeren kutu, poşet, portföy ve yazı seti imalatı.

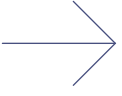
17.24 Duvar Kağıdı İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Vinil (sentetik) kaplı duvar kağıdı ve tekstil duvar kağıdı dahil duvar kağıdı ve benzer duvar kaplayıcıların imalatı.

17.29 Kağıt ve Kartondan Diğer Ürünlerin İmalatı

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır: Basılmış olsun veya olmasın etiket imalatı, filtreli kağıt ve karton imalatı, kağıt ve karton bobinler, makaralar, masuralar vb. imalatı, yumurta viyolu ve diğer şekil verilmiş kağıt hamurundan ambalaj ürünleri vb. imalatı, kağıttan hediye ve süs eşyaları imalatı, jakar makinelerinde kullanmak için kağıt veya mukavva kartları imalatı.

Kapsam dışı olanlar: İskambil kağıdı imalatı, bkz. 32.40, kağıt ve mukavvadan oyun ve oyuncak imalatı, bkz. 32.40.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 1: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Sınıflandırmasında İmalat Grupları

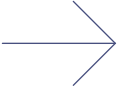
Nace Kodu	Nace Tanımı
17.1.08	Kağıt Hamuru İmalatı
17.1.07	Kağıt ve Mukavva İmalatı (Daha İleri Sanayi İşlemleri İçin Rulo veya Tabaka Halinde) (Ziftli, Lamine, Kaplanmış ve Emprenye Edilmiş Olanlar İle Krepon ve Kırıksık Kağıtlar Dahil)
17.2.10	Bürolarda, Dükkanlarda ve Benzeri Yerlerde Kullanılan Kağıt Evrak Tasnif Kutuları, Mektup Kutuları ve Benzeri Eşyaların İmalatı
17.2.11	Kağıt ve Kartondan Torba ve Çanta İmalatı (Kese Kağıdı Dahil)
17.2.12	Kağıt veya Mukavvadan Koli, Kutu ve Benzeri Muhafazaların İmalatı
17.2.13	Oluklu Kağıt ve Oluklu Mukavva İmalatı (Rulo veya Tabaka Halinde)
17.2.2.02	Kullanıma Hazır Tuvalet Kağıdı, Kağıt Mendil, Temizlik veya Yüz Temizleme için Kağıt Mendil ve Havlular ile Masa Örtüsü ve Peçetelerin İmalatı (Kağıt Hamurundan, Kağıttan, Selüloz Vatkadan veya Selüloz Lifli Ağlardan Yapılmış)
17.2.2.03	Kağıt veya Mukavvadan Yapılmış Tepsi, Tabak, Kase, Bardak ve Benzerlerinin İmalatı
17.2.2.04	Hijyenik Havlu ve Tamponlar, Kadın Bağı, Pedler, Bebek Bezleri vb. Hijyenik Ürünler ile Giyim Eşyası ve Giysi Aksesuarlarının İmalatı (Kağıt Hamurundan, Kağıttan, Selüloz Vatkadan veya Selüloz Lifli Ağlardan Yapılmış)
17.2.3.04	Kullanıma Hazır Karbon Kağıdı, Kendinden Kopyalı Kağıt ve Diğer Kopyalama veya Transfer Kağıtları, Mumlu Teksir Kağıdı, Kağıttan Ofset Tabakalar ile Tutkallı veya Yapışkanlı Kağıtların İmalatı
17.2.3.06	Kağıt veya Mukavvadan Ana Niteliği Bilgi İçermeyen Eğitim ve Ticari Kırtasiye Malzemeleri İmalatı (Ajan-dalar, Defterler, Sicil Defterleri, Muhasebe Defterleri, Ciltler, Kayıt Formları ve Diğer Benzeri Kırtasiye Ürünleri)
17.2.3.07	Kağıt veya Mukavvadan Dosya, Portföy Dosya, Klasör ve Benzerlerinin İmalatı
17.2.3.08	Kullanıma Hazır Basım ve Yazım Kağıdı ile Diğer Kağıt ve Mukavvaların İmalatı (Basılı Olanlar Hariç)
17.2.3.09	Baskısız Zarf, Mektup Kartı, Yazışma Kartı ve Benzerlerinin İmalatı
17.2.4.02	Duvar Kağıdı ve Benzeri Duvar Kaplamalarının İmalatı (Tekstil Duvar Kaplamaları Hariç)
17.2.4.03	Tekstil Duvar Kaplamalarının İmalatı
17.2.9.01	Kağıt veya Mukavvadan Etiketlerin İmalatı
17.2.9.02	Filtre Kağıdı, Kartonları ve Mukavvaları, Kağıt Hamurundan Filtre Edici Blok ve Levhalar İle Kalıplanmış ya da Sıkıştırılmış Eşyaların İmalatı (Kağıt veya Karton Esaslı Contalar ve Rondelalar Dahil)
17.2.9.03	Sigara Kağıdı, Kağıt ve Mukavvadan Bobin, Makara, Masura, Yumurta Viyölü ve Benzeri Kağıt, Mukavva veya Kağıt Hamurundan Destekler ile Kağıttan Hediyeleş ve Süs Eşyaları İmalatı
17.2.9.04	Jakar Makinelerinde Kullanmak için Kağıt ve Mukavvadan Kartlar ile Kaydedici Cihazlara Mahsus Diyagram Kağıtları İmalatı (Bobin, Tabaka/Disk Halinde)
38.1.1.01	Tehlikesiz Atıkların Toplanması (Çöpler, Geri Dönüştürülebilir Maddeler, Tekstil Atıkları vb.) (İnşaat ve Yıkım Atıkları, Çalı, Çırpı, Moloz Gibi Enkazlar Hariç)
46.7.7.02	Atık ve Hurda Toptan Ticareti (Kağıt, Cam, Plastik vb. Olanlar) (Metal Olanlar Hariç)

Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı Dış Ticaret Sınıflaması

Kağıt ve kağıt ürünleri, uluslararası dış ticaret sınıflamaları içinde “Fasıl” gruplamaları itibarıyla 48 numaralı fasılı oluşturmaktadır. Ayrıca, 96 fasıl içinde yer alan 9619 kodu da dış ticaret sınıflamasına dahildir. Aşağıda dış ticaret sınıflaması yer almaktadır.

Tablo 2: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Dış Ticaret Sınıflandırması

Ürün	Fasıl No	Ürün Tanımı
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	Kağıt ve Karton; kağıt hamurundan, kağıttan ve kartondan eşya
	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya
Kağıt ve Karton	4802	Sıvanmamış kağıt ve karton (perfore edilmemiş delikli kart ve delikli şerit kağıt)
	4805	Diğer sıvanmamış kağıt ve kartonlar (rulo veya tabakalar halinde)
	4810	Bir veya iki yüzü kaolin (çin kili) veya diğer inorganik maddeler ile sıvanmış kağıt veya kartonlar
	4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar
	4823	Diğer kağıt, karton vb.
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	Tuvalet ve yüz temizliği için ince kağıt, havlu veya kağıt peçete, ev ve işlerinde veya sağlık amaçlarıyla kullanılan benzeri kağıtlar
	4818*	Tuvalet kağıtları, kağıt havlular, kağıt mendiller, kurutma kağıtları, havlular, masa örtüleri, sofr peçeteleri ve benzeri ev eşyası
	9619*	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	Kağıttan, kartondan kutular, mahfazalar, torbalar ve diğer ambalaj kutuları, kağıttan veya kartondan evrak tasnif kutuları, mektup kutuları
	4816	Karbon kağıdı, kopya kağıdı, transfer kağıtları, çıkartma ve stensil kağıtları
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4817	Mektup zarfları, mektup kartları, kartpostallar ve haberleşme, kartları; bunların kağıt veya kartondan kutuları, poşetler vb.
	4820	Kayıt defterleri, hesap defterleri, sipariş defterleri, makbuz defterleri, not defterleri, hatıra defterleri, ajandalar ve benzeri eşya, müsvedde defterleri, klasörler, ciltler, dosya gömlekleri ve kapakları, diğer okul, büro veya kırtasiye eşyası
	4821	Kağıt veya kartondan her cins etiketler
	4801	Gazete kağıdı (rulo veya tabaka halinde)
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4804	Kraft kağıt ve kartonları, kuşe edilmemiş, sıvanmamış
	4806	Bitkisel parşömen, yağ geçirmez kağıtlar, çizim kağıtları, aydınlar ve kristal kağıtlar
	4807	Yapıştırma suretiyle elde edilen kağıt ve karton
	4808	Oluklu kağıt ve kartonlar, (krepe edilmiş, kıvrımlı, kabartılmış veya perfore edilmiş)
	4809	Karbon kağıdı, kendinden kopya eden kağıt ve diğer kopya veya çıkartma kağıtları
	4812	Kağıt hamurundan filtre edici blok ve levhalar
	4813	Sigara kağıdı
	4814	Duvar kağıtları ve benzeri duvar kaplamaları; cam kağıtları
	4822	Kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan bobinler, masuralar, makaralar ve benzeri mesnetler

1.2. Türkiye’de Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayinin Temel Göstergeleri

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin girişim sayısı, üretim, ciro, katma değer ve istihdam göstergeleri için Türkiye İstatistik Kurumu’nun yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri kullanılmaktadır. Bu göstergelere ilişkin NACE Rev.2 sınıflandırmasındaki güncel veriler, 2009 ile 2023 yılları arasında kapsamaktadır.

Yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri, 2002 yılından itibaren Avrupa Birliği’nin 20 Aralık 1996 tarihli 58/97 sayılı ile 11 Mart 2008 tarihli 295/2008 sayılı Konsey yönetmeliklerine dayanılarak üretilmektedir. TÜİK, sanayi ve hizmet istatistiklerini 2009 yılından itibaren NACE Rev.2 sınıflandırmasına göre sunmaktadır.

Yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri hesaplama yöntemlerinde tamsayım ve örnekleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile 2021 yılından itibaren basit usule göre defter tutan mükellefler vergiden ve beyan vermektan muaf tutulmuştur. Bu sebepten idari kayıtlardan verisi gelmeyen basit usul girişimlerin gelir ve gider değerleri önceki yıl verileri ve sektör ortalamaları kullanılarak tahmin edilmiştir.

Kapsanan kitle sektörel kapsam dahilinde olan tüm girişimlerdir. Yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri çalışmasında, iş kayıtlarına dayalı adres çerçevesi kullanılmaktadır. Örnekleme birimi girişimdir. Girişim birden fazla yerel birimden oluşabileceği gibi tek bir yerel birimden de oluşabilir. Girişimin tek bir yerel birimden oluşması durumunda yerel birim girişimin kendisidir.

Girişim Sayısı: Sektörlerde faaliyet gösteren ve referans dönemde aktif olan tüm birimlerin sayısıdır.

Toplam Çalışan Sayısı: Ücretli çalışanlar ile geçici çalışanları, ücretsiz çalışanları, staj ve benzeri statüde çalışanlar gibi tüm çalışanları kapsamaktadır.

Üretim Değeri: Satışa dayalı olarak hesaplanan, stok değişimlerini ve mal ile hizmetlerin yeniden satışını içeren, birim tarafından fiilen üretilen miktarın parasal değeridir.

Ciro: Ciro referans dönemde gözlem birimi tarafından fatura edilmiş mal ve hizmet satışlarının toplamıdır.

Faktör Maliyetiyle Katma Değer: İşletme sübvansiyonları ve dolaylı vergilerdeki düzeltmelerden sonra, işletme faaliyetlerinden elde edilen gayri safi gelirdir.

1.2.1. Temel Göstergeler

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayisine ilişkin temel göstergeler ile sektördeki gelişmeler bu bölümde sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Sayısal verilerin analizi ve değerlendirmeleri, 2015-2023 dönemini kapsamaktadır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi göstergelerini ve gelişmelerini bu dönemde etkileyen iki ana dinamik olmuştur. Bunlar yurtiçi gelişmeler ve yurtdışı gelişmelerdir. Sektörün kendi iç dinamikleri de etkili olmuştur.

2015 sonrasında yurtdışında ekonomide dalgalanmalar yaşanmıştır. 2016 yılında meydana gelen elim olayların ardından, 2017 yılında ekonomide genişletici politikalar uygulanmıştır. 2018 yılında seçimlerin ardından finansal dalgalanmalar görülmüştür. 2019 yılında ise ekonomide yeniden dengelenme politikaları devreye alınmış ve bu süreçte ekonomik büyüme önemli ölçüde yavaşlamıştır.

2020 yılı, salgın yılı olarak kaydedilmiş ve ekonomide kapsamlı destek politikaları uygulanmıştır. 2021 yılında salgın sonrası hızlı bir toparlanma gerçekleşmiş, ayrıca salgın sonrası ortaya çıkan yeni eğilimler çerçevesinde Türkiye’ye önemli bir ilave tedarik talebi yönelmiştir. 2021 yılının sonundan itibaren yeni ekonomi politikaları devreye girmiştir. 2022 yılı, yeni politikalarla birlikte Rusya’nın Ukrayna’ya saldırısı sonucu oluşan küresel koşulların etkisiyle yüksek enflasyonun ön plana çıktığı bir yıl olmuştur. 2023 yılında ise deprem felaketi, seçimler ve haziran ayından itibaren rasyonel ekonomi politikalarına geçiş süreci belirleyici olmuştur.

Yurtdışında, 2016 yılı durağan bir seyir izlemiş, 2017 yılında ise toparlanma ve daha hızlı bir büyüme gerçekleşmiştir. 2008 küresel krizinin ardından Avrupa, karşılaştığı borç sorunlarını ancak 2016 yılından itibaren aşabilmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında küresel ticarete korumacılık eğilimleri hız kazanmış ve dünya ekonomisinde yavaşlama gözlemlenmiştir.

2020 yılında yaşanan salgın, dünya ekonomisinde en az küresel kriz kadar ciddi hasara yol açmıştır. Dünya

ekonomisi ve ticareti sert bir daralma yaşamıştır. 2021 yılında ise aşılama çalışmalarıyla salgının etkileri büyük ölçüde kontrol altına alınmış, ekonomi ve sosyal hayata hızlı bir dönüş sağlanmıştır. Bu dönemde dünya ekonomisi ve ticaretinde yüksek büyüme oranları kaydedilmiştir. Ayrıca salgının kalıcı sonuçları olarak tedarik zincirleri kırılmış, tedarik güvenliği ve yakından tedarik eğilimleri ortaya çıkmış, yeşil dönüşüm ve dijitalleşme eğilimleri hız kazanmıştır.

2022 yılı başında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile büyük bir siyasi ve jeopolitik kırılma olmuştur. Batı ile Rusya arasında ilişkiler kopmuştur. Rusya'ya dönük yaptırımlar ve ambargolar devreye alınmıştır. Savaş, tedarik ve enerji zincirlerinde yeni kopmalara neden olmuştur. Enerji, gıda ve emtia fiyatlarında sert artışlar olmuştur. Gelişmiş ülkelerde yüksek enflasyonlar oluşmuş, hane halkları yaşam maliyeti krizi ile karşı karşıya kalmıştır. Tüm bu gelişmeler çerçevesinde dünya ekonomisi ve ticaretinde büyüme ikinci yarıdan itibaren yavaşlamıştır.

2023 yılında yüksek enflasyonlar karşısında yıl boyunca sıkı para politikaları uygulanmıştır. Dünya ekonomisi yavaşlamış, dünya ticareti daralmıştır. Jeopolitik riskler genişlemiştir. Hane halklarının tüketim firmaların yatırım harcamaları durağanlaşmıştır.

1.2.1.1. Girişim Sayıları

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde girişim sayıları aşağıda sunulmaktadır. 2015 yılından sonra girişim sayılarında istikrarlı ve önemli bir artış yaşanmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde 2015 yılında girişim sayısı 3.217 iken, ilk kez 2020 yılında dört bin girişim sayısını aşmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde girişim sayısı artışı 2020 pandemi yılında da sürmüştü ve girişim sayısı 4.112 adet olmuştur.

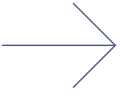
2021 yılında kağıt ve kağıt ürünleri sanayi girişim sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Girişim sayısı 4.615'e yükselmiştir. Salgın sonrası oluşan koşullar içinde özellikle dış talepte yaşanan artış, sanayide girişim sayısını arttırmıştır. 2022 yılında da girişim sayısındaki artış hızı sürmüştü ve girişim sayısı 5.081 olmuştur. 2023 yılı koşullarında özellikle dış talepte yavaşlama ile içeride deprem, seçimler ve sıkılaştırma politikaları öne çıkmıştır. Bu çerçevede girişim sayısı 2023 yılında 5.256 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Girişim Sayıları

Yıllar	Çalışan Sayısı
2015	3.217
2016	3.362
2017	3.479
2018	3.627
2019	3.822
2020	4.112
2021	4.615
2022	5.081
2023	5.256

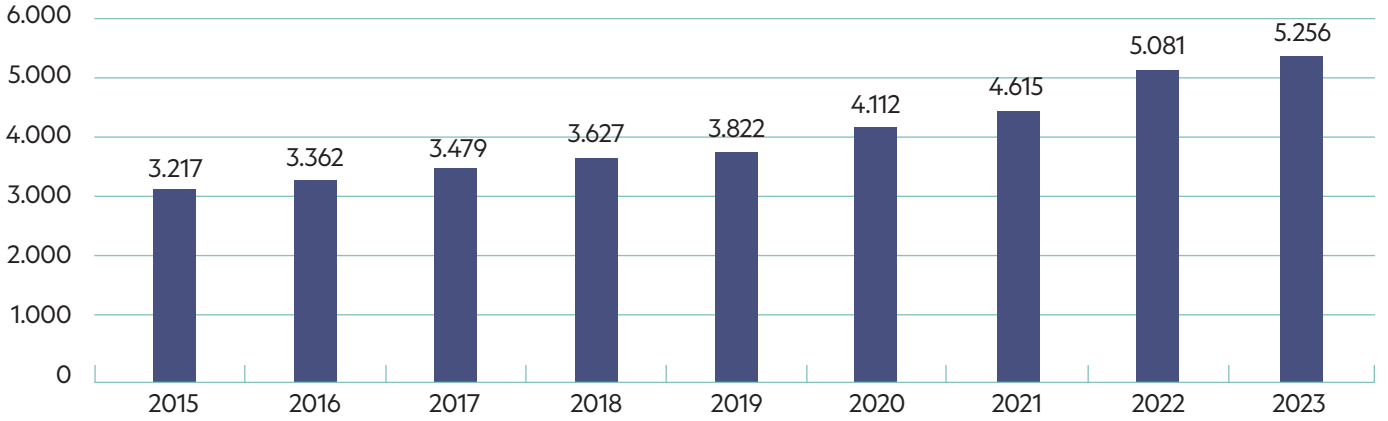
Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Grafik 1: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Girişim Sayıları

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 4: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Alt Gruplar Girişim Sayıları

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	3.217	3.362	3.479	3.627	3.822	4.112	4.615	5.081	5.256
Kağıt Hamuru ile Kağıt ve Karton	341	365	370	363	372	385	396	410	416
Kağıt Hamuru									
Kağıt ve Karton	341	365	370	363	372	385	396	410	416
Kağıt ve Karton Ürünleri	2.876	2.997	3.109	3.264	3.450	3.727	4.219	4.671	4.840
Oluklu Kağıt ve Karton İmalatı ile Kağıt ve Kartondan Yapılan Ambalaj	1.511	1.534	1.593	1.662	1.759	1.856	2.029	2.198	2.270
Kağıttan Yapılan Ev Eşyası, Sıhhi Malzemeler ve Tuvalet Malzemesi	471	514	544	594	662	790	1.031	1.225	1.267
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	311	327	343	349	338	352	352	374	372
Duvar Kağıdı	12	15	17	18	20	23	30	37	36
Kağıt ve Kartondan Diğer Ürünler	571	607	612	641	671	706	777	837	895

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde girişim sayılarının alt sektörler itibariyle dağılımı yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Alt sektörler iki ana gruptan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, kâğıt hamuru ile kâğıt ve karton üretimi yapan girişimlerdir. Bu grupta, tamamı kâğıt ve karton üretiminde faaliyet gösteren toplam 416 firma bulunmaktadır.

İkinci ana grup ise kâğıt ve karton ürünleri üretimi yapan girişimlerden oluşmaktadır. 2023 yılında bu grupta toplam 4.840 firma faaliyet göstermiştir. İkinci ana grup altında beş alt ürün grubu yer almaktadır. Bunlardan, Oluklu kağıt ve karton imalatı ile kağıt ve kartondan yapılan ambalaj ürün grubu üretiminde 2023 yılında 2.270 firma yer almaktadır. Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemesi üreticisi firma sayısı 2023 yılında 1.267 olmuştur.

1.2.1.2. İstihdam

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde toplam çalışan sayısı, girişim sayısındaki artışa paralel olarak 2015 yılından sonra yükselme eğilimi içinde olmuştur. Ayrıca mevcut firmaların ölçeklerinde de büyümeler yaşanmıştır. İstihdam 2015 yılında 68.062 iken, 2017 yılında ilk kez

97.517

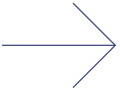
2023 yılında iç ve dış talepteki yavaşlama ve işgücü maliyetlerindeki (ücretler) önemli artışlara rağmen sanayide istihdam 97.517 olmuştur.

70 bin sınırı aşılmıştır. İstihdam 2018 yılında 72.809 kişi olmuştur. Pandemi yaşanan 2020 yılında da istihdam artışı sürmüştür. İstihdam 2020 yılında 82.356 olarak gerçekleşmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında hızlı büyüme ve girişim sayısındaki önemli artışa bağlı olarak istihdam 95.685 kişiye yükselmiştir. 2023 yılında ise iç ve dış talepteki yavaşlama ve işgücü maliyetlerindeki (ücretler) önemli artışlara rağmen sanayide istihdam 97.517 olmuştur.

Tablo 5: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İstihdam

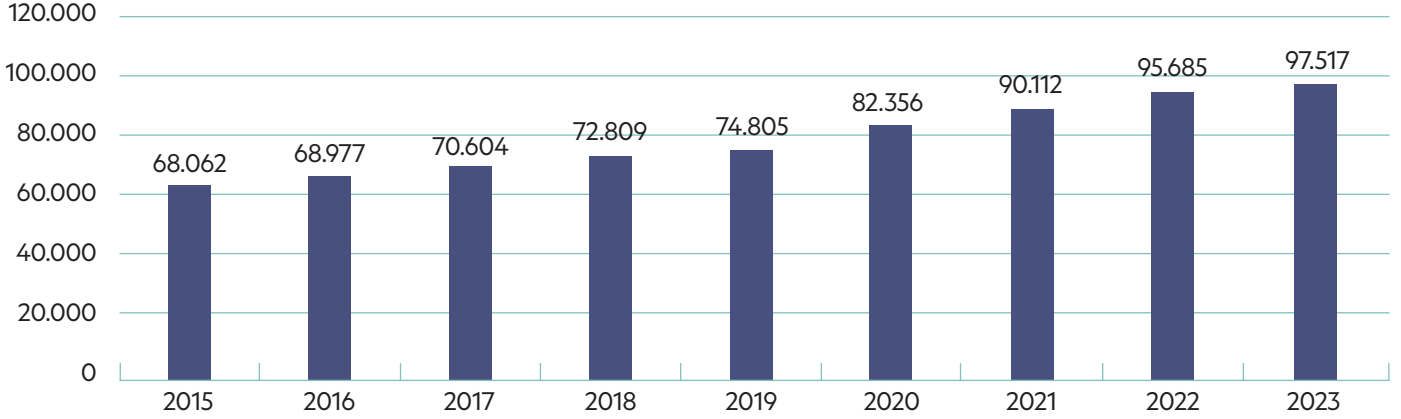
Yıllar	İstihdam Sayısı
2015	68.062
2016	68.977
2017	70.604
2018	72.809
2019	74.805
2020	82.356
2021	90.112
2022	95.685
2023	97.517

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Grafik 2: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İstihdam

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 6: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Alt Gruplar İstihdamı

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	68.062	68.977	70.604	72.809	74.805	82.356	90.012	95.685	97.517
Kağıt Hamuru ile Kağıt ve Karton	8.450	8.408	8.552	9.390	10.012	10.518	11.667	12.803	13.331
Kağıt Hamuru	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kağıt ve Karton	8.450	8.408	8.552	9.390	10.012	10.518	11.667	12.803	13.331
Kağıt ve Karton Ürünleri	59.612	60.569	62.052	63.419	64.793	71.838	78.345	82.882	84.186
Oluklu Kağıt ve Karton İmalatı ile Kağıt ve Kartondan Yapılan Ambalaj	29.418	29.816	30.131	30.570	31.391	34.387	37.663	39.396	39.780
Kağıttan Yapılan Ev Eşyası, Sıhhi Malzemeler ve Tuvalet Malzemesi	15.115	15.429	15.984	16.540	16.794	19.528	21.735	23.507	23.960
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4.758	4.577	4.811	4.633	4.307	4.693	4.520	4.709	4.825
Duvar Kağıdı	189	273	378	392	379	475	521	546	540
Kağıt ve Kartondan Diğer Ürünler	10.132	10.474	10.748	11.284	11.922	12.755	13.906	14.724	15.081

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Kağıt ve kâğıt ürünleri sanayinde istihdam sayılarının alt sektörler göre dağılımı yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Alt sektörler, iki ana gruptan oluşmaktadır. Bunların ilki, kâğıt hamuru ile kâğıt ve karton üretimi yapan girişimlerdir. Bu alt grupta, tamamı kâğıt ve karton üretiminde istihdam edilen toplam 13.331 kişi bulunmaktadır.

İkinci ana grup ise kâğıt ve karton ürünleri üretimi yapan girişimlerden oluşmaktadır. 2023 yılında bu grupta toplam 84.186 kişi istihdam edilmiştir. İkinci ana grup altında beş alt ürün grubu yer almaktadır. Bunlardan, oluklu mukavva ve karton imalatı ile kâğıt ve kartondan yapılan ambalaj ürün grubu üretiminde yer alan firmalarda istihdam 2023 yılında 39.780 olmuştur. Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemesi üreten firmalarda ise aynı yıl 23.960 kişi istihdam edilmiştir.

1.2.1.3. Üretim Değeri

Kağıt ve kâğıt ürünleri sanayinde bir diğer önemli göstergesi üretim değeridir. Kağıt ve kâğıt ürünleri sanayinin üretim değeri aşağıda sunulmaktadır. Kağıt ve kâğıt ürünleri sanayi üretim değeri cari fiyatlar ve

üretici fiyatları ile sunulmaktadır. Bu nedenle üretim değerini, miktar ve fiyatlar birlikte belirlemektedir.

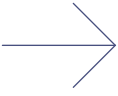
Kağıt ve kâğıt ürünleri sanayinde 2015 yılında 27,87 milyar TL olan üretim değeri 2019 yılında 67,65 milyar TL'ye yükselmiştir. Üretim değeri, 2020 yılında pandemi koşullarına rağmen önemli ölçüde artmış ve 85,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2015-2020 döneminde üretici fiyat artışları oldukça sınırlı kalmıştır. Bu nedenle üretim değeri daha çok miktar olarak değişimlerden etkilenmiştir.

2021-2023 döneminde ise enflasyondaki artış ile üretim değerinin nominal büyüklükleri önemli ölçüde yükselmiştir. Nominal artışlar yanında enflasyondan arındırılmış reel üretim değeri büyümeleri de önem kazanmıştır. 2021 yılında üretim değeri 149,46 milyar TL'ye yükselmiştir. Reel olarak da önemli üretim artışı gerçekleşmiştir. 2022 yılında üretim değeri yüzde 89,3 artarak 282,89 milyar TL olmuştur. Üretim reel olarak da büyümüştür. 2023 yılında ise üretim değeri 394,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Reel olarak ise üretimde küçülme yaşanmıştır. Üretim değeri, 2015-2023 yılları arasında ABD doları cinsinden 1,5 katından daha fazla bir büyüme göstermiştir.

Tablo 7: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Değeri

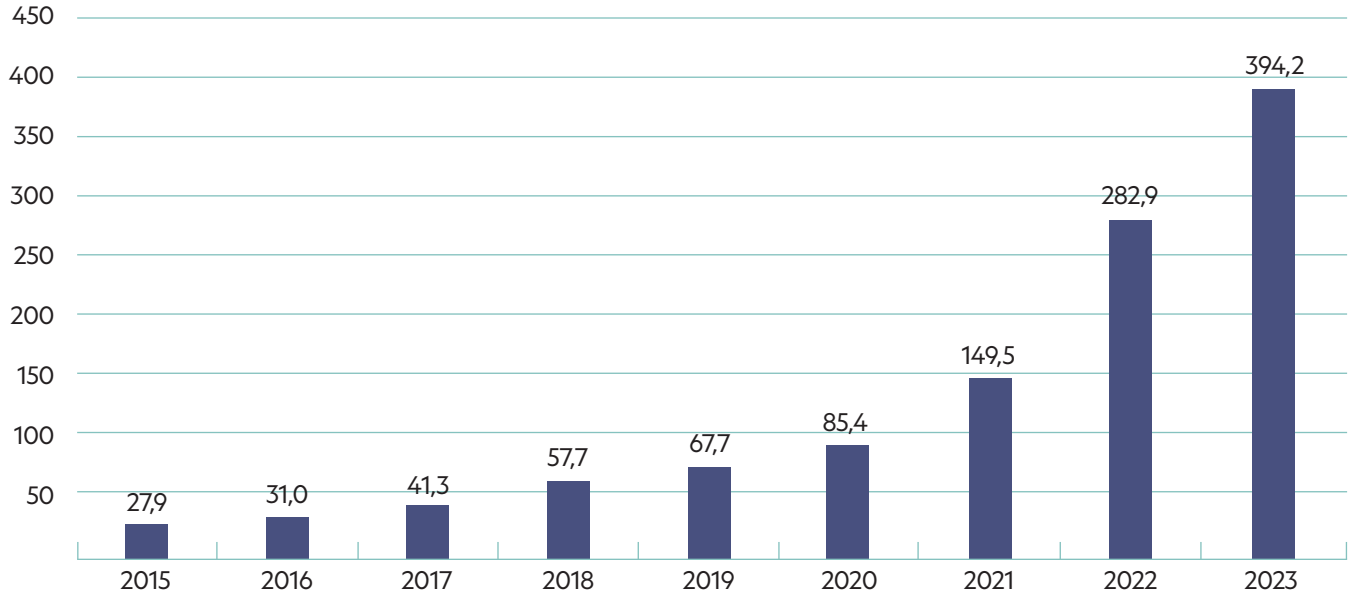
Yıllar	Üretim Değeri (Milyon TL)	Üretim Değeri (Milyon Dolar)
2015	27.870	10.262
2016	31.035	10.275
2017	41.259	11.312
2018	57.744	12.248
2019	67.652	11.919
2020	85.400	12.119
2021	149.458	16.630
2022	282.894	17.073
2023	394.203	16.796

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Grafik 3: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Değeri (Milyon TL)

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 8: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Değeri (Milyon TL)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	27.870	31.035	41.259	57.744	67.652	85.400	149.458	282.894	394.203
Kağıt Hamuru ile Kağıt ve Karton	4.763	5.231	8.217	11.893	12.032	15.297	33.800	42.724	69.709
Kağıt Hamuru	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kağıt ve Karton	4.763	5.231	8.217	11.893	12.032	15.297	33.800	42.724	69.709
Kağıt ve Karton Ürünleri	23.107	25.804	33.042	45.851	55.621	70.103	115.657	240.170	324.495
Oluklu Kağıt ve Karton İmalatı ile Kağıt ve Kartondan Yapılan Ambalaj	10.206	11.445	15.237	21.182	24.211	30.110	57.722	109.261	163.050
Kağıttan Yapılan Ev Eşyası, Sıhhi Malzemeler ve Tuvalet Malzemesi	9.061	10.036	12.222	17.045	21.614	28.399	40.205	93.642	123.805
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	1.100	1.233	1.658	1.918	2.389	2.777	4.373	10.525	12.320
Duvar Kağıdı	47	109	164	188	186	284	474	963	1.140
Kağıt ve Kartondan Diğer Ürünler	2.693	2.982	3.761	5.518	7.221	8.532	12.885	25.780	28.880

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde üretim değerinin alt sektörlerle göre dağılımı yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Alt sektörler, iki ana gruptan oluşmaktadır. Bunların ilki kağıt hamuru ile kağıt ve karton üreticisi girişimlerdir. Bu alt grupta tamamı kağıt ve karton ürünleri üretiminde gerçekleşen üretim değeri 2023 yılında 69,71 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

İkinci ana grup ise kâğıt ve karton ürünleri üretimi yapan girişimlerden oluşmaktadır. 2023 yılında bu grupta yer alan firmaların toplam üretim değeri 324,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. İkinci ana grup, beş alt ürün grubuna ayrılmaktadır. Oluklu mukavva ve karton imalatı ile kağıt ve kartondan yapılan ambalaj ürün grubu üretiminde yer alan firmalarda üretim değeri 2023 yılında 163,05 milyar TL'dir. Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemesi üreticisi firmalarda ise üretim değeri 2023 yılında 123,81 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1.2.1.4. Yaratılan Katma Değer

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde bir diğer önemli göstergesi yaratılan katma değerdir. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde yaratılan katma değer, üretim ve üretim değerindeki gelişmelere paralel olarak

91,81

milyar TL

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin yarattığı katma değer 2015 yılında 5,76 milyar TL iken 2023 yılında 91,81 milyar TL'ye yükselmiştir

şekillenmektedir. Ayrıca mutlak üretim büyüklüklerinin yanı sıra teknoloji, verimlilik ve yenilikçilik gibi unsurlar da katma değer gelişmesinde etkili olmaktadır. Katma değer verileri de nominal veriler ile sunulmaktadır ve 2021-2023 döneminde enflasyon etkisi görülmektedir. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin yarattığı katma değer 2015 yılında 5,76 milyar TL iken 2023 yılında 91,81 milyar TL'ye yükselmiştir. ABD doları cinsinden yapılan hesaplamalarda da yaratılan katma değerde 2015 yılından sonra önemli artış olduğu görülmektedir.

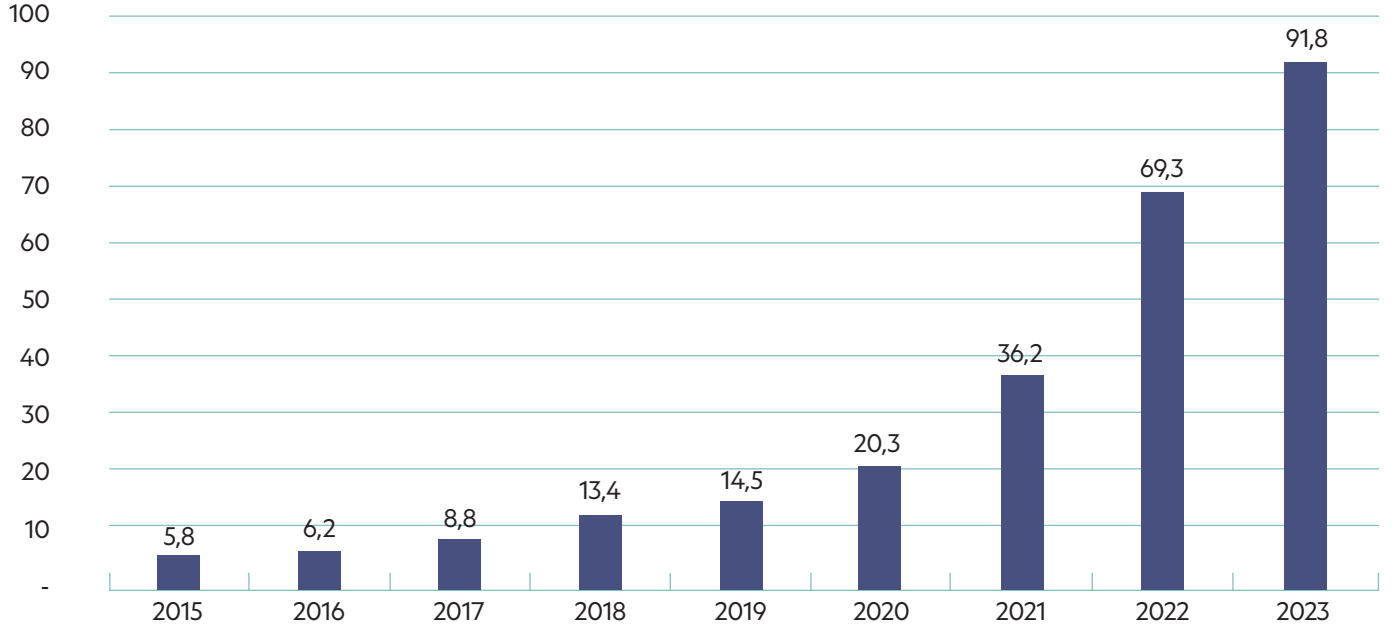
Tablo 9: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Katma Değer

Yıllar	Üretim Değeri (Milyon TL)	Üretim Değeri (Milyon Dolar)
2015	5.764	2.119
2016	6.227	2.062
2017	8.756	2.399
2018	13.420	2.849
2019	14.495	2.552
2020	20.318	2.882
2021	36.179	4.024
2022	69.309	4.183
2023	91.807	3.912

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Grafik 4: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Yaratılan Katma Değer (Milyar TL)

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 10: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Katma Değer (Milyon TL)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	5.764	6.227	8.756	13.420	14.495	20.318	36.179	69.309	91.807
Kağıt Hamuru ile Kağıt ve Karton	1.035	1.020	2.237	4.381	2.949	4.420	13.657	21.258	17.764
Kağıt Hamuru	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kağıt ve Karton	1.035	1.020	2.237	4.381	2.949	4.420	13.657	21.258	17.764
Kağıt ve Karton Ürünleri	4.728	5.207	6.518	9.038	11.546	15.898	22.522	48.051	74.043
Oluklu Kağıt ve Karton İmalatı ile Kağıt ve Kartondan Yapılan Ambalaj	1.922	2.201	2.891	3.913	4.778	5.972	10.783	20.617	35.100
Kağıttan Yapılan Ev Eşyası, Sıhhi Malzemeler ve Tuvalet Malzemesi	1.926	1.926	2.282	3.257	4.558	7.184	7.522	18.742	28.803
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	262	310	409	535	553	610	1.055	2.359	2.880
Duvar Kağıdı	18	40	45	49	43	74	135	259	310
Kağıt ve Kartondan Diğer Ürünler	601	729	892	1.284	1.613	2.057	3.028	6.075	6.950

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

İmalat sanayinde üretim yapan sektörlerde yaratılan katma değer ile üretim değeri arasındaki ilişki, üretimdeki katma değer seviyesini ve yaratılan katma değerdeki gelişmeyi göstermektedir. Yaratılan katma değerlerin üretim değeri içindeki payının artması daha yüksek katma değerli üretim yapıldığını göstermektedir.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde yaratılan katma değerdeki artışın niteliksel olarak değerlendirilmesi için yaratılan katma değerlerin üretime oranındaki gelişmeler incelenmektedir.

Bu çerçevede kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde yaratılan toplam katma değer, toplam üretim değerine oranı 2015 yılında yüzde 20,7 iken 2018 yılında yüzde 23,2'ye yükselmiş, 2019 yılında ise yüzde 21,4'e inmiştir.

2020-2023 döneminde ise yaratılan katma değer oranı kademeli olarak artış göstermiştir. Katma değer yaratma oranı 2021 yılında yüzde 24,2'ye ve 2022 yılında ise yüzde 24,5'e ulaşmıştır. 2023 yılında ortaya çıkan küresel ve yurtiçi koşullar çerçevesinde katma değer oranı yüzde 23,3 olarak gerçekleşmiştir.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde ortalama yüzde 23-25 arasına yükselen katma değer yaratma oranı ile imalat sanayi ortalamasının 1-2 puan altında bulunmaktadır. Bu itibarla sanayide katma değer yaratma oranında artış için halen önemli yol bulunmaktadır.

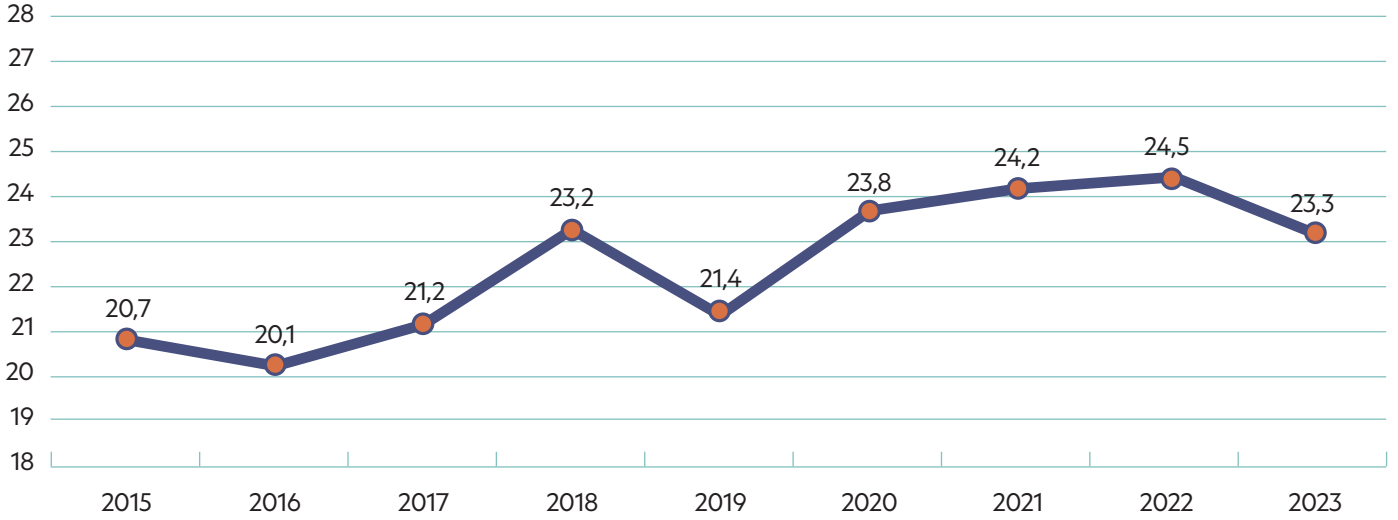
Tablo 11: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Katma Değer/Üretim Değeri Oranı

Yıllar	Katma Değer (Milyon TL)	Üretim Değeri (Milyon TL)	Katma Değer/Üretim Değeri (Yüzde)
2015	5.764	27.870	20,7
2016	6.227	31.035	20,1
2017	8.756	41.259	21,2
2018	13.420	57.744	23,2
2019	14.495	67.652	21,4
2020	20.318	85.400	23,8
2021	36.179	149.458	24,2
2022	69.309	282.894	24,5
2023	91.807	394.203	23,3

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Grafik 5: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Yaratılan Katma Değerin Üretim Değeri İçinde Payı (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri'nden hesaplanmıştır.

1.2.1.5. Ciro

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde ciro büyüklüğü, satışlardaki gelişmeleri yansıtmaktadır. Satışlar hem iç pazara hem de dış pazara gerçekleşmektedir. Ciro verileri cari fiyatlarla sunulmaktadır. Bu nedenle yurtiçi ve yurtdışı satış fiyatlarındaki değişiklikler ile döviz kurları toplam ciro büyüklüğünü etkilemektedir.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde 2015-2020 arasında ciro değerleri üzerinde sınırlı kalan fiyat ve kur artışlarının etkileri daha az olmuştur. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde ciro büyüklüğü 2015 yılında 30,23 milyar TL iken 2019 yılında 72,52 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Salgın yaşanan 2020 yılında ciro büyüklüğü 91,37 milyar TL olmuştur.

2021-2023 döneminde ise hem enflasyon/fiyat artışları hem de TL'deki yüksek değer kayıpları cirolar üzerinde etkili olmuştur. Ciro büyüklüğü 2021 yılında 156 Milyar TL ve 2022 yılında 297,04 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu iki yılda ciro artışında satışlardaki reel büyüme de etkili olmuştur. 2023 yılında ciro yüzde

417,11

milyar TL

2023 yılında ciro yüzde 40,4 artarak 417,11 milyar TL olmuştur. Ciro büyüklüğü 2023 yılında reel olarak azalmıştır.

40,4 artarak 417,11 milyar TL olmuştur. Ciro büyüklüğü 2023 yılında reel olarak azalmıştır.

ABD doları cinsinden ise 2015-2023 döneminde cironun yüzde 59,9 arttığı görülmektedir.

Tablo 12: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Satışlar (Ciro) Değeri

Yıllar	Ciro (Milyon TL)	Ciro (Milyon Dolar)
2015	30.234	11.115
2016	33.903	11.226
2017	44.595	12.218
2018	62.075	13.179
2019	72.521	12.768
2020	91.372	12.961
2021	155.997	17.352
2022	297.040	17.926
2023	417.110	17.772

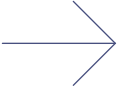
Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 13: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Satışlar (Ciro) (Milyon TL)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	30.234	33.903	44.595	62.075	72.521	91.372	155.977	297.040	417.110
Kağıt Hamuru ile Kağıt ve Karton	4.754	5.314	8.316	11.982	12.255	15.467	33.464	43.173	69.922
Kağıt Hamuru	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kağıt ve Karton	4.754	5.314	8.316	11.982	12.255	15.467	33.464	43.173	69.922
Kağıt ve Karton Ürünleri	25.481	28.589	36.279	50.093	60.265	75.905	122.513	253.867	347.189
Oluklu Kağıt ve Karton İmalatı ile Kağıt ve Kartondan Yapılan Ambalaj	10.713	11.876	15.963	22.139	25.390	31.554	59.942	113.953	172.520
Kağıttan Yapılan Ev Eşyası, Sıhhi Malzemeler ve Tuvalet Malzemesi	10.726	12.141	14.401	20.018	24.621	32.172	44.140	101.022	127.690
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	1.163	1.309	1.828	2.065	2.540	2.962	4.535	10.929	12.790
Duvar Kağıdı	53	102	153	176	194	315	422	930	1.160
Kağıt ve Kartondan Diğer Ürünler	2.825	3.160	3.934	5.695	7.521	8.901	13.474	27.033	32.042

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde ciro büyüklüğünün alt sektörler itibariyle dağılımı yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Öncelikle alt sektörler içinde iki grup yer almaktadır. Bunların ilki kağıt hamuru ile kağıt ve karton üreticisi girişimlerdir. Bu alt grupta tamamı kağıt ve karton ürünleri üretiminde gerçekleşen ciro büyüklüğü 2023 yılında 69,92 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

İkinci ana grup kağıt ve karton ürünleri üretimi yapan girişimlerdir. 2023 yılında bu grupta yer alan firmaların toplam ciro büyüklüğü 347,19 milyar TL olmuştur. İkinci ana grup altında beş adet alt ürün grubu bulunmaktadır. Oluklu mukavva ve karton imalatı ile kağıt ve kartondan yapılan ambalaj ürün grubu üretiminde yer alan firmalarda ciro büyüklüğü 2023 yılında 172,52 milyar TL'dir. Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemesi üreticisi firmalarda ise ciro büyüklüğü 2023 yılında 127,69 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1.2.2. Genel İmalat Sanayi İçinden Alınan Paylarda Gelişmeler

Kağıt sanayinin temel göstergeler itibariyle imalat sanayinin genelinden aldığı paylar ve bu paylardaki gelişmeler aşağıda sunulmaktadır. 2015-2023 yılları döneminde girişim sayısının imalat sanayinin geneli içindeki payı yüzde 0,86'dan yüzde 1,14'e yükselmiştir. İstihdam içindeki payı ise artarak 2015 yılında yüzde 1,74 iken 2023 yılında yüzde 1,92'ye yükselmiştir.

Üretim değeri, katma değer ve ciro payları 2015 yılından sonra artış eğilimi içinde olmuş ve 2021 yılında en yüksek paylara ulaşılmıştır. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında paylarda gerilemeler yaşanmıştır.

Üretim değeri olarak payı 2015 yılında yüzde 2,50 olarak gerçekleşmiş ve izleyen yıllarda artarak 2021 yılında yüzde 3,06'ya yükselmiştir. 2022 ve 2023 yıllarında ise pay gerilemiş ve 2023 yılında yüzde 2,53 olmuştur. Yaratılan katma değer içindeki payı 2015 yılında yüzde 2,45 iken 2021 yılında ise yüzde 3,23 olarak gerçekleşmiş, 2023 yılında yüzde 2,40'a inmiştir. Ciro büyüklüğü içindeki pay 2015 yılında yüzde 2,51 iken 2021 yılında yüzde 3,05'e ulaşmıştır. 2023 yılında ise yüzde 2,54'e inmiştir.

Tablo 14: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Temel Göstergeler

Yıllar	Girişim Sayısı	İstihdam	Üretim Değeri (Milyar TL)	Katma Değer (Milyar TL)	Ciro (Milyar TL)
2015	3.217	68.062	27,87	5,76	30,23
2016	3.362	68.977	31,04	6,23	33,90
2017	3.479	70.604	41,26	8,76	44,60
2018	3.627	72.809	57,74	13,42	62,08
2019	3.822	74.805	67,65	14,50	72,52
2020	4.112	82.356	85,40	20,32	91,37
2021	4.615	90.112	149,46	36,18	156,00
2022	5.081	95.685	282,89	69,31	297,04
2023	5.256	97.517	394,20	91,81	417,11

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 15: İmalat Sanayinde Temel Göstergeler

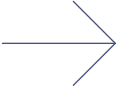
Yıllar	Girişim Sayısı	İstihdam	Üretim Değeri (Milyar TL)	Katma Değer (Milyar TL)	Ciro (Milyar TL)
2015	375.480	3.908.510	1.116,85	235,23	1.203,63
2016	379.894	3.922.221	1.220,50	274,40	1.314,07
2017	391.024	4.018.741	1.574,83	343,60	1.695,85
2018	396.118	4.133.611	2.103,81	463,19	2.223,27
2019	403.018	4.084.281	2.365,54	488,80	2.523,56
2020	409.482	4.308.474	2.837,82	644,14	3.051,89
2021	444.030	4.711.078	4.886,49	1.119,98	5.115,57
2022	464.797	5.000.191	10.227,52	2.269,90	10.822,75
2023	462.246	5.067.423	15.559,00	3.826,54	16.447,58

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 16: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinin Genel İmalat Sanayi Payındaki Gelişmeler (%)

Yıllar	Girişim Sayısı İçinde Payı	İstihdam İçinde Payı	Üretim Değeri İçinde Payı	Katma Değer İçinde Payı	Ciro İçinde Payı
2015	0,86	1,74	2,50	2,45	2,51
2016	0,88	1,76	2,54	2,27	2,58
2017	0,89	1,76	2,62	2,55	2,63
2018	0,92	1,76	2,74	2,90	2,79
2019	0,95	1,83	2,86	2,97	2,87
2020	1,00	1,91	3,01	3,15	2,99
2021	1,04	1,91	3,06	3,23	3,05
2022	1,09	1,91	2,77	3,05	2,74
2023	1,14	1,92	2,53	2,40	2,54

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri verilerinden hesaplanmıştır.

1.2.3. Sanayi Üretimi

Sanayi üretim gelişmeleri, miktar olarak hesaplanan ve açıklanan sanayi üretimi verileri ile değerlendirilmektedir. Sanayi üretimleri Türkiye İstatistik Kurumu tarafından aylık ve yıllık olarak hesaplanmakta ve açıklanmaktadır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde üretim gelişmeleri 2015 yılından itibaren sunulmaktadır.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi 2015 yılında kuvvetli bir büyüme göstermiş ve yüzde 13,9 artmıştır. Üretim 2016 ve 2017 yıllarında da görece yüksek büyümeler göstermiştir. Üretim 2016 yılında yüzde 4,9 ve 2017 yılında yüzde 9,3 artmıştır. Bu iki yılda genişletici kredi politikası ile iç ve dış talepteki canlanma etkili olmuştur.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi 2018 yılında yüzde 3,1 daralmış, 2019 yılında ise yüzde 2,2 ile zayıf bir büyüme göstermiştir. 2018 yılının ilk yarısında seçimin belirsizliği, ikinci yarısında ise yaşanan finansal dalgalanmaların olumsuz etkisi görülmüştür. 2019 yılında ise ekonomide uygulanan yeniden dengeleme politikalarının yavaşlatıcı etkisi yaşanmıştır. Dışarıda ise 2018 ve 2019 yıllarında küresel ticarete artan korumacılık ile talep yavaşlamıştır.

2020 yılında ise yaşanan pandemi salgını ile sanayi üretimi yıl içinde farklı şekillerde etkilenmiştir. Özellikle yılın ikinci çeyreğinde sanayi üretimlerinde sert düşüşler gerçekleşmiştir. Üçüncü ve dördüncü çeyrek dönemlerde ise sanayi üretimleri yeniden büyümüştür. Yıl genelinde ise kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi yüzde 7,1 artmıştır.

2021 yılında salgın sonrası oluşan yeni normal koşulları içinde sanayi üretimi hem yurtiçi talep hem de yurtdışı talepteki büyüme ile önemli ölçüde artış sağlamıştır. Salgın sonrası ortaya çıkan yakından tedarik eğilimi ve navlunlarda yaşanan yüksek artışlar ile Türkiye'ye yönelik genel bir ilave tedarik talebi olmuştur. Dışarıdan gelen ilave tedarik talebi üretimde önemli bir artışa yol açmıştır. Yurtiçinde de talepte yüksek büyüme gerçekleşmiştir. Tüm bu gelişmeler ile kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi 2021 yılında yüzde 11,7 artmıştır. 2022 yılında ise bu kez talep tarafındaki yavaşlama etkisi ile üretim artışı yüzde 2,8 olmuştur.

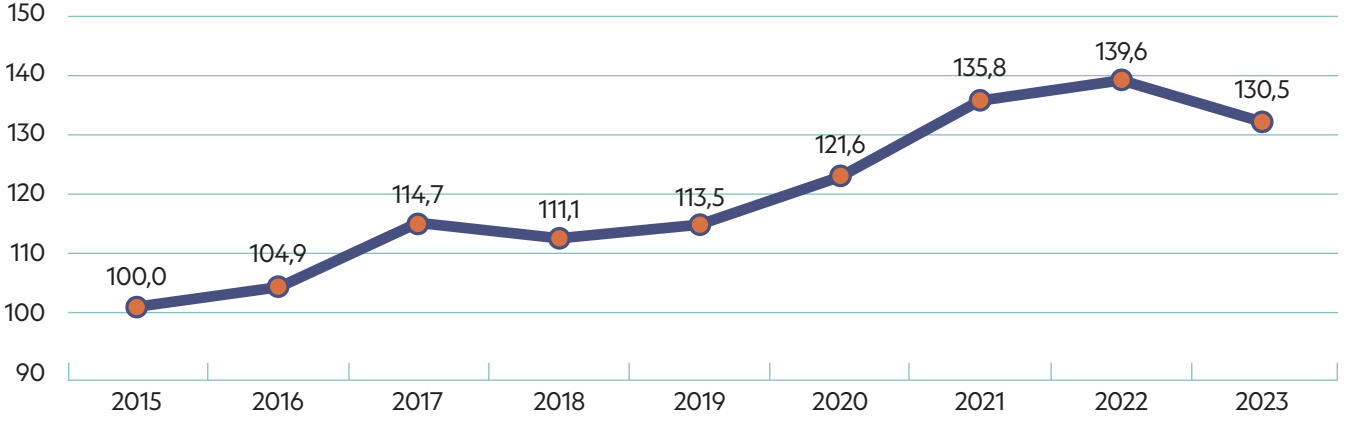
2023 yılında küresel ekonomideki sıkı para politikaları uygulamaları sonucu dünya ekonomisi önemli ölçüde yavaşlamış, ihracat pazarları daralmıştır. İçeride ise deprem afeti, seçimler ve yılın ikinci yarısındaki politika değişikliği ile sıkılaşma belirleyici olmuştur. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi 2023 yılında bu koşullar altında yüzde 6,5 daralmıştır.

Tablo 17: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Gelişmeleri Yıllık Değişim (Yüzde) ve Sanayi Üretim Endeksi (2015=100)

Yıllar	Sanayi Üretim Değişimi (Yüzde)	Sanayi Üretim Endeksi (2015=100)
2015	13,9	100,0
2016	4,9	104,9
2017	9,3	114,7
2018	-3,1	111,1
2019	2,2	113,5
2020	7,1	121,6
2021	11,7	135,8
2022	2,8	139,6
2023	-6,5	130,5

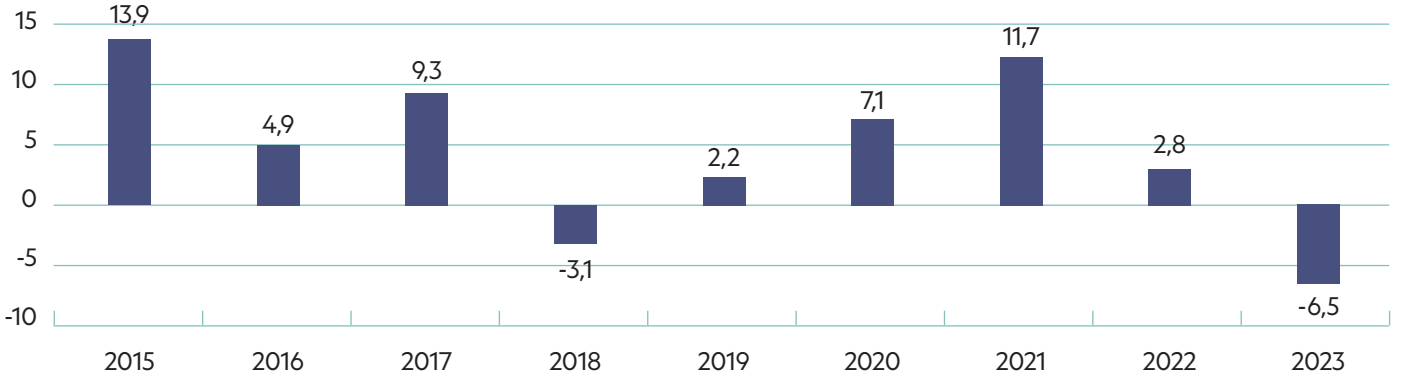
Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi.

Grafik 6: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Üretim Endeksi Gelişmeleri (2015=100)

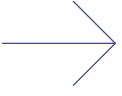

Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi.

Grafik 7: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Yıllık Üretim Gelişimi (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.2.4. İstihdam

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde istihdam gelişmeleri yine Türkiye İstatistik Kurumu'nun yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri verileri ile değerlendirilmektedir.

2015=100 bazlı istihdam endeksi verilerine göre kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde istihdam 2015-2023 döneminde genel bir artış göstermekle birlikte yıllar itibariyle dalgalanmalar yaşanmıştır. Ekonomik koşullara ve talepteki gelişmelere bağlı olarak istihdamdaki büyümede inişler ve çıkışlar olmuştur. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde istihdam 2015 ve 2016 yıllarında çok sınırlı artış göstermiş, istihdam artışı 2017-2019 döneminde yine yavaş gerçekleşmiştir.

2020 ve 2021 yıllarında istihdam, girişim sayısındaki ve üretimdeki artışlara bağlı olarak yüksek bir artış göstermiştir. İstihdam 2020 yılında yüzde 10 ve 2021 yılında yüzde 9,4 artmıştır. 2022 yılında da istihdam artışı yüzde 6,2 ile görece yüksek gerçekleşmiştir.

2023 yılında üretimdeki yavaşlama ve işgücü maliyetlerindeki artışa bağlı olarak istihdam artışı yüzde 1,9 olmuştur. Orta vadeli istihdam gelişmeleri değerlendirildiğinde kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde istihdam artışı 2015-2023 arasında yüzde 43,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 18: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İstihdam Gelişmeleri

Yıllar	Yıllık İstihdam Değişimi (Yüzde)	İstihdam Endeksi (2015=100)
2015	1,4	100,0
2016	1,3	101,3
2017	2,4	103,7
2018	3,1	106,9
2019	2,7	109,8
2020	10,0	120,8
2021	9,4	132,2
2022	6,2	140,4
2023	1,9	143,1

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri verilerinden hesaplanmıştır.

1.2.5. İşgücü Verimliliği

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde iş gücü verimliliği, çalışan kişi başına gerçekleştirilen üretim miktarı ile ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. Üretim ve istihdam endeksi verilerinden yararlanarak hesaplanan kişi başı üretim endeksi 2015=100 bazlı oluşturulmuştur.

Kişi başı üretim ile ölçülen iş gücü verimliliği 2015-2017 arasında önemli ölçüde artmış, 2018 yılında ise düşmüştür. 2019 ve 2020 yıllarında da iş gücü verimliliği

gerilemiştir. İşgücü verimliliğinde 2021 yılında ise sınırlı bir artış olmuştur. İşgücü verimlilik endeksi 2021 yılında 102,7 puan olmuştur. Yüksek üretim artışı belirleyici olmuştur. 2022 ve 2023 yıllarında ise işgücü verimliliği düşüş göstermiştir. Özellikle 2023 yılında sert düşüş yaşanmıştır ve işgücü verimliliği endeksi 91,2 puana inmiştir.

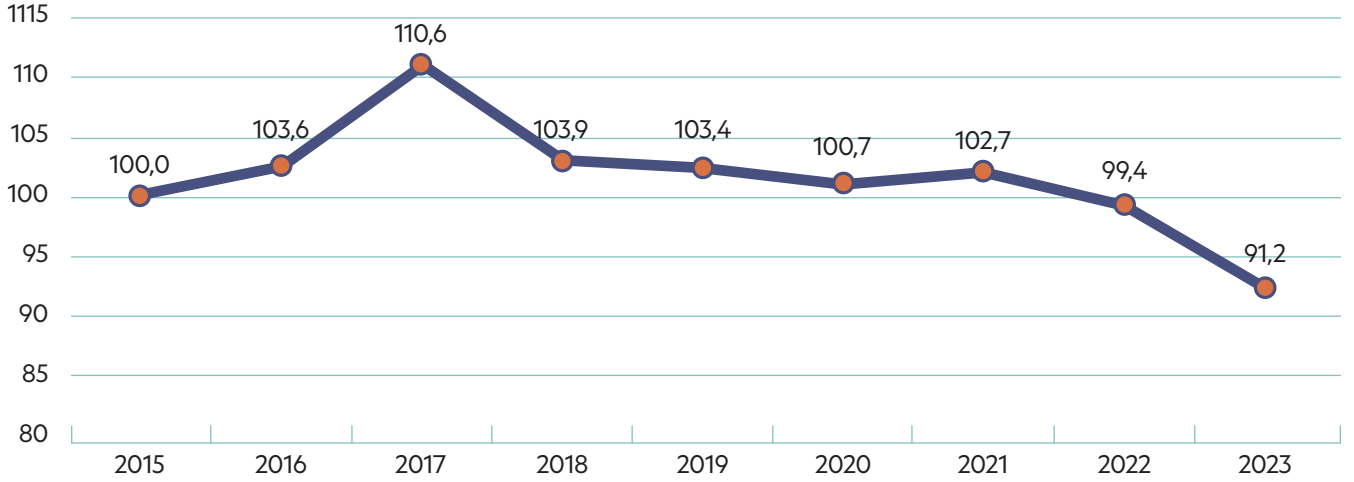
Orta vadede kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde 2015-2023 arasındaki işgücü verimliliği yüzde 8,8 azalmıştır.

Tablo 19: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Verimlilik Gelişmeleri Kişi Başı Üretim Endeksi (2015=100)

Yıllar	Üretim Endeksi	İstihdam Endeksi	İşgücü Verimlilik Endeksi
2015	100,0	100,0	100,0
2016	104,9	101,3	103,6
2017	114,7	103,7	110,6
2018	111,1	106,9	103,9
2019	113,5	109,8	103,4
2020	121,6	120,8	100,7
2021	135,8	132,2	102,7
2022	139,6	140,4	99,4
2023	130,5	143,1	91,2

Kaynak: TÜİK Sanayi Üretimi ve İstihdam Endeksleri verilerinden hesaplanmıştır.

Grafik 8: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayisinde Kişi Başı Üretim Endeksiyle Verimlilik Gelişmeleri (2015=100)

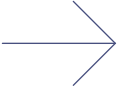
Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretimi ve İstihdam Endeksleri verilerinden hesaplanmıştır.

1.2.6. Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Üretim Kapasitesi ve Üretim

Çalışmanın bu bölümünde kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde üretim kapasitesi ve üretim büyüklüklerine ilişkin veriler ve değerlendirmeler sunulmaktadır. Kağıt

ve kağıt ürünleri sanayi son yıllarda yeni yatırımlar ile önemli bir üretim kapasitesi büyüklüğüne ulaşmıştır. Üretim, yurt içi ihtiyaçları karşılarken aynı zamanda ihracat da kademeli olarak artış göstermektedir.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.2.6.1. Kağıt ve Karton Üretim Kapasitesi

Kağıt ve karton sanayinde 2010 yılında 3,69 milyon ton olan üretim kapasitesi 2015 yılında 4,87 milyon tona yükselmiştir. Üretim kapasitesi izleyen yıllarda da artışını kademeli ve istikrarlı olarak sürdürmüştür.

Üretim kapasitesi 2016 yılında 5,04 milyon tona 2017 yılında ise 5,17 milyon tona yükselmiştir. 2018 yılında kapasite artışı olmamıştır. 2019 ve salgın yaşanan 2020 yıllarında kapasiteler yeniden artmış ve 2020 yılında 5,75 milyon tona ulaşmıştır. Kağıt ve karton üretim kapasitesi 2021-2023 döneminde 1,26 milyon ton daha yükselerek 2023 yılında 7,015 milyon ton olmuştur.

Tablo 20: Türkiye’de Kağıt ve Karton Üretim Kapasitesi (Ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yazı Tabı Kağıdı	298.500	298.500	308.500	308.500	308.500	308.500	342.000	342.000	342.000
Gazete Kağıdı	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sargılık Kağıt	144.000	152.500	152.500	152.500	152.500	152.500	152.500	152.500	152.500
Temizlik Kağıtları	660.487	971.000	987.000	987.000	1.002.000	1.085.000	1.157.000	1.282.000	1.422.000
Kraft Torba Kağıdı	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*
Oluklu Mukavva Kağıdı	2.860.000	2.860.500	2.940.500	2.940.500	3.280.500	3.326.500	3.606.000	3.676.000	3.771.000
Kartonlar	751.000	742.500	767.500	767.500	787.500	827.500	827.500	1.312.500	1.312.500
Sigara İnce Kağıtlar	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Toplam	4.870.000	5.040.000	5.171.000	5.171.000	5.546.000	5.754.000	6.100.000	6.780.000	7.015.000

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

*Kraft torba kağıdı CEPI normlarına uygun olarak 2015 yılından itibaren sargılık kağıtlar grubuna dahil edilmiştir.

2023 itibarıyla Türkiye'deki kağıt ve karton üretim kapasitesinin %53,8'ini, 3,77 milyon ton ile oluklu mukavva kağıdı oluşturmaktadır. İkinci geniş kapasiteye 1,42 milyon ton ve yüzde 20,2 payı ile temizlik kağıtları sahiptir. Üçüncü sırada 1,31 milyon ton ve yüzde 18,7 payı ile karton ürünleri yer almaktadır. 2015 yılından itibaren yaşanan kapasite artışları özellikle oluklu mukavva, temizlik kağıtları ve karton ürünleri gruplarında gerçekleşmiştir.

Türkiye Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı verilerine göre, 2023 yılında 7,015 milyon tonluk üretim kapasitesinin ölçeklere dağılımı aşağıda verilmiştir. Buna göre üretim kapasitesi yıllık 100 bin ton ve üzerinde olan 20 fabrikada 5,19 milyon ton kapasite mevcuttur. Yıllık üretim kapasitesi 50-100 bin ton arasında olan 18 fabrikanın toplam üretim kapasitesi 1,30 milyon tondur. Daha küçük ölçekli 21 fabrikanın toplam kapasitesi ise 518.500 tondur.

Tablo 21: Türkiye'de Kağıt Karton Üretim Kapasitesinin Ölçeklere Göre Dağılımı (2023)

Ölçekler Üretim Kapasitesi (Ton)	Fabrika Sayısı	Kapasite Toplamı (Ton)
0-10.000	3	16.500
10.000-25.000	6	83.000
25.000-50.000	12	419.000
50.000-100.000	18	1.302.500
100.000 +	20	5.194.000
Toplam	59	7.015.000

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

1.2.6.2. Kağıt ve Karton Üretimi ve Tüketimi

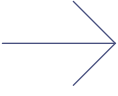
Kağıt ve karton Türkiye'de kağıt ve karton üretimi ve tüketimi kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Üretim kapasitesindeki yeni ilavelere bağlı olarak üretimde de artış yaşanmaktadır. 2015 yılında 3,75 milyon ton olan üretim 2022 yılında 5,4 milyon tona kadar yükselmiş, 2023 yılında ise 5,24 milyon tona inmiştir.

Kağıt ve karton ürünleri tüketimi de benzer bir büyüme göstermektedir. 2015 yılında 5,86 milyon ton olan tüketim, kademeli bir artış göstermiş ve 2022 yılında 7,26 milyon tona kadar yükseldikten sonra 2023 yılında 6,92 milyon ton olmuştur.

Üretim ve tüketimde gerçekleşen istikrarlı ve önemli büyümeler, kağıt ve karton sanayindeki gelişimi göstermektedir.

6,92 milyon ton

2015 yılında 5,86 milyon ton olan tüketim, kademeli bir artış göstermiş ve 2022 yılında 7,26 milyon tona kadar yükseldikten sonra 2023 yılında 6,92 milyon ton olmuştur.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 22: Türkiye’de Kağıt ve Karton Üretimi ve Tüketimi (Ton)

Yıllar	Üretim	Tüketim
2015	3.745.306	5.864.979
2016	4.024.013	6.003.919
2017	4.356.823	6.326.345
2018	4.416.976	6.060.330
2019	4.611.625	6.278.846
2020	4.885.473	6.698.216
2021	5.130.096	6.857.015
2022	5.400.307	7.257.575
2023	5.237.480	6.915.418

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

1.2.6.2.1. Kağıt ve Karton Üretimi

Türkiye’de kağıt ve karton üretimi 2010 yılında 2,54 milyon ton iken 2015 yılında 3,75 milyon tona yükselmiştir. Kağıt ve karton üretimi 2015 yılından sonra kademeli ve istikrarlı bir artış göstermiştir. Üretim 2019 yılında 4,61 milyon tona ulaşmıştır. Salgın yaşanan 2020 yılında üretim artışı devam etmiştir. Özellikle hijyen ihtiyacı ve temassız ticaret eğilimi ile kağıt ambalaj ve temizlik ürünleri talebi önemli ölçüde artmıştır.

2020 yılında 4,89 milyon ton olan üretim 2021 yılında ilk kez 5 milyon tonu aşmıştır. Üretim 2022 yılında 5,4 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2023 yılında, küresel talepteki yavaşlama ve yurt içinde uygulanan sıkılaştırma politikaları nedeniyle üretim düşüş göstermiş ve 5,24 milyon tona gerilemiştir.

2015 yılından sonra yaşanan üretim artışı büyük ölçüde üç alt ürün grubunda gerçekleşmiştir. Oluklu mukavva kağıdı üretimi 2015 yılında 2,19 milyon ton iken 2023 yılında 2,91 milyon tona çıkmıştır. Temizlik kağıtları üretimi 2015 yılında 660 bin ton iken 2023 yılında 1,17 milyon tona yükselmiştir. Karton üretimi ise 2015 yılında 577,3 bin ton iken 2023 yılında 827,3 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

1,17 milyon ton

Temizlik kağıtları üretimi 2015 yılında 660 bin ton iken 2023 yılında 1,17 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 23: Türkiye’de Kağıt ve Karton Üretimi (Ton)

Kağıt Ürünleri	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yazı Tabı Kağıdı	232.500	237.100	247.000	254.400	245.000	254.200	272.500	280.250	262.000
Gazete Kağıdı	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sargılık Kağıt	80.000	75.000	77.500	97.250	94.500	80.400	90.000	98.700	60.600
Temizlik Kağıtları	660.487	811.572	869.197	903.199	908.379	944.372	958.778	1.156.178	1.168.038
Kraft Torba Kağıdı	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*
Oluklu Mukavva Kağıdı	2.190.028	2.280.352	2.514.534	2.502.373	2.644.646	2.879.594	3.049.240	2.916.812	2.914.520
Kartonlar	577.291	614.989	643.342	654.754	714.100	721.907	754.578	943.367	827.322
Sigara	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
İnce Kağıtlar	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Toplam	3.745.306	4.024.013	4.356.823	4.416.976	4.611.625	4.885.473	5.130.096	5.400.307	5.237.480

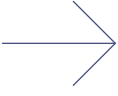
Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

*Kraft torba kağıdı CEPI normlarına uygun olarak 2015 yılından itibaren sargılık kağıtlar grubuna dahil edilmiştir.

Tablo 24: Türkiye’nin Alt Gruplara Göre Oluklu Mukavva Kağıdı Üretimi (Ton)

Yıllar	Liner	Fluting	Toplam
2018	981.041	1.521.332	2.502.373
2019	1.044.175	1.600.471	2.644.646
2020	1.201.848	1.677.746	2.879.594
2021	1.345.650	1.703.590	3.049.240
2022	1.284.404	1.632.408	2.916.812
2023	1.315.000	1.599.500	2.914.520

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 25: Türkiye'nin Alt Gruplara Göre Karton Üretimi (Ton)

Yıllar	Kuşe Karton	Gri Karton	Toplam
2018	324.403	330.351	654.754
2019	334.378	379.722	714.100
2020	329.786	391.121	721.907
2021	337.427	417.151	754.578
2022	431.231	512.136	943.367
2023	380.949	446.373	827.322

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

1.2.6.2.2. Kağıt ve Karton Tüketimi

Türkiye’de kağıt ve karton tüketiminde kademeli ve istikrarlı artış yaşanmaktadır. 2010 yılında 5,06 milyon ton olan kağıt-karton tüketimi, 2015 yılında 5,86 milyon tona ulaşmıştır. Tüketim 2016 yılında yüzde 2,4 ve 2017 yılında yüzde 5,4 artmıştır. 2018 yılında küresel ekonomideki yavaşlama ve yurtiçindeki finansal dalgalanma ile tüketim azalmış ve 6,06 milyon ton olmuştur. 2019 ve salgın yaşanan 2020 yıllarında tüketim artış göstermiştir. Salgın, kağıt ürünleri talebinde önemli bir artışa neden olmuştur. Buna bağlı olarak 2020 yılında kağıt ve karton tüketim 6,7 milyon tona çıkmıştır.

2021 ve 2022 yıllarında iç ve dış talebin görece hareketli kalması ile tüketim artışı sürmüştür. 2022 yılında tüketim yüzde 5,8 artarak 7,26 milyon ton ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında küresel ve yerel ekonomik koşullar ile kağıt ürünleri talebi küçülmüş, kağıt ve karton tüketimi de 6,92 milyon tona düşmüştür.

Tüketimin miktar olarak en çok yükseldiği ürün grubu 3,33 milyon ton ile oluklu mukavvalardır. Karton tüketimi 1,465 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Temizlik kağıtları tüketimi 2023 yılında 762 bin ton olmuştur. Bu üç alt ürün grubunda tüketim daha hızlı artmaktadır. Yazı tabı kağıdı tüketimi ile gazete kağıdı tüketimleri ise gerilemektedir. Sargılı kağıt tüketimi ise kademeli artış ile 2022 yılında 463 bin tona yükselmiş, 2023 yılında tüketim 336.912 ton olmuştur.

7,26 milyon ton

2022 yılında tüketim yüzde 5,8 artarak 7,26 milyon ton ile en yüksek seviyesine çıkmıştır.

Tablo 26: Türkiye’de Kağıt ve Karton Tüketimi (Ton)

Kağıt Ürünleri	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yazı Tabı Kağıdı	1.177.169	1.202.181	1.203.430	1.083.036	1.135.574	1.073.584	921.579	1.028.058	909.771
Gazete Kağıdı	346.353	261.814	224.145	178.192	138.364	122.471	113.932	106.656	87.281
Sargılık Kağıt	329.139*	288.791*	344.859*	366.403	363.605	332.298	355.096	463.501	336.912
Temizlik Kağıtları	494.484	539.566	560.588	589.648	634.586	672.337	655.512	763.324	761.971
Kraft Torba Kağıdı	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*
Oluklu Mukavva Kağıdı	2.468.107	2.608.233	2.786.315	2.725.622	2.800.627	3.127.968	3.373.230	3.145.489	3.327.883
Kartonlar	1.026.093	1.078.303	1.180.065	1.091.597	1.179.421	1.341.166	1.411.552	1.723.160	1.465.834
Sigara İnce Kağıtlar	23.634	25.031	26.943	25.832	26.663	28.392	26.114	27.387	25.766
Toplam	5.864.979	6.003.919	6.326.345	6.060.330	6.278.846	6.698.216	6.857.015	7.257.575	6.915.418

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

*Kraft torba kağıdı CEPI normlarına uygun olarak 2015 yılından itibaren sargılık kağıtlar grubuna dahil edilmiştir.

1.2.6.3. Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi

Türk kağıt sanayinde, kağıt ve kartondan üretilen ve kağıt-karton ürünleri olarak adlandırılan ürünlere ait üretim verileri bu bölümde sunulmaktadır. Kağıt ve karton ürünleri üretiminde, yurt içinde üretilen ve ithal edilen kağıt ile kartonlar kullanılmaktadır.

Kağıt ve karton ürünleri üretim verileri için TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün İstatistikleri kullanılmaktadır. Buna göre 2018 yılında 6,95 milyon ton olan kağıt ve karton ürünleri üretimi izleyen yıllarda artış göstermiştir. Üretim 2020 yılında 7,44 milyon ton ile en yüksek seviyesine yükselmiştir. Üretim 2021 ve 2022 yıllarında

da yüksek gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise iç ve dış talepteki yavaşlama ile üretim 7,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Kağıt ve karton ürünlerinde en yüksek üretim kağıt-karton ambalaj malzemeleri ile kağıttan yapılan ev eşyaları-temizlik ve hijyen ürünlerinde yapılmaktadır. Kağıt-karton ambalaj üretimi 2021 yılında 5,25 milyon ton ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. Kağıttan yapılan ev eşyaları-temizlik kağıtları ise 2020 yılında salgının yarattığı talep artışı ile 1,31 milyon ton ile en yüksek üretimini gerçekleştirmiştir.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 27: Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi (Ton)

		2018	2019	2020	2021	2022	2023
17.2	Kağıt ve Karton Ürünleri	6.947.812	7.025.332	7.437.626	7.427.633	7.418.787	7.098.103
17.21	Kağıt ve Kartondan Yapılan Kutular, Torbalar, Muhafazalar	4.656.850	4.602.490	5.025.781	5.247.744	4.854.234	4.687.138
17.21.12	Torbalar ve çantalar, kağıttan	759.642	737.316	729.073	706.793	432.688	408.367
17.21.13	Koli, kutu ve benzeri muhafazalar, oluklu kağıttan veya mukavvalardan	2.964.886	2.919.414	3.352.854	3.603.892	3.397.929	3.291.156
17.21.14	Katlanır koli, kutu ve benzeri muhafazalar, oluklu olmayan kağıttan veya mukavvalardan	732.984	771.100	729.202	681.486	759.840	728.505
17.21.15	Kutu tipi klasörler, evrak rafları, saklama kutuları ve benzeri eşyalar, kağıttan yapılmış (büro, mağaza ve benzeri yerlerde kullanılan)	199.338	174.660	214.652	255.573	263.777	259.110
17.22	Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzeme	1.215.202	1.185.902	1.310.280	1.051.771	1.240.132	1.234.849
17.22.11	Tuvalet kağıdı, kağıt mendil, temizlik veya yüz temizleme için kağıt mendil ve havlular, masa örtüsü ve peçeteler	1.190.376	1.148.942	1.249.066	938.828	1.105.527	1.117.803
17.22.13	Tepsi, tabak, kase, bardak ve benzerleri, kağıt veya mukavvadan yapılmış	24.826	36.960	61.214	112.943	134.605	117.046
17.23	Kağıt kırtasiye ürünleri	139.047	139.186	122.804	120.394	158.433	167.647
17.23.12	Zarf, mektup kartı, baskısız kartpostal, kartpostal, kağıt kırtasiye ürünlerini içeren kutu, poşet, portföy dosya ve yazı seti	42.038	46.235	25.859	28.198	44.803	36.961
17.23.13	Sicil defterleri, muhasebe defterleri, klasörler, formlar ve diğer kırtasiye ürünleri	42.150	46.512	43.170	35.820	52.020	50.966
17.23.14	Diğer kağıt ve mukavvalar (yazı, baskı ve diğer grafik amaçlı kullanılanlar), baskılı, kabartmalı veya delikli (perfore)	54.859	46.439	53.775	56.376	61.610	79.720
17.24	Duvar kağıdı	51.180	35.023	44.722	36.218	30.206	22.625
17.29	Kağıt ve kartondan diğer ürünler	885.533	1.062.731	934.039	971.506	1.135.782	985.844
17.29.11	Etiketler kağıt ve mukavvadan	251.071	451.378	412.035	327.496	375.069	397.580
17.29.19	Kağıt veya mukavvadan bobin, makara, masura ve benzeri, filtre kağıtları ve mukavvaları; başka yerde sınıflandırılmamış diğer kağıt ve mukavva ürünler	634.462	611.353	522.004	644.010	760.713	588.264

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün İstatistikleri.

Oluklu Mukavva Ambalaj Hakkında

Oluklu mukavva, en yaygın formuyla, oluklu bir ara katman (ondüle) kağıdın altına ve üstüne yapıştırılmış iki lineer kağıttan oluşur. Bu üç tabakanın bir araya gelmesiyle elde edilen ürün, her bir tabakanın tek başına sahip olduğu güçten daha fazlasını sunar. Peş peşe sıralanan oluklardan oluşan yapısı, oluklu mukavvaya sertlik ve dayanıklılık kazandırır. Omurgasını oluşturan oluklar; düşeyde bakıldığında kolonlara, yatayda ise bir açıklığı geçmenin en basit ve güvenli yolu olan kemerlere benzer.

Bu haliyle, gıdadan imalata, otomotivden mobilyaya, kimyadan elektroniğe kadar akla gelebilecek tüm sektörlerde kullanılan bir ambalaj türüdür.

CPI'ya (Kağıt Endüstrileri Konfederasyonu - İngiltere) göre, gıda ile temas eden ambalajlar arasında en güvenli ve hijyenik olanı oluklu mukavvadır. Çünkü geri dönüştürülmeden önce sadece bir kez kullanılır. Kullanılmış kutular geri dönüşüm sürecine girdiğinde, bakterilerin hayatta kalmalarını engellemek için yüksek sıcaklık ve buhar uygulanır.

Türkiye'de Oluklu Mukavva Sektörü

Türkiye'deki ambalaj sektörünün hacim bakımından üçte birini oluşturan oluklu mukavva sektörü, 2024 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 3,7 milyon tonluk üretim kapasitesi ve 5,5 milyar metrekarelik üretim alanıyla Avrupa'nın en büyük 5. pazarı konumundadır. Türkiye, başta Ortadoğu, Avrupa ve Amerika olmak üzere geniş bir ihracat pazarına sahiptir.

2024 yılı itibarıyla sektörde 91 firma ve 115 fabrika faaliyet göstermektedir. Yaklaşık 14 bin çalışanı bulunan sektör, toplamda 25 bin kişilik bir istihdam etkisi yaratmakta ve istihdamdan etkilenen toplam nüfus ise yaklaşık 100 bin kişiye ulaşmaktadır. Sektör, her yıl Türkiye ekonomisiyle paralel olarak büyüme göstermektedir. Sektörün toplam cirosu ise 60 milyar TL civarındadır.

Oluklu mukavva, hemen hemen tüm sektörlerde kullanılan bir ambalaj türü olduğu için, bazı sektörlerdeki daralmalar diğer sektörlerin büyümesiyle dengelendiğinden talep genellikle pozitif bir seyir izlemektedir.

Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm

Oluklu mukavva ambalaj, doğası gereği sürdürülebilir bir ambalaj türüdür. Sektörün ürettiği kutu ve koliler geri dönüştürülmüş kağıttan üretilir. Oluklu mukavva kullanıldıktan sonra geri dönüşüme gönderilir ve yeniden kağıt elde edilir. Bu döngü defalarca tekrar eder. Ayrıca, oluklu mukavva kutuların toplanması ve taşınması son derece kolaydır. Ülkemizde piyasaya sunulan oluklu mukavva ambalajların %80'inden fazlası geri dönüştürülmektedir.

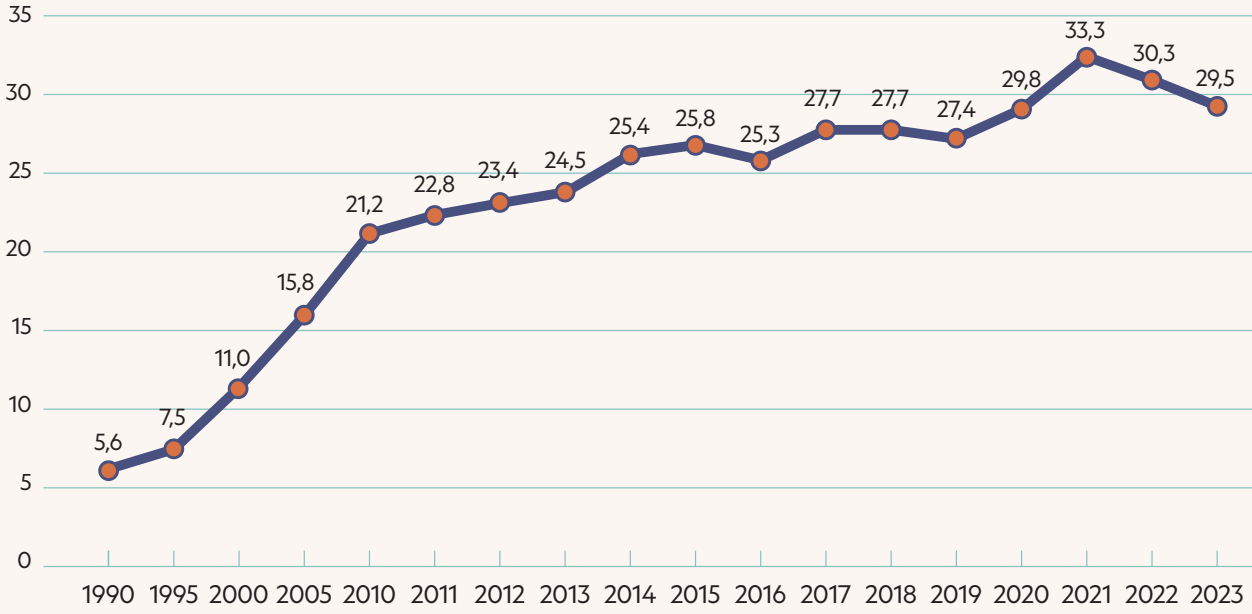
Oluklu mukavvanın ürüne özel olarak üretilebilmesi, ambalaj optimizasyonu ve döngüsel ekonomi anlayışıyla uyumludur. Bu özellik sayesinde ambalaj, ürünün özelliklerine, ölçüsüne ve tedarik zincirindeki ihtiyaçlarına göre özel olarak üretilir, böylece yalnızca gerekli miktarda, yani optimum derecede ambalaj kullanılır. Hafif bir malzeme olmasına rağmen, ürünleri koruma konusunda son derece güçlü olan oluklu mukavva, sevkiyatta da daha az karbon ayak izi bırakır. Ayrıca, Avrupa ve Amerika'da yapılan tüketici araştırmalarına göre, bilinçli tüketiciler kağıt bazlı ambalajları çevre dostu, kolay kullanılabilir ve fonksiyonel olarak değerlendiriyor.

Son olarak, kutularda kullanılan mürekkepler ve katmanları yapıştırmak için kullanılan nişasta, doğa dostu ve sürdürülebilir ürünlerdir. Bu nedenle oluklu mukavva ambalaj, bütünüyle gezegen dostu ve sürdürülebilir bir üründür.

Kaynak: www.omud.org.tr.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Kişi Başı Oluklu Mukavva Satışları / Kg / Yıl

* Türkiye sektör toplamı (%100)

Yıllık Ortalama Oluklu Mukavva Kullanımı

Yıllar	Yıllık Ortalama Kişi Başı Oluklu Mukavva Kullanımı (Kg)	Değişim (%)
1990	5,6	3,7
1995	7,5	33,9
2000	11	46,7
2005	15,8	43,6
2010	21,2	34,2
2011	22,8	7,5
2012	23,4	2,6
2013	24,5	4,7
2014	25,4	3,7
2015	25,8	1,6
2016	25,3	-1,9
2017	27,7	9,5
2018	27,7	0
2019	27,4	-1,1
2020	29,8	8,7
2021	33,3	11,8
2022	30,3	-9
2023	29,5	-2,7

1.2.7. Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticareti

Bu bölümde, kağıt ve kağıt ürünlerine ilişkin dış ticaret verilerine yer verilmektedir. İlk olarak, Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı'nın ürün sınıflamaları ve verileri esas alınarak, miktar bazında ihracat ve ithalat büyüklükleri sunulmaktadır. Daha sonra, dış ticarete ilişkin sayısal detaylar ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

1.2.7.1. Miktar Olarak Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracat ve İthalatı

Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 2015 yılından bu yana kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Toplam ihracat 2015 yılında 906.606 ton iken, ilk kez 2016 yılında 1 milyon ton üzerinde

ihracat yapılmıştır. 2017-2019 döneminde ihracat artışı sürmüştür ve 2019 yılında 1,43 milyon ton ihracat olmuştur. Salgın yılı 2020'de ihracat miktar olarak sınırlı ölçüde azalmıştır. 2021 ve özellikle 2022 yılında ihracatta önemli artışlar yaşanmıştır. 2022 yılında ihracat 1,63 milyon ton ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında küresel ekonomide yaşanan yavaşlama ve ticaretteki daralmaya bağlı olarak kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 1,52 milyona gerilemiştir.

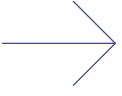
2015-2023 döneminde hem kağıt-kartonlar ihracatı, hem de kağıt ve karton ürünleri ihracatında dengeli artışlar yaşanmıştır. 2023 yılında kağıt ve kartonlar ihracatı 908.484 ton, kağıt ve karton ürünleri ihracatı ise 608.942 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 28: Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı (Ton)

Yıllar	Kağıt -Karton	Kağıt ve Karton Ürünleri	Toplam
2015	597.504	309.102	906.606
2016	761.892	349.565	1.111.457
2017	864.962	404.936	1.269.898
2018	878.125	427.618	1.305.743
2019	925.665	503.107	1.428.772
2020	863.787	560.746	1.424.533
2021	795.657	634.484	1.430.141
2022	1.021.052	613.890	1.634.942
2023	908.484	608.942	1.517.426

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporları.

Kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı içinde en yüksek payı 409.511 ton ile temizlik ürünleri almıştır. Onu 191.889 ton ile oluklu mukavvalar izlemektedir. Sargılık kağıtlar ihracatı da 2023 yılında 132.436 ton olmuştur.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 29: Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı (Ton)

Kağıt Ürünleri	2015	2017	2020	2022	2023
Gazete Kağıdı	1.261	1.049	1.387	4.489	2.372
Yazı Tabı Kağıdı	15.261	24.886	43.942	33.804	44.876
Sargılık Kağıtlar	106.276	116.912	124.327	151.129	132.436
Oluklu Mukavva Kağıdı	223.734	321.856	320.769	312.139	191.889
Kraft Torba Kağıdı	_*	_*	_*	_*	_*
Kartonlar	83.332	84.877	103.114	144.908	124.306
Temizlik Kağıtları	167.193	314.942	268.428	367.557	409.511
Sigara Kağıdı ve Özel Kağıtlar	447	440	1.770	7.026	3.054
Kağıt Karton Ürünleri	309.102	404.936	560.746	613.890	608.942

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

*Kraft torba kağıdı CEPI normlarına uygun olarak 2015 yılından itibaren sargılık kağıtlar grubuna dahil edilmiştir.

Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı, 2015 yılından sonra durağanlaşmış ve dalgalanma eğilimi içinde 2023 yılı itibariyle gerilemiştir. Yurtiçi tüketimdeki artışa rağmen yine yurtiçinde oluşturulan önemli ilave ve yeni kapasiteler ile sağlanan üretim artışı ithalatı sınırlamaya başlamıştır.

Toplam ithalat 2015 yılında 2,92 milyon ton iken izleyen yıllarda dalgalanmalar göstermiş, 2019 yılında 2,65 milyon tona kadar inmiştir. Salgın yılı 2020'de ithalat

miktar olarak sınırlı ölçüde artmıştır. 2021 yılında gerileyen ithalat, 2022 yılında önemli ölçüde artarak 3,09 milyon ton ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında ise ithalat bu kez önemli ölçüde azalarak 2,69 milyon tona inmiştir. 2023 yılında, genel ihracat ve iç talepteki yavaşlama etkili olmuştur. Kağıt ve kartonlar ithalatı 2015 yılında 2,79 milyon ton iken 2023 yılında 2,57 milyon tona inmiştir. Kağıt ve karton ürünleri ithalatı ise 2015 yılında 127.333 ton iken, 2023 yılında 122.127 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 30: Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı (Ton)

Yıllar	Kağıt -Karton	Kağıt ve Karton Ürünleri	Toplam
2015	2.791.175	127.333	2.918.508
2016	2.740.610	106.638	2.847.248
2017	2.797.019	102.556	2.899.575
2018	2.560.753	93.544	2.654.297
2019	2.556.315	93.700	2.650.015
2020	2.641.526	106.780	2.748.306
2021	2.521.219	109.325	2.630.544
2022	2.968.449	122.922	3.091.371
2023	2.565.985	122.127	2.688.112

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

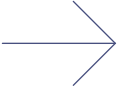
Tablo 31: Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı (Ton)

Kağıt Ürünleri	2015	2017	2020	2022	2023
Gazete Kağıdı	347.614	225.194	123.858	111.145	89.653
Yazı Tabı Kağıdı	959.930	981.316	863.326	781.612	692.647
Sargılık Kağıtlar	348.313*	384.021*	376.275	515.930	408.748
Oluklu Mukavva Kağıdı	570.224	578.416	542.458	565.341	602.184
Kraft Torba Kağıdı	_*	_*	_*	_*	_*
Kartonlar	538.339	602.697	706.159	961.397	741.397
Temizlik Kağıtları	7.674	2.992	4.288	3.611	7.496
Sigara Kağıdı ve Özel Kağıtlar	19.081	22.383	25.162	29.413	23.860
Kağıt Karton Ürünleri	127.333	102.556	106.780	122.922	122.127

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

*Kraft torba kağıdı CEPI normlarına uygun olarak 2015 yılından itibaren sargılık kağıtlar grubuna dahil edilmiştir.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Alt ürün grupları itibariyle değerlendirildiğinde 2023 yılı itibariyle en yüksek ithalat 741.397 ton ile kartonlar ve karton ürünlerde gerçekleşmiştir. İkinci sırada 692.647 ton ile yazı tabı kağıtları yer almaktadır. Oluklu mukavva kağıdı ithalatı 602.184 ton ve sargılık kağıtlar ithalatı ise 408.748 ton olmuştur.

1.2.7.2. Değer Olarak Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracat ve İthalatı

Bu bölümde Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri dış ticareti, ihracat ve ithalat başlıkları altında sayısal değerleri ile ayrıntılı olarak sunulmakta ve değerlendirilmektedir. İlk olarak ihracat ve ithalat verilerinin gelişimi ile Türkiye'nin toplam ihracatı ve ithalatı içindeki paylar ve payların gelişimine yer verilmektedir.

Kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı, yıllar itibariyle kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. 2015 yılında 1,97 milyar dolar olan ihracat ilk kez 2016 yılında 2 milyar doları aşarak 2,04 milyar dolar olmuştur. 2017-2019 arasında ihracat artışı devam etmiştir ve ihracat 2019 yılında 2,51 milyar dolara çıkmıştır. Salgın yaşanan 2020 yılında ihracat, 2,44 milyar dolarla sınırlı bir düşüş göstermiştir.

İhracat değer olarak 2021 ve 2022 yıllarında ise önemli artış göstermiştir. Salgın sonrası ortaya çıkan tedarik güvenliği ve yakından tedarik eğilimleri sonucu Türkiye'ye dönük ilave tedarik talebi artmıştır. Buna bağlı olarak kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı, 2021 yılında 2,87 milyar dolara ve 2022 yılında ise 3,72 milyar dolar ile en yüksek seviyesine çıkmıştır.

2023 yılında küresel ekonomide yavaşlama ve mal ticaretindeki daralma sonucu Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı da gerilemiş ve 3,51 milyar dolar olmuştur.

Kağıt ve kağıt ürünleri ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı da 2015-2023 döneminde yükselmiştir. 2015 yılında yüzde 1,3 olan pay, 2022 yılında yüzde 1,46'ya kadar yükselmiş, 2023 yılında ise yüzde 1,37 olmuştur.

Tablo 32: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticareti

Yıllar	Kağıt İhracat (Milyon Dolar)	Türkiye İhracat (Milyon Dolar)	Kağıt İhracat (Pay, %)	Kağıt İthalat (Milyon Dolar)	Türkiye İthalat (Milyon Dolar)	Kağıt İthalat (Pay, %)
2015	1.970	150.982	1,30	2.797	213.619	1,31
2016	2.042	149.247	1,37	2.856	202.189	1,41
2017	2.211	164.495	1,34	2.938	238.715	1,23
2018	2.423	177.169	1,37	2.866	231.152	1,24
2019	2.514	180.833	1,39	2.608	210.345	1,24
2020	2.442	169.638	1,44	2.509	219.517	1,14
2021	2.873	225.214	1,28	2.812	271.426	1,03
2022	3.719	254.170	1,46	4.137	363.711	1,14
2023	3.506	255.627	1,37	3.174	361.967	0,88

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

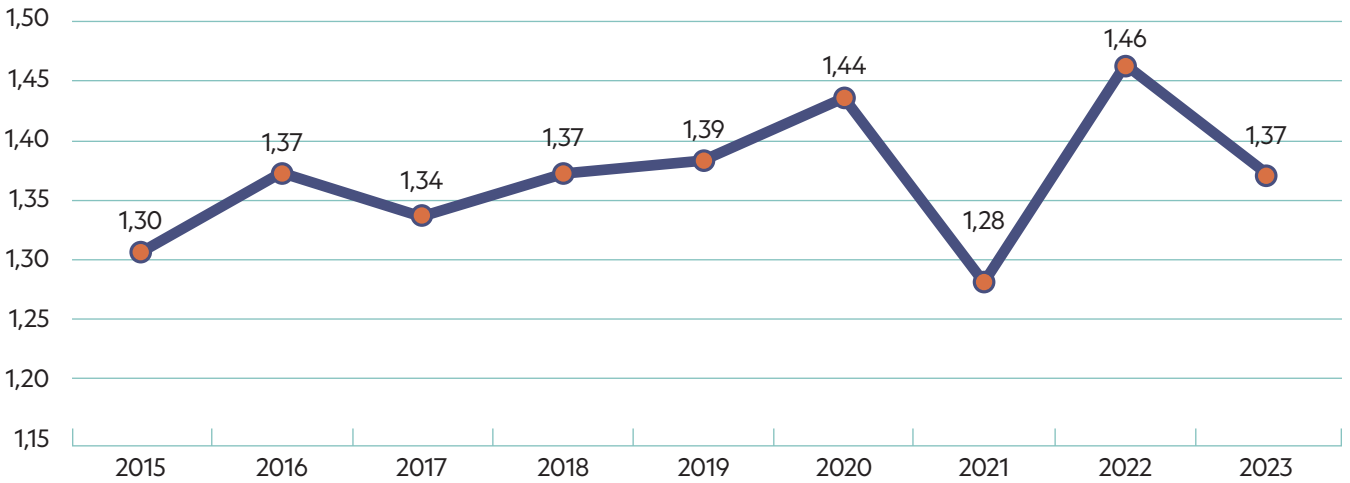
Kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı 2015-2021 arasında genel olarak dalgalanma göstermiş ve durağan kalmıştır. 2015 yılında 2,8 milyar dolar seviyesinde olan ithalat, 2019 yılında 2,61 milyar dolara, salgının yaşandığı 2020 yılında ise 2,51 milyar dolara gerilemiştir. Ancak ithalat, 2021 ve 2022 yıllarında güçlü iç ve dış talebe bağlı olarak hızlı bir artış göstermiş ve 2022 yılında 4,14 milyar dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

2023 yılında ise bu kez ekonomideki ve dış ticaretteki yavaşlama ile ithalatta sert düşüş yaşanmıştır. 2023 yılında ithalat 3,17 milyar dolara inmiştir. 2023 yılında

küresel ekonomide yavaşlama ve mal ticaretindeki daralma sonucu, Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı da gerilemiştir.

Kağıt ve kağıt ürünleri ithalatının Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payı 2015-2023 döneminde kademeli olarak gerilemiştir. 2015 yılında yüzde 1,31 olan pay, 2016 yılında yüzde 1,41'e yükselmiş, daha sonra gerileme eğilimine girmiştir. 2021 yılında yüzde 1,03'e inen pay, 2022 yılında tekrar yüzde 1,14'e çıkmış, 2023 yılında ise yüzde 0,88 ile son dokuz yılın en düşük seviyesine inmiştir.

Grafik 9: Türkiye İhracatı İçindeki Payı (%)

1.2.7.2.1. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı

İhracat Değer-Miktar-Birim Fiyat Gelişmeleri

Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı, 2015 yılından sonra kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Sanayi, artan üretim kapasitesi ile ihracatını 2015-2022 arasında 811 bin ton ve 2 milyar dolar arttırmıştır. Sanayide kapasite artışına bağlı olarak ihracatta önemli bir büyüme sağlanmıştır. 2023 yılı verileri ise küresel durgunluk ve yurtiçindeki olumsuz rekabet koşulları nedeniyle gerileme göstermiştir. 2022 yılında 3,72 milyar dolar ve 1,95 milyon ton ile en yüksek ihracatlar gerçekleşmiştir.

İhracat birim fiyatlarında ise 2015-2023 döneminde dalgalanma yaşanmıştır. 2015 yılında 1,73 dolar/kg olan ortalama ihracat birim fiyatı, 2019 yılında 1,48 dolar/kg, salgın yaşanan 2020 yılında ise 1,41 dolar/kg seviyesine inmiştir. İhracat birim fiyatları 2021-2023 döneminde ise yükselmiştir. İhracat birim fiyatlarındaki artışta küresel ölçekte yaşanan enflasyonun da etkisi olmuştur. Ortalama ihracat birim fiyatı 2023 yılında 1,90 dolar/kg'dır.

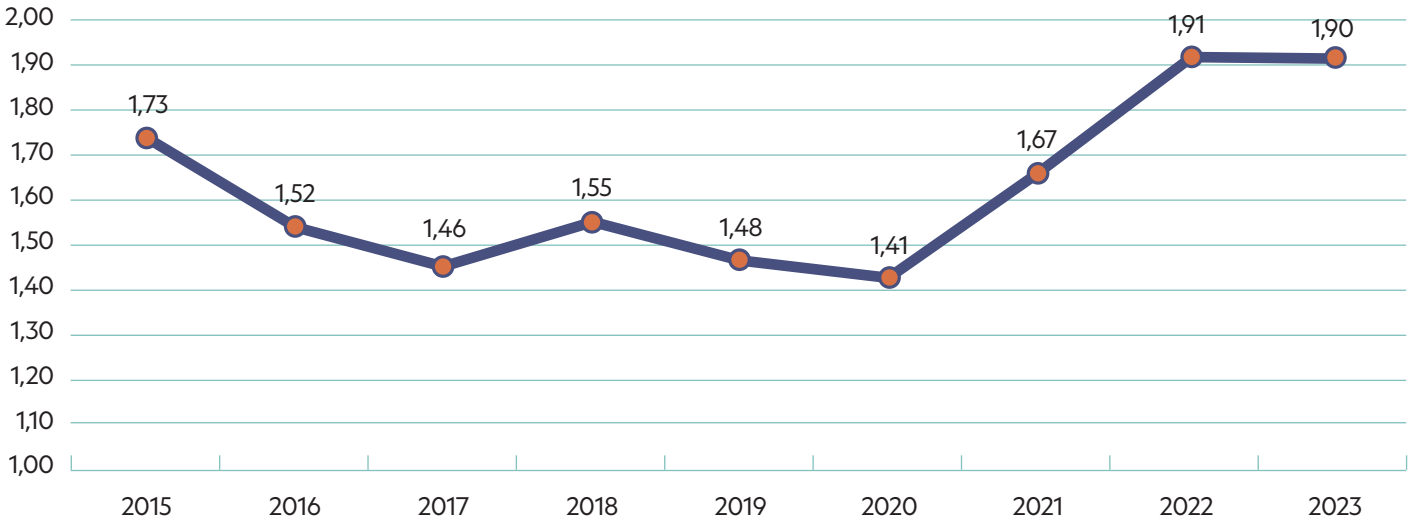
KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 33: Türkiye Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı

Yıllar	Milyon Dolar	Ton	Birim Fiyat (Dolar/Kg)
2015	1.970	1.137.109	1,73
2016	2.042	1.345.801	1,52
2017	2.211	1.515.298	1,46
2018	2.423	1.562.097	1,55
2019	2.514	1.700.967	1,48
2020	2.442	1.726.873	1,41
2021	2.873	1.725.691	1,67
2022	3.719	1.948.728	1,91
2023	3.506	1.845.239	1,90

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Grafik 10: Ortalama İhracat Birim Fiyatı (Dolar/Kg)

İhracatın Alt Sektör Grupları ve Ürünler İtibariyle Gelişimi

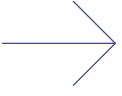
Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde çok sayıda alt sektör ve ürün grubu bulunmaktadır. Bu bölümde ihracatın alt ürün grupları itibariyle gelişimi incelenmekte ve

değerlendirilmektedir. Öncelikle aşağıda alt sektör grupları ile alt ürünlerin sınıflamaları ve tanımlamaları sunulmaktadır. Bu bölümdeki ihracat verileri aşağıdaki sınıflamalar kapsamında sunulmaktadır.

Tablo 34: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticaret Sınıflamaları

Ürün	Fasıl No	Ürün Tanımı
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	Kağıt ve Karton; kağıt hamurundan, kağıttan ve kartondan eşya
	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya
Kağıt ve Karton	4802	Sıvanmamış kağıt ve karton (perfore edilmemiş delikli kart ve delikli şerit kağıt)
	4805	Diğer sıvanmamış kağıt ve kartonlar (rulo veya tabakalar halinde)
	4810	Bir veya iki yüzü kaolin (çin kili) veya diğer inorganik maddeler ile sıvanmış kağıt veya kartonlar
	4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar
	4823	Diğer kağıt, karton vb.
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	Tuvalet ve yüz temizliği için ince kağıt, havlu veya kağıt peçete, ev ve işlerinde veya sağlık amaçlarıyla kullanılan benzeri kağıtlar
	4818*	Tuvalet kağıtları, kağıt havlular, kağıt mendiller, kurutma kağıtları, havlular, masa örtüleri, sofa peçeteleri ve benzeri ev eşyası
	9619*	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	Kağıttan, kartondan kutular, mahfazalar, torbalar ve diğer ambalaj kutuları, kağıttan veya kartondan evrak tasnif kutuları, mektup kutuları
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	Karbon kağıdı, kopya kağıdı, transfer kağıtları, çıkartma ve stensil kağıtları
	4817	Mektup zarfları, mektup kartları, kartpostallar ve haberleşme, kartları; bunların kağıt veya kartondan kutuları, poşetler ve benzeri,
	4820	Kayıt defterleri, hesap defterleri, sipariş defterleri, makbuz defterleri, not defterleri, hatıra defterleri, ajandalar ve benzeri eşya, müsvedde defterleri, klasörler, ciltler, dosya gömlekleri ve kapakları, diğer okul, büro veya kırtasiye eşyası
	4821	Kağıt veya kartondan her cins etiketler
	4801	Gazete kağıdı (rulo veya tabaka halinde)
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4804	Kraft kağıt ve kartonları, kuşe edilmemiş, sıvanmamış
	4806	Bitkisel parşömen, yağ geçirmez kağıtlar, çizim kağıtları, aydinger ve kristal kağıtlar
	4807	Yapıştırma suretiyle elde edilen kağıt ve karton
	4808	Oluklu kağıt ve kartonlar, (krepe edilmiş, kıvrımlı, kabartılmış veya perfore edilmiş)
	4809	Karbon kağıdı, kendinden kopya eden kağıt ve diğer kopya veya çıkartma kağıtları
	4812	Kağıt hamurundan filtre edici blok ve levhalar
	4813	Sigara kağıdı
	4814	Duvar kağıtları ve benzeri duvar kaplamaları; cam kağıtları
	4822	Kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan bobinler, masuralar, makaralar ve benzeri mesnetler

Kaynak: TÜİK.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

*481840 GTİP numaralı ürün 2012 yılından itibaren

961900711000	Hijyenik havlular; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900751000	Tamponlar; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900791000	Hijyenik diğer eşya; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900811000	Bebek bezleri; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900891000	Hijyenik diğer eşya (örneğin inkontinans bakım ürünleri); kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden

GTİP numarası ile kodlandırılmıştır.

Kağıt sanayinde ihracatın, değer olarak alt sektörler ve ürünler itibariyle dağılımı ve gelişimi aşağıda sunulmaktadır. Kağıt sanayinde üç alt sektörde veya ürün grubunda daha yüksek ihracat gerçekleşmektedir. Kağıt sanayi alt sektör grupları içinde en yüksek ihracat temizlik ve tuvalet kağıtları ile bebekler için bezler grubunda yapılmaktadır. 2023 yılında temizlik ve

tuvalet kağıtları ile bebekler için bezler ihracatı 1,72 milyar dolar olmuştur. İkinci en yüksek ihracatı kağıt ve kartondan ambalaj ürünleri grubu gerçekleştirmektedir. 2023 yılında ihracat 801 milyon dolardır. Üçüncü sırada kağıt ve karton ürün grubu 718 milyon dolar ile yer almaktadır. Kağıt kırtasiye ürünleri ile diğer kağıt ve karton ürünleri ihracatı daha sınırlı gerçekleşmektedir.

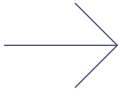

Tablo 35: Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Milyon Dolar)

Ürün	GTİP	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	1.172	1.341	1.506	1.696	1.785	1.725	2.163	2.843	2.532
	9619	798	701	704	727	729	717	711	876	974
	48+9619	1.970	2.042	2.211	2.423	2.514	2.442	2.873	3.719	3.506
Kağıt ve Karton	4802	15	19	19	23	41	29	36	34	44
	4805	98	113	165	204	149	138	155	239	106
	4810	42	34	38	35	62	41	47	92	64
	4811	219	240	210	206	251	248	250	327	327
	4823	47	47	54	71	91	91	162	201	177
	Toplam	421	453	485	538	593	548	651	893	718
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	191	265	314	363	318	266	318	564	517
	4818	108	106	105	122	149	170	158	183	229
	9619	798	701	704	727	729	717	711	876	974
	Toplam	1.097	1.072	1.123	1.212	1.196	1.153	1.187	1.623	1.720
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	319	379	453	503	535	567	801	909	801
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	1,4	1,4	2,2	1,0	3,5	4,9	5,6	5,0	2,5
	4817	12,1	12,7	11,8	13,2	13,8	13,8	16,8	19,5	20,4
	4820	23	24	28	34	40	35	44	61	47
	4821	51	50	51	53	56	52	72	80	77
	Toplam	88	88	92	102	113	106	138	165	147
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	0,7	0,5	0,7	1,4	1,7	0,8	1,0	3,6	2,0
	4804	10	11	14	18	21	19	25	33	27
	4806	4,3	3,1	4,0	4,1	4,5	4,6	5,7	6,8	7,7
	4807	6,3	6,8	8,2	9,9	8,5	8,5	11,2	13,9	17,2
	4808	4,3	5,6	6,5	4,0	5,2	4,4	4,7	6,4	7,0
	4809	1,3	5,2	0,9	0,7	2,0	0,6	0,9	3,0	5,3
	4812	0,2	0,2	0,2	0,3	0,7	0,5	0,9	1,3	1,3
	4813	1,5	1,5	1,5	2,9	4,0	4,7	10,2	23,3	13,5
	4814	9,9	6,3	11,3	14,3	18,9	17,1	24,6	24,7	23,0
	4822	7,8	8,9	8,8	12,2	10,6	9,4	12,2	13,3	16,4
Toplam	46	49	57	68	77	69	96	129	121	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 36: Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Ton)

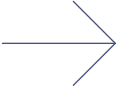
Ürün	GTİP	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	884.966	1.089.515	1.247.948	1.281.543	1.412.142	1.425.079	1.431.085	1.634.742	1.517.329
	9.619	252.144	256.286	267.350	280.554	288.825	301.794	294.607	313.986	327.909
	48+9619	1.137.109	1.345.801	1.515.298	1.562.097	1.700.967	1.726.873	1.725.691	1.948.728	1.845.239
Kağıt ve Karton	4802	15.127	21.750	23.064	25.474	45.680	36.009	39.438	26.319	36.537
	4805	228.870	277.706	332.449	367.078	352.855	342.655	223.331	348.184	212.518
	4810	62.540	53.811	59.851	49.870	82.257	60.638	61.411	89.927	79.817
	4811	103.448	114.666	107.372	94.813	112.694	118.787	120.547	138.443	129.343
	4823	19.974	22.111	25.815	33.170	44.928	48.962	67.947	64.801	64.087
	Toplam	429.960	490.043	548.552	570.405	638.414	607.052	512.674	667.674	522.302
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	167.274	265.761	314.938	306.592	295.279	268.415	309.164	367.543	409.463
	4818	54.411	56.699	60.424	66.737	81.041	95.070	89.266	88.053	104.319
	9.619	252.144	256.286	267.350	280.554	288.825	301.794	294.607	313.986	327.909
	Toplam	473.829	578.746	642.713	653.883	665.145	665.279	693.037	769.581	841.692
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	180.448	216.058	261.609	269.329	313.921	374.423	428.116	407.189	388.368
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	660	520	884	274	1.630	2.508	2.649	1.765	935
	4817	6.075	5.776	5.164	5.821	6.271	6.590	7.325	7.237	7.340
	4820	6.913	7.386	9.271	11.375	13.345	13.022	15.041	17.636	12.518
	4821	6.111	6.203	6.256	6.193	7.039	6.769	8.869	9.118	8.075
	Toplam	19.759	19.886	21.575	23.664	28.286	28.890	33.884	35.756	28.868
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	1.277	949	1.049	1.630	2.457	1.388	1.441	4.489	2.372
	4804	8.367	10.995	12.774	13.896	18.384	17.064	22.154	23.735	16.805
	4806	2.367	1.861	2.275	2.249	2.523	2.405	2.919	2.727	3.139
	4807	5.565	6.842	5.354	5.913	6.662	5.897	6.018	7.935	9.216
	4808	4.300	5.511	5.916	3.490	5.482	5.666	4.010	4.755	6.584
	4809	525	3.121	382	333	885	279	359	1.011	2.039
	4812	30	55	49	81	212	211	318	319	333
	4813	461	468	440	1.094	1.436	1.770	2.620	7.026	3.095
	4814	1.588	1.165	2.433	3.455	5.053	4.890	5.992	5.261	4.398
	4822	8.634	10.100	10.180	12.675	12.107	11.659	12.147	11.269	16.028
Toplam	33.113	41.068	40.850	44.816	55.201	51.229	57.980	68.528	64.009	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 37: Alt Ürünler İtibariyle İhracat Birim Fiyatı (Dolar/Kg)

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	1,32	1,23	1,21	1,32	1,26	1,21	1,51	1,74	1,67
	9619	3,17	2,74	2,63	2,59	2,52	2,38	2,41	2,79	2,97
	48+9619	1,73	1,52	1,46	1,55	1,48	1,41	1,67	1,91	1,90
Kağıt ve Karton	4802	0,97	0,88	0,83	0,89	0,90	0,82	0,92	1,31	1,21
	4805	0,43	0,41	0,50	0,56	0,42	0,40	0,69	0,69	0,50
	4810	0,68	0,64	0,63	0,71	0,75	0,68	0,77	1,02	0,80
	4811	2,12	2,09	1,95	2,17	2,22	2,08	2,07	2,36	2,53
	4823	2,34	2,11	2,09	2,14	2,02	1,86	2,39	3,10	2,76
	Toplam	0,98	0,92	0,88	0,94	0,93	0,90	1,27	1,34	1,37
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	1,14	1,00	1,00	1,18	1,08	0,99	1,03	1,53	1,26
	4818*	1,98	1,87	1,73	1,83	1,84	1,79	1,77	2,08	2,20
	9619*	3,17	2,74	2,63	2,59	2,52	2,38	2,41	2,79	2,97
	Toplam	2,31	1,85	1,75	1,85	1,80	1,73	1,71	2,11	2,04
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	1,77	1,76	1,73	1,87	1,70	1,51	1,87	2,23	2,06
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	2,19	2,69	2,46	3,75	2,14	1,94	2,10	2,81	2,65
	4817	1,99	2,19	2,29	2,27	2,21	2,10	2,29	2,69	2,77
	4820	3,37	3,23	2,99	3,01	3,03	2,69	2,91	3,45	3,77
	4821	8,31	8,09	8,07	8,60	7,89	7,69	8,13	8,75	9,48
	Toplam	4,43	4,43	4,28	4,30	4,01	3,66	4,08	4,62	5,08
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	0,53	0,54	0,64	0,88	0,71	0,59	0,68	0,81	0,85
	4804	1,15	1,01	1,13	1,28	1,13	1,11	1,13	1,38	1,61
	4806	1,80	1,69	1,74	1,82	1,78	1,92	1,96	2,48	2,45
	4807	1,13	1,00	1,53	1,67	1,27	1,44	1,87	1,75	1,87
	4808	1,01	1,02	1,10	1,14	0,94	0,77	1,17	1,35	1,07
	4809	2,56	1,68	2,32	2,18	2,30	1,99	2,47	2,93	2,61
	4812	5,13	3,47	4,56	4,16	3,28	2,28	2,71	3,97	3,88
	4813	3,18	3,17	3,42	2,67	2,80	2,67	3,89	3,32	4,37
	4814	6,21	5,37	4,64	4,14	3,74	3,49	4,11	4,69	5,23
	4822	0,90	0,88	0,87	0,96	0,87	0,81	1,01	1,18	1,02
Toplam	1,38	1,20	1,38	1,51	1,39	1,36	1,66	1,88	1,88	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

İhracat Pazarları ve Gelişmeler

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi ihracatı, çok geniş bir pazar yelpazesine sahip bulunmaktadır. Hemen tüm coğrafyalara ve ülkelere ihracat gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte ihracatta altı ana grup bulunmaktadır.

Avrupa ülkeleri en önemli pazardır. İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, İspanya, Polonya, İsveç, Çek Cumhuriyeti, Hollanda, Belçika, Avusturya ve Danimarka en çok ihracat yapılan Avrupa ülkeleridir. Avrupa ülkeleri aynı zamanda rakibimiz durumundadır.

İngiltere, kağıt ve kağıt ürünleri ihracatında ülke olarak en önemli pazarı konumundadır. Avrupa Birliği üyeliğinden ayrılmasının ardından, İngiltere bazı düzenlemeleri uygulamaya devam etmektedir. Türkiye ile İngiltere arasında Serbest Ticaret Anlaşması'nın yenilenmesi ise kâğıt sektörü açısından büyük bir önem taşımaktadır.

İkinci grubu komşu ülke pazarları oluşturmaktadır. Bu ülkeler arasında Irak, İran, Suriye, Azerbaycan, Gürcistan, Rusya, Yunanistan, Romanya ve Bulgaristan yer almakta olup, bu ülkelere yüksek miktarda ihracat gerçekleştirilmektedir.

Üçüncü grubu, yakın coğrafyadaki ülkeler oluşturmaktadır. Bu ülkeler arasında İsrail, Ürdün, Lübnan, Mısır, Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Ukrayna, Belarus, Sırbistan, Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Yemen ve Umman bulunmaktadır.

Amerika kıtasında ABD, Meksika, Kanada, Venezuela, Dominik gibi ülkelere ihracat yapılmaktadır.

Orta Asya ülkelerinden Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Afganistan'a önemli ihracat yapılmaktadır.

Son olarak Afrika pazarında da hızlı bir büyüme yaşanmaktadır. İhracat yapılan ülkeler olarak Tanzanya, Kenya, Gine, Sudan, Somali, Ekvator Ginesi, Moritus, Angola ve Güney Afrika Cumhuriyeti bulunmaktadır.

Yukarıdaki altı ana gruptaki ülkeler ihracatın daha yüksek olduğu ülkelerdir. Bunların dışındaki ülkelere de daha küçük ölçekli ihracatlar yapılmaktadır.

Tablo 38: Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Birleşik Krallık	32,12	43,96	56,75	69,22	75,84	125,65	132,55	97,48
Almanya	22,41	25,78	29,78	35,38	40,81	64,39	80,80	69,61
Irak	58,70	71,61	60,95	69,40	69,55	79,61	78,53	64,94
Fransa	15,79	17,13	18,95	24,22	31,39	66,11	72,05	57,08
ABD	4,03	6,70	13,19	21,66	45,73	60,25	59,40	56,24
İsrail	13,97	23,32	23,47	27,66	29,11	40,76	43,31	35,75
Azerbaycan	12,36	14,30	13,81	16,03	13,38	11,16	23,77	24,81
Belçika	10,62	11,96	12,63	14,82	18,61	23,01	23,80	24,38
Hollanda	8,65	10,29	10,90	13,69	17,82	27,09	28,70	22,71
Romanya	8,88	7,08	8,28	6,18	7,34	14,42	21,19	20,90
Gürcistan	9,09	12,42	12,15	10,50	7,77	10,00	13,26	18,72
İtalya	2,10	8,41	7,57	3,01	7,19	10,44	19,59	17,94
Libya	8,10	7,87	5,40	6,23	9,27	17,12	15,98	17,60
Sırbistan	16,23	13,14	8,11	7,11	9,05	13,81	18,03	17,14
İrlanda	13,08	13,14	14,92	14,98	17,53	23,23	19,90	16,75
Polonya	1,69	1,39	3,19	5,09	6,70	7,86	16,14	15,86
Bulgaristan	8,06	8,62	9,79	9,63	11,39	16,79	16,36	15,12
İsviçre	8,35	8,70	8,87	10,16	8,18	11,39	14,50	14,85
Mısır	10,12	15,07	21,50	14,45	12,32	17,20	16,60	14,11
Yunanistan	4,94	4,61	3,53	4,51	5,84	9,22	12,41	11,58
İspanya	4,59	6,03	6,54	7,82	6,75	9,84	12,78	11,31
Suriye	3,58	4,68	5,33	5,45	4,04	8,50	9,36	10,39
İsveç	6,88	7,28	8,51	8,17	8,81	13,02	12,81	9,99
İran	27,47	23,61	35,44	25,23	12,64	10,52	12,18	9,51
Kazakistan	1,30	1,97	2,27	2,14	1,83	1,52	2,54	7,62
Çek Cumhuriyeti	2,11	2,11	3,00	4,96	4,00	6,12	8,10	7,09
Ukrayna	0,28	0,36	0,98	2,44	4,16	7,19	7,18	6,40
Avusturya	2,08	2,23	2,71	3,32	3,36	5,06	7,35	6,35
Letonya	0,72	0,79	3,33	4,02	2,11	4,26	7,92	6,11
Rusya	2,57	3,26	2,52	2,61	1,84	2,21	3,90	6,09
Fas	2,62	1,68	3,27	4,43	5,20	6,58	6,28	5,69
BAE	0,78	1,05	1,96	2,52	1,98	3,51	4,00	3,96
Danimarka	1,24	1,24	1,25	2,08	3,11	6,15	5,62	3,59
Tunus	1,59	2,95	2,71	1,70	2,38	1,43	3,35	3,06
Kanada	0,02	0,27	0,94	1,04	2,20	2,67	3,06	2,87
Katar	1,29	1,20	1,21	1,66	1,43	1,78	3,48	2,82
Ürdün	4,79	6,03	6,74	3,77	2,85	2,24	2,26	2,81
Özbekistan	0,19	0,07	0,13	0,32	0,55	1,01	2,35	2,81
Gine	1,39	2,82	4,03	2,72	2,84	3,95	2,10	2,65
Sudan	3,52	6,96	7,50	9,69	6,11	5,60	5,62	2,64
Cezayir	5,39	5,71	8,76	6,27	4,32	2,58	3,14	2,62
Kuveyt	0,87	1,24	1,60	1,38	1,14	1,40	2,84	2,58
Norveç	1,38	1,40	1,57	2,01	1,70	2,76	2,78	2,55

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 39: Hijyenik Havlular ve Tamponlar, Bebek Bezleri ve Benzeri Hijyenik Eşya İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Irak	190,75	190,80	167,31	211,32	218,81	193,72	254,87	302,64
İsrail	17,97	31,79	34,63	40,94	38,21	43,40	51,34	57,20
İran	60,94	56,84	83,36	49,03	24,22	25,30	43,72	48,96
Libya	20,57	32,30	41,60	28,86	33,57	50,33	35,27	47,64
Özbekistan	42,11	40,24	33,58	34,88	40,57	43,26	46,79	43,24
Gürcistan	30,98	29,35	26,03	26,87	20,54	17,21	35,89	39,36
Azerbaycan	32,27	26,60	29,27	27,77	33,80	31,58	30,33	37,75
Rusya	7,46	8,03	6,26	6,04	6,00	8,63	52,05	36,60
Yemen	14,50	9,92	16,57	18,70	15,90	16,48	21,13	30,33
Suriye	34,92	30,88	34,33	25,55	17,36	19,58	21,61	24,53
Kazakistan	4,70	7,00	5,09	6,74	7,27	6,37	19,00	22,42
Tacikistan	16,43	18,07	17,71	19,31	17,79	19,61	16,78	18,11
Ukrayna	6,51	6,24	6,20	8,24	8,96	11,89	15,19	16,73
Suudi Arabistan	4,22	6,93	11,22	17,37	16,75	0,11	0,64	15,01
Fas	18,28	12,69	8,13	12,06	11,54	16,84	8,33	14,93
Somali	3,93	7,22	8,63	9,65	8,78	11,26	12,12	14,15
Venezuela	0,21	2,19	2,06	3,30	5,40	5,95	14,04	10,85
Hollanda	0,65	1,78	3,76	7,42	6,53	7,59	10,86	10,31
Moldova	2,99	3,28	4,52	4,97	5,13	6,38	6,97	8,82
Bulgaristan	6,36	6,49	7,29	7,40	6,30	6,00	7,40	8,14
Romanya	0,51	1,87	2,31	5,47	7,05	5,49	6,13	7,10
Polonya	2,21	2,17	3,45	6,47	9,93	8,92	7,04	6,97
Kuzey Makedonya	8,84	4,46	5,52	6,76	7,36	7,68	5,72	6,91
Moritanya	3,05	3,35	4,29	4,84	4,16	4,87	5,58	6,55
Sırbistan	7,74	8,38	8,47	7,12	5,92	6,89	4,44	5,93
Kırgızistan	13,84	10,44	6,69	8,13	4,96	4,67	7,42	5,33
Sudan	0,93	1,21	1,83	3,91	11,55	6,28	9,51	5,25
Guyana	0,69	0,57	1,11	2,91	2,92	4,10	5,26	5,12
İspanya	0,45	2,80	3,36	3,28	1,81	3,59	5,20	5,12
Lübnan	2,67	1,42	1,96	1,31	1,83	3,89	4,64	5,01
Yunanistan	1,60	1,22	2,35	3,80	2,91	2,82	2,90	4,59
Tanzanya	6,30	3,90	6,29	5,54	4,22	4,55	2,86	4,31
Fransa	1,65	3,32	3,99	3,27	3,42	4,14	3,17	4,11
Belarus	0,61	0,59	0,76	1,59	1,80	1,96	5,68	3,99
Afganistan	5,61	6,75	3,55	3,55	3,56	1,30	0,74	3,86
Katar	0,38	3,05	1,39	1,04	2,36	2,33	3,11	3,56
Ekvator Ginesi	2,77	2,68	3,07	2,33	2,89	2,88	2,77	3,46
Birleşik Krallık	4,86	3,26	3,96	2,94	3,23	2,50	2,53	3,38
ABD	5,16	1,71	1,58	1,44	3,65	2,71	2,76	3,35
BAE	4,36	3,99	3,59	3,84	3,23	3,88	3,65	3,26
Kenya	7,03	5,19	5,55	5,64	3,73	3,62	3,50	2,85
Mısır	9,32	1,70	2,69	3,66	4,03	4,19	3,15	2,78
Umman	1,69	0,37	1,35	1,54	3,75	3,12	2,50	2,66
Zimbabve	0,09	0,09	0,27	0,42	0,71	1,36	2,18	2,47

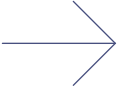
Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 40: Temizlik ve Tuvalet Kağıtları İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Birleşik Krallık	81,35	99,35	108,26	91,65	64,29	70,07	163,72	131,47
İsrail	38,87	40,60	49,17	50,98	51,54	56,59	83,21	68,07
Irak	12,39	15,50	18,11	24,58	26,56	36,27	58,95	59,30
ABD	6,27	6,00	5,69	21,00	35,88	14,57	38,28	34,70
Yunanistan	61,72	56,41	66,49	29,79	15,75	32,80	54,30	32,92
Romanya	1,92	5,24	3,34	5,51	6,70	6,75	26,50	26,84
Fas	0,85	1,21	0,47	0,94	1,02	1,96	8,36	19,37
Bulgaristan	9,52	13,98	14,26	12,43	9,93	13,11	20,66	18,70
Ukrayna	1,31	6,45	6,68	2,34	1,05	6,39	8,43	17,82
Sırbistan	1,18	1,61	1,40	1,18	0,63	1,22	4,79	13,72
Gürcistan	4,27	5,21	7,21	7,96	6,05	8,30	13,40	12,95
Suriye	4,27	3,97	4,21	4,67	3,28	4,27	6,50	7,52
İrlanda	0,41	1,34	1,76	3,23	1,43	3,49	9,09	6,33
Meksika	0,02	1,39	5,16	8,33	2,91	0,47	0,62	5,70
Hırvatistan	0,00	0,00	1,06	0,00	0,01	0,34	3,68	5,45
Arnavutluk	0,08	0,98	0,44	0,05	0,07	1,47	7,51	4,56
El Salvador	0,00	0,00	3,40	5,74	6,78	6,19	2,72	4,12
Ürdün	1,26	3,10	4,83	4,97	1,55	0,36	0,00	4,00
Kanada	0,20	0,60	0,48	0,02	0,03	0,01	6,86	3,42
Peru	0,24	1,22	0,89	1,63	0,53	10,24	0,00	2,77
İspanya	0,21	0,75	1,44	0,93	0,50	1,17	1,88	1,98
Guatemala	0,00	0,53	1,14	0,56	1,06	1,04	0,35	1,95
Dominik Cumhuriyeti	2,19	3,04	0,91	0,94	0,94	2,53	2,58	1,73
Azerbaycan	2,92	4,25	3,84	3,57	2,92	2,48	1,10	1,68
Tanzanya	1,48	1,13	1,85	1,70	1,35	1,48	1,44	1,64
Venezuela	0,15	0,02	0,06	0,22	0,09	0,53	1,41	1,53
Polonya	0,02	0,12	0,62	0,18	0,25	0,16	1,21	1,45
Belçika	0,65	0,78	0,90	0,85	0,42	0,50	1,31	1,33
Fransa	0,22	0,23	0,33	0,38	0,81	0,88	0,59	1,28
Moritus	0,00	0,03	0,01	0,12	0,05	0,61	2,18	1,28
Lübnan	5,13	4,96	4,70	5,18	3,64	4,52	5,02	1,27
Kuzey Makedonya	0,19	0,05	0,25	0,17	0,23	0,42	0,91	1,07
İtalya	1,67	3,75	5,95	1,16	0,42	0,61	0,89	1,02
Ekvator	1,52	2,66	2,29	1,85	0,25	1,94	0,78	1,00
Angola	1,76	2,30	4,64	2,96	1,11	2,16	2,74	1,00
Almanya	1,60	1,02	0,80	0,86	1,23	0,56	2,90	0,99
Katar	1,12	0,96	1,15	2,02	1,31	1,12	0,46	0,96
Bosna Hersek	0,07	0,08	0,98	0,03	0,00	0,02	0,90	0,96
Libya	1,42	0,89	1,07	1,52	3,15	2,69	0,97	0,89
Mısır	0,00	0,01	0,03	0,00	0,11	0,01	0,00	0,77
Mozambik	0,57	0,41	0,77	0,32	0,41	0,79	1,10	0,74

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 41: Kağıt, Karton, Selüloz Vatka ve Selüloz Liftten Tabakalar İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

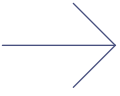
İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İran	41,87	44,30	41,79	72,43	52,19	49,18	59,99	66,15
Rusya	1,62	3,00	6,35	5,39	9,73	6,48	53,55	39,91
Mısır	51,22	29,52	39,25	35,85	34,83	39,55	43,77	38,70
Tunus	35,26	30,40	11,85	19,32	19,52	16,61	17,89	29,85
Fas	13,85	11,07	15,89	18,25	23,79	19,69	18,50	20,84
Libya	1,51	4,79	10,32	7,99	1,35	8,31	4,63	11,67
Almanya	2,15	1,59	1,63	3,78	5,34	6,67	8,20	8,58
Ukrayna	2,02	1,29	2,17	1,88	1,80	2,74	5,16	7,67
Azerbaycan	5,14	2,92	2,29	3,35	3,37	3,64	6,12	5,94
Gürcistan	2,24	3,45	3,57	3,75	3,00	4,24	6,69	5,91
İsrail	2,77	2,76	3,12	2,57	2,76	4,79	6,10	5,57
ABD	0,93	0,68	0,94	2,19	1,93	2,51	4,09	5,57
Romanya	6,23	5,79	6,09	6,07	7,62	9,58	8,12	5,49
Bulgaristan	1,67	1,76	2,20	4,08	4,75	5,40	6,30	5,43
Fransa	1,72	1,66	0,66	0,38	0,50	1,18	3,63	4,46
Birleşik Krallık	1,13	2,81	3,99	4,62	3,51	3,86	5,39	4,36
Irak	2,02	4,37	5,37	5,88	7,39	7,32	4,01	4,10
Özbekistan	1,29	2,71	4,28	6,98	5,82	5,21	3,61	3,67
Cezayir	0,43	0,40	0,57	0,97	0,51	1,29	1,46	3,57
Suudi Arabistan	8,30	8,75	4,07	6,27	3,89	0,03	0,44	2,78
Polonya	1,12	1,16	1,23	2,31	1,97	1,73	2,77	2,70
Belçika	2,84	1,78	1,39	1,48	1,92	1,32	2,21	2,68
Kazakistan	0,23	0,27	0,26	0,42	0,29	0,24	2,32	2,33
Sırbistan	0,99	1,15	1,52	1,40	1,77	2,18	3,56	2,30
İspanya	0,72	0,85	0,76	0,99	5,97	1,04	1,62	2,22
Yunanistan	1,54	1,60	1,58	1,46	1,16	1,61	2,96	2,18
Güney Afrika	18,02	10,21	6,18	3,73	5,13	8,80	4,08	2,09
BAE	5,02	5,17	2,13	2,43	2,21	3,67	2,13	2,01
Hollanda	1,92	0,61	0,09	0,31	1,56	1,02	1,57	1,99
Çin	0,11	0,16	0,19	0,03	0,12	1,25	1,93	1,93
Lübnan	1,09	0,84	1,81	1,28	0,51	0,64	0,58	1,68
Afganistan	0,03	0,15	0,06	0,19	0,15	2,04	0,75	1,36
Nijerya	2,91	1,51	1,48	3,67	5,97	2,60	2,08	1,33
Türkmenistan	0,42	0,49	0,46	1,95	0,77	1,03	0,41	1,30
İtalya	0,56	0,39	0,22	0,81	6,69	1,30	2,16	1,16
Ürdün	1,59	1,71	1,83	1,65	1,52	2,13	1,57	0,92
Kuzey Makedonya	0,16	0,23	0,37	0,50	0,58	0,72	1,22	0,89
Danimarka	0,10	0,61	0,11	0,13	0,02	0,11	0,28	0,79
Endonezya	0,81	0,67	0,79	0,93	0,56	0,91	1,31	0,76
Belarus	0,15	0,11	0,25	0,15	0,32	0,14	2,83	0,69

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 42: Tuvalet Kağıtları, Kağıt Havlu vb. İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İsrail	6,50	8,38	13,25	17,65	22,68	25,56	33,54	38,00
Gürcistan	10,26	10,45	11,23	12,64	10,32	10,54	17,82	23,87
Bulgaristan	5,18	8,67	11,27	12,27	16,03	14,61	19,12	23,19
Irak	15,24	10,65	10,47	14,68	12,66	10,65	9,78	13,69
Fas	3,82	4,83	8,55	14,25	12,69	16,21	13,16	13,61
Birleşik Krallık	4,03	4,10	4,72	5,45	5,74	6,01	8,98	10,55
Danimarka	2,31	1,19	1,48	1,82	1,12	0,99	2,19	8,66
Hollanda	1,29	1,19	1,42	1,63	4,68	4,11	5,47	6,60
Ukrayna	3,81	5,10	4,68	5,21	5,51	4,71	2,20	5,74
ABD	0,76	1,91	2,55	3,37	18,51	9,69	4,04	5,64
Azerbaycan	4,78	4,54	3,58	3,42	3,08	3,75	3,83	4,73
Moldova	0,71	0,94	1,15	1,64	1,43	1,84	3,50	4,41
Almanya	2,85	1,18	5,00	5,49	6,00	3,35	3,60	2,78
Belçika	0,15	0,12	0,28	1,43	2,48	1,71	1,53	2,76
İran	0,88	1,26	1,11	1,92	1,24	1,47	1,63	2,66
BAE	2,45	2,66	2,92	2,33	2,68	1,74	1,64	2,56
İrlanda	0,97	1,00	1,31	1,02	1,05	1,11	1,96	2,21
Romanya	0,39	0,47	0,60	1,11	1,18	1,40	1,71	1,99
Maldivler	0,17	0,31	0,55	0,77	0,75	1,15	1,36	1,86
Panama	0,75	0,48	0,94	1,64	1,56	1,58	1,31	1,78
Fransa	0,65	0,59	0,66	1,64	1,17	1,51	3,18	1,72
Kazakistan	0,46	0,32	0,40	1,60	1,06	1,71	1,34	1,65
Katar	0,04	0,61	2,24	1,77	1,41	0,85	1,15	1,51
Ürdün	0,53	0,69	0,67	0,10	0,19	0,21	0,34	1,42
Sırbistan	0,65	0,63	0,83	0,99	1,08	0,96	1,15	1,32
Yunanistan	0,85	0,99	0,86	1,01	0,59	0,52	1,00	1,28
Libya	1,16	1,01	0,97	1,56	1,82	2,11	1,26	1,19
Hindistan	0,22	0,37	0,41	0,88	0,92	1,06	0,79	1,16
İsveç	1,42	1,21	0,57	0,24	0,68	0,72	0,91	1,14
Kuzey Makedonya	0,71	0,94	1,25	1,37	1,33	0,74	1,20	1,14
İtalya	0,27	1,36	1,27	1,12	2,02	0,78	0,81	1,12
Rusya	0,34	0,34	0,43	1,60	0,60	1,66	1,61	1,10
Kuveyt	0,13	0,19	0,29	0,51	0,51	0,53	0,61	1,09
Türkmenistan	1,62	1,62	0,55	0,73	0,75	0,62	1,20	1,06
Lübnan	0,61	1,05	1,07	0,97	0,64	0,30	0,70	1,02
Suriye	0,74	0,84	0,54	0,32	0,25	0,55	0,77	0,98
Polonya	0,12	0,66	0,16	0,24	2,28	2,12	1,06	0,93
Moritanya	0,27	0,32	0,50	0,59	0,64	0,77	0,85	0,89
İspanya	0,32	0,15	0,08	0,48	0,73	0,99	0,74	0,87
Gabon	0,15	0,08	0,18	0,33	0,36	0,44	0,39	0,86

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 43: Diğer Kağıt, Karton vb. İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

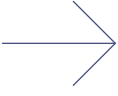
İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Fransa	2,96	3,77	3,42	5,03	6,97	15,39	28,04	19,54
İtalya	1,36	2,17	2,94	5,22	7,78	14,52	17,28	14,21
Rusya	1,40	1,85	1,93	3,09	1,29	1,58	13,17	13,65
İspanya	1,93	2,92	3,67	5,42	6,45	13,72	17,55	11,62
ABD	0,07	0,18	1,77	3,15	2,60	5,65	7,27	9,94
Romanya	2,36	1,78	1,91	2,17	2,42	5,85	9,17	9,58
Almanya	2,33	2,56	4,43	8,50	5,02	7,56	9,64	9,42
İsrail	1,31	1,53	3,88	4,79	5,04	12,55	10,97	7,27
Birleşik Krallık	1,56	3,38	6,77	6,27	5,86	9,08	8,17	6,98
Bulgaristan	5,56	5,97	6,83	7,25	6,54	10,18	8,88	6,94
Hollanda	2,51	1,82	1,79	2,89	3,63	4,60	3,89	4,99
Yunanistan	1,28	1,08	1,79	1,94	1,68	4,66	5,62	4,50
Irak	2,27	3,61	3,54	5,13	5,39	11,06	4,82	4,34
İsveç	2,27	3,08	3,30	2,23	3,03	3,91	4,65	4,30
Gürcistan	1,20	1,37	1,37	1,54	1,37	2,09	3,25	4,17
Fas	0,28	0,45	0,95	1,09	1,41	1,27	2,84	3,01
Kırgızistan	0,10	0,15	0,11	0,07	0,16	0,07	0,08	2,70
Sırbistan	0,35	0,44	0,54	0,57	0,82	1,39	2,34	2,52
Polonya	0,76	0,75	0,76	1,52	0,60	2,30	4,81	2,44
Belçika	0,50	1,13	1,23	2,03	2,27	3,30	2,32	2,41
Azerbaycan	0,98	0,89	1,04	1,32	1,10	2,27	2,47	2,41
Avusturya	0,24	0,28	0,39	1,03	0,82	1,23	1,67	1,58
Macaristan	0,12	0,12	0,31	0,72	0,64	1,33	2,19	1,52
Portekiz	0,09	0,06	0,27	0,91	0,78	2,60	3,16	1,42
İrlanda	0,44	0,25	0,04	0,17	0,19	1,35	1,59	1,37
Danimarka	0,43	0,65	0,81	1,00	0,43	1,28	1,59	1,26
Ukrayna	0,43	0,27	0,38	0,34	0,63	0,83	0,58	1,08
Kazakistan	0,59	0,48	0,49	0,44	0,21	0,42	0,86	0,91
İsviçre	0,22	0,23	0,16	0,28	0,18	0,46	0,48	0,85
Arnavutluk	0,24	0,27	0,24	0,26	0,36	0,63	0,88	0,84
Norveç	0,12	0,10	0,18	0,33	0,39	0,76	0,68	0,83
Kuzey Makedonya	0,25	0,23	0,25	0,28	0,34	0,56	0,73	0,83
Moldova	0,15	0,22	0,18	0,20	0,14	0,35	0,81	0,77
Çek Cumhuriyeti	0,28	0,45	0,23	0,17	0,16	0,62	0,61	0,70
Hırvatistan	0,08	0,11	0,16	0,41	0,70	1,08	1,51	0,68
Suudi Arabistan	0,80	1,00	1,29	1,20	0,32	0,00	0,05	0,66
BAE	0,25	0,46	0,41	0,43	0,52	0,37	0,50	0,64
Kanada	0,03	0,03	0,03	0,09	0,19	0,12	0,22	0,63
Bosna Hersek	0,14	0,11	0,17	0,18	0,23	0,35	0,66	0,59
Malta	0,18	0,20	0,22	0,31	0,33	0,47	0,71	0,59

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 44: Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Irak	2,97	1,95	3,15	9,42	16,16	20,64	44,15	36,43
Yunanistan	10,93	11,91	21,58	20,09	13,79	29,18	43,15	15,82
Birleşik Krallık	27,04	16,16	35,73	20,14	6,52	27,18	19,84	11,46
Fas	5,08	9,44	8,48	2,26	1,04	0,58	6,30	4,00
İspanya	5,07	4,24	14,05	1,18	0,42	4,12	1,24	3,37
Rusya	0,02	0,03	0,59	0,21	0,07	0,25	4,86	2,54
İran	2,62	2,88	5,56	5,85	3,25	3,87	7,28	2,52
Meksika	0,25	5,38	5,70	6,86	0,77	3,89	4,69	2,50
Gürcistan	1,05	0,83	1,07	1,38	1,17	2,63	4,27	2,23
İsrail	7,57	2,26	3,23	8,86	2,56	3,78	9,26	2,11
İtalya	17,30	10,60	33,17	9,19	0,73	8,79	27,43	2,04
Arjantin	0,38	1,11	0,82	0,95	1,83	1,99	2,05	1,93
Sırbistan	0,59	0,98	2,59	0,54	0,61	0,81	1,89	1,79
Bulgaristan	3,67	1,73	2,98	2,88	1,81	2,83	5,31	1,53
BAE	0,87	1,41	1,19	0,78	0,29	1,78	7,74	1,44
Romanya	2,64	2,16	2,86	1,51	1,19	1,71	3,43	1,32
Yemen	0,15	7,96	0,56	0,27	0,72	0,63	1,15	1,15
ABD	0,74	7,59	2,56	1,99	0,59	1,69	0,74	0,86
Suriye	0,38	0,16	0,22	0,07	0,18	0,21	0,26	0,72
Portekiz	10,90	16,70	18,20	5,14	0,40	0,70	1,70	0,64
Umman	0,79	0,06	0,00	0,00	0,01	0,70	2,46	0,62
Cezayir	0,19	0,30	0,73	0,45	0,86	0,31	1,07	0,58
Suudi Arabistan	0,58	1,47	5,50	0,30	0,96	0,00	0,34	0,58
Ürdün	0,35	2,52	1,23	1,05	0,71	1,38	5,11	0,53
Lübnan	0,16	4,02	3,95	0,46	0,15	0,01	0,79	0,47
Moritanya	0,08	0,32	0,14	0,19	0,27	0,69	0,75	0,47
Ekvator	0,00	0,02	0,78	0,14	0,00	0,00	2,75	0,38
Hollanda	0,06	0,09	0,27	0,42	0,14	0,89	0,24	0,36
Kuveyt	0,06	0,25	0,79	0,45	0,25	0,53	1,29	0,31
Bolivya	0,22	0,38	0,36	0,10	0,31	0,40	0,24	0,30
Çin	0,22	22,55	3,07	31,31	72,19	5,39	0,00	0,29
Fildişi Sahili	0,28	0,00	0,96	0,03	0,07	0,15	0,59	0,27
Tanzanya	0,03	0,00	0,00	0,19	0,07	0,00	0,72	0,25
Azerbaycan	0,24	0,32	0,44	0,31	0,54	0,48	2,40	0,23
Almanya	0,33	0,08	0,18	0,09	0,06	0,08	0,31	0,22
Kuzey Makedonya	0,66	0,81	1,04	1,13	0,90	1,45	0,56	0,20

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

1.2.7.2.2. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı İthalatın Değer-Miktar-Birim Fiyat Gelişmeleri

Türkiye kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayisi, üretim ve ihracatta önemli bir gelişme göstermesine rağmen, hâlâ belirgin bir ithalat yapmaktadır. Geleneksel olarak kâğıt üretiminde kullanılan kâğıt hamuru ve atık kâğıt ithalatı hariç tutulduğunda, kâğıt ve kâğıt ürünleri ithalatı 2015-2020 döneminde durağan bir seyir izlemiştir. Yurt içindeki ilave kapasite artışlarıyla birlikte ithalat büyük ölçüde ikame edilmiştir. 2015 yılında 2,8 milyar dolar olan ithalat 2019 yılında 2,61 milyar dolara, salgın yaşanan 2020 yılında ise 2,5 milyar dolara inmiştir. İthalat 2021 ve özellikle 2022 yıllarında ise önemli artış göstermiştir.

Küresel ekonomide, iç pazarda ve ihracatta yaşanan hızlı büyümeler, kâğıt ve kâğıt ürünleri talebini artırmış ve 2022 yılında ithalat 4,14 milyar dolara ulaşmıştır.

2023 yılında ise, küresel ekonomideki ve yurtdışındaki yavaşlamanın etkisiyle talep azalmış ve ithalat 3,17 milyar dolara gerilemiştir.

İthalat miktar olarak da benzer bir gelişme göstermektedir. 2015 yılında 2,94 milyon ton olan ithalat 2019 yılında 2,67 milyon tona kadar inmiştir. 2020 ve 2021 yıllarında ithalat miktar olarak çok değişmemiştir. 2022 yılında ise ithalat miktar olarak 3,1 milyon tona yükselmiştir. 2023 yılındaki yavaşlama ile ithalat 2,71 milyon tona düşmüştür.

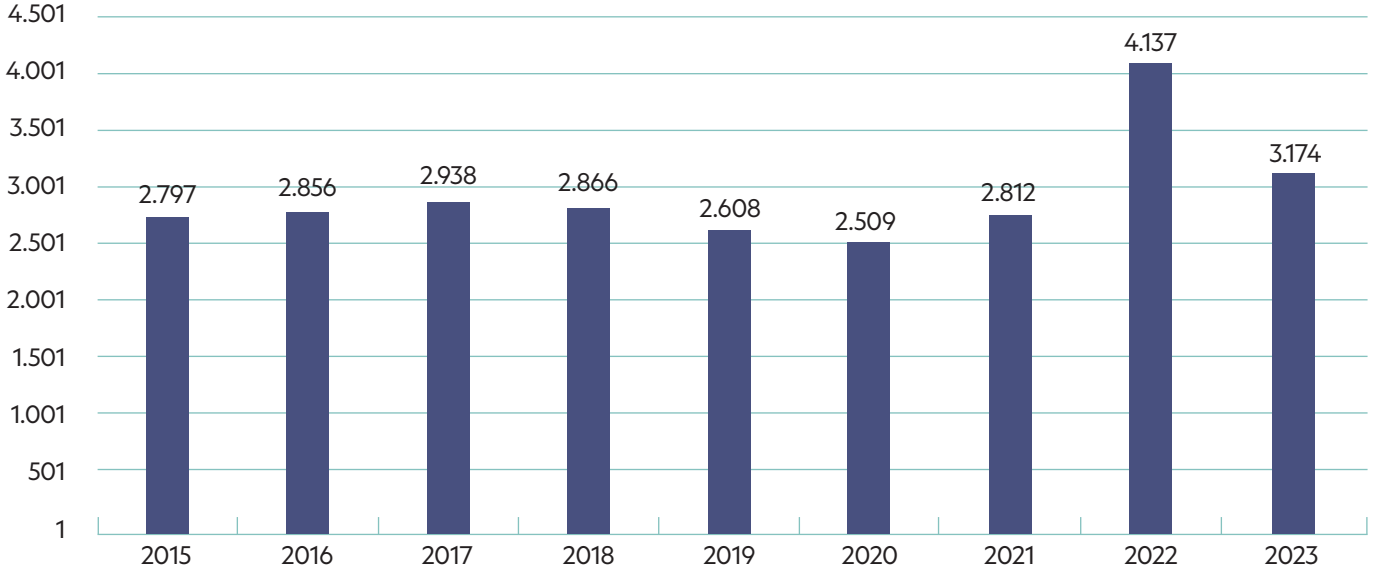
İthalatta birim fiyatları 2015-2021 döneminde genel olarak durağan kalmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında ise küresel ölçekte yaşanan enflasyon nedeniyle fiyatlar artmıştır. Buna bağlı olarak ortalama ithalat birim fiyatı 2022 yılında 1,33 dolar/kg, 2023 yılında ise 1,17 dolar/kg olmuştur.

Tablo 45: Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı

Yıllar	Milyon Dolar	Ton	Birim Fiyat (Dolar/Kg)
2015	2.797	2.940.770	0,95
2016	2.856	2.904.315	0,98
2017	2.938	2.924.130	1,00
2018	2.866	2.686.857	1,07
2019	2.608	2.667.202	0,98
2020	2.509	2.767.520	0,91
2021	2.812	2.646.419	1,06
2022	4.137	3.105.574	1,33
2023	3.174	2.707.287	1,17

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Grafik 11: Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı (Milyon Dolar)

İthalatın Alt Sektör Grupları ve Ürünler İtibariyle Gelişimi

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde çok sayıda alt sektör ve ürün grubu bulunmaktadır. Bu bölümde, ithalatın alt ürün grupları bazında gelişimi incelenmekte ve

değerlendirilerek sunulmaktadır. İlk olarak, alt sektör grupları ve alt ürünlere ait sınıflamalar ile tanımlamalar aşağıda detaylı bir şekilde verilmiştir. Ayrıca, bu bölümde yer alan ihracat verileri de söz konusu sınıflamalar doğrultusunda sunulmaktadır.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 46: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dış Ticaret Sınıflamaları

Ürün	Fasıl No	Ürün Tanımı
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	Kağıt ve Karton; kağıt hamurundan, kağıttan ve kartondan eşya
	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya
Kağıt ve Karton	4802	Sıvanmamış kağıt ve karton (perfore edilmemiş delikli kart ve delikli şerit kağıt)
	4805	Diğer sıvanmamış kağıt ve kartonlar (rulo veya tabakalar halinde)
	4810	Bir veya iki yüzü kaolin (çin kili) veya diğer inorganik maddeler ile sıvanmış kağıt veya kartonlar
	4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar
	4823	Diğer kağıt, karton vb.
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	Tuvalet ve yüz temizliği için ince kağıt, havlu veya kağıt peçete, ev ve işlerinde veya sağlık amaçlarıyla kullanılan benzeri kağıtlar
	4818*	Tuvalet kağıtları, kağıt havlular, kağıt mendiller, kurutma kağıtları, havlular, masa örtüleri, sofr peçeteleri ve benzeri ev eşyası
	9619*	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	Kağıttan, kartondan kutular, mahfazalar, torbalar ve diğer ambalaj kutuları, kağıttan veya kartondan evrak tasnif kutuları, mektup kutuları
	4816	Karbon kağıdı, kopya kağıdı, transfer kağıtları, çıkartma ve stensil kağıtları
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4817	Mektup zarfları, mektup kartları, kartpostallar ve haberleşme kartları; bunların kağıt veya kartondan kutuları, poşetler ve benzeri,
	4820	Kayıt defterleri, hesap defterleri, sipariş defterleri, makbuz defterleri, not defterleri, hatıra defterleri, ajandalar ve benzeri eşya, müsvedde defterleri, klasörler, ciltler, dosya gömlekleri ve kapakları, diğer okul, büro veya kırtasiye eşyası
	4821	Kağıt veya kartondan her cins etiketler
	4801	Gazete kağıdı (rulo veya tabaka halinde)
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4804	Kraft kağıt ve kartonları, kuşe edilmemiş, sıvanmamış
	4806	Bitkisel parşömen, yağ geçirmez kağıtlar, çizim kağıtları, aydınlar ve kristal kağıtlar
	4807	Yapıştırma suretiyle elde edilen kağıt ve karton
	4808	Oluklu kağıt ve kartonlar, (krepe edilmiş, kıvrımlı, kabartılmış veya perfore edilmiş)
	4809	Karbon kağıdı, kendinden kopya eden kağıt ve diğer kopya veya çıkartma kağıtları
	4812	Kağıt hamurundan filtre edici blok ve levhalar
	4813	Sigara kağıdı
	4814	Duvar kağıtları ve benzeri duvar kaplamaları; cam kağıtları
	4822	Kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan bobinler, masuralar, makaralar ve benzeri mesnetler

Kaynak: TÜİK.

*481840 GTİP numaralı ürün 2012 yılından itibaren

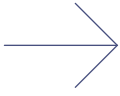
961900711000	Hijyenik havlular; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900751000	Tamponlar; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900791000	Hijyenik diğer eşya; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900811000	Bebek bezleri; kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden
961900891000	Hijyenik diğer eşya (örneğin inkontinans bakım ürünleri); kağıt hamurundan, kağıttan, selüloz vatka veya selüloz liflerden

GTİP numarası ile kodlandırılmıştır.

Kâğıt sanayisinde ithalatın alt sektörler ve ürün grupları itibarıyla değer bazındaki dağılımı ve gelişimi aşağıda sunulmaktadır. Kâğıt sanayisinde bazı alt sektörler ve ürün gruplarında yüksek düzeyde ithalat gerçekleşmektedir. Alt sektörler arasında en yüksek ithalat, kâğıt ve karton grubunda yapılmaktadır; 2023 yılında bu grupta 2,24 milyar dolarlık ithalat

gerçekleştirilmiştir. Kağıt ve karton ürünleri ithalatı da görece yüksek gerçekleşmektedir. 2023 yılında 636 milyon dolar ithalat yapılmıştır. 2023 yılında kağıt kırtasiye ürünleri ithalatı 153 milyon dolar ve temizlik, hijyen kağıtları ile bebek bezleri ithalatı ise 141 milyon dolar olmuştur. Ambalaj ürünleri ithalatı 2023 yılında 88 milyon dolardır.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 47: İthalatın Alt Sektörler ve Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

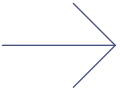
Ürün	Fasıl No	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	2.692	2.711	2.825	2.773	2.531	2.429	2.742	4.055	3.070
	9619	104	145	113	93	77	80	70	82	103
	48+9619	2.797	2.856	2.938	2.866	2.608	2.509	2.812	4.137	3.174
Kağıt ve Karton	4802	510	687	625	483	467	446	441	712	624
	4805	209	206	242	275	203	210	314	439	354
	4810	621	626	717	689	734	652	703	1.140	648
	4811	342	331	382	389	384	359	415	596	514
	4823	69	63	54	53	51	61	75	114	103
	Toplam	1.751	1.913	2.020	1.889	1.838	1.728	1.947	3.001	2.244
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	10,3	6,0	4,9	5,6	3,7	6,3	8,4	8,9	13,9
	4818	18,0	15,2	16,7	18,1	16,1	17,5	15,3	20,3	23,7
	9619	104	145	113	93	77	80	70	82	103
	Toplam	133	167	134	117	96	104	94	111	141
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	60	63	53	53	52	47	59	82	88
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	12,3	11,8	16,5	19,7	13,2	6,9	8,0	8,4	9,5
	4817	1,1	0,9	0,8	0,9	1,1	1,4	1,4	2,1	3,0
	4820	37,2	27,6	16,9	14,9	10,2	3,4	4,2	4,4	8,1
	4821	46	48	45	48	52	42	41	45	44
	Toplam	157	151	133	136	128	101	113	142	153
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	171	134	108	116	73	51	57	83	58
	4804	347	324	357	425	310	366	435	587	396
	4806	32	30	34	38	33	38	42	63	47
	4807	12,0	10,2	14,5	12,5	9,1	12,0	15,0	17,2	11,5
	4808	5,8	5,5	7,3	8,2	7,3	8,1	12,3	14,0	9,5
	4809	44,4	34,5	36,4	34,2	24,4	11,8	12,7	15,0	17,1
	4812	1,7	1,5	2,4	2,0	2,6	3,0	3,7	4,6	5,3
	4813	62	65	70	76	77	79	70	90	81
	4814	78,4	19,6	17,6	9,5	5,6	5,2	5,6	5,0	5,9
	4822	3,0	2,0	2,7	3,0	2,0	2,7	4,1	3,4	4,0
Toplam	757	626	650	725	544	576	657	883	636	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 48: İthalatın Alt Sektörler ve Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Ton)

Ürün	Fasıl No	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	2.914.685	2.865.466	2.893.544	2.663.495	2.649.976	2.748.481	2.630.583	3.091.326	2.688.100
	9619	26.085	38.849	30.586	23.362	17.226	19.039	15.836	14.248	19.186
	48+9619	2.940.770	2.904.315	2.924.130	2.686.857	2.667.202	2.767.520	2.646.419	3.105.574	2.707.287
Kağıt ve Karton	4802	526.173	551.680	508.534	462.093	507.194	534.767	424.857	531.550	504.590
	4805	327.160	343.044	353.285	372.140	312.092	343.917	411.895	464.974	548.679
	4810	813.530	839.697	917.070	787.895	929.942	852.819	782.870	959.332	689.871
	4811	169.077	158.476	191.721	172.127	190.793	179.929	197.671	264.447	207.969
	4823	67.390	58.262	55.808	51.300	57.173	72.038	73.600	81.171	76.882
	Toplam	1.903.330	1.951.160	2.026.417	1.845.555	1.997.194	1.983.468	1.890.892	2.301.474	2.027.991
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	7.503	4.413	2.889	3.124	1.914	4.288	4.957	3.611	7.496
	4818	7.249	7.248	6.719	6.818	6.170	8.134	6.139	7.104	7.342
	9619	26.085	38.849	30.586	23.362	17.226	19.039	15.836	14.248	19.186
	Toplam	40.837	50.509	40.194	33.304	25.311	31.461	26.933	24.963	34.024
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	21.948	21.472	18.348	16.430	16.336	16.545	17.066	23.824	25.960
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	9.396	8.655	12.778	12.076	9.081	4.387	4.629	4.295	4.976
	4817	264	130	144	188	256	331	348	556	815
	4820	4.801	4.340	1.820	1.439	730	705	710	718	1.778
	4821	2.327	2.343	2.467	2.315	2.245	2.015	1.703	1.759	2.012
	Toplam	38.736	36.939	35.557	32.448	28.648	23.984	24.456	31.153	35.541
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	345.980	266.755	216.682	184.136	134.033	123.858	115.382	111.145	89.653
	4804	501.910	509.534	505.653	502.039	401.518	521.758	501.447	542.744	445.832
	4806	22.132	21.162	23.142	23.914	22.258	27.300	28.418	32.794	25.442
	4807	16.547	13.083	17.696	14.635	10.922	14.591	15.445	13.592	7.717
	4808	3.041	2.052	2.906	3.196	2.737	3.211	5.193	6.063	3.122
	4809	35.197	28.116	28.461	21.760	18.341	9.396	9.849	8.982	10.666
	4812	437	375	595	554	725	709	786	1.099	1.192
	4813	19.009	20.545	22.502	21.823	23.309	25.163	23.734	29.393	23.856
	4814	11.391	2.646	2.391	1.433	820	735	772	540	617
	4822	2.222	1.439	1.933	2.061	1.386	1.886	3.113	1.631	1.634
Toplam	957.867	865.706	821.961	775.550	616.050	728.607	704.137	747.984	609.730	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 49: İthalatın Alt Sektörler ve Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Birim Fiyat, Dolar/Kg)

Ürün	Fasıl No	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	0,92	0,95	0,98	1,04	0,96	0,88	1,04	1,31	1,14
	9619	4,00	3,74	3,69	4,00	4,45	4,21	4,42	5,77	5,38
	48+9619	0,95	0,98	1,00	1,07	0,98	0,91	1,06	1,33	1,17
Kağıt ve Karton	4802	0,97	1,25	1,23	1,04	0,92	0,83	1,04	1,34	1,24
	4805	0,64	0,60	0,68	0,74	0,65	0,61	0,76	0,94	0,65
	4810	0,76	0,74	0,78	0,87	0,79	0,76	0,90	1,19	0,94
	4811	2,02	2,09	1,99	2,26	2,01	2,00	2,10	2,25	2,47
	4823	1,03	1,09	0,97	1,04	0,89	0,85	1,01	1,40	1,35
	Toplam	0,92	0,98	1,00	1,02	0,92	0,87	1,03	1,30	1,11
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	1,37	1,37	1,71	1,78	1,96	1,47	1,70	2,47	1,85
	4818	2,48	2,10	2,48	2,65	2,61	2,16	2,49	2,85	3,23
	9619	4,00	3,74	3,69	4,00	4,45	4,21	4,42	5,77	5,38
	Toplam	3,25	3,30	3,34	3,51	3,81	3,30	3,48	4,46	4,14
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	2,73	2,92	2,91	3,20	3,17	2,87	3,45	3,44	3,40
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	1,31	1,36	1,29	1,63	1,46	1,57	1,73	1,95	1,90
	4817	4,33	6,72	5,90	4,59	4,38	4,37	3,98	3,79	3,66
	4820	7,76	6,36	9,29	10,37	14,02	4,76	5,96	6,06	4,57
	4821	19,75	20,32	18,27	20,63	23,17	20,65	23,86	25,66	22,03
	Toplam	4,04	4,07	3,73	4,18	4,48	4,20	4,63	4,55	4,31
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	0,49	0,50	0,50	0,63	0,54	0,41	0,50	0,75	0,65
	4804	0,69	0,64	0,71	0,85	0,77	0,70	0,87	1,08	0,89
	4806	1,43	1,42	1,48	1,61	1,49	1,39	1,48	1,91	1,85
	4807	0,73	0,78	0,82	0,86	0,83	0,82	0,97	1,27	1,49
	4808	1,91	2,66	2,51	2,57	2,65	2,52	2,37	2,31	3,05
	4809	1,26	1,23	1,28	1,57	1,33	1,26	1,28	1,67	1,61
	4812	3,91	4,05	3,96	3,70	3,64	4,18	4,74	4,19	4,44
	4813	3,26	3,15	3,11	3,48	3,31	3,13	2,93	3,08	3,41
	4814	6,88	7,41	7,35	6,64	6,80	7,09	7,28	9,29	9,60
	4822	1,34	1,37	1,42	1,47	1,43	1,41	1,31	2,12	2,46
Toplam	0,79	0,72	0,79	0,93	0,88	0,79	0,93	1,18	1,04	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatı Yapılan Ülkeler

Türkiye'nin en yüksek ithalat gerçekleştirdiği ürün grubu bir-iki yüzü kaolin veya inorganik maddeler ile sıvanmış olan kağıtlardır. Bu ürün grubunda görece çok sayıda ülkeden ithalat yapılmaktadır. Bununla birlikte en çok ithalat yapılan Çin'dir. Finlandiya ve İsveç ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadırlar. Finlandiya

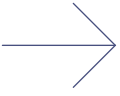
ve İsveç orman varlıkları ile önemli üretici ülkelerdir. İlk üç ülkeyi görece yüksek ithalatlar ile Almanya, Birleşik Krallık, İtalya, Slovenya, İspanya ve Sırbistan izlemektedir. Bu ülkelerin tamamı AB ülkeleridir. Güney Kore, Yunanistan ve ABD başta olmak üzere diğer çok sayıda ülkeden de azalan ölçeklerde ithalat yapılmaktadır.

Tablo 50: Bir İki Yüzü Kaolin, İnorganik Madde Sıvanmış Kağıtlar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	151,25	152,96	119,37	170,34	119,65	104,90	360,44	225,33
Finlandiya	118,35	151,48	164,53	155,16	135,34	132,37	152,85	116,48
İsveç	111,91	140,46	142,65	121,74	114,74	118,72	150,28	95,37
Almanya	44,92	60,86	66,05	63,14	56,36	69,09	95,61	54,84
Birleşik Krallık	12,23	13,85	15,78	15,49	14,94	20,50	27,20	27,08
İtalya	51,72	55,72	48,60	57,37	42,86	49,50	54,78	26,26
Slovenya	13,15	17,92	13,56	11,26	15,17	18,66	23,24	16,13
İspanya	27,62	30,59	26,67	27,76	20,76	26,39	27,37	15,70
Sırbistan	2,83	4,75	4,56	8,77	10,34	7,07	17,69	10,65
Güney Kore	6,97	3,34	2,12	4,74	7,11	4,78	3,05	8,16
Yunanistan	4,42	6,57	9,96	9,10	9,31	13,08	15,70	7,46
Avusturya	26,18	18,90	23,44	27,98	24,47	33,36	28,44	6,56
Endonezya	1,20	0,72	0,14	1,03	0,78	9,59	13,79	6,54
Hindistan	1,43	5,53	11,63	8,29	9,30	20,41	59,02	6,45
Fransa	6,59	8,37	9,28	6,33	8,34	14,29	13,99	5,69
Şili	0,36	0,36	0,32	6,27	12,57	6,49	4,29	4,31
Hollanda	9,54	10,32	5,89	6,36	5,87	7,60	11,62	3,72
ABD	9,47	11,67	8,48	9,87	11,73	9,41	5,21	2,34
Mısır	0,00	1,29	0,31	0,27	0,62	4,44	3,74	1,86
Brezilya	1,60	3,39	0,82	5,32	15,43	8,67	12,42	1,67
Çek Cumhuriyeti	0,00	0,05	0,00	0,10	0,72	0,94	1,72	0,73
Belçika	2,99	3,56	3,55	3,11	1,75	1,39	2,64	0,72
Kanada	0,81	1,43	0,87	0,84	1,09	0,98	0,91	0,62
Belarus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5,49	14,29	0,51

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Türkiye'nin yüksek ithalat yaptığı bir diğer ürün grubu sıvanmamış kağıt ve kartonlardır. Bu ürün grubunda da görece çok sayıda ülkeden ithalat yapılmaktadır. Bununla birlikte en çok ithalat yapılan ilk iki ülke Portekiz ve Almanya'dır. Çin ve Rusya üçüncü ve dördüncü sırada yer almaktadırlar. İlk

dört ülkeyi görece yüksek ithalatlar ile Endonezya, İsveç, Finlandiya, Slovenya, İtalya ve Güney Kore izlemektedir. Farklı coğrafyalardan ithalat yapılmaktadır. Brezilya, Fransa, İspanya, Norveç ve Hollanda başta olmak üzere diğer çok sayıda ülkeden de azalan ölçeklerde ithalat yapılmaktadır.

Tablo 51: Sıvanmamış Kağıt ve Karton İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Portekiz	133,56	125,23	62,61	80,57	77,98	92,56	87,14	115,19
Almanya	91,63	96,41	63,42	48,65	64,18	75,30	88,53	114,85
Çin	85,61	24,52	10,31	15,05	21,37	42,04	83,19	69,19
Rusya	57,92	58,46	36,55	40,52	43,69	21,83	32,38	68,36
Endonezya	75,88	34,88	64,27	57,76	16,45	17,66	144,33	37,55
İsveç	13,26	16,95	20,02	19,23	21,36	24,48	25,69	32,78
Finlandiya	35,68	23,74	25,25	24,40	42,49	44,36	28,81	31,73
Slovenya	17,07	19,57	20,03	14,00	15,31	15,77	25,86	20,66
İsrail	3,31	8,84	4,59	4,65	1,23	0,49	33,17	17,73
Slovakya	46,83	8,59	11,30	13,87	10,82	4,35	9,84	17,26
İtalya	2,90	3,75	19,92	22,69	22,60	25,98	16,31	16,55
Güney Kore	12,72	8,09	7,99	5,03	1,71	1,26	21,85	16,30
Brezilya	17,70	57,20	21,19	49,66	41,83	3,87	2,53	11,65
Fransa	6,82	3,75	3,69	3,67	4,01	16,28	13,63	9,34
İspanya	7,48	7,61	4,12	2,93	4,04	6,99	11,00	8,90
Norveç	6,21	6,97	8,61	6,28	7,86	10,12	13,47	7,34
Hollanda	8,40	12,51	4,93	2,30	5,56	6,53	13,38	7,30
Avusturya	6,26	5,52	6,09	4,29	4,30	2,69	3,21	4,36
Hindistan	8,54	5,36	16,78	3,06	2,41	2,71	19,30	3,58
Tayland	5,92	6,04	8,00	6,21	3,52	2,43	5,71	3,09
Polonya	19,31	21,91	16,36	13,37	15,77	18,19	9,93	2,83
Çek Cumhuriyeti	0,39	0,72	0,93	1,35	1,16	0,37	4,40	2,02
Macaristan	0,49	0,10	0,05	0,00	0,00	0,02	0,00	1,74
Kanada	8,27	21,26	11,05	5,55	3,04	1,78	4,65	1,06
İsviçre	0,14	0,97	0,06	0,07	0,45	0,01	0,06	0,65
Belçika	1,97	1,44	0,61	0,68	0,54	0,38	0,35	0,60

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

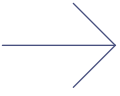
Türkiye'nin bir başka yüksek ithalat yaptığı ürün grubu kağıt/karton selüloz votka ve selüloz liflerden tabakalardır. Bu ürün grubunda da görece daha az sayıda ülkeden ithalat yapılmaktadır. Bununla birlikte en çok ithalat yapılan ilk iki ülke Almanya ve Çin'dir. Polonya, İspanya, İtalya, Finlandiya, İsveç ile Fransa

ve Güney Kore ilk iki ülkeyi izlemektedirler. Avrupa ve Asya ağırlıklı ithalat yapılmaktadır. Hollanda, Yunanistan, ABD ve Birleşik Krallık başta olmak üzere diğer çok sayıda ülkeden de azalan ölçekte ithalat yapılmaktadır.

Tablo 52: Kağıt/Karton Selüloz Votka ve Selüloz Liften Tabakalar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	97,23	116,46	109,39	115,72	90,09	101,43	116,24	139,11
Çin	28,33	31,17	33,47	28,44	39,42	47,76	151,03	102,07
Polonya	24,47	30,40	39,81	39,39	38,38	42,73	44,68	40,39
İspanya	23,93	26,48	25,49	41,11	39,48	37,90	40,67	38,27
İtalya	21,20	21,20	24,55	21,44	25,73	32,53	35,92	37,91
Finlandiya	15,06	16,06	18,26	18,99	15,91	26,28	30,44	31,33
İsveç	7,91	9,83	12,83	20,53	20,80	29,79	25,51	20,08
Fransa	9,84	10,14	11,42	12,71	14,65	17,09	19,68	15,88
Güney Kore	3,11	7,12	10,26	16,62	15,47	13,80	12,55	15,85
Hollanda	10,24	8,73	8,69	8,43	8,33	8,93	8,62	9,99
Yunanistan	4,67	7,81	5,57	7,74	8,35	6,15	8,46	9,59
ABD	27,81	31,46	21,69	10,81	10,52	12,45	16,97	9,40
Birleşik Krallık	27,63	30,36	32,03	10,37	4,64	3,27	3,93	9,37
Avusturya	1,20	2,89	3,61	4,12	4,93	5,79	4,92	5,65
Lüksemburg	3,29	3,72	4,14	5,70	4,74	4,52	8,63	5,15
Belçika	7,56	8,36	7,85	6,36	6,11	2,89	3,99	3,98
Çek Cumhuriyeti	1,67	2,57	2,76	1,54	0,94	1,54	1,47	3,28
Hindistan	1,38	1,40	1,48	2,67	2,67	5,66	17,11	2,97
Japonya	2,19	2,88	2,55	3,06	1,50	2,32	2,70	2,26
Sırbistan	0,07	0,41	0,69	0,92	0,66	0,60	18,97	2,11
Endonezya	0,02	0,00	0,19	0,69	0,21	1,01	8,93	1,63
Portekiz	1,29	0,47	0,56	0,51	0,55	0,71	0,92	0,80
Kanada	0,47	0,67	0,44	0,58	0,18	0,41	0,97	0,74
Malezya	0,01	0,02	0,15	0,49	0,26	0,12	0,15	0,69
Slovenya	1,48	1,20	1,62	0,40	1,63	2,22	1,81	0,63
Mısır	0,00	0,00	0,00	0,11	0,01	0,00	0,65	0,60
Macaristan	0,69	0,72	0,65	0,68	0,37	0,40	1,22	0,53
Tayvan	3,07	2,30	2,50	1,55	0,83	0,50	0,59	0,53

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Türkiye'nin görece yüksek ithalat yaptığı bir diğer ürün grubu diğer sıvanmamış kağıt ve kartonlardır. Bu ürün grubunda da görece daha az sayıda ülkeden ithalat yapılmaktadır. Bu üründe en çok ithalat yapılan ülke Almanya'dır. Çin, İtalya, Polonya, İsrail, İspanya ve

Finlandiya Almanya'yı izlemektedirler. Avrupa ve Asya ağırlıklı ithalat yapılmaktadır. İsveç, Macaristan, Fransa ve Slovakya başta olmak üzere diğer çok sayıda ülkeden de azalan ölçeklerde ithalat yapılmaktadır.

Tablo 53: Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	69,61	73,67	89,31	69,15	75,06	87,98	121,54	106,27
Çin	7,26	16,69	17,15	18,85	13,13	11,08	35,03	43,71
İtalya	30,42	32,38	27,14	21,72	17,30	42,72	42,51	29,15
Polonya	6,58	9,55	27,98	12,04	15,95	21,42	38,57	28,78
İsrail	17,90	11,71	12,93	18,21	17,10	22,39	23,50	27,08
İspanya	8,84	12,33	12,36	10,75	11,98	15,64	15,27	23,98
Finlandiya	18,64	24,54	20,15	14,14	14,17	14,55	23,16	20,81
İsveç	6,65	6,13	3,85	5,05	7,97	9,07	10,39	11,37
Macaristan	0,82	0,00	1,19	0,00	1,63	2,27	3,71	10,85
Fransa	9,78	12,94	9,80	10,70	10,54	15,40	23,10	9,36
Slovakya	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	5,74	11,14	8,15
Rusya	7,35	2,32	8,39	1,24	2,20	6,94	20,17	5,66
Romanya	0,42	5,16	7,12	3,81	6,77	13,37	8,95	3,97
Hindistan	0,37	0,49	0,58	0,99	1,19	1,23	4,54	2,83
ABD	1,90	3,38	2,01	0,49	0,61	0,75	1,49	2,56
Mısır	0,00	0,10	0,00	0,00	0,04	7,83	19,16	2,41
Birleşik Krallık	3,17	3,02	3,43	3,05	1,34	0,88	2,12	1,97
Sırbistan	0,66	0,99	2,48	1,56	1,67	1,77	0,47	1,73
Çek Cumhuriyeti	0,18	1,04	0,92	2,97	2,32	1,02	1,06	1,57
Bosna Hersek	0,00	0,10	0,05	0,04	0,47	5,85	2,07	1,46
Belarus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	2,77	3,71	1,39
Litvanya	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,22	1,37
Hollanda	3,14	4,00	2,72	1,69	1,41	2,71	3,52	1,34
Avusturya	2,35	1,91	3,61	1,50	1,43	1,46	3,58	1,18
Norveç	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,10	0,81	1,15
Belçika	3,78	2,64	1,80	0,34	0,32	0,14	0,83	0,74
Brezilya	0,38	2,90	2,24	0,98	0,20	0,00	0,56	0,56
Bulgaristan	0,30	0,12	0,07	1,81	3,86	2,66	0,85	0,54
Kanada	0,73	0,65	1,12	0,41	0,44	0,44	0,63	0,54

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

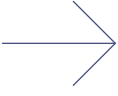
Türkiye'nin görece yüksek ithalat yaptığı son ürün grubu, diğer sıvanmamış kraft kağıtlar ve kartonlardır. Bu ürün grubunda da çok sayıda ülkeden ithalat yapılmaktadır. Bu üründe en çok ithalat yapılan ülkeler Rusya, İsveç, Finlandiya ve ABD'dir. Polonya, Almanya

ve Avusturya ilk dört ülkeyi izlemektedirler. İthalat, ağırlıklı olarak Avrupa'dan gerçekleştirilmektedir. Bulgaristan, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti başta olmak üzere diğer çok sayıda ülkeden de azalan ölçeklerde ithalat yapılmaktadır.

Tablo 54: Kraft Kağıtlar/Kartonlar-Sıvanmamış İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya	35,58	46,49	48,86	41,78	44,12	63,50	100,53	61,79
İsveç	39,04	39,52	39,71	40,88	64,87	75,86	65,26	56,27
Finlandiya	44,85	41,44	37,94	39,24	37,54	25,47	47,66	48,69
ABD	97,78	106,71	143,99	61,76	78,06	74,74	100,47	46,42
Polonya	8,96	13,77	21,56	20,82	16,28	32,08	54,95	26,74
Almanya	7,62	10,72	12,73	12,49	13,45	22,73	24,96	22,78
Avusturya	10,17	7,87	11,11	10,96	13,67	17,37	23,08	18,76
Bulgaristan	14,67	16,70	19,07	16,53	22,10	19,70	19,32	15,88
Slovakya	7,34	8,09	9,68	11,79	7,46	13,66	16,92	15,74
Çek Cumhuriyeti	4,35	5,98	8,96	5,77	10,38	10,68	16,07	14,32
Bosna Hersek	6,71	7,23	7,80	4,23	10,04	14,33	5,70	9,67
İsrail	1,73	2,11	4,64	1,85	2,47	2,45	4,10	8,03
İtalya	6,30	7,81	7,20	7,15	5,63	8,21	11,36	6,68
Ukrayna	0,30	1,14	1,38	1,27	3,74	4,67	3,08	5,59
Portekiz	2,88	2,65	5,41	2,36	1,57	0,90	11,99	5,14
Kanada	1,81	2,82	9,04	5,20	11,29	13,96	10,82	4,76
Hindistan	0,21	0,35	2,26	0,59	0,32	1,96	5,90	4,07
Fransa	4,09	2,99	3,05	3,44	3,63	4,64	9,24	4,06
Hollanda	2,78	2,27	1,70	2,08	2,68	3,19	3,60	3,81
Brezilya	14,19	15,20	8,23	5,95	4,63	2,83	15,45	3,18
Çin	1,45	1,44	1,01	1,03	1,37	1,61	2,82	2,83
Birleşik Krallık	0,54	0,51	0,69	1,28	1,76	3,14	3,17	2,50
İspanya	1,65	2,18	3,79	2,34	1,42	2,23	3,04	2,34
Endonezya	0,77	0,69	0,76	0,97	0,90	6,33	16,24	2,07
Güney Afrika	0,00	0,25	0,00	0,00	0,52	0,58	0,95	1,63
Belçika	0,33	0,42	0,56	0,27	0,72	0,37	0,94	0,79
İsviçre	1,75	1,99	0,77	0,70	0,28	0,09	1,43	0,76

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.3. Kağıt Sanayinde Temel Gelişme ve Rekabet Unsurları

Çalışmanın bu bölümünde kağıt ve kağıt sanayi ürünlerinin rekabet gücünün artırılması ile sürdürülebilir bir büyüme gerçekleştirilmesi için sanayinin temel rekabet unsurlarına ilişkin tespitler ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu kapsamda kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin rekabet unsurları olarak firma ölçekleri, üretim maliyetleri, hammadde tedariki, atık kağıt yönetimi, yatırımlar ve yatırım teşvikleri, üretim teknolojisi-teknoloji faaliyetleri ile yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik uyumu incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

1.3.1. Firma Ölçekleri

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde firma ölçeklerinin yapısı küçük ve orta ölçekli firmalar ile birlikte büyük ölçekli çok sayıda firmayı da kapsamaktadır. Mikro ölçekli firmalar, 1 ile 9 arasında çalışan

istihdamına sahip olan işletmelerdir. Sanayide, toplamda 4.028 mikro firma faaliyet göstermektedir. Bu firmaların ortalama üretim değeri ise 5,35 milyon TL olarak belirlenmiştir.

10-49 arası çalışana sahip küçük ölçekli firmaların sayısı 890'dır ve sanayinin üretim değerinin yüzde 12,8'ini bu firmalar gerçekleştirmiştir. Bu firmaların ortalama üretim değeri 56,6 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

272 adet 49-250 arası çalışana sahip orta ölçekli firmalar sanayinin üretim değerinin yüzde 26,4'ünü gerçekleştirmektedir. Bu firmaların ortalama üretim değeri 382,3 milyon TL olmuştur.

Birçoğu yabancı sermayeli firma olmak üzere sanayide büyük ölçekli 66 firma bulunmaktadır. Bu firmalar sanayinin üretim değerinin yüzde 55,5'ini gerçekleştirmektedir. Bu firmaların ortalama üretim değerleri 3,31 milyar TL olmuştur.

Tablo 55: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Firma Ölçekleri

Ölçek Çalışan Sayısı	Girişim Sayısı	İstihdam	Üretim Değeri (Milyon TL)	Firma Başına Üretim Değeri (Milyon TL)
1-9	4.028	11.694	21.179	5,35
10-49	890	18.369	50.399	56,6
49-250	272	28.861	103.993	382,3
250 +	66	38.593	218.634	3.312,6
Toplam	5.256	97.517	394.205	75,0

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

1.3.2. Üretim Maliyetleri

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde temel rekabet unsurlarının başında üretim maliyetleri gelmektedir. Sanayinin kullandığı girdiler ile hizmetlerin önemli bir bölümü doğrudan veya dolaylı olarak ithalata bağımlıdır veya döviz cinsinden fiyatlanmaktadır. Selüloz tamamen, atık kağıtlar büyük ölçüde, enerjide doğalgaz doğrudan, elektriğin bir kısmı ithalata bağımlıdır. Taşımacılık maliyetleri de dolaylı olarak ithalata bağımlıdır. Kullanılan ithal kimyasalların maliyetleri de yine yurtdışına bağımlıdır. Bu çerçevede, Türkiye’de kağıt ve karton sanayisinin üretim maliyetleri, öncelikle döviz kurlarındaki dalgalanmalara aşırı derecede bağımlıdır. Bu nedenle, rekabetçi üretim maliyetlerinin sağlanabilmesi için yurtdışı bağımlılığının azaltılması, yurtiçi tedarik olanaklarının artırılması, maliyetlere yönelik özel kamu istisnalarının uygulanması ve firmaların verimliliklerine azami derecede önem vermeleri gerekmektedir.

1.3.2.1. Hammadde Maliyetleri

Kağıt üretiminde kullanılan hammadde maliyetlerini belirleyen unsurlar selüloz (kağıt hamuru) fiyatları, yerli ve ithal atık kağıt fiyatları ile Türkiye’deki orman ürünlerine ilişkin uygulanan fiyat ve vergi politikalarıdır.

Üretimde Hammadde Kullanımı ve Dağılımı

Türkiye’de kağıt sanayinin hammadde maliyetleri değerlendirmesinde, öncelikle kullanılan toplam hammadde miktarı ve bunların dağılımı önem taşımaktadır. Yıllar itibariyle kağıt-karton üretiminde kullanılan hammadde büyüklüğü artmaktadır. 2015 yılında 3,75 milyon ton olan hammadde kullanımı, 2023 yılında 5,24 milyon tona yükselmiştir.

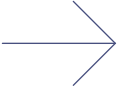
2023 yılında kağıt-karton harman bileşimi veya kullanılan hammaddelerin dağılımında, hurda veya atık kağıtlar 3,79 milyon ton ile 72,3 pay almıştır. 2015 yılında pay yüzde 74,5 olmuştur. Hurda kağıtların payında sınırlı bir düşüş olmuştur. Selüloz kullanımı 2023 yılında 1,34 milyon ton ile yüzde 25,6 pay almıştır. 2015 yılı payı yüzde 22,5’tir. Dolgu maddeleri kullanımı 2023 yılında 103.603 ton olmuştur.

Tablo 56: Türkiye’de Kağıt-Karton Harman Bileşimi (Ton)

Yıllar	Selüloz	Hurda Kağıt	Dolgu Maddeleri	Toplam
2015	843.480	2.791.426	110.400	3.745.306
2016	1.006.586	2.900.927	116.500	4.024.013
2017	1.073.547	3.164.776	118.500	4.356.823
2018	-	-	-	-
2019	1.109.041	3.387.384	115.200	4.611.625
2020	-	-	-	-
2021	1.194.454	3.815.092	123.550	5.130.096
2022	-	-	-	-
2023	1.341.966	3.791.911	103.603	5.237.480

Kaynak: Selüloz ve Kâğıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Selüloz Üretimi, İthalatı ve Fiyatları

Türkiye, selüloz ihtiyacını büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılamakta ve bu durum, temel bir girdi olarak fiyat ve maliyetlerde yurtdışı piyasa koşullarına bağımlılığı beraberinde getirmektedir. Bu bağımlılık, Türkiye'nin kâğıt sektöründeki rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Selüloz üretimine sahip ülkeler, kendi orman varlıkları, endüstriyel orman politikaları ve enerji kaynakları sayesinde selüloz fiyatlarına hakim olabilmekte ve bu durum onlara rekabet gücü sağlamaktadır.

Türkiye, selüloz fiyatlarında dışsal dalgalanmalara tamamen açık olmakla birlikte, Türk Lirası'ndaki dalgalanmalar ve değer kayıpları da maliyetleri

olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle 2021-2023 döneminde Türk Lirası'nın değer kaybı ile artan selüloz maliyetleri, yurtiçindeki kağıt üretimini ve talebini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, 2022 yılı Haziran ayından itibaren küresel emtia fiyatlarındaki artış ve oluşan yüksek enflasyon ortamında dünya selüloz fiyatları önemli ölçüde yükselmiştir. Çin'in iklim değişikliği uygulamaları nedeniyle atık kağıt kullanımını azaltarak selüloz talebini artırması, dünya selüloz fiyatlarını yukarı yönlü hareket ettirmiştir.

Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı verilerine göre Türkiye'de 2023 yılı itibarıyla 153.500 ton selüloz üretim kapasitesi bulunmaktadır. 2023 yılında selüloz üretimi 35.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 57: Türkiye'de Selüloz Üretim Kapasitesi (Ton)

Yıllar	Sülfat Selülozu Beyaz	Sülfat Selülozu Esmer	Viskoz Selülozu	Kendir Selülozu	Toplam
2018	70.000	67.500	12.000	4.000	153.500
2019	70.000	67.500	12.000	4.000	153.500
2020	70.000	67.500	12.000	4.000	153.500
2021	70.000	67.500	12.000	4.000	153.500
2022	70.000	67.500	12.000	4.000	153.500
2023	70.000	67.500	12.000	4.000	153.500

Kaynak: Selüloz ve Kâğıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

Tablo 58: Türkiye'de Selüloz Üretimi (Ton)

Yıllar	Sülfat Selülozu Beyaz	Sülfat Selülozu Esmer	Viskoz Selülozu	Kendir Selülozu	Toplam
2018	-	65.750	-	-	65.750
2019	-	64.000	-	-	64.000
2020	-	61.853	-	-	61.853
2021	-	70.000	-	-	70.000
2022	-	61.000	-	-	61.000
2023	-	35.000	-	-	35.000

Kaynak: Selüloz ve Kâğıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

Türkiye’de kağıt sanayi büyük ölçüde ithal selüloz kullandığı için piyasadaki selüloz fiyatları da ithalata dayalı olarak belirlenmektedir. Türkiye’nin 2015-2023 arasındaki selüloz ithalatı değer, miktar ve birim değer olarak aşağıda sunulmaktadır. İthalat 2015-2023 döneminde miktar ve değer olarak artmıştır.

İthalat birim fiyatları ise dünya fiyatlarına bağlı olarak gelişme göstermiştir. 2015 yılında 0,67 dolar/kg olan ortalama ithalat birim fiyatı, 2018 yılında 0,80 dolar/kg olmuştur. Salgın yaşanan 2020 yılında ithalat birim

fiyatı ortalama 0,51 dolar/kg seviyesine düşmüştür. 2021 yılında salgın sonrası geri dönüş ve artan talep ile ithalat birim fiyatı 0,72 dolar/kg’a yükselmiştir. 2022 yılında emtia fiyatlarındaki artışlar ve küresel yüksek enflasyon sonucu dünya genelinde de selüloz fiyatları önemli artış göstermiştir. Türkiye’nin 2022 yılında selüloz ithalat birim fiyatı 0,92 dolar/kg seviyesine çıkmıştır. 2023 yılında ise sıkı para politikaları ve talepteki yavaşlama ile dünya selüloz fiyatları da gerilemiştir. Türkiye’nin 2023 yılı selüloz ithalat birim fiyatı 0,71 dolar/kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 59: Türkiye’nin Selüloz İthalatı

Yıllar	Ton	Milyon Dolar	Birim Fiyat (Kg/Dolar)
2015	1.035.268	691	0,67
2016	1.136.009	659	0,58
2017	1.209.945	794	0,66
2018	1.201.257	965	0,80
2019	1.350.815	853	0,63
2020	1.453.917	748	0,51
2021	1.324.671	960	0,72
2022	1.645.081	1.520	0,92
2023	1.609.270	1.140	0,71

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Atık Kağıt Kullanımı ve Fiyatları

Kağıt sanayi üretiminde kullanılan bir diğer önemli girdi, atık kağıtlardır. Bu nedenle atık kağıt fiyatları da rekabet gücünde belirleyici olmaktadır. Türkiye atık kağıt toplamada henüz kendine yeter duruma gelemediği için atık kağıt ithalatı da yapmaktadır. Aşağıda Türkiye’nin, kağıt üretiminde kullandığı atık kağıtların gelişimi ile yerli-ithal dağılımı değerlendirilmektedir.

Kağıt üretiminde kullanılan atık kağıt büyüklüğü 2015 yılında 2,79 milyon ton iken, 2023 yılında 3,79 milyon ton olmuştur. 2015 yılında 2,49 milyon ton yurtiçi atık kağıt kullanılmıştır ve payı yüzde 89,2 olmuştur. İthal atık kağıt kullanımı 301 bin ton ve payı ise yüzde 10,8’dir.

2023 yılına gelindiğinde yurtiçi atık kağıt kullanımı 2,62 milyon ton olmuş ve payı yüzde 69,1’e inmiştir. İthal atık kağıt kullanımı ise 1,16 milyon ton ve payı 30,9’a yükselmiştir.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 60: Türkiye’de Kağıt Üretiminde Kullanılan Atık Kağıt (Ton)

Yıllar	Yurtdışı Atık Kağıt	İthal Atık Kağıt	Toplam Atık Kağıt
2015	2.490.022	301.404	2.791.426
2016	2.450.014	450.913	2.900.927
2017	2.408.336	753.440	3.164.776
2018	-	966.470	-
2019	2.151.052	1.236.332	3.387.384
2020	-	1.543.148	-
2021	2.610.385	1.204.707	3.815.092
2022	-	1.357.961	-
2023	2.619.146	1.162.765	3.791.911

Kaynak: Selüloz ve Kâğıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

Atık kağıtta yurtdışına bağımlılık nedeniyle, yurtdışı fiyatlara ve Türk Lirası’ndaki değer kayıplarına bağımlılık artmaktadır. 2022 ve 2023 yıllarında Türk Lirası’nın değer kaybından olumsuz etkilenilmiştir.

Giderek artış gösteren ithalatta ise fiyatlar dünya fiyatlarına bağılı olarak gelişme göstermektedir. 2015-2023 döneminde ithal atık kağıt fiyatları dalgalanma

göstermiştir. 2017 yılında 0,19 dolar/kg olan ithal birim fiyatı, 2019 ve 2020 yıllarında 0,12 dolar/kg olmuştur. 2021 yılında hızlı talep artışı, 2022 yılında ise dünya fiyatlarındaki artış ve yüksek enflasyon ile ithalat birim fiyatları 0,23 ve 0,22 dolar/kg olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise küresel talepteki yavaşlama ve fiyatlardaki düşüş ile ithalat birim fiyatı ortalama 0,16 dolar/kg seviyesine inmiştir.

Tablo 61: Türkiye Atık Kağıt İthalatı ve İthalat Fiyatları

Yıllar	Ton	Milyon Dolar	Birim Fiyat (Kg/Dolar)
2015	301.404	47,5	0,16
2016	450.913	73,2	0,16
2017	753.440	145,6	0,19
2018	966.470	164,3	0,17
2019	1.236.332	145,3	0,12
2020	1.543.148	188,5	0,12
2021	1.204.707	272,1	0,23
2022	1.357.961	293,4	0,22
2023	1.162.765	183,4	0,16

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Orman Ürünlerinde Fiyat ve Vergi Politikaları

Türkiye’de orman ürünleri fiyat ve vergi politikalarında, kağıt sanayinin üretim maliyetleri üzerinde ilave yükler oluşturan ve rekabet gücünü olumsuz etkileyen, çok sayıda unsur bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır.

- Türkiye’de kâğıt üretimine uygun odun fiyatları ton başına 45-50 dolar arasında değişirken, dünya genelinde bu fiyatlar 20-30 dolar/ton seviyesindedir.
- Orman Genel Müdürlüğü tek tedarikçidir ve ihalelerdeki vergi uygulamaları ilave yükler (%8) yaratmaktadır.

Kağıtlık kabuklu odun ithalatının yasak olması, hammadde üretim maliyetlerini artırmaktadır.

1.3.2.2. Enerji Maliyetleri

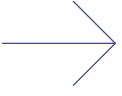
Kağıt sanayinde toplam üretim maliyetleri içinde enerji maliyetleri yüzde 20-25 arasında pay almaktadır. 2022 yılı başında Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonrası dünya genelinde ve özellikle Avrupa’da elektrik ve doğalgaz fiyatlarında sert artışlar yaşanmıştır. Elektrik ve doğalgaz fiyatları birkaç katı artmıştır. Hükümetler, hane halkları ve sanayilerin elektrik faturalarını desteklemiştir. 2023 yılında enerji fiyatları gerilemiştir. Ancak birçok ülkede, sanayilerin kullandıkları elektrik fiyatları 2022 öncesinin üzerinde kalmıştır.

Türkiye ile rakip ülkeler karşılaştırıldığında, elektrik fiyatları Türkiye’de göreceli olarak düşük kalmış ve bu durum, kağıt sanayinin rekabet gücünü olumlu etkilemektedir.

Tablo 62: Seçilmiş Ülkelerde Sanayi Elektrik Fiyatları (2023)

Ülkeler	Cent/kwh
Polonya	56,7
İtalya	48,3
İngiltere	47,9
Avusturya	31,5
Almanya	27,7
Meksika	19,6
Fransa	19,5
Japonya	18,8
İspanya	14,8
ABD	13,7
İsveç	13,4
Finlandiya	13,2
Hindistan	12,8
Türkiye	12,8
Brezilya	12,2
Tayland	12,0
Kanada	11,7
Güney Kore	11,5
Çin	8,9
Rusya	8,8
Endonezya	7,2

Kaynak: IEA, Industrial Electricity Prices, 2023.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.3.2.3. Taşımacılık Maliyetleri

Türkiye’de, kağıt ve kağıt sanayi ürünleri sanayinde taşımacılık faaliyetleri rakip ülkelere göre daha yüksektir. Bunun iki önemli nedeni bulunmaktadır. Öncelikle sektörde entegre tesisler çok azdır ve üretimin her aşamasında firmalar arası taşımacılık yapılmaktadır. İkinci olarak, Türkiye hammadde girdilerinde yurtdışına bağımlıdır ve bu nedenle hammaddelere uzun taşımacılıklar sonrası erişilmektedir.

Türkiye, enerjide dışa bağımlı bir ülke konumundadır; dolayısıyla enerji fiyatları da bu bağımlılığa paralel olarak dış etkenlere bağlıdır. Taşımacılık büyük ölçüde kara yolları üzerinden gerçekleştirilmektedir, bu da

yüksek maliyetlere yol açmaktadır. Ayrıca benzin, mazot ve diğer enerji ürünlerinde önemli düzeyde kamu vergileri bulunmaktadır.

Tüm bu olumsuz unsurlara karşın Türkiye’de taşımacılık maliyetlerini etkileyen dizel benzin fiyatları rakip ülkelerle karşılaştırıldığında, 2023 yılında daha makul seviyelerde oluşmuştur. Bunun ana nedeni, 2022 yılı başından sonra dünya genelinde akaryakıt fiyatlarında görülen artışlardır. Dünya genelinde oluşan yüksek enerji fiyatları 2023 yılında önemli ölçüde geri çekilmiştir. Buna rağmen dizel benzin fiyatları birçok ülkede 2021 seviyesine henüz geri dönmemiştir. Rakip ülkelerdeki fiyat artışları, Türkiye için avantaj oluşturmaktadır.

Tablo 63: Seçilmiş Ülkelerde Akaryakıt Fiyatları (Dizel Benzin) (2023)

Ülkeler	Cent/Litre
İngiltere	1,94
İtalya	1,88
Finlandiya	1,88
Fransa	1,82
Almanya	1,75
Avusturya	1,71
İsveç	1,69
Polonya	1,67
İspanya	1,61
Meksika	1,31
Türkiye	1,27
Kanada	1,22
Güney Kore	1,16
Çin	1,09
Hindistan	1,08
Brezilya	1,08
Japonya	1,07
Endonezya	1,02
Tayland	0,97
ABD	0,96
Rusya	0,73

Kaynak: IEA, Diesel Prices, 2023.

1.3.2.4. Finansman Maliyetleri

Türkiye’de sanayi firmalarının finansman maliyetlerinde iki önemli sorun yaşanmaktadır. Bunlardan ilki kısa vadeli işletme sermayesi ile ticaret finansmanında kullanılan kredi faizleri çok yüksektir. İkinci olarak ise yatırım finansmanında kullanılacak uzun vadeli TL cinsinden uygun maliyetli yatırım kredileri bulunmamaktadır. Bu nedenle firmalar ya

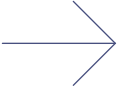
kısa vadeli krediler ile yatırımlarını finanse etmekte ya da döviz cinsi kredi alarak kur riski üstlenmektedir. Tüm bunlar firmalar için yüksek finansman maliyetleri oluşturmaktadır. 2023 yılında, diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında, bir yıl vadeli ülke para cinsinden kullanılan ticari kredilerde en yüksek ortalama faiz %38 ile Türkiye’de gerçekleşmiştir.

Tablo 64: Seçilmiş Ülkelerde Ticari Kredi Faiz Oranları 2023 Ortalaması (Bir Yıl Vadeli Kredi)

Ülkeler	Ülke Para Birimi Cinsinden Kredi Faiz Oranları (%)
Türkiye	38,00
Brezilya	33,50
Meksika	11,60
Rusya	11,60
Endonezya	8,95
Hindistan	8,60
Polonya	7,95
ABD	6,80
İngiltere	6,70
Kanada	6,40
Almanya	5,30
Güney Kore	5,20
İtalya	4,90
Finlandiya	4,60
Fransa	4,35
İspanya	4,35
Çin	4,35
Tayland	4,30
Avusturya	4,15
İsveç	2,60
Japonya	1,20

Kaynak: IMF, International Financial Statistics, 2023.

1.3.3. Hammadde Tedariki

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin rekabet unsurları içinde dezavantaja sahip olduğu alanların en önemlisi hammadde tedarikinde yurtdışına bağımlı olmasıdır. Kağıt temel hammaddesi olan selüloz (kağıt hamuru), Türkiye’de çok küçük ölçekte üretilmektedir ve büyük ölçüde ithal edilmektedir. Bu nedenle sanayinin rekabet gücü sınırlanmaktadır. Küresel selüloz piyasalarındaki dalgalanmalar, arz-talep dengesizlikleri, fiyat hareketleri gibi tüm gelişmeler doğrudan Türk kağıt sanayisini de etkilemektedir. Bu çerçevede Türk kağıt sanayinde kalıcı bir rekabet gücü sağlanması için öncelikle temel hammadde olan selülözün Türkiye’de yeniden üretilir hale gelmesi gerekmektedir.

1.3.3.1. Dünya’da Selüloz (Kağıt Hamuru) Üretimi

Kâğıt, selüloz esaslı bitkisel liflerden oluşmaktadır; ancak, bu liflerin doğada buldukları haliyle kullanılması genellikle mümkün değildir. Öncelikle liflerin kâğıt yapımına uygun “hamur” haline getirilmeleri gereklidir. Lif kaynağı olarak değerlendirilecek odun veya diğer bitkisel materyaller, kimyasal maddelerle pişirilerek ya da mekanik etkilerle birbirinden ayrılmaktadır. Bu şekilde elde edilen sulandırılmış selüloz esaslı doğal bitki liflerine “kâğıt hamuru” (pulp) denir. Kâğıt hamuru, bir yarı mamul olarak değerlendirilebilir ve nakliye için kurutulmuş hali “selüloz” (cellulose) olarak adlandırılır.

Kâğıt hamuru üretimi amacıyla, liflerin bireysel hale getirilmesi sırasında, mekanik ve kimyasal işlemler ayrı ayrı uygulanabildiği gibi, her iki yöntemin üstünlüklerinden faydalanılmak üzere, bu uygulamaları peş peşe ve belirli ölçülerde kullanmak da olanaklıdır.

Mekanik etki ile kâğıt hamuru elde ederken, odun veya hammadde olarak kullanılan bitki parçaları içerisindeki lifler tekrarlanan streslere maruz bırakılarak, bireysel lifler elde edilmektedir. Kimyasal kâğıt hamuru üretiminde ise lifleri bir arada tutan ve ağırlıklı olarak ligninden oluşan hücre orta lameli, kimyasal maddelerle çözünmekte ve lifler bireysel hale getirilmektedir.

Kimyasal hamura kıyasla, mekanik hamur elde etme yönteminde daha yüksek verimde (%98’e kadar çıkabilmekte) lif elde etmek olanaklıdır. Ancak mekanik yöntemle elde edilen lifin direnci düşüktür ve bu işlem için gereken enerji sarfiyatı yüksektir. Buna karşılık, bir

miktar lif kaybına neden olsa da ısı ve belli oranlarda kimyasal madde kullanılarak, mekanik hamur elde etme işlemleri kolaylaştırılmakta, kullanılan özgül enerji miktarında düşüş sağlanabilmektedir.

1.3.3.2. Selüloz Üretiminde Orman Kaynakları

Kâğıt üretimi için vazgeçilmez hammadde liflerdir. Lifler, kaynaklarına göre iki ana başlık altında incelenebilir: selüloz esaslı doğal lifler ve yapay (insan yapımı) lifler. Kâğıt üretiminde kullanılan selüloz esaslı doğal liflerin en önemli ve temel kaynağı günümüzde odundur. Bu odun, ağırlıklı olarak ormanlardan ve ormancılık faaliyetlerinden elde edilmektedir. Odun dışındaki yıllık bitki kaynaklarının kâğıt üretiminde kullanımı ise nispeten sınırlı kalmaktadır.

Dünya genelinde selüloz üretiminde kullanılan odun kaynakları ve bu kaynakların kullanım oranları şu şekildedir:

- Endüstriyel ormanlar (plantasyonlar): %36
- Planlı olarak doğal gençleştirilen ormanlar: %35
- Plansız olarak doğal gençleştirilen ormanlar: %15
- Doğal ibrelili ormanlar: %13
- Tropikal yağmur ormanları: %1

Günümüzde ormanların varlık nedeni yalnızca odun hammaddesi üretimi değildir. Ormanlar, bu üretimin yanı sıra havzaların korunması, su rejimlerinin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi, yaban hayatı habitatlarının korunması, biyolojik çeşitliliğin devamlılığının sağlanması ve iklimin düzenlenmesi gibi birçok hayati işleve sahiptir. Bu nedenle, ormanların yönetimi yalnızca odun arzının sürekliliği üzerine odaklanarak yapılamaz.

Bu nedenle, dünyada artan eğilim, kâğıt üretiminde kullanılacak selüloz hammaddesi için endüstriyel ormanların kurulması ve yetiştirilmesi yönündedir. Lif kaynağı olarak çok yıllık bitkilere dayalı plantasyonlar, yani ağaçlandırma sahaları, dünya genelinde oluşturulmaktadır.

Orman varlıklarının genişletilmesi ve iyileştirilmesinin, selüloz ve kâğıt endüstrisinin sürekliliğine katkı sağlayacağı göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca bu amaçla yüksek büyüme potansiyeline sahip bitki türleri kullanılarak plantasyonlar oluşturulmaktadır.

Yeşil ekonomi kapsamında geri dönüşüm ve yeniden kullanımın önemi giderek artmaktadır. Bu bağlamda, odun esaslı lif kaynaklarının yetiştirilmesi, verimli kullanılması ve yeniden değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Endüstriyel ormanlar ise bu çerçevede, odun esaslı lifler için sürdürülebilir bir kaynak sağlamaktadır.

Kâğıt ve dolayısıyla hammadde talebinin artması, bu ürünlerin fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır. Bu durum, daha fazla ormanın hasat edilmesini gündeme getirmekte ve özellikle ormanlarından daha az faydalanan ülkelerde hareketlilik gözlenmektedir. Örneğin, Rusya gibi orman zengini ülkelerde zaman zaman üretim artışları görülmektedir. Orman varlıklarının korunması amacıyla, yalnızca doğal ormanlara dayalı üretim sürekliliği düşünülmemekte; bunun yerine, uygun yetiştirme ortamlarında ve yüksek verim sağlayan tür veya çeşitlere dayalı plantasyonlar alternatif bir çözüm olarak değerlendirilmektedir.

1.3.3.3. Dünya'da Selüloz Üreticisi Ülkeler

Dünya selüloz üretimine sahip ülkeler, kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde hammadde tedariki alanında avantaj sağlamaktadırlar. Selüloz üretimi için uygun orman varlıklarının mevcudiyeti bu konuda önemlidir. Uygun orman varlıklarına sahip ülkeler selüloz üretim için kapasite oluşturabilmektedir.

Aşağıda uygun orman varlıklarına dayalı olarak selüloz üretim kapasitesi kurmuş olan ülkeler ve selüloz üretim kapasiteleri sunulmaktadır. 2023 yılı itibarıyla ABD 48,66 milyon ton ile ilk sırada yer almaktadır. Brezilya 27,77 milyon ton kapasitesi ile ikinci sıraya yükselmiştir. Hemen ardından 18,25 milyon ton kapasite ile Kanada gelmektedir. Japonya, İsveç ve Finlandiya 10 milyon ton üzerinde üretim kapasitesine sahip diğer üç ülkedir. Rusya ve Şili yüksek üretim kapasitesine sahip diğer ülkelerdir. Çin'in üretim kapasitesi tam olarak bilinmemektedir. Ancak, FAO verilerinde yer alan üretim rakamlarına dayanarak kapasite tahminleri yapılabilmektedir. Ayrıca, Çin önemli bir selüloz ithalatçısı konumundadır.

Tablo 65: Dünya Selüloz Üreticileri Kapasite (Bin Ton)

Ülkeler	Üretim Kapasitesi (2017)	Üretim Kapasitesi (2023)	Üretim Kapasitesi (2016 Tahmin)
ABD	53.507	48.660	48.660
Brezilya	23.665	27.770	30.070
Kanada	18.500	18.250	18.250
Japonya	15.834	15.922	15.922
İsveç	13.120	13.238	13.454
Finlandiya	12.035	12.787	12.787
Rusya	10.600	9.600	9.500
Şili	5.562	6.743	6.743
Avustralya	2.512	3.036	3.036
Uruguay	1.150	4.600	4.600
Portekiz	2.750	2.800	2.800
Almanya	2.996	2.766	2.797
Fransa	2.168	2.255	2.288
İspanya	1.790	2.123	2.213
Avusturya	1.815	1.806	1.806
Yeni Zelanda	1.827	1.761	1.761
Tayland	1.114	948	948
Çin	18.000 T	18.500 T	19.000

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

1.3.3.4. Selüloz Üretiminde Endüstriyel Ormanlar

Kâğıt endüstrisinin temel hammaddesi olan selülozun üretiminde doğal kaynak, orman varlıklarıdır. Daha geniş bir perspektifte ise ağaç ve orman ürünlerine dayalı tüm sanayilerin temel kaynağı yine ormanlar ve ağaçlardır.

Ormanların varlığı ve kullanımı, yalnızca sanayiye hammadde sağlamakla sınırlı değildir. Küresel denge açısından orman varlıkları hayati bir öneme sahiptir ve bu nedenle orman varlıklarının tüketimi de sınırlıdır. Özellikle 20. yüzyılda etkisini giderek artıran iklim değişikliği karşısında, doğal dengenin korunmasında orman varlıklarının rolü son derece büyüktür.

Bu çerçevede 2000’li yılların başlarından itibaren, sanayilere hammadde sağlayacak ormanların yetiştirilmesi ve kullanılması konusunda bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu ormanlar, yalnızca ağaç ve orman ürünleri üretimi ile kâğıt sanayisine hammadde temini amacıyla kullanılmaktadır.

Sanayilere hammadde sağlaması nedeniyle, bu tür ormanlar “endüstriyel ormanlar” olarak adlandırılmaktadır. Dünya kâğıt sanayisinde de selüloz üretimi için kâğıt odunu içeren ağaçların yetiştirildiği endüstriyel ormancılık giderek yaygınlaşmaktadır.

Endüstriyel ormanlar, hızlı büyüyen ağaç türlerinden oluşturulmaktadır. Bu ormanlar, hektar başına yıllık ortalama hacim artışı en az 10 m³/ha olan yüksek büyüme hızına sahip ağaç türleriyle kurulmakta ve 10-30 yıl arasında, bazı durumlarda ise 10 yıldan daha kısa sürede hasat edilmektedir. Bu ormanlar ticari plantasyonlar olarak tanımlanmaktadır.

Yetiştirilen ağaç türlerine ilişkin veriler şu şekildedir:

Kızılcıam:

11.44 m³/ha (25. yıl),
15.2 m³/ha (22-27. yıl),
20 m³/ha.

Sahil çamı:

22-25. yıl: 22.4 m³/ha.

Kavaklar:

12. yıl: 35 m³/ha (maksimum 55 m³/ha),
8. yıl: 64.44 m³/ha,
11. yıl: 59.9 m³/ha.

Okalıptüs:

8-10. yıl: 25 m³/ha,
8. yıl: 42 m³/ha.

Pavlonya:

13. yıl: 24 m³/ha.

2010 yılı itibarıyla, dünya genelinde dikim yoluyla oluşturulan ormanların toplam alanı 264 milyon hektara ulaşmıştır. Her yıl yaklaşık 5 milyon hektar yeni alan ağaçlandırılmaktadır. 2015 yılına gelindiğinde bu alan, yaklaşık 290 milyon hektara yükselmiştir. 2020 yılı verilerine göre ise dikimle oluşturulan ormanların toplam büyüklüğü 315 milyon hektar olarak kaydedilmiştir.

FAO'nun (2020) raporuna göre, 1990 ile 2020 yılları arasındaki dönemde toplam ağaçlandırma oranı, 1990 yılında %34 iken 2020'de %44'e yükselmiştir.

Son 50 yıldan günümüze endüstriyel odun talebi gittikçe artan bir biçimde doğal ormanlardan, dikilmiş ormanlara doğru kaymaktadır. Günümüzde endüstriyel odun üretiminin yaklaşık üçte birini (%36), dikimle oluşturulmuş plantasyonlar karşılar hale gelmiştir. Endüstriyel odun üretiminin doğal ormanlardan plantasyon ormanlara kaymasının, 2030'larda %40'a, 2050'lerde ise %75'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. İlk olarak ABD ve Kanada endüstriyel ormancılığa

başlamışlardır. Her iki ülke de orman varlıkları açısından zengin olmakla birlikte, varlıkların korunması hassasiyeti ile endüstriyel ormancılığı geliştirmeye başlamışlardır.

Kuzey Yarımküre'de, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Endonezya ve Rusya Federasyonu gibi ülkeler geniş endüstriyel plantasyonlar oluşturmuştur. Finlandiya, İsveç, Polonya, Macaristan gibi Avrupa Birliği ülkelerinde de biyokütle esaslı kısa rotasyonlu ormancılık faaliyetleri ile elektrik enerjisi üretimi ilkeleri benimsendiğinden, bu amaçla önemli endüstriyel plantasyonlar tesis etmişlerdir.

Güney Yarımküre'de Şili, Brezilya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Avustralya ve Yeni Zelanda önemli ölçüde endüstriyel ormanlar oluşturmuştur.

Örneğin, Şili'de doğal ormanlardan yıllık 2,4 milyon m³ odun üretilirken, toplam 1,9 milyon hektarlık bir alana yayılan endüstriyel plantasyonlardan yıllık 20,3 milyon m³ odun üretilmektedir.

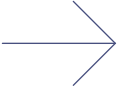
Endüstriyel ormancılığın temelinde, öncelikle orman mülkiyet haklarına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Orman varlıklarının sahibi ve işletmecisi, çoğu ülkede vatandaşlar adına kamu kurumlarıdır. Bu nedenle, endüstriyel ormancılığın gelişimi için bu hassas konuya yönelik iyileştirmeler içeren yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çerçevede, dünya genelinde dört farklı uygulama öne çıkmaktadır:

1. Orman Mülkiyetinin Sanayici Firmalara Satışı

Bu uygulamada selüloz üretimine uygun ağaçların yer aldığı orman alanı mülkiyeti doğrudan kağıt sanayinde faaliyet gösteren firmaya satılmaktadır. Tüm mülkiyet kağıt sanayindeki üretici firmaya geçmektedir. Ancak bu orman alanında plantasyon şartı getirilmektedir. Gençleştirme ve rehabilitasyonun yanı sıra firmalar burada yetiştiriciliğe de başlamakta ve selüloz üretiminde kullanacakları uygun ve kaliteli ağaçları sürekli yetiştirmektedir. Ormanlar sadece bu amaç için kullanılmaktadır. Başka amaçlar için kullanımı halinde satış iptal edilmektedir. Firmalar maliyet/fayda analizleri yaparak endüstriyel ormancılık

yapmaktadır. Almanya’da ormanların %80’i, Çek Cumhuriyeti’nde %20’si özel mülkiyete ait bulunmaktadır.

2. Orman Mülkiyetinin Geliştirici Firmalara Satışı

Bu uygulamada selüloz üretimine uygun ağaçların yer aldığı orman alanı mülkiyeti bu kez kağıt sanayinde faaliyet göstermeyen ancak kağıt sanayine yönelik uygun üretim yapmayı amaçlayan bağımsız geliştirici firmalara satılmaktadır. Tüm mülkiyet, geliştirici firmaya geçmektedir. Bu uygulamada da orman alanında plantasyon şartı getirilmektedir. Gençleştirme ve rehabilitasyon dışında firmalar esas olarak burada yetiştiriciliğe başlamakta ve selüloz üretiminde kullanılan uygun ve kaliteli ağaçları sürekli yetiştirmektedirler. Ormanlar yine sadece bu amaç için kullanılmaktadır. Başka amaçlar için kullanımı halinde bu uygulamada da satış iptal edilmektedir. Firmalar için endüstriyel ormancılık yeni bir yatırım alanı olmaktadır.

3. Ormanlık Alanın Firmalara veya Geliştirici Firmalara Kiralanması

Bu uygulamada orman alanları uzun süreliğine kağıt sanayindeki firmalara veya geliştirici firmalara kiralanmaktadır. Mülkiyet yine kamuda kalmaktadır. Ancak orman varlıklarının kullanım hakkı da kiralayan firmalara devredilmektedir. Bunun koşulu da kiralama süresi boyunca bu alanda plantasyon yapılması olmaktadır. Satın alma uygulamasına göre bu uygulamada başlangıç yatırımı daha düşük olmaktadır. Yıllara dağılan bir maliyet ile karşılaşmaktadır. Kiralayan firmalar burada sanayiler için uygun ağaç yetiştiriciliği yapmaktadır. Avusturya ve Şili, ormanlık alanları kiralama en etkili ülkelerdir.

4. Ormanlık Alanın Firmalara Tahsisi

Bu uygulamada, orman mülkiyeti ile orman ürünlerini kullanma hakkı yine kamuda kalmaktadır. Ancak yapılan uzun süreli anlaşmalar ile kamu, kağıt sanayindeki firmalara ormanlık alandaki ürünlerin kullanımını tahsis etmekte, aynı zamanda firma için uygun ağaç yetiştiriciliği yapmaktadır. Bu, firmalar açısından yatırım maliyeti en düşük olan uygulama olmaktadır.

5. Başarılı Olmayan bir Uygulama Olarak Orman Yetiştirme Alanlarının Tahsisi

Endüstriyel ormancılık ile ilgili başarılı olmayan ve büyük ölçüde terk edilen uygulama ise orman yetiştirmeye uygun alanların kağıt sanayi firmalarına yetiştiricilik için tahsis edilmesidir. Ancak bu uygulamada firmalar için hem yatırım maliyetleri çok yüksek olmakta hem de en az 8-10 yıl sonra geri dönüşler başlamaktadır. Bu süreçte firmaların hammadde satın almaya devam etmesi gerekmektedir. Firmalar açısından uygun olmayan bu yöntem büyük ölçüde terk edilmiştir.

1.3.3.5. Türkiye’de Selüloz Üretimi ve Orman Varlıkları

Türkiye’de hammadde tedariki kapsamında, selüloz üretim potansiyeli ve bu potansiyele ilişkin kaynaklar değerlendirilmektedir.

Selüloz üretimi, kâğıt sektöründe rekabet açısından önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ancak, kurulduğu günden itibaren selüloz üretimi yapan SEKA’nın faaliyetlerine son verilmesiyle birlikte, Türkiye’de selüloz üretimi de durmuştur. Özel sektör tarafından yapılan bazı üretim girişimleri ise küçük ölçekli yapılar veya eski teknolojiye sahip makine parkları nedeniyle verimli olamamış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı verilerine göre, Türkiye’de 2023 yılı itibarıyla 153.500 ton selüloz üretim kapasitesi bulunmaktadır. 2023 yılında selüloz üretimi 35.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

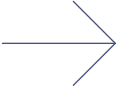
Bu nedenle Türkiye kağıt sanayisi, kağıt ve kağıt ürünleri üretiminde kullanılan selülözün tamamını ithal etmektedir. 2023 yılında 1,61 milyon ton selüloz ithalatı gerçekleşmiştir.

Selüloz üretimine yönelik olarak, Türkiye’nin orman varlıkları ve tedarik koşulları da önem taşımaktadır. Türkiye’de ormanların mülkiyeti, işletilmesi ve orman ürünlerinin değerlendirilmesi Anayasa gereği Hazine’ye aittir ve bu haklar, yine kanunlarla belirtilen çerçevede orman köylüleri ile birlikte kullanılmaktadır. Bu kapsamda, orman varlıklarının mevcut durumu ve gelişiminden tek sorumlu kamudur.

Yeni orman alanlarının oluşturulması, gençleştirilmesi, iyileştirilmesi, orman ürünlerinin sosyo-ekonomik kullanımı ve dağıtımı, orman ürünlerinin fiyatlaması gibi konularda Türkiye’de sorumlu kamudur. Bununla birlikte ağaç plantasyonu konusunda yapılan düzenlemeler ile özel sektörün katılımı da hukuki mevzuat çerçevesinde mümkündür. Ancak, özel sektörün katılımı mevcut koşullar içinde çok sınırlı kalmıştır.

Türkiye’de orman varlıklarının gelişimi yıllar itibariyle yavaş bir gelişme göstermektedir. En son 2023 yılında yapılan hesaplamalara göre Türkiye’nin orman varlıklarının büyüklüğü 23,36 milyon hektardır. Türkiye alan itibariyle göreceli geniş bir orman varlığına sahip olmakla birlikte, özellikle endüstriyel hammadde üretiminde kullanılacak kalitede orman varlıkları sınırlı kalmaktadır.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 66: Türkiye'nin Orman Alanları

Orman Formu	Hektar	%
1973	20.199.296	100
Koru ormanı	10.934.607	54
Baltalık ormanı	9.264.689	46
1999	20.763.248	100
Koru ormanı	14.418.340	69
Baltalık ormanı	6.344.908	31
2005	21.188.747	100
Koru ormanı	15.439.595	73
Baltalık ormanı	5.749.152	27
2009	21.389.783	100
Koru ormanı	16.305.210	76
Baltalık ormanı	5.084.573	24
2010	21.537.091	100
Koru ormanı	16.662.379	77
Baltalık ormanı	4.874.712	23
2012	21.678.134	100
Koru ormanı	17.260.592	79
Baltalık ormanı	4.417.542	21
2015	22.342.935	100
Koru ormanı	19.619.718	88
Baltalık ormanı	2.723.217	12
2018	22.621.935	100
Koru ormanı	21.421.769	95
Baltalık ormanı	1.200.166	5
2020	22.933.000	100
Koru ormanı	21.656.366	94
Baltalık ormanı	1.276.634	6
2022	23.245.000	100
Koru ormanı	22.248.680	96
Baltalık ormanı	996.320	4
2023	23.363.071	100
Koru ormanı	22.367.745	96
Baltalık ormanı	995.326	4

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü.

Türkiye’de orman ürünleri içinde yer alan kağıtlık odun üretimine ilişkin veriler de aşağıda sunulmaktadır. Buna göre yıllar itibariyle dalgalanma gösteren kağıtlık odun

üretimi, farklı kalitelerde olmak üzere 2022 yılında 5,39 milyon metreküp ve 2023 yılında 3,16 milyon metreküp olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 67: Kağıtlık Odun Üretimi

Yıllar	m ³	Haziran Fiyatı (TL/m ³)	Aralık Fiyatı (TL/m ³)
2012	2.333.651	149	135
2013	2.196.434	119	126
2014	1.966.963	184	200
2015	2.375.172	167	147
2016	2.486.595	143	150
2017	2.169.059	173	187
2018	2.874.882	-	-
2019	3.175.504	-	-
2020	3.609.978	-	-
2021	4.453.280	-	-
2022	5.387.855	-	-
2023	3.156.855	1.554	1.823

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü.

Türkiye’de selüloz üretiminde kullanılmak üzere orman varlıklarının genişletilmesi, orman ürünlerinin kalitesinin artırılması ve endüstriyel ormancılık alanında düzenlemeler yapılarak endüstriyel üretime geçilmesi gerekmektedir.

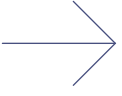
Mevcut orman varlıklarının denetimi de önem taşımaktadır. Ağaç hastalıkları ve kesilen ağaçlar önemli sorunlar olarak yaşanmaya devam etmektedir. Bu çerçevede potansiyel ağaç kayıpları yaşanmaktadır. Ağaç hastalıkları ile mücadele gerekmektedir.

1.3.3.6. Türkiye’de Endüstriyel Ormanlar Türkiye’de Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları

Türkiye’de hızlı büyüyen türlerle endüstriyel ağaçlandırma çalışmaları, 1970’li yıllarda dünyadaki benzer çalışmalarla eşzamanlı olarak başlamıştır. Bu süreçte, belirli aralıklarla değerlendirme toplantıları

düzenlenmiştir (1971, 1982, 1998 ve 2003). 2013 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin iş birliğiyle gerçekleştirilen “Ormancılık Sektörünün Geleceği Arama” konferansında; öncelikle birinci ve ikinci bonitet alanlarda olmak üzere, genetik ıslahı yapılmış yerli ve yabancı türlerle uygun alanlarda, özel sektör ve kamu eliyle 500.000 hektar endüstriyel plantasyonun kurulması ve özel sektör tarafından gerçekleştirilen kavak üretiminin iki katına çıkarılması (endüstriyel plantasyonlarla) hedefi ortaya konulmuştur.

Orman Genel Müdürlüğü, endüstriyel plantasyonlarla ilgili olarak 2013-2023 yıllarını kapsayan bir “Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı” oluşturmuştur. Bu plan süresi içerisinde 164.922 hektar alanda endüstriyel amaçlı ağaçlandırma çalışması yapılacağı ifade edilmiştir. Ağırlık Kızılçam türüne verilmiştir. Orman Genel Müdürlüğü, “Endüstriyel

Ağaçlandırma Çalışmaları” eylem planında belirtilen hedeflere ulaşmak amacıyla 2015 yılında bir teknik esaslar tebliği yayımlanmıştır.

Hızlı büyüyen türlerle yapılan ağaçlandırmalar kapsamında, Türkiye’de yaklaşık 125.000 hektarlık kavak plantasyonu bulunmaktadır. Okaliptüs plantasyonları ise yaklaşık 20.000 hektar alanı kapsamaktadır. Bunun yanı sıra, kavak ve okaliptüs dışında, hızlı büyüyen yabancı türlerle (Pinus pinaster - Sahil Çamı) toplamda 55.700 hektar ağaçlandırma gerçekleştirilmiştir. Geçmişteki rakamlardan da anlaşılacağı üzere, endüstriyel plantasyonlar konusu uygulama aşamasında eksik ve atıl bırakılmıştır.

Özel Endüstriyel Ormanlar

Türkiye’de mevcut koşullarda, özel ormanların (endüstriyel ağaçlandırma veya odun dışı ürün elde etme amaçlı ağaçlandırma) kurulmasının önünde herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır. Bu kapsamda, bireysel girişimciler veya endüstriyel odun hammaddesi işleyen kuruluşlar, kendi mülkiyetlerindeki ya da özel mülkiyete konu kiraladıkları arazilerde, ayrıca Orman Genel Müdürlüğü ve Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilen alanlarda özel ormanlar kurabilmektedirler.

23 Ekim 2019 tarihinde yürürlüğe giren 30927 sayılı “Ağaçlandırma Yönetmeliği”, hızlı büyüyen türlerle yapılacak ağaçlandırma kavramını da içeren özel ağaçlandırmalarla ilgili aşağıdaki maddeleri içermektedir (Anonim, 2019):

MADDE 8 – (1) *Devlet ormanlarında özel ağaçlandırma* ve özel imar-ihya çalışmalarına izin verilebilecek yerler aşağıda belirtilmiştir:

- Amenajman planında ve aktüelde verimli orman olmayan yerler.
- Maden ruhsatı kapsamında bulunmasına rağmen, Bakanlıkça muvafakat veya izne konu edilmemiş alanlar.

Hazine arazilerinde özel ağaçlandırma; MADDE 9 – (1) “Mülkiyeti Hazineye ait olan arazilerde, gerçek ve tüzel kişilerce yapılacak özel ağaçlandırma, özel imar-ihya ve özel orman fidanlığı çalışmalarına ait müracaat, saha tespit ve izin işlemleri, Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülür” denilmektedir.

Sahipli yerlerde özel ağaçlandırma; MADDE 10’da (1) “Gerçek ve tüzel kişiler bu Yönetmelik kapsamında, kendilerine ait taşınmazlarda özel ağaçlandırma ve özel imar-ihya yapabilirler. Özel orman fidanlığı kurabilirler” ifadesi yer almaktadır. (2) “Gerçek ve tüzel kişilerin bu Yönetmelik kapsamında özel ağaçlandırma ve özel imar-ihya yapmak istemeleri halinde, söz konusu sahanın tek parsel veya bitişik parseller toplamının en az 0.5 hektar büyüklüğünde olması gerekir” denilmektedir.

MADDE 11’de müracaat ve hak sahipliliğinin tespiti ile ilgili değerlendirme komisyonunun yapacakları çalışmalar, bilgilendirme süreçleri ve talep edilecek belgelerle ilgili hükümler yer almaktadır. İlgili maddenin 16. Hükmünde “*Hızlı gelişen türlerle, asgari 10 hektar sahada yapılacak özel ağaçlandırma müracaatları, ilan edilmeksizin ilk müracaatçı adına hak sahipliği tutanağı tanzim edilir. Diğer iş ve işlemler bu maddede belirtildiği şekilde yürütülür*” şeklinde açıklama yer almaktadır.

Devlet ormanlarında saha izni, projelendirme ve saha teslimi ile ilgili hükümler MADDE 12’de, Hazine arazilerinde projelendirme ve saha teslimi ile ilgili hükümler MADDE 13’de, Sahipli arazilerde projelendirme ilgili hükümler ise MADDE 14’de yer almaktadır. MADDE 15’de ise, uygulama projelerinin kimler tarafından düzenleneceği ve saha izinleri iptalleriyle ilgili hükümler yer almaktadır. MADDE 16’da tahsis edilecek özel ağaçlandırma sahası büyüklüklerinin devlet ormanlarında, hazine arazilerinde ve sahipli arazilerdeki miktarlarıyla ilgili hükümler, MADDE 17’de özel ağaçlandırmaların kurulması sırasında uyulması gereken esaslar belirtilmiştir.

MADDE 24- Hibe ve kredilendirme esaslarına ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Bu maddeye göre, “Özel ağaçlandırma, özel imar-ihya ve özel orman fidanlıkları için talep halinde, 11/1/2017 tarihli ve 29945 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik esaslarına göre hibe ve kredi verilebilir” ifadesine yer verilmiştir.

Başvuru işlemleri, uygulama projelerinin kimler tarafından hazırlanacağı, proje hazırlık süresinin ne kadar olacağı ve proje kabulü sonrası uygulama süreçleriyle ilgili bilgiler yönetmeliğin diğer maddelerinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Dünya ve Türkiye ölçeğinde yapılan değerlendirmeler, rekabet açısından endüstriyel orman plantasyonlarının geliştirilmesi ve alansal olarak artırılması konusunda istenilen seviyeye ulaşamadığımızı göstermektedir. Sürdürülebilir bir şekilde endüstriyel odun hammaddesi ihtiyacını karşılayabilmek için, hızlı büyüyen türlerle yapılan endüstriyel plantasyonlara gelecekte daha fazla ihtiyaç duyulacağı açıktır.

Endüstriyel odun hammaddesine yönelik talep artışı eğiliminin devam etmesiyle birlikte, orta ve uzun vadede Orman Genel Müdürlüğü'nün bu ihtiyacı karşılamada yetersiz kalacağı öngörülmektedir. Bu durum, özel sektör kuruluşlarının bugünden itibaren endüstriyel ağaçlandırma yatırımlarına yönelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, hem ithalata dayalı hammadde tedarikinde yaşanan gelişmeler hem de gelecekte devam etmesi beklenen talep artışı göz önüne alındığında, hammaddenin iç piyasadan sürdürülebilir bir şekilde sağlanabilmesinin yolunun özel endüstriyel plantasyonlardan geçtiği gerçeği açıkça görülmektedir. Bu, gerçekçi bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

1.3.4. Atık Kağıt Yönetimi

Kağıt sanayinin üretiminde temel girdi ve hammadde olarak kullanılan ikinci ürün, atık kağıtlardır. Dünya kağıt hammaddesi olarak atık kağıtlar %70-75 oranında, selüloz ise %25-30 oranında kullanılmaktadır. Bu itibarla etkin bir atık kağıt yönetimi, kağıt endüstrisi için kritik bir duruma gelmiştir. Tüm kağıt üreticisi ülkeler atık kağıt toplama ve kullanım oranlarını artırmayı ve aynı zamanda toplanan kağıtların kalitesini de yükseltmeyi hedeflemektedirler. Türkiye, selüloz ihtiyacını tamamen yurt dışından karşılayan bir ülke olduğu için, atık kağıt yönetimi çok daha büyük bir önem taşımaktadır.

1.3.4.1. Atık Kağıt Yönetiminin Önemi

Kâğıt endüstrisi, geri dönüşümün yüksek olduğu endüstrilerden biridir. Geri dönüşüm kapsamında, daha önce kâğıt haline gelmiş olan lifler, tekrar serbest hale getirilmekte ve bir başka kâğıt ürününün ham maddesini oluşturmaktadır. Dünyada kâğıt yapımında kullanılmış liflerin yarısının geri dönüştürüldüğü ve tekrar kullanıldığı tahmin edilmektedir.

Liflerin geri dönüşümü ve bu dönüşümün etkin yapılması, birincil hammadde ihtiyacını azaltırken, döngünün kullanım yerlerine yakın yapılması halinde, nakliye masrafları da düşmektedir. Bu nedenle, kullanılmış kâğıdın geri toplanmasının büyük kentlerde yoğunlaştığı görülmektedir.

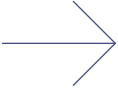
Atık kâğıt yönetiminde, yerel yönetimler, özel firmalar ve atık kâğıt geri dönüşüm firmaları gibi farklı paydaşlar yer almaktadır. Günümüzde en gelişmiş ve etkin model, yerel yönetimlerin düzenleyici ve toplayıcı rol üstlenmesi, özel sektör firmalarının toplama faaliyetlerini gerçekleştirmesi ve geri dönüşümün özel sektör firmaları tarafından kamu teşvikleriyle yürütülmesidir.

Geri dönüşümlü lifler, toplanma kaynağına göre sınıflandırılmaktadır. En değerli geri dönüşümlü lif kaynağı, baskı yapılmamış kırpıntılardır. Bunu ofis kâğıtları, gazete kâğıtları, oluklu mukavvalar izlemektedir. Bir sınıflandırma yapılmaksızın toplanmış kâğıtlar sınırlı çeşitlilikte kâğıt üretimine uygun olduklarından, geri dönüşüm açısından en alt değerde hammadde kaynağı olarak kabul edilmektedir.

Geri dönüşümde kullanılan kâğıdın işlenmesi sırasında %10-15 oranında kayıp meydana geldiği dikkate alındığında, geri kazanma düzeyinin ve etkinliğinin artırılması da gerekmektedir.

Atık kağıt endüstrisi, orman kaynaklarına bağımlı olmayan hammadde kaynağına sahiptir. Bu bakımdan sınırlı orman kaynakları, kağıt ve orman ürünleri endüstrisi için daha rasyonel kullanılmaktadır. Atık kağıt esaslı kağıt hamurunun ayrı bir piyasası vardır. Bu nedenle odun hamuru piyasasında oluşabilecek dalgalanmalara göre geri kazanılmış lifler, alternatif ve güvenli bir kaynak sağlamaktadır. Atık kağıtların geri dönüşüm işlemleri, odun hamuru üretimine göre kolay, daha az kimyasal madde ve enerji tüketilerek gerçekleştirildiğinden, ikinci kağıt hamurunun fiyatı aynı özellikteki odun hamuruna göre genellikle daha ucuzdur.

Atık kâğıt geri dönüşüm tesislerinin kurulması ve işletilmesi, daha düşük maliyetlerle gerçekleştirilebilmektedir. Bu tesisler, daha az enerji kullanımı ve işletim masraflarıyla çalıştırılmakta, çevreye daha az zarar vererek üretim yapılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, atık kâğıtların geri

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

dönüştürülmesi sayesinde belediyelerin katı atık problemleri önemli ölçüde azaltılmakta ve milli ekonomiye kayda değer bir katma değer sağlanmaktadır. Böylece, çok yüksek yatırım ve işletme maliyeti gerektiren, odundan kağıt hamuru üreten tesislere alternatif olarak, bazı kağıt-karton ürünleri geri kazanılmış selüloz liflerinden ekonomik olarak imal edilebilmektedir. Atık kağıtlar uluslararası ticaretin de konusu durumuna gelmiştir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri, sahip olduğu yüksek atık kâğıt toplama oranı sayesinde, ihtiyaç duyan bazı Orta Doğu ve Asya ülkelerine önemli miktarlarda atık kâğıt ihraç etmektedir.

1.3.4.2. Türkiye’de Atık Kağıt Kullanımı ve Yönetimi

Türkiye’de atık kağıt yönetimi ve kullanımı birkaç başlık altında incelenmektedir. İlk olarak, sayısal veriler ve gelişmeler ışığında mevcut durum analiz edilmektedir. İkinci aşamada ise toplama, ayrıştırma ve geri kazanım süreçleri detaylı olarak değerlendirilmektedir.

1.3.4.2.1. Türkiye’de Atık Kağıt Kullanımı

Türkiye’de kağıt üretimi için kullanılan atık kağıt toplamı, 2023 yılında 3,79 milyon tona ulaşmıştır. Kağıt üretiminin %72,4’ü kadar atık kağıt kullanılmıştır. Atık kağıt kullanımı yıllar itibariyle de önemli bir artış göstermektedir.

Tablo 68: Türkiye’de Kağıt-Karton Harman Bileşimi (Ton)

Yıllar	Atık Kağıt	Toplam Üretim	Atık Kağıt Payı (%)
2014	2.348.727	3.250.777	72,2
2015	2.791.426	3.745.306	74,5
2016	2.900.927	4.024.013	72,1
2017	3.164.776	4.356.823	72,7
2018	-	-	-
2019	3.387.384	4.611.625	73,4
2020	-	-	-
2021	3.815.092	5.130.096	74,4
2022	-	-	-
2023	3.791.911	5.237.480	72,4

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

Kâğıt üretiminde kullanılan atık kâğıtların büyük bir kısmı yurt içinde toplanmaktadır. Ancak, bu miktar yeterli olmadığı için atık kâğıt ithalatı yapılmaktadır. Yurt içinde toplanan atık kâğıt miktarı yıllar içinde artış göstermiş ve 2021 yılında 3,74 milyon tona ulaşmıştır.

Aynı dönemde, ithal edilen atık kâğıt miktarı da artarak 2022 yılında 1,35 milyon tona çıkmıştır. Ancak, 2023 yılında üretimde yaşanan gerileme nedeniyle hem ithal hem de yerli atık kâğıt tüketimi azalmıştır.

Tablo 69: İthal ve Yerli Atık Kağıt Tüketimi (Ton)

Yıllar	İthal	Yerli	Toplam
2015	301.404	2.490.022	2.791.426
2016	450.913	2.450.014	2.900.927
2017	753.440	2.411.336	3.164.776
2018	725.361	3.171.784	3.897.145
2019	1.235.819	3.116.287	4.352.106
2020	1.532.955	3.136.371	4.669.326
2021	1.191.274	3.740.000	4.931.275
2022	1.345.044	3.705.598	5.050.642
2023	1.162.766	3.510.344	4.673.110

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

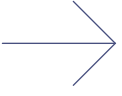
Türkiye’de toplanan atık kağıtların büyüklüğü kadar kalitesi de önem taşımaktadır. Türkiye’de toplanan atık kağıtları kalitesi genellikle düşük olmaktadır. Bunun ana nedeni, atıkların karışık olarak atılmasıdır. Atık kağıtların evsel, plastik, metal ve kimyasal atıklar ile karışmaması gereklidir. Aksi takdirde atık kağıtlar

organik çürüme yaşamakta ve kalitesi azalmaktadır. Türkiye’de atık kağıt kalitesinin düşük olması, atıklardan elde edilen kağıt hamuru ve kağıt-kartonların kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Aşağıda kağıt-karton harman birleşiminde kullanılan atık kağıtların kaynakları sunulmaktadır.

Tablo 70: Türkiye’de Kağıt-Karton Harman Bileşiminde Atık Kağıt Kullanımının Kaynakları (Ton)

Yıllar	Oluklu Mukavva Kraft Torba	Okunmuş ve İade Gazete	Birinci Hamur	Karışık	Toplam
2019	1.997.214	31.475	254.328	1.104.367	3.387.384
2020	-	-	-	-	-
2021	2.161.456	54.235	223.822	1.375.579	3.815.092
2022	-	-	-	-	-
2023	2.251.356	15.036	358.944	1.166.575	3.791.911

Kaynak: Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı, Yıllık Raporlar.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Avrupa Birliği'nde, düzenlemeler kapsamında atık kâğıtların toplanması uzun vadeli ihaleler yoluyla özel sektör firmalarına devredilmektedir. Bu ihalelere özel toplama firmaları ile geri dönüşüm firmaları katılmaktadır. Kaynağında ayrıştırma yapılması sayesinde atık kâğıtların kalitesi artırılmaktadır.

Türkiye'de atık kâğıtların toplanmasında yerel yönetimler önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, tüm atıklar genellikle karışık olarak toplanmakta ve ayrıştırma işlemi yerel yönetimlere ait toplama ve ayrıştırma tesislerinde yapılmaktadır. Alternatif bir yöntem olarak, yerel yönetimler atıkları ayrıştırmak üzere anlaşmalı veya lisanslı şirketlere satmaktadır. Bu şirketler, atık kâğıtları ayrıştırarak kâğıt üreticilerine satmaktadır. Lisanslar ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından verilmektedir.

1.3.4.2.2. Türkiye'de Atık Kağıt Hedefleri ve Yönetimi

Atık kağıt düzenlemeleri ve yönetimi, önemli girdi olan atık kâğıtların toplanması ve değerlendirilmesi ile rekabet gücünde çok önemli bir belirleyicidir. Bu

konuda özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin uyguladığı düzenlemeler ve yönetim sistemi Avrupalı üreticilerin rekabet gücünü artırarak, yüksek atık kağıt geri dönüşüm oranlarına ulaşılmasını sağlamaktadır. Avrupa Birliğinde yüksek atık kağıt geri dönüşümüne olanak sağlayan Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Yönetmeliği (94/62/EEC), Türkiye'de de 2007 yılında yürürlüğe girmiştir.

Türkiye'de yürürlüğe giren yönetmelikle, kâğıt ambalaj atıklarının geri dönüşüm oranı hedefleri belirlenmiş olup, 2023 yılı için %60 oranında geri dönüşüm hedeflenmiştir. Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, evlerdeki atıklar ile endüstriyel kâğıt bazı atıkların geri dönüşüm süreçlerini düzenlemektedir.

Atık kâğıtların geri dönüşüm hedeflerindeki gerçekleştirmelere bakıldığında, hedeflerin gerisinde kaldığı görülmektedir. Geri dönüşüm oranı son yıllarda dalgalanma göstermektedir. Bazı yıllarda gerilemeler de yaşanmaktadır. 2023 yılında kâğıt ve karton ürünlerinde geri dönüşüm oranı %50,8'dir. Tüketilen toplam 6,92 milyon ton kâğıda karşılık 3,51 milyon ton atık kâğıt elde edilmiştir.

Tablo 71: Türkiye'de Kağıt Atıklarının Geri Dönüşüm Oranı Hedefleri ve Gerçekleşmeler

Yıllar	Hedeflenen Oran (%)	Gerçekleşme Oranı (%)
2009	36	26,0
2010	37	28,1
2011	38	30,4
2012	40	39,5
2013	42	44,9
2014	44	37,3
2015	48	42,5
2016	52	40,8
2017	54	38,1
2018	56	52,3
2019	58	49,6
2020	60	46,8
2021	60	54,5
2022	60	51,1
2023	60	50,8

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Türkiye'deki düzenlemelere rağmen, uygulamadaki eksiklikler ve sıkıntılar nedeniyle henüz yeterli ölçüde etkin çalışan bir atık kağıt toplama ve ayrıştırma sistemi kurulamamıştır. Bu nedenle kağıt sanayi için yeterli hurda kağıt, yurtiçinden temin edilememekte ve yurtdışından hurda kağıt ithalatı yapılmaktadır.

Yurtiçinde tüketilen 6,92 milyon tonu aşkın kağıdın 500 bin tonunun arşivlendiği varsayımı ile çıkan 6,42 milyon ton kağıdın önemli bir bölümünün geri dönüştürülmesi gerekmektedir.

Bir diğer önemli konu, Türkiye'de toplanan kâğıtların kalitesinin düşük olmasıdır. Türkiye'de kâğıt üretiminde büyük ölçüde geri dönüşümlü lif kullanılmaktadır, ancak bu geri dönüşümlü liflerin içinde düşük kaliteli ürünlerin payı oldukça yüksektir. Yüksek katma değerli ürünler üretebilmek için kullanılan girdilerin niteliği de yüksek olmalı, bu nedenle kâğıt atıklarının kaynağında ayrı toplanması sağlanmalıdır.

1.3.4.2.3. Türkiye'de Atık Kağıt Geri Dönüşüm Sanayi

Atık kâğıtların toplanıp ayrıştırılmasının ardından geri dönüştürülmesi sürecinde faaliyet gösteren önemli bir sanayi bulunmaktadır. Bu sanayi, geri dönüşüm firmalarından oluşmaktadır.

Türkiye'de atık kağıt geri dönüşüm firmalarına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından izin ve belge verilmektedir. Ayrıca atık kağıt geri dönüşüm firmalarının yatırımları Türkiye'nin neresinde olursa beşinci teşvik bölgesi desteklerinden yararlanmaktadır.

Türkiye'de atık kağıt geri dönüşüm sanayinde, son yıllarda teşviklerin de etkisi ile birlikte önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Buna bağlı olarak, 2023 yılında geri dönüşüm kapasitesi 5,4 milyon tona ulaşmıştır. 2023 yılında 5,15 milyon ton kağıdın geri dönüşümü gerçekleştirilmiştir.

Devam eden yatırımlar ile 2026 yılında kapasite 8,74 milyon tona yükselecektir.

Tablo 72: Türkiye'de Kağıt Geri Dönüşüm Kapasitesi ve Geri Dönüştürülen (İthal+Yerli) Atık Kağıt Miktarı

Yıllar	Kağıt Geri Dönüşüm Kapasitesi (Ton)	Geri Dönüştürülen Kağıt (Ton)
2020	4.770.000	4.609.326
2021	5.120.000	4.931.275
2022	5.215.000	4.958.142
2023 GT	5.400.000	5.150.000

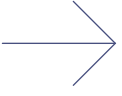
Kaynak: AGED (Atık Kağıt Geri Dönüşümcüleri Derneği).

1.3.4.3. Ara Girdilerin Üretimi

Yukarıda kağıt karton üretimi için gerekli olan selüloz ve atık kağıtlara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Kağıt ve karton ürünleri üreticileri için ise ara girdiler olarak nitelendirilen, kaliteli kağıt ve kartonların varlığı önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, en çok kullanılan ve kaliteli bir kâğıt türü olarak bilinen bristol kâğıt, Türkiye'de

üretilmemektedir. Bristol kâğıt, %100 selülozdan üretilmekte olup, Türkiye'de selüloz üretimi olmadığı için bristol kâğıt üretimine yönelik bir yatırım da yapılmamıştır. Bu nedenle, Türkiye bristol kâğıtta tamamen yurt dışına bağımlıdır. Ancak, 2023 yılında faaliyete geçen yeni bir yatırım kapsamında, cips ithal edilerek bristol kâğıt üretimi yapılması planlanmaktadır.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Ara girdilerde yurtdışına bağımlılık, ithalatı zorunlu kılmaktadır. İthalatta da giderek bürokratik işlemler artmaktadır. Örneğin gıdaya değen ambalajlarda kullanılacak olan kartonların ithalatında Tarım Bakanlığı her ithalat işleminde “uygunluk” belgesi istemektedir. Bu belgenin fatura ile alınması talep edilmektedir. Gümrükler bu konuda yetkili durumdadır. Bu konuda bir diğer uygulama ihracatta yaşanmaktadır. Yurtdışından ithal edilen kartonlar ile üretilen gıdaya temas edecek olan karton kutular için alıcılar tarafından ihracatçılardan “uygunluk” belgesi istenmektedir.

1.3.5. Yatırımlar ve Yatırım Teşvikleri

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, hızlı artan iç talebin karşılanması ve ihracat için üretim kapasitesinin artışına yönelik yeni yatırımlar ihtiyacı içinde bulunmaktadır. Ancak önümüzdeki dönemde yeni

yatırımların, selüloz ve kağıt hamuru gibi hammadde ve girdilere, bristol kağıdı gibi yüksek kaliteli kağıt ve karton ürünlerine ve de yüksek katma değerli ürünlere odaklanması gerekmektedir. Özellikle hammadde ve girdi yatırımları, büyük ölçekli ve yüksek yatırım harcaması gerektiren yatırımlar özelliğine sahip bulunmaktadır. Türkiye’de kağıt sektöründe üretim, tamamen özel sektör tarafından yapılmaktadır. Ayrıca kağıt sektöründe önemli yabancı sermayeli oyuncuların da yatırımları ve üretimleri bulunmaktadır.

Türkiye, önümüzdeki dönemdeki kağıt sektörü yatırımlarını stratejik yatırımlar olarak değerlendirip, öncelik sıralaması yapmalı ve mevcut özel teşvik programlarından faydalanarak yeni yatırımları teşvik etmelidir.

Tablo 73: Kağıt Sanayinde Kullanılan Makine ve Cihazlar

GTİP	Makine ve Cihazlar
8439	Lifli selülozik maddelerden kağıt hamuru imaline, kağıt veya karton imaline ya da finisajına mahsus makine ve cihazlar
843910	Lifli selülozik maddelerden kağıt hamuru imaline mahsus makine ve cihazlar
843920	Kağıt veya karton imaline mahsus makina ve cihazlar
843930	Kağıt veya kartonların finisajına mahsus makina ve cihazlar
843991	Lifli selülozik maddelerden kağıt hamuru imali için makina ve cihazlara ait aksam ve parçalar
843999	Kağıt veya karton imaline veya finisajına mahsus makina ve cihazlara ait aksam ve parçalar
8441	Kağıt hamuru, kağıt veya kartonun işlenmesine mahsus diğer makina ve cihazlar (her cins kesme makina ve cihazları dahil)
844110	Kağıt ve karton kesme makineleri
844120	Kağıt veya kartondan torba kese kağıdı veya zarf yapmaya mahsus makinalar
844130	Kağıt veya kartondan kutu, tüp, varil ve benzeri mahfazaları yapmaya mahsus makinalar (kalıplama suretiyle yapılanlar ha
844140	Kağıt hamuru, kağıt veya kartondan kalıplama suretiyle eşya imaline mahsus makina ve cihazlar
844180	Kağıt hamuru, kağıt veya kartonun işlenmesine mahsus diğer makina ve cihazlar
844190	Kağıt hamuru, kağıt veya kartonun işlenmesine mahsus diğer makina ve cihazlar için aksam ve parçalar

Tüm sektörler gibi kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde yatırımlar için önemli bir veri kaynağı olan T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Yatırım Teşvikleri İstatistikleri Uygulaması kaldırılmıştır. Bu nedenle kağıt ve kağıt ürünleri sanayi için alınan yatırım teşvikleri verisi bulunmamaktadır.

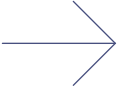
Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde yatırımlar için iyi bir gösterge makine ve cihazlar ithalatıdır. Sanayi makine ve teçhizatlarının büyük bölümünü ithalat yolu ile karşılamaktadır. Bu çerçevede aşağıda sanayinin kullandığı iki ana grup makine ve cihazlar ithalatları verileri 2000-2023 dönemi için verilmektedir.

İlk grubu kağıt ve karton üretimi ile finisajına mahsus makine ve cihazlar oluşturmaktadır. Bu grup makine ve cihazların ithalatı, yıllar itibariyle dalgalanmalar içinde artış göstermektedir. 2007 yılı hariç, 2000-2010 arasında daha küçük ölçekli ithalatlar yapılmıştır. 2011-2014 arasında yüksek bir ithalat dönemi yaşanmıştır. 2016-2018 dönemi ve salgın yaşanan 2020 yılında ithalat azalmıştır. 2021-2023 dönemi ise en yüksek ithalatların yapıldığı yıllar olmuştur.

Tablo 74: Kağıt ve Karton Üretimi ile Finisajına Mahsus Makine ve Cihazlar İthalatı

Yıl	Ton	Milyon Dolar
2000	2.862	33,4
2001	1.362	20,5
2002	1.901	11,4
2003	2.444	38,8
2004	2.647	28,8
2005	2.809	38,0
2006	7.723	86,0
2007	11.855	143,9
2008	5.684	81,2
2009	1.811	45,3
2010	7.167	62,6
2011	8.831	120,9
2012	6.871	132,4
2013	7.408	119,4
2014	19.792	249,9
2015	6.430	120,9
2016	3.405	48,5
2017	2.216	41,3
2018	3.793	60,8
2019	15.739	242,8
2020	3.933	59,0
2021	20.491	206,4
2022	36.341	250,6
2023	35.499	484,1

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

İkinci grubu kağıt ve karton ürünleri imalatına mahsus makine ve cihazlar oluşturmaktadır. Bu grup makine ve cihazların ithalatı da yıllar itibarıyla dalgalanmalar içinde artış göstermektedir. 2005, 2007 ve 2008 yılları hariç, 2000-2010 arasında daha küçük ölçekli ithalatlar yapılmıştır. 2007-2008 hareketli bir dönem olmuştur.

2011-2020 arasında ithalat yıllık 100-200 milyon dolar arasına yükselmiştir. Salgın yaşanan 2020 yılında kağıt

ürünlerine artan talep nedeniyle ithalat artmış ve 169,2 milyon dolar olmuştur.

2021-2023 dönemi ise en yüksek ithalatların yapıldığı yıllar olmuştur. Kağıt ürünlerine olan talep artışına bağlı bir yatırım eğilimi oluşmuştur.

Tablo 75: Kağıt ve Karton Ürünleri İmalatına Mahsus Makine ve Cihazlar

Yıl	Ton	Milyon Dolar
2000	2.353	44,1
2001	1.643	36,8
2002	3.062	46,7
2003	3.961	56,7
2004	4.568	63,8
2005	6.871	130,5
2006	6.481	99,9
2007	7.870	133,4
2008	7.991	182,6
2009	3.491	85,8
2010	5.004	86,3
2011	7.094	125,7
2012	5.474	96,6
2013	7.682	136,0
2014	9.067	174,3
2015	8.559	158,9
2016	7.106	146,2
2017	5.447	98,9
2018	7.698	133,5
2019	5.987	110,6
2020	10.226	169,2
2021	11.096	193,5
2022	12.318	190,8
2023	12.237	171,7

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

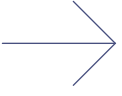
Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi mevcut yatırım teşvik sistemi içinde sadece bölgesel teşviklerden yararlanmaktadır. Bölgesel teşvikler kapsamında, kağıt ve kağıt ürünleri sanayi 1. bölgedeki yeni yatırımlarında, desteklerden yararlanamamaktadır. Kağıt ve kağıt

ürünleri sanayi 2., 3., 4. ve 5. bölgelerde asgari 10 milyon TL tutarındaki yatırımları için destekler almaktadır. 6. bölgede ise asgari yatırım tutarı şartı 1,5 milyon TL'dir. Bu bölgelerde alınacak destek unsurları aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 76: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinin Bölgesel Teşviklerde Yararlanacağı Unsurlar

Bölgesel Yatırımlara Sağlanan Destek Unsurları		Bölgeler					
		1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge	6.Bölge
Destek Unsurları		1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge	6.Bölge
KDV İstisnası		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Vergi İndirimi	Vergi İndirim Oranı	%50	%55	%60	%70	%80	%90
	Yatırıma Katkı Oranı	%15	%20	%25	%30	%40	%50
	Yatırım dönemi vergi indirimi	Yok	%10	%20	%30	%50	%80
	İşletme dönemi vergi indirimi	%100	%90	%80	%70	%50	%20
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Uygulama Süresi	2 Yıl	3 Yıl	5 Yıl	6 Yıl	7 Yıl	10 Yıl
	Destek Tutarının Azami Miktarı (Destek Tutarının Sabit Yatırım Tutarına Oranı)	%10	%15	%20	%25	%35	%50
Yatırım Yeri Tahsisi		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Faiz Desteği	İç Kredi	Yok	Yok	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi	Yok	Yok	2 Puan	2 Puan	2 Puan	2 Puan
	Azami Destek Tutarı (Milyon TL)	Yok	Yok	1 Milyon	1,2 Milyon	1,4 Milyon	1,8 Milyon
Sigorta Primi Desteği		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 Yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	VAR
İnşaat-Yapı Harçları Muafiyeti		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Emlak Vergisi Muafiyeti		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Damga Vergisi Muafiyeti		Var	Var	Var	Var	Var	Var

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, öncelikli yatırım konularına verilen teşviklerden de yararlanamamaktadır. Öncelikli yatırım konuları listesi içinde bulunmamaktadır.

1.3.6. Üretim Teknolojisi ve Teknoloji Faaliyetleri

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin rekabet gücünün arttırılmasında üretim teknolojisine sahip olunması, teknoloji faaliyetleri yürütülmesi ve mühendislik başta olmak üzere nitelikli insan kaynaklarına sahip olunması gerekmektedir. Bu çerçevede Türk kağıt sanayinde üretim teknolojisine artan oranda sahip olunması, teknoloji ve ürün geliştirme faaliyetlerinin arttırılması ve ihtiyaç duyulan nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi gerekmektedir.

Kâğıt, selülozdan veya selülozik liflerden üretilmektedir. Ancak kâğıt üretiminin selülozun üretildiği yerde yapılması şart değildir. Bu durumda, üretilen selüloz, kağıt fabrikasına ulaşmadan önce %95 su içeriğinden dolayı taşımacılık maliyetini azaltmak amacıyla kurutulmakta ve ardından tekrar hamurlaştırılmaktadır.

Bununla birlikte, selülozun elde edildiği şekliyle kâğıt üretimine yönlendirilemediği, bir başka deyişle, selüloz ve kâğıt üretimlerinin bütünleşmiş (entegre) bir hale getirilemediği durumlarda da selüloz kurutulmakta ve sonraki işlemler için kâğıt fabrikasında tekrar hamur haline getirilmektedir. Bu aşamada, hamur uygun olmayan liflerden arındırıldıktan sonra amaca göre değişen katkı maddeleri ilave edilerek kâğıt makinesinde şekillendirilmektedir.

Genellikle yapraklı ve ibrelili orman ağaçlarının, selüloz (lifler) morfolojilerinin farklı olması nedeniyle, iki farklı tipte lif elde edilmektedir. İbrelili ağaçlardan elde edilen lifler uzun lif, yapraklı ağaçlardan elde edilen lifler ise kısa lif olarak tanımlanmakta, sektörde uzun ve kısa elyaf olarak da bilinmektedir. Kâğıt teknik olarak, kısa veya uzun tek bir lif türünden elde edilebiliyorken, ürüne daha olumlu özellikler katmak için, farklı lif türleri harmanlanmaktadır. Harman içerisindeki kısa lifler kâğıda yüzey düzgünlüğü, uzun lifler ise direnç kazandırmak için kullanılmaktadır. Bu aşamada başkaca katkı maddeleri de harmana ilave edilebilmektedir.

Kâğıt için gerekli hamurun elde ediliş tekniğini dikkate alarak; kimyasal, yarı kimyasal ve mekanik hamur olarak sınıflandırmak mümkündür. Günümüz teknolojisi ve gereksinimleri, kullanılmış kâğıdı da tekrar kullanmaya olanak vermekte ve hatta zorunlu kılmaktadır. Bu da geri kazanılmış kâğıt hamurunu ortaya çıkarmaktadır.

Selülozun (kâğıt hamurunun) kaynağı dikkate alındığında; kimyasal hamurun %74 düzeyindeki bir oran ile en büyük paya sahip olduğu, onu %14 ile mekanik kâğıt hamurunun izlediği görülmektedir. Mekanik hamurun ardından, diğer kaynaklardan elde edilen hamur da %7 oranla önemli bir lif kaynağıdır. Yarı kimyasal hamur ise %5 pay ile yer almaktadır.

Farklı işlevlere (filtre kâğıdı, yazı tabı kâğıdı, çok katlı kâğıtlar, sıhhi kâğıtlar vb.) sahip kâğıtları elde etmek için, farklı özelliklerde kâğıt makineleri kullanmak gereklidir. Bu durum kâğıt üretiminin kurutma aşamaları için de geçerlidir. Bu nedenle, kâğıdın türü ve işlevine göre üretim aşamaları içerisinde yüzey düzgünlüğünü arttırmak amacıyla bir kalenderleme işleminin yapılması gereklidir.

Kâğıt üretim sürecinin bir diğer işlemi ise yüzey kaplamadır (kuşedir). Kuşe işlemi, kâğıt makinesinde yapılabildiği gibi, ayrı bir zaman ve yerde de yapılabilmektedir.

Üretilen kağıt, son kullanıcıya ulaşmadan önce, dönüştürme ve konfeksiyon olarak adlandırılan (oluklandırma, baskı, ebatlama, ciltleme, laminasyon, kaplama vb.) işlemlere tabi tutulmakta ve üretim süreci tamamlanmaktadır.

Tüm bu üretim süreçlerinde makine ve kimya mühendisliği başta olmak üzere doğrudan ve dolaylı birçok alandan katılım ile üretim ve ürün teknolojileri sürekli olarak yenilenmektedir.

Günümüzde kağıt teknolojisi iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik eğilimine hassasiyet göstererek teknoloji faaliyetlerini yönlendirmektedir. Doğal liflere dönüş, daha az su ve enerji tüketimi, daha az karbon salınımı, geri dönüştürülmesi daha kolay ürünler, daha hafif ve sağlam ürünler, işlevsel ürünler gibi önceliklere ağırlık verilmektedir.

ABD, Çin, İtalya, Almanya, Japonya, Güney Kore ve Tayvan kağıt sanayinde üretim teknolojisini sürükleyen ve kağıt makinelerinde gelişimi sağlayan ülkelerdir.

Türkiye’de üretim teknolojisi büyük ölçüde yurtdışına bağımlıdır. Kağıt makinelerinin önemli bir bölümü ithal edilmektedir. Bu nedenle üretim teknolojilerinde takip

eden ve uygulayan konumunda bulunmaktadır. Türkiye’de kağıt sanayi üretim teknolojisinin dışa bağımlı olması nedeniyle üretim teknolojisine yönelik AR-GE çalışmaları da sınırlı ölçüde yapılabilmektedir. Bu konuda araştırma altyapısı, araştırma mühendisleri ve üniversite-sanayi iş birliği de sınırlı kalmaktadır. Sektörde daha çok ürün geliştirmeye yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. Firmaların bu konuda ayırdıkları bütçeler de henüz sınırlı kalmaktadır.

Ürün kalitesinde ise Türkiye rakipleri ile göreceli daha yüksek rekabet gücüne sahip bulunmaktadır. Burada modern üretim teknolojilerinin kullanılması rol oynamaktadır.

İnsan kaynaklarına ilişkin olarak ise kağıt ve ambalaj alanında, fakülte seviyesinde dört yıllık yüksek eğitim bulunmamaktadır. Yine araştırma ve ürün geliştirme alanında uzman araştırmacı eğitimi de bulunmamaktadır. Endüstriyel tasarımcılar için de bu alanda ihtisaslaşma sınırlıdır. Benzer şekilde çok yaygın olarak kullanılan ürün standartlarının testlerini yapacak ve ölçecek uzman sayısı çok sınırlıdır. Taşımacılık (konteyner vb.) standartları için de aynıısı geçerlidir.

1.3.7. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Uyumu

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi karbon salınımı, enerji tüketimi, su kullanımı ve atıkları dikkate alındığında sürdürülebilirlik uyumu ile ilgili en çok düzenlemeye uğrayan sanayilerden biri konumundadır. Türk kağıt ve kağıt ürünleri sanayi için öncelikli düzenlemeler, kağıt ambalaj atıkları, AB sınırda karbon vergisi mekanizması ve AB ormansızlaştırma önlemleri olarak belirlenmiştir. Ayrıca ihracat yapılan pazarlarda alıcıların/müşterilerin ihtiyari olarak talep ettikleri birçok standart bulunmaktadır. Türk kağıt ve kağıt ürünleri sanayisinde büyük ve orta ölçekli firmalar düzenlemelere hızla uyum sağlarken, küçük ölçekli firmalar için bu süreç daha maliyetli olmaktadır.

1.4. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayi sektörüyle ilgili olarak, üretim ve üretici ülkeler, tüketim ve pazarlar, sektördeki genel eğilimler, dünya kağıt ticareti ile ihracatçı ve ithalatçı ülkeler ve Türkiye’nin konumu gibi başlıklara yer verilmektedir.

1.4.1. Dünya Kağıt Üretimi, Tüketimi ve Ülkeler

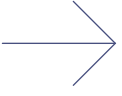
Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimi, iki başlık altında incelenmekte ve değerlendirilmektedir. İlk olarak kağıt üretiminde kullanılan temel hammaddeler olan kağıt hamuru ile atık kağıtlar yer almaktadır. İkinci olarak ise kağıt ve karton ürünleri üretimi incelenmektedir.

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayi istatistiklerini Dünya Gıda Örgütü (FAO) toplamakta ve yayınlamaktadır. Bu çerçevede, kağıt ve kağıt ürünleri sanayi istatistikleri için FAO verileri kullanılmaktadır. Ancak 2020 yılında yaşanan pandemi salgını, istatistik sağlanan ülke sayısını azaltmıştır. FAO, kağıt ve kağıt ürünleri sanayi için dünya üretim kapasitesi ve üretiminin %83’ünü temsil eden 32 ülkenin toplulaştırılmış verilerini açıklamaktadır. Bu 32 ülke şunlardır; Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Kanada, Şili, Çin, Kolombiya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Macaristan, İtalya, Japonya, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Pakistan, Peru, Portekiz, Güney Kore, Slovenya, İspanya, İsveç, Tayland, Birleşik Krallık, ABD ve Uruguay’dır. FAO’nun bu çerçevede kağıt ve kağıt ürünleri sanayi için açıkladığı en son istatistikler de 2021 yılına ait bulunmaktadır. Rapor çalışmasında, diğer kurumların kağıt ve kağıt ürünleri istatistiklerinden de yararlanılmıştır.

Kağıt ve kağıt ürünleri üretimi ve tüketimi 2015 yılından bu yana ekonomide ve teknolojide yaşanan gelişmelere bağlı olarak dalgalanma göstermektedir. 2018 ve 2019 yıllarında dünya ticaretinde korumacılık öne çıkmış ve ticaret yavaşlamıştır. 2020 yılında, derin bir ekonomik küçülmeye yol açan salgın yaşanmıştır. Salgın, ekonomide ve ticarete yeni eğilimler ortaya çıkarmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi bu yeni eğilimlerden genel olarak olumlu etkilenmiştir. Kağıt talebi ortalamanın üzerinde artmıştır.

2021 yılında, pandemi salgını sonrası hızlı bir geri dönüş ve toparlanma yaşanmıştır. Salgının yarattığı yeni eğilimler ile ticaretteki hızlı büyüme, kağıt talebindeki artışı 2021 yılında hızlandırmıştır.

2022 yılı başında Rusya’nın Ukrayna’yı işgali ile başlayan savaş halen sürmektedir. Savaş dünya

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

siyasetinde önemli bir kırılma yaratmış, başta Avrupa ekonomisi olmak üzere ekonomileri de olumsuz etkilemiştir.

2022 yılında enerji fiyatlarında sert artışlar yaşanmış ve sanayide üretim maliyetleri yükselmiştir. Enerji, gıda ve emtia fiyatlarındaki artışlar yüksek enflasyon yaratmıştır. Buna bağlı olarak özellikle gelişmiş ülkelerde, yaşam maliyeti krizi ortaya çıkmıştır. Hane halkı harcamaları azalmış ve zorunlu harcamalara kaymıştır. Mal talebi gerilerken hizmet talebi korunmuştur. Buna bağlı olarak kağıt ürünleri talebi 2022 yılında daralmıştır.

2023 yılında yüksek enflasyon ile mücadele için hemen tüm ülkeler sıkı para politikaları uygulamış, faiz oranları önemli ölçüde artmıştır. Sıkı para politikaları, dünya ekonomisinde yavaşlamaya yol açarken, dünya mal ticareti küçülmüştür. Bu gelişmeler çerçevesinde kağıt ürünleri talebi 2023 yılında belirgin bir küçülme yaşamıştır.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi istatistikleri 2015-2023 döneminde yukarıdaki gelişmeler çerçevesinde şekillenmiştir.

1.4.11. Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretimi ve Atık Kağıt Kullanımı

Kağıt üretiminde iki temel hammadde kullanılmaktadır. Bunlardan ilki, ağaçlardan (ve diğer bitkilerden) elde edilen kağıt hamurudur. İkincisi ise atık kağıtlardır.

Toplam hammadde üretimi ve tüketimi içinde atık kağıtların payı artmaktadır. Öncelikle ağaçlardan kağıt hamuru üretiminin gelişimi aşağıda sunulmaktadır. İlk tabloda dünya verileri hesaplanarak sunulmaktadır. İkinci tabloda ise FAO'nun 32 ülkeye ait verileri sunulmaktadır.

Ağaçlardan kağıt hamuru üretimi 2015-2023 arasında dalgalanma göstermiştir. Bir yandan ekonomik gelişmeler, diğer yandan atık kağıtların daha çok kullanılma hedefleri etkili olmuştur.

2015 yılında toplam 165,1 milyon ton olan kağıt hamuru üretimi 2018 yılında 174,7 milyon tona ulaşmıştır. 2019 yılında gerileyen üretim, salgın yaşanan 2020 yılında 168 milyon ton olmuştur. Pandemi salgını sonrası yaşanan hızlı toparlanma ile 2021 yılında kağıt hamuru üretimi 184,6 milyon tona yükselmiştir.

2022 ve 2023 yıllarında, kağıt ürünlerine olan talebin azalması ile ağaçtan kağıt hamuru üretimi de daralmıştır. Kağıt hamuru üretimi 2022 yılında 180,7 milyon ton ve 2023 yılında 174,9 milyon ton olmuştur.

Kağıt hamuru üretimi, dört ana ürün grubunu kapsamaktadır. Geleneksel olarak tam kimyasal işlemlerden geçirilen kağıt hamurları, en yaygın şekilde üretilen ve kullanılan tür olup, pazar payını da artırmaktadır. 2015 yılında 139,0 milyon ton olan kimyasal kağıt hamuru üretimi, 2023 yılında 146,9 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 77: Dünya Kağıt Hamuru Üretimi (Milyon Ton)

Yıllar	Toplam	Ham	Yarı Kimyasal	Kimyasal	Diğer
2015	165,1	12,4	6,1	139,0	7,6
2016	166,6	12,7	6,3	140,0	7,6
2017	165,1	12,5	6,0	139,0	7,6
2018	174,7	13,2	5,9	147,6	8,0
2019	162,0	13,7	6,1	134,7	7,4
2020	168,0	14,9	6,6	139,7	6,9
2021	184,6	14,6	7,8	155,0	7,1
2022	180,7	14,2	7,5	151,9	7,1
2023	174,9	13,6	7,5	146,9	7,0

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

Tablo 78: Dünya (32 Ülke) Kağıt Hamuru Üretimi (Milyon Ton)

Yıllar	Toplam	Ham	Yarı Kimyasal	Kimyasal	Diğer
2015	137,04	10,30	5,10	115,36	6,28
2016	138,27	10,52	5,25	116,18	6,32
2017	137,04	10,40	5,00	115,36	6,28
2018	145,01	10,95	4,93	122,53	6,60
2019	134,42	11,40	5,10	111,79	6,13
2020	139,45	12,33	5,45	115,92	5,75
2021	153,21	12,15	6,46	128,69	5,91
2022	150,00	11,80	6,25	126,05	5,90
2023	145,15	11,25	6,20	121,90	5,80

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

Kağıt üretiminde kullanılan ikinci önemli hammadde, atık kağıtlardır. Atık kağıtların hammadde olarak kullanımı 2015-2023 yılları arasında dalgalanma göstererek artmıştır. Aşağıdaki tabloda ilk sütunda dünya verileri hesaplanarak sunulmaktadır. İkinci sütunda ise FAO'nun 32 ülkeye ait verileri yer almaktadır.

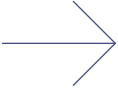
2015 yılında 228,25 milyon ton olan atık kağıt kullanımı, 2017 yılında 234,41 milyon tona yükselmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında atık kağıt kullanımı azalmıştır. 2020 yılında atık kağıt kullanımı 219,4 milyon tona ve 2021 yılında 227,0 milyon tona yükselmiştir. Atık kağıtların kullanımı 2022 ve 2023 yıllarında da artmış ve 2023 yılında 237,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 79: Dünya Atık Kağıt Kullanımı (Milyon Ton)

Yıllar	Atık Kağıt Kullanımı Dünya	Atık Kağıt Kullanımı 32 Ülke
2015	228,25	184,90
2016	229,39	185,65
2017	234,41	189,85
2018	230,25	187,30
2019	213,20	174,03
2020	219,40	177,53
2021	227,00	183,63
2022	234,70	184,50
2023	237,40	186,20

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

İki hammadde içinde, atık kağıtların tüketimdeki payı 2015 yılında yüzde 58 iken 2023 yılında yüzde 58,3'e yükselmiştir.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.4.1.2. Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi

Dünya ağaçtan kağıt hamuru üretim kapasitesi ve üretimi 2015-2023 döneminde genel olarak artış göstermiştir. Bu artışta birçok unsur belirleyicidir. Öncelikle dünya ekonomisi ve ticaretindeki büyümeler etkili olmuştur. 2020 yılında yaşanan salgın bir başka belirleyici unsur olmuştur. Pandemi sonrası ortaya çıkan tedarik güvenliği ile ülkelerde kritik girdiler için yatırım eğilimi ortaya çıkmıştır.

Yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik eğilimi giderek kuvvetlenmektedir. Buna bağlı olarak atık kağıt kullanımı öne çıkmaktadır. Ağaçtan kağıt hamuru kullanımı azalmaktadır. Jeopolitik gelişmelerin ticaret

yollarında yarattığı sıkıntılar ve tedarik zincirlerindeki kırılmalar da etkili olmaktadır. Enerji fiyatlarının 2022 yılındaki artışı ile Avrupa'da bazı üretim hatları tamamen kapatılmıştır. Bu da toplam kapasitede belirleyici olmaktadır.

Tüm bu gelişmeler çerçevesinde dünya ağaçtan kağıt hamuru üretim kapasitesi 2015 yılında 191 milyon ton iken 2019 yılında 198,5 milyona ulaşmıştır. Üretim kapasitesi, salgın yaşanan 2020 yılında 198,9 milyon ton olmuş, izleyen yıllarda kapasite artışı sınırlı ölçüde sürmüştür. Daha sonra gerileyen üretim kapasitesi 2021 yılında 199,8 milyon tona inmiştir. Üretim kapasitesi, 2023 yılında yeni kapasitelerin devreye girmesi ile 202,3 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 80: Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi ve Üretimi (Milyon Ton)

Yıllar	Üretim Kapasitesi	Üretim
2015	191,0	165,1
2016	191,0	166,6
2017	192,9	165,1
2018	195,0	174,7
2019	198,5	162,0
2020	198,9	168,0
2021	199,8	184,6
2022	201,6	180,7
2023	202,3	174,9

Kaynak: 2024 | Fastmarkets | Global Market Pulp Outlook.

Dünya ağaçtan kağıt hamuru üretim kapasitesi için 2026 yılına kadar öngörüler yapılmaktadır. Buna göre 2024 yılında üretim kapasitesinin 1,2 milyon ton artarak 203,5 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. 2024 yılında 2,1 milyon ton yeni kapasite devreye girerken, 0,9 milyon ton kapasite devre dışı kalacaktır. Üretim kapasitesi 2025 yılında 205,1 milyon tona çıkacaktır. 2025 yılında 1,6 milyon ton yeni kapasite devreye girecektir. 2026 yılında üretim kapasitesinin 206 milyon ton olacağı öngörülmektedir. 0,9 milyon ton yeni üretim kapasitesi eklenecektir.

Kağıt hamuru üretim kapasitesinde önümüzdeki iki yıl içinde sınırlı bir artış öngörüsü bulunmaktadır. 2022 yılında kağıt üreticilerinin yükselen kağıt hamuru stokları, 2023 yılı boyunca azaltılmıştır. Kağıt hamuru üretimi de gerilemiş ve kapasite kullanım oranı düşmüştür. Küresel kağıt talebindeki düşüş nedeniyle 2023 yılında azalan stokların 2024 yılının ikinci yarısından itibaren yeniden artış eğilimine girmesi beklenmektedir. Öncelikle mevcut kapasiteler kullanılacaktır.

Kağıt hamuru tüketiminin 2024 yılında 1,8 milyon ton, 2025 yılında 2,4 milyon ton ve 2026 yılında ise 2,6 milyon ton artacağı tahmin edilmektedir. Kağıt hamuru fiyatları da talebi etkilemektedir. Kağıt hamuru fiyatları, enerji ve emtia fiyatlarındaki artışlara bağlı olarak 2022 yılı ikinci yarısından itibaren önemli ölçüde artmış ve 2023 yılında da yüksek kalmıştır. Kağıt hamuru fiyatlarında 2024 yılında kademeli bir gerileme başlamıştır.

2024 yılından itibaren, tüketimdeki toparlanmanın öncelikle Çin ve Asya'dan başlayacağı tahmin edilmektedir. Çin 2023 yılında dünya kağıt hamuru tüketiminin %43'ünü gerçekleştirmiştir. Asya'nın geri kalanının tüketimdeki payı %10'dur. Avrupa ve ABD'de tüketimdeki hissedilir toparlanma için 2025 yılı öngörülmektedir. Avrupa'nın tüketimdeki payı %23, Kuzey Amerika'nın ise %12'dir. Dünya kağıt hamuru tüketiminde Latin Amerika %6 pay alırken, dünyanın geri kalanı da %6 paya sahiptir. Jeopolitik gelişmelerin Kızıldeniz başta olmak üzere ticaret yollarına ve tedarik zincirlerine etkileri de devam edecektir.

Tablo 81: Dünya Ağaçtan Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi Öngörülerini (2024-2026) (Milyon Ton)

Yıllar	Üretim Kapasitesi
2020	198,9
2021	199,8
2022	201,6
2023	202,3
2024	203,5
2025	205,1
2026	206,0

Kaynak: 2024 | Fastmarkets | Global Market Pulp Outlook.

Ağaçtan kağıt hamuru üretim kapasitelerinin ülkelere dağılımı aşağıda sunulmaktadır. En yüksek kapasiteye ABD sahiptir. ABD'nin üretim kapasitesi 2023-2026 arasında değişmeyecektir. İkinci sırada Brezilya yer almaktadır. Brezilya'nın üretim kapasitesi 27,77 milyon tondan 30,07 milyon tona yükselecektir. Üçüncü sırada yer alan Japonya'nın üretim kapasitesi 15,92 milyon tondur ve 2023-2026 arasında değişiklik beklenmemektedir. İsveç'te sınırlı bir kapasite artışı öngörülmektedir. Finlandiya bir diğer önemli kapasiteye sahip ülkedir. Şili 2017 yılından sonra kapasitesini artırmış ve 2023 yılında 6,74 milyon ton kapasiteye ulaşmıştır.

Üretim kapasitesini 2017-2023 döneminde önemli ölçüde artıran ülke Uruguay'dır. Uruguay üretim kapasitesi 2023 yılında 1,15 milyon tondan 4,6 milyon tona yükselmiştir. Avrupa ülkelerinde 2023-2026 arasında önemli bir kapasite değişikliği beklenmemektedir. Çin'in üretim kapasitesi, yıllık kağıt hamuru üretimlerine bağlı olarak tahmin edilmiştir.

Tablo 82: Dünya Kağıt Hamuru Üreticileri Kapasitesi (Bin Ton)

Ülkeler	Üretim Kapasitesi 2017	Üretim Kapasitesi 2023	Üretim Kapasitesi 2026 Tahmin
ABD	53.507	48.660	48.660
Brezilya	23.665	27.770	30.070
Japonya	15.834	15.922	15.922
İsveç	13.120	13.238	13.454
Finlandiya	12.035	12.787	12.787
Rusya	10.600	9.600	9.500
Şili	5.562	6.743	6.743
Avustralya	2.512	3.036	3.036
Uruguay	1.150	4.600	4.600
Portekiz	2.750	2.800	2.800
Almanya	2.996	2.766	2.797
Fransa	2.168	2.255	2.288
İspanya	1.790	2.123	2.213
Avusturya	1.815	1.806	1.806
Yeni Zelanda	1.827	1.761	1.761
Tayland	1.114	948	948
Çin	18.000 T	18.500 T	19.000

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

1.4.1.3. Dünya Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi ve Tüketimi

Dünya kağıt ve karton ürünleri üretimi istikrarlı ve kademeli artışını sürdürmektedir. Bununla birlikte 2018-2023 döneminde yaşanan ekonomik ve jeopolitik gelişmeler ile talepte ve üretimde dalgalanmalar yaşanmış bulunmaktadır. 2018 ve 2019 yıllarında küresel ticarete korumacılık ve yavaşlama, 2020 yılında salgın, 2021 yılında salgın sonrası yaşanan hızlı toparlanma ve ortaya çıkan tedarik eğilimleri, 2022 yılı başında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile başlayan savaş ve jeopolitik kırılmalar, 2023 yılında ise küresel yüksek enflasyona karşı uygulanan sıkı para politikaları ana belirleyiciler olmuştur.

2018 yılında 410 milyon ton olan üretim, 2019 yılında 409,5 milyon tona inmiş, salgın yaşanan 2020 yılında ise ortaya çıkan kağıt ürünleri ve ihtiyacı ile üretim

413,3 milyon tona yükselmiştir. 2021 yılında üretimde sıçrama yaşanmış ve 435,4 milyon ton olmuştur. Üretim 2022 ve 2023 yıllarında ise gerilemiştir. Üretim 2022 yılında 432 milyon tona ve 2023 yılında ise 427,2 milyon tona düşmüştür.

Dünya kağıt ve karton ürünleri üretiminde alt ürün grupları 2018-2023 farklı gelişme eğilimleri göstermiştir. En yüksek üretim kağıt ve kartondan ambalaj ürünlerinde gerçekleşmektedir. Kağıt ve kartondan ambalajlar üretimi 2018-2023 döneminde artışa devam etmiştir. Üretim 2018 yılında 261,6 milyon ton iken salgın yaşanan 2020 yılında 266,2 milyon tona ve 2021 yılında ise 285,3 milyon tona çıkmıştır. Üretim 2022 ve 2023 yıllarında ise gerilemiş ve 2023 yılında 278,4 milyon tona inmiştir. Toplam kağıt ve karton ürünleri üretimi içindeki payı da yüzde 63,8'den yüzde 65,2'ye yükselmiştir.

Tablo 83: Dünya Kağıt ve Karton Ürünleri Üretimi (Milyon Ton)

Yıllar	Toplam	Ambalaj				Grafik Yazı Kağıtları	Temizlik Kağıdı	Diğer
		Toplam	Kağıt Karton Kutu	Oluklu Mukavva	Kraft			
2018	410,0	261,6	69,5	173,9	18,2	99,5	37,6	11,3
2019	409,5	262,2	69,7	174,2	18,3	97,5	38,4	11,4
2020	413,3	266,2	68,3	179,8	18,2	93,7	42,0	11,3
2021	435,4	285,3	71,7	194,9	18,7	96,5	42,2	11,4
2022	432,0	282,6	71,9	192,0	18,7	94,9	42,8	11,6
2023	427,2	278,4	69,5	190,1	18,8	92,5	44,9	11,4

Kaynak: FastMarkets, Global Paper Trends, 2024 Mart.

Kağıt üretiminde ikinci büyük grubu grafik, yazı ve baskı kağıtları oluşturmaktadır. Bu ürün grubunda üretim gerilemeye devam etmektedir. Her alanda yaşanan dijitalleşme ile yazılı kağıt kullanımı azalmaktadır. Grafik, yazı, baskı kağıtları üretimi 2018 yılında 99,5 milyon ton iken 2023 yılında 92,5 milyon tona inmiştir. Temizlik kağıtları üretimi kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. 2020 yılında yaşanan salgın sonrası temizlik kağıtlarına önemli bir ihtiyaç ve talep ortaya çıkmıştır. Temizlik kağıtları üretimi 2018 yılında 37,6 milyon ton iken 2020 yılında 42,2 milyon tona ve 2023 yılında ise 44,9 milyon tona çıkmıştır.

Diğer kağıt ve karton ürünleri üretiminde ise göreceli olarak bir durağanlaşma yaşanmaktadır. 2018 yılında 11,3 milyon ton olan üretim 2023 yılında 11,4 milyon dolar olmuştur.

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri tüketiminde 2018-2023 döneminde artış yaşanmıştır. Ancak aynı dönemde ortaya çıkan koşullara bağlı olarak tüketimde dalgalanmalar olmuştur.

2018 yılında 405,9 milyon ton olan tüketim, 2019 yılında 405,4 milyon tona inmiş, salgın yaşanan 2020 yılında ise ortaya çıkan kağıt ürünleri ve ihtiyacı ile tüketim 409,2 milyon tona yükselmiştir. 2021 yılında ekonomilerin ve

sosyal hayatım açılması ile tüketimde sıçrama yaşanmış ve 431,1 milyon ton olmuştur. Tüketim 2022 ve 2023 yıllarında ise gerilemiştir. Tüketim 2022 yılında 427,7 milyon tona ve 2023 yılında ise 423,0 milyon tona düşmüştür.

Dünya kağıt ve karton ürünleri tüketiminde alt ürün grupları 2018-2023 arasında farklı gelişme eğilimleri göstermiştir. En yüksek tüketim, kağıt ve kartondan ambalaj ürünlerinde gerçekleşmektedir. Kağıt ve kartondan ambalajlar tüketimi 2018-2023 döneminde artışa devam etmiştir. Tüketim 2018 yılında 259 milyon ton iken salgın yaşanan 2020 yılında 263,6 milyon tona ve 2021 yılında ise 282,5 milyon tona çıkmıştır. Tüketim 2022 ve 2023 yıllarında ise gerilemiş ve 2023 yılında 275,6 milyon tona inmiştir.

Ambalaj ürünleri içinde ise oluklu mukavvadan ambalajlar tüketimi artmaktadır. 2018 yılında 172,2 milyon ton olan tüketim, 2023 yılında 188,2 milyon tona yükselmiştir. Buna karşın kağıt ve kartondan kutular tüketimi 2021 ve 2022 yıllarında artmış, ancak tüketim 2023 yılında, 2018 yılına geri dönmüştür. Kraft kutular tüketimi genel olarak durağan bir seyir izlemiştir.

Tablo 84: Dünya Kağıt ve Karton Ürünleri Tüketimi (Milyon Ton)

Yıllar	Toplam	Ambalaj				Grafik Yazı Kağıtları	Temizlik Kağıdı	Diğer
		Toplam	Kağıt Karton Kutu	Oluklu Mukavva	Kraft			
2018	405,9	259,0	68,8	172,2	18,0	98,5	37,2	11,2
2019	405,4	259,6	69,0	172,5	18,1	96,5	38,0	11,3
2020	409,2	263,6	67,6	178,0	18,0	92,8	41,6	11,2
2021	431,1	282,5	71,0	193,0	18,5	95,5	41,8	11,3
2022	427,7	279,8	71,2	190,1	18,5	94,0	42,4	11,5
2023	423,0	275,6	68,8	188,2	18,6	91,6	44,5	11,3

Kaynak: FastMarkets, Global Paper Trends, 2024 Mart.

Kağıt tüketiminde ikinci büyük grubu grafik, yazı ve baskı kağıtları oluşturmaktadır. Bu ürün grubunda tüketim gerilemeye devam etmektedir. Her alanda yaşanan dijitalleşme ile yazılı kağıt talebi düşmektedir. Grafik, yazı, baskı kağıtları tüketimi 2018 yılında 98,5 milyon ton iken, 2023 yılında 91,6 milyon tona inmiştir.

Temizlik kağıtları tüketimi kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. 2020 yılında yaşanan salgının ardından, temizlik kağıtlarına yönelik önemli bir ihtiyaç ve talep ortaya çıkmıştır. Temizlik kağıtları tüketimi 2018 yılında 37,2 milyon ton iken, 2020 yılında 41,6 milyon tona ve 2023 yılında ise 44,5 milyon tona çıkmıştır.

Diğer kağıt ve karton ürünleri tüketiminde ise göreceli olarak bir durağanlaşma yaşanmaktadır. 2018 yılında 11,2 milyon ton olan tüketim, 2023 yılında 11,3 milyon ton olmuştur.

Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Üretim Kapasitesi Öngörülleri

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde 2020 yılında ortaya çıkan ilave talep nedeniyle kağıt ve kağıt ürünlerinde yeni kapasite yatırımları kararları alınmıştır. Üretim kapasitesi 2021 yılında 485 milyon ton, 2022 yılında 488 milyon ton ve 2023 yılında ise 490 milyon tona yükselmiştir. 2021 yılında %90'a yakın kapasite kullanımı olmuştur. 2022 ve 2023 yıllarında tüketimin gerilemesi ile üretim ve kapasite kullanım oranları da gerileme göstermiştir.

2024-2026 döneminde yeni kapasite yatırımlarının 8 milyon ton olacağı öngörülmektedir. Yeni kapasitelerin Çin, Hindistan, Brezilya, Endonezya, Polonya ağırlıklı olacağı görülmektedir. Bazı gelişmiş ülkelerde ise kapasitelerde sınırlı düşüşler planlanmaktadır.

Tablo 85: Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Üretim Kapasitesi Öngörülleri (2024-2026) (Milyon Ton)

Yıllar	Üretim Kapasitesi Tahmini
2020	483
2021	485
2022	488
2023	490
2024	492
2025	494
2026	498

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 86: Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Üreticileri Kapasitesi (Bin Ton)

Ülkeler	Üretim Kapasitesi 2017	Üretim Kapasitesi 2023	Üretim Kapasitesi 2026
Çin	115.000	125.000	128.000
ABD	77.104	74.730	74.730
Japonya	30.093	28.325	28.366
Almanya	24.679	24.723	25.616
Hindistan	15.600	20.400	22.000
Brezilya	14.189	14.530	14.545
Endonezya	11.150	13.125	14.000
Kore	11.781	11.431	11.431
İtalya	9.980	11.200	11.200
Finlandiya	11.790	10.235	10.235
İsveç	11.317	9.860	10.325
Rusya	10.575	-	-
Kanada	10.806	9.300	9.300
Fransa	9.340	8.665	9.435
İspanya	7.028	7.802	8.158
Meksika	6.563	7.950	8.575
Tayland	5.761	6.164	6.164
Türkiye	5.171	7.015	-
Avusturya	5.408	5.840	6.240
Polonya	4.850	5.650	5.800
Birleşik Krallık	4.000	4.145	4.665
Avustralya	3.670	3.670	3.670
Belçika	1.800	1.800	1.800
Şili	1.160	1.150	1.150
Portekiz	2.220	2.360	2.360

Kaynak: FAO, Pulp And Paper Capacities Survey, 2015-2024.

1.4.1.4. Kağıt Ürünlerinde Pazar Gelişmeleri ve Öngörüler

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde önemli alt ürün grupları bulunmaktadır. Raporun bu bölümünde, bu alt ürün gruplarıyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler sunulmakta ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Söz konusu bölümde, kağıt ve karton ambalajlar, grafik ve yazı kağıtları ile temizlik kağıtları ele alınmaktadır.

1.4.1.4.1. Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri

Kağıt ve karton ambalaj ürünleri, kağıt sanayinde en büyük kapasite, üretim ve tüketime sahip olmaya devam etmektedir.

Kağıt ve karton ambalaj ürünlerinde 2018-2023 arasında yüksek bir kapasite artışı gerçekleşmiştir. Üretim kapasitesi 295 milyon tondan 350 milyon tona yükselmiştir. 2020 yılında yaşanan salgın ile ortaya çıkan e-ticaret, lojistik ve taşımacılık eğilimleri kağıt-karton ambalaj ürünlerine olan talepte sıçramaya yol açmıştır. Buna bağlı olarak yeni kapasiteler

350 milyon ton

2023 yılı itibarıyla, dünya kağıt-karton ambalaj ürünleri üretim kapasitesi 350 milyon ton, üretim 278 milyon ton ve tüketim ise 276 milyon ton olmuştur.

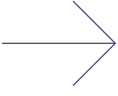
yaratılmıştır. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında ortaya çıkan yeni ekonomik ve jeopolitik koşullar içinde talep ve üretim düşmüş, kapasite kullanım oranı da %80'nin altına inmiştir.

2023 yılı itibarıyla, dünya kağıt-karton ambalaj ürünleri üretim kapasitesi 350 milyon ton, üretim 278 milyon ton ve tüketim ise 276 milyon ton olmuştur.

Tablo 87: Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri Göstergeleri (Milyon Ton)

Yıllar	Üretim Kapasitesi	Üretim	Tüketim	Kapasite Kullanım Oranı (Yüzde)
2018	295	262	259	88,8
2019	300	262	260	87,3
2020	312	266	264	84,9
2021	327	285	283	87,2
2022	341	283	280	82,1
2023	350	278	276	79,4

Kaynak: FastMarkets, Global Paper Packaging Trends, 2024 Mart.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

2022 ve 2023 yıllarında yeni kapasitelerin devreye girmesi, ancak talebin ve tüketimin gerilemesi ile dünya genelinde kağıt-karton ambalaj ürünlerinde yaklaşık 40 milyon ton atıl kapasite ortaya çıkmıştır.

Kağıt-karton ambalaj ürünlerinde en önemli sorun yüksek atıl kapasitenin varlığıdır. Atıl kapasitenin 26 milyon tonu oluklu mukavva, 12 milyon tonu kutu/poşetler ve 1,8 milyon tonu ise kraft torbalarda bulunmaktadır.

Dünya kağıt-karton ambalaj ürünleri tüketiminin, yıllar itibariyle gelişimi bölgesel olarak aşağıda sunulmaktadır. Toplam tüketim 2018 yılında 259 milyon ton iken, 2023 yılında 276 milyon tona çıkmış ve 17 milyon ton yükselmiştir. Ancak dünya genelinde tüketim artışının yarısı Asya'da gerçekleşmiştir.

Dünya kağıt-karton ambalaj ürünleri tüketiminde Asya bölgesi %49,6 pay ile en yüksek tüketimi gerçekleştirmeye devam etmektedir. Asya bölgesinde tüketim diğer bölgelere göre daha hızlı büyümektedir. 2023 yılında tüketim 137 milyon ton olmuştur. Avrupa bölgesinde kağıt-karton ambalaj ürünleri tüketimi 2018 yılında 55 milyon ton iken 2021 yılında 61 milyon tona çıkmış, 2023 yılında ise 58 milyon tona düşmüştür. Avrupa'nın payı 2023 yılında %21 ile çok az değişmiştir.

Kuzey Amerika bölgesinde kağıt-karton ambalaj ürünleri tüketimi, 2018 yılında 45 milyon ton iken 2021 yılında 49 milyon tona çıkmış, 2023 yılında ise 47 milyon tona düşmüştür. Kuzey Amerika'nın payı da 2023 yılında %17 ile çok az değişmiştir.

Latin Amerika ve diğer (Afrika, Orta Doğu ve Okyanusya) ülkelerin tüketimlerinde de sınırlı artışlar gerçekleşmiştir.

Tablo 88: Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri Tüketiminin Bölgelere Dağılımı (Milyon Ton)

Yıllar	Tüketim	Asya	Avrupa	Kuzey Amerika	Latin Amerika	Diğer
2018	259	128	55	45	20	11
2019	260	129	54	45	20	12
2020	264	131	55	46	19	11
2021	283	138	61	49	22	13
2022	280	136	59	48	22	14
2023	276	137	58	47	21	13

Kaynak: FastMarkets, Global Paper Packaging Trends, 2024 Mart.

Dünya kağıt-karton ambalaj ürünleri sanayinde 2022-2023 yıllarında ortaya çıkan talepteki yavaşlama ile atıl kapasiteler ortaya çıkmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında tamamlanan ve devreye alınan yeni kapasiteler için talep öngörülere gerçekleşmemiştir. 2022 yılında savaş, 2023 yılında yüksek enflasyon talebin gerilemesine neden olmuştur.

Kağıt-karton ambalaj ürünlerinde dünya genelinde 2023 yılı itibariyle ortaya çıkan 40 milyon ton

atıl üretim kapasitesinin 27 milyon tonu Asya'da bulunmaktadır. Diğer atıl kapasiteler 9,1 milyon ton Avrupa'da, 1,0 milyon ton Kuzey Amerika'da ve 2,2 milyon ton dünyanın geri kalanında bulunmaktadır.

Dünya kağıt-karton ambalaj ürünleri talebi, 2024 yılında da zayıf kalmaya devam etmektedir. Yüksek enflasyonlar karşısında, para politikalarındaki gevşeme ve faiz indirimleri ötelenmiştir. Yine jeopolitik gelişmeler, küresel ekonomiyi sınırlamaya

devam etmektedir. Bu gelişmeler çerçevesinde dünya ekonomisi ve ticaretinde 2024 yılında zayıf büyümeler gerçekleşmektedir. Ekonomide toparlanmanın 2025 yılında başlaması ve 2026 yılında hızlanması beklenmektedir. Jeopolitik ve siyasi riskler ise belirsizliklerini korumaktadırlar.

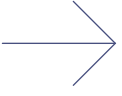
Kağıt-karton ambalaj tüketiminin 2024 yılında değişmeyerek 276 milyon tonda kalacağı, 2025 yılında 279 milyon tona ve 2026 yılında ise 285 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir.

Tablo 89: Kağıt ve Karton Ambalaj Ürünleri Tüketim Öngörülleri (Milyon Ton)

Yıllar	Tüketim
2020	264
2021	283
2022	280
2023	276
2024	276
2025	279
2026	285

Kaynak: FastMarkets, Global Paper Packaging Trends, 2024 Mart, Çalışma Ekibi.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Kağıt ve karton ambalaj ürünleri talebi 2024 yılında zayıflamıştır.

Oluklu mukavva ürünlerinde, tüketimin/talebin daha yavaş büyüyeceği öngörülmektedir. Oluklu mukavva ürünlerinde stok azaltımının sonuna, 2023 yılında gelinmiştir. 2024 yılında stok alımı sınırlı olacaktır. Tüketimdeki/talepteki toparlamanın ise 2025 yılından itibaren başlayacağı tahmin edilmektedir.

Bu nedenlerle, oluklu mukavva ürünlerinde mevcut atıl kapasitelerin dolması zaman alacaktır. Ayrıca 2025 ve 2026 yıllarında yeni eklenecek 12 milyon ton ilave kapasite, arz/talep dengesini zorlamaya devam edecektir. Düşen enerji ve lif maliyetleri ise destek verecektir.

Kağıt-karton kutular ve poşetler talebi 2023 yılında gerilemiş, 2024 yılında da zayıf kalmaya devam etmiştir. Sıkı para politikaları ve jeopolitik gelişmeler tüketimi sınırlamıştır. Ayrıca tüketicilerde mal tüketiminden çok hizmetlere doğru bir eğilim yaşanmaktadır.

Kağıt-karton kutular ve poşetler tüketiminde, 2024 sonundan itibaren toparlanma beklentisi bulunmaktadır. Stok azaltma dönemi sona ermiştir ve stoklar için sınırlı alımlar başlayabilecektir. Enflasyondaki gerileme ve satın alma güçlerinin yeniden artışı ile özellikle gıda ve yeme-içme alanında toparlanmanın başlaması beklenmektedir.

Kağıt-karton ambalaj ürünlerine talebin 2025 yılında %3, 2026 yılında ise %4 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Kraft kağıt torbaların ve diğer ürünlerin kullanıldığı endüstriyel alanlarda, 2023 ve 2024 yıllarında yavaşlama ve duraklama yaşanmıştır. İnşaat sektörü ile kimyasal ürünler sanayinden talep daralmıştır.

Kraft kağıttan ambalaj ürünlerinde talebin 2025 yılında %4 ve 2026 yılında ise %5 büyüyeceği tahmin edilmektedir. Alt ürün grupları içinde, plastik alternatifi olarak kullanılan kraft ürünlerin tüketiminin ortalamasının üzerinde olması beklenmektedir. 2027 yılında kraft kağıt ürünlerinin, plastik ürünlerin yerine 3,5-4,5 milyon ton tutarında kullanılabileceği

106 milyon ton

2023 yılı itibariyle dünya grafik ve yazı kağıtları üretim kapasitesi 106 milyon tona kadar inmiştir. Üretim 92,5 milyon ton ve tüketim ise 91,6 milyon ton olmuştur.

hesaplanmaktadır. Bu ürün grubunda, Asya'daki yeni kapasiteler ile Asya'nın net ihracatçı konumuna geleceği ve rekabetin artacağı tahmin edilmektedir.

1.4.1.4.2. Grafik ve Yazı Kağıtları

Grafik ve yazı kağıtları, kağıt ve kağıt ürünleri içinde üretim kapasitesi, üretim ve tüketim itibariyle en büyük ikinci alt ürün grubunu oluşturmaktadır. Bu ürünlerin temel kullanım alanı yazılı ve basılı materyallerdir. Ancak dijitalleşme eğilimi, yazılı ve basılı materyal ihtiyacını ve talebini hızla azaltmaktadır. Bu nedenle grafik ve yazı kağıtları üretimi ve tüketimi, uzun süredir kademeli olarak azalmaktadır. Buna bağlı olarak üretim kapasiteleri de kapanmakta ve küçülmektedir.

2023 yılı itibariyle dünya grafik ve yazı kağıtları üretim kapasitesi 106 milyon tona kadar inmiştir. Üretim 92,5 milyon ton ve tüketim ise 91,6 milyon ton olmuştur.

Grafik ve yazı kağıtları sektöründe önemli bir atıl kapasite oluşmuştur. Atıl kapasite büyük ölçüde Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da bulunmaktadır. 2024-2026 döneminde Avrupa'da 10 milyon ton, Kuzey Amerika'da ise 2 milyon ton kapasitenin daha kapatılması beklenmektedir. Avrupa'da grafik ve yazı kağıtları giderek niş bir alan haline gelmektedir.

Grafik ve yazı kağıtları tüketimi, 2023 yılında 91,6 milyon tona kadar inmiştir. Tüketimin 45,68 milyon tonu Asya'da gerçekleşmiştir. Tüketim Avrupa'da 17,24 milyon ton, Kuzey Amerika'da 10 milyon ton, Latin Amerika'da 6,1 milyon ton, Afrika'da 5 milyon ton, Orta Doğu'da 4,6 milyon ton ve Okyanusya'da 3 milyon ton olmuştur.

Tablo 90: Dünya Grafik ve Yazı Kağıtları Göstergeleri (Milyon Ton)

Yıllar	Üretim Kapasitesi	Üretim	Tüketim
2018	119,0	99,5	98,5
2019	116,4	97,5	96,5
2020	114,0	93,7	92,8
2021	111,0	96,5	95,5
2022	108,0	94,9	94,0
2023	106,0	92,5	91,6

Kaynak: FastMarkets, March 2024, Graphic Paper Outlook.

Grafik ve yazı kağıtları temel olarak üç alanda kullanılmaktadır. Bunlardan ilki başta kitaplar olmak üzere basımı yapılan ürünlerdir. İkinci kullanım alanı işyerlerinde ve kamuda kullanımdır. Üçüncüsü ise içerikleri ticari iletişim hedefleyen materyallerdir. 2023 yılı itibariyle kitap vb. basılı ürünlerin payı %51, işyerleri ile kamunun kullanımı %26, ticari materyallerin payı ise %23 olarak gerçekleşmiştir.

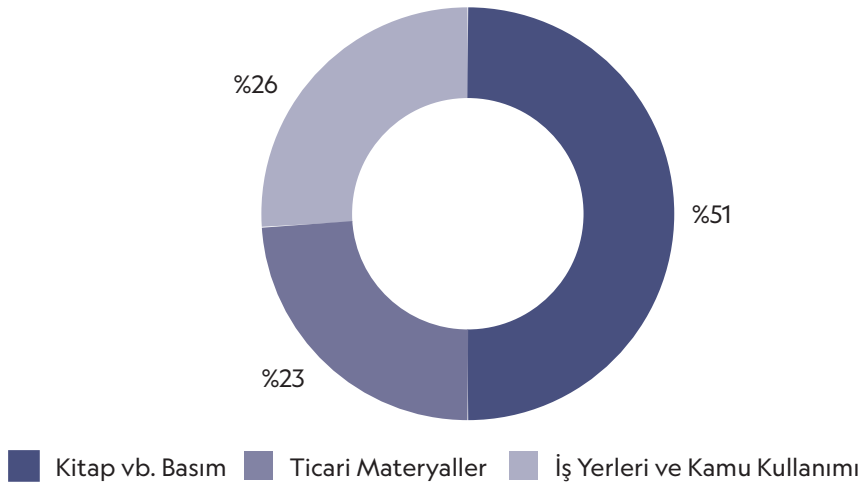
Kitap vb. basım yapılan ürünlerin yarattığı talep hızla azalmaktadır. Okurların dijital okuma eğilimi, okullarda dijital platformların kullanımı, yayın evlerinde dijitalleşme süreci, uzaktan çalışma ve eğitim gibi eğilimler, bu alanda talebin azalmasına neden olmaktadır.

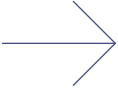
Ticari materyallerin yarattığı talep de hızla küçülmektedir. İletişim mecraları hızla dijital platformlara kaymaktadır. Yine reklam harcama bütçeleri, artan oranda dijital ortamlara kaynak ve pay ayırmaktadır. Bunlara bağlı olarak yazılı materyallerin ticari iletişimde kullanımları azalmaya devam etmektedir.

İşyerleri ve kamuda da kağıt kullanımı azalmaktadır. Ancak bu alanlar halen işletmelerin politikalarına ve kamunun dijital hizmetlere geçiş hızlarına göre, talep yavaşlamasının daha sınırlı kaldığı alanlardır.

Önümüzdeki yakın süreçte ekonomik, siyasi ve jeopolitik gelişmelerden bağımsız olarak grafik ve yazı kağıtları tüketiminin azalmaya devam edeceği öngörülmektedir.

Grafik 12: Grafik ve Yazı Kağıtlarının Kullanım Alanlarının Dağılımı (Yüzde, 2023)

1.4.1.4.3. Temizlik Kağıtları ve Hijyen Kağıtlar (Ürünler)

Temizlik kağıtları ve hijyen kağıtlar alt sektörü, evsel alanlarda, işyerlerinde, turizm-konaklama-yeme/içme alanlarında, sağlık kurumlarında ve ihtiyaç duyulan diğer alanlarda kullanılan temizlik kağıtlarını üretmektedir.

Tuvalet kağıtları, yüz mendilleri, kağıt havlular, peçeteler ve ıslak mendiller bu sektör kapsamına giren birçok üründen sadece birkaçıdır. Bu ürünler genellikle odun lifi, geri dönüştürülmüş kâğıt veya bambu gibi alternatif liflerden elde edilen hamurdan üretilir ve tek kullanımlık ya da sınırlı sayıda yeniden kullanım amacıyla tasarlanır.

Temizlik kağıtları ve hijyen kağıtlar, müşterilerin günlük deneyimlerini iyileştiren güvenilir, hijyenik ve yüksek kaliteli kağıt ürünleri sağlamaktadır. Bu nedenle kalite, ürünün gücü, emiciliği, dayanıklılığı, yumuşaklığı ve çevre dostu olması gibi bir dizi önemli özelliği taşımaktadır. Üreticiler, ürünlerinin endüstri standartlarını ve müşteri beklentilerini karşıladığından veya aştığından emin olmak için karmaşık üretim süreçleri ve sıkı kalite kontrol prosedürleri kullanmaktadır.

Bu alt sektör, değişen müşteri zevkleri ve yeni ihtiyaçlar sonucunda hızlı değişimler geçirmektedir. Sürdürülebilirlik giderek daha fazla öncelik kazandıkça geri dönüştürülmüş malzemelerden veya alternatif liflerden elde edilen çevre dostu kağıt ürünlerine olan talep artmaktadır. Teknolojik gelişmeler, biyolojik olarak parçalanabilirlik ve antibakteriyel özellikler gibi

daha üstün niteliklere sahip ürünlerin geliştirilmesini sağlamakta ve bu inovasyonlar, pazarın gelecekteki yönünü belirlemede etkili olmaktadır.

Bu alt sektör, e-ticaretin büyümesinden büyük ölçüde olumlu etkilenmektedir. Çevrimiçi satıcıların sağladığı kolaylık ve rekabetçi fiyatlar, tüketicilerin satın alma kalıplarını değiştirmektedir. Üreticiler buna yanıt vermek için çevrimiçi satış kanalları oluşturmakta ve sık teslimat için üyelik/abonelik hizmetleri sağlamaktadırlar. Bu eğilimin devam etmesi ve pazar genişlemesi için önemli fırsatlar sunması beklenmektedir.

Yüksek kaliteli hijyenik pedler pazarı da hızlı genişlemektedir. Daha yüksek kalite, geliştirilmiş işlevsellik, daha yumuşak dokular, daha güçlü emicilik ve doğal kokular gibi ayırt edici özellikler talepleri artmaktadır. Kişisel hijyen ve bakıma daha fazla vurgu yapılması bu eğilimi yönlendirmektedir. Bu büyüyen talebe bağlı olarak üreticiler, benzersiz özellikli ve özel ürünleri geliştirmektedir.

Temizlik kâğıtları ve hijyen ürünlerine olan talep, 2020 yılında yaşanan salgınla birlikte büyük bir artış göstermiştir. Salgının getirdiği riskler karşısında temizlik ve hijyen kâğıt ürünlerine olan talep, günümüzde kalıcı bir eğilim haline dönüşmüştür. Bu nedenle, temizlik kâğıtlarının üretim ve tüketim artışı, zorlu geçen 2022 ve 2023 yıllarında artmaya devam etmiştir.

Bu alt sektör grubunda üretim ve tüketimdeki artışın, dünya kağıt sanayi ortalamasının üzerinde olacağı öngörülmektedir.

Tablo 91: Temizlik Kağıtları ve Hijyen Kağıtlar (Ürünler) Göstergeleri (Milyon Ton)

Yıllar	Üretim	Tüketim
2018	37,6	37,2
2019	38,4	38,0
2020	42,0	41,6
2021	42,2	41,8
2022	42,8	42,4
2023	44,9	44,5

Kaynak: FastMarkets, Global Paper Trends, 2024 Mart.

1.4.2. Dünya Kağıt Sanayi Dış Ticareti

1.4.2.1. Dünya Kağıt Sanayi Dış Ticaretinde Genel Eğilimler

Kağıt ve kağıt ürünleri dış ticareti, 2015 yılından bu yana ekonomide ve ticaretle yaşanan gelişmelere bağlı olarak dalgalanma göstermiştir. 2016 yılında, durağan küresel ekonomi nedeniyle küresel ticaret yavaşlamıştır. 2018 ve 2019 yıllarında ise bu kez dünya ticaretinde korumacılık öne çıkmış ve ticaret yavaşlamıştır.

2020 yılında derin bir ekonomik küçülmeye yol açan salgın yaşanmıştır. Salgın, ekonomide ve ticaretle yeni eğilimler ortaya çıkarmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi bu yeni eğilimlerden genel olarak olumlu etkilenmiştir. Kağıt talebi ortalamasının üzerinde artmıştır. Özellikle temizlik kağıtları, hijyenik kağıtlar ve hızla genişleyen e-ticaret taşımaları için kağıt-karton kutular talebi önemli ölçüde artmıştır.

2021 yılında pandemi salgını sonrası hızlı bir geri dönüş ve toparlanma yaşanmıştır. Salgının yarattığı yeni eğilimler ile ticaretteki hızlı büyüme, kağıt ticaretindeki büyümeyi 2021 yılında hızlandırmıştır.

2022 yılı başında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile başlayan savaş halen sürmektedir. Savaş dünya siyasetinde önemli bir kırılma yaratmış, başta Avrupa ekonomisi olmak üzere ekonomileri de olumsuz etkilemiştir.

2022 yılında, enerji fiyatlarında sert artışlar yaşanmış ve sanayide üretim maliyetleri yükselmiştir. Özellikle Avrupa'da kağıt üretim maliyetleri yükselmiştir. Buna bağlı olarak Avrupa'nın üretimi azalmış ve ithalatı artmıştır.

Enerji, gıda ve emtia fiyatlarındaki artışlar 2022 yılında yüksek enflasyonlar yaratmıştır. Buna bağlı olarak özellikle gelişmiş ülkelerde yaşam maliyeti krizi ortaya çıkmıştır. Hane halkı harcamaları azalmış ve zorunlu harcamalara kaymıştır. Mal talebi gerilerken hizmet talebi korunmuştur. Buna bağlı olarak kağıt ürünleri talebi de 2022 yılında yavaşlamıştır.

2023 yılında yüksek enflasyon ile mücadele için hemen tüm ülkeler sıkı para politikaları uygulamış, faiz oranları önemli ölçüde artmıştır. Sıkı para politikaları dünya ekonomisinde yavaşlamaya yol açarken dünya

mal ticareti küçülmüştür. Bu gelişmeler çerçevesinde kağıt ürünleri talebi 2023 yılında belirgin bir küçülme yaşamıştır.

2023 yılında bir diğer önemli gelişme, küresel jeopolitik gelişmeler ve siyasi kırılmalardır. ABD ve batı ülkeleri ile Çin ve güney ülkeleri iki kutup oluşturmaya ve ticaretle sınırlamalara başlamışlardır.

Sürdürülebilirlik, üretim ve ticaret alanlarında giderek daha belirleyici bir unsur haline gelmektedir ve kâğıt ile kâğıt ürünleri sektöründe yeşil dönüşüm süreci hız kazanmaktadır.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi dış ticareti, 2015-2023 döneminde yukarıdaki gelişmeler çerçevesinde şekillenmiştir.

1.4.2.2. Dünya Kağıt Sanayi İhracatı

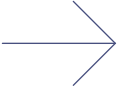
Dünya kâğıt sanayisi ihracatı, 2015 yılında 172,15 milyar dolar seviyesindeyken 2016 yılında düşüş göstermiş, 2017 ve 2018 yıllarında ise yeniden artış kaydederek 2018 yılında 193,57 milyar dolara ulaşmıştır. Böylece pandemi krizi öncesi ticaret, dönemin en yüksek seviyesine çıkmıştır. Ancak, 2019 yılında küresel ticaretteki korumacılık politikaları nedeniyle ticaret durağanlaşmış ve toplam ticaret hacmi 186,27 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Salgın yaşanan 2020 yılında kağıt ürünlerine yönelik talep önemli ölçüde artmıştır. Ancak küresel ekonomi ve ticaretteki küçülme ile kağıt dış ticareti de daralmıştır. 2020 yılında kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 175,32 milyar dolara düşmüştür.

2021 yılında salgında sağlanan aşılama ve iyileşme ile küresel ekonomide hızlı bir geri dönüş ve toparlanma yaşanmıştır. Ayrıca tedarik güvenliği eğilimi ile talep öne çekilmiş, hemen tüm ürünlerde önemli bir stok yapılmıştır. Buna bağlı olarak 2021 yılında kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 203,46 milyar dolara yükselmiştir.

2022 yılı başında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile başlayan savaş, küresel ticaretle kırılmalara yol açmıştır. Yüksek enerji maliyetleri ve taşımacılık maliyetleri oluşmuştur. Diğer yandan tüm emtia fiyatlarında ve buna bağlı olarak kağıt hamuru ve kağıt ürünleri fiyatlarında da artışlar gerçekleşmiştir. 2022 yılında yavaşlayan ticarete rağmen fiyat artışları ile

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

dünya kağıt ve kağıt ürünleri ihracatı 229,88 milyar dolara yükselmiştir.

2023 yılında dünya ekonomisinde yüksek enflasyona karşı uygulanan sıkı para politikaları ile dünya mal

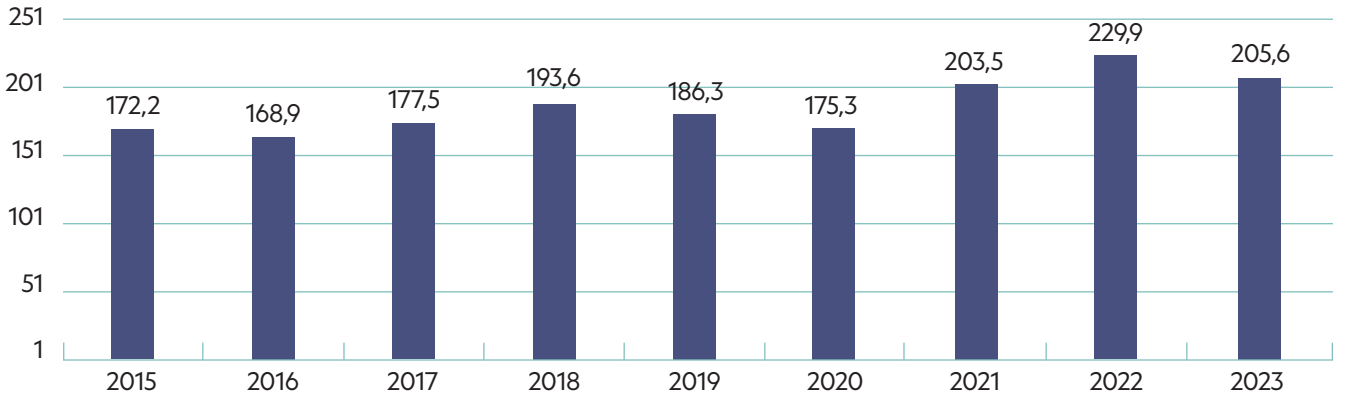
ticareti daralmıştır. Jeopolitik ve siyasi kırılmalar da ticareti sınırlamıştır. Fiyatlar da gevşemiştir. Bunlara bağlı olarak kağıt ve kağıt ürünleri dış ticareti 2023 yılında 205,58 milyar dolara inmiştir.

Tablo 92: Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı ile Dünya Mal Ticareti içindeki Payı

Yıllar	Dünya Kağıt İhracatı (Milyar Dolar)	Dünya Mal İhracatı (Milyar Dolar)	Dünya Kağıt İhracatı (Pay, %)
2015	172,15	16.482	1,04
2016	168,91	15.955	1,06
2017	177,54	17.747	1,00
2018	193,57	19.559	0,99
2019	186,27	19.005	0,98
2020	175,32	17.645	0,99
2021	203,46	22.321	0,91
2022	229,88	24.943	0,92
2023	205,58	23.784	0,86

Kaynak: Trademap.

Grafik 13: Kağıt ve Kağıt Ürünleri Dünya İhracatı (Milyar Dolar)

Kaynak: Trademap.

1.4.2.3. Dünya Kağıt Sanayi Ticaretinde Alt Sektör ve Ürünler

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri dış ticaretinde beş ana grup bulunmaktadır. Bu beş ana grubun altında da farklı ürünler yer almaktadır. beş ana grupta ve ürünlerde 2015-2023 yılları arasında yaşanan gelişmeler aşağıda sunulmaktadır.

2023 yılı verileri itibariyle beş ana grup içinde en çok ticaret yapılan alt grup 93,94 milyar dolar ile kağıt ve kartonlardır. Kağıt ve kartonlar 2015 yılından bu yana en çok ticareti yapılan ana gruptur. Bu alt grupta ticaret 2022 yılında 111,35 milyar dolar olmuştur. Bu alt grubun altında beş adet önemli ürün bulunmaktadır. Bunlar içinde bir-iki yüzü kaolin ve inorganik madde ile sıvanmış kağıt ve kartonlar 2023 yılında 24,74 milyar dolar dış ticarete konu olmuştur. 2022 yılında ticaret 31,38 milyar dolardır. Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar ticareti 2022 yılında 23,44 milyar dolar ve 2023 yılında ise 21,37 milyar dolar olmuştur. Bu ana grubun altında sıvanmamış kağıt ve kartonlar, diğer sıvanmamış kağıt ve kartonlar ile diğer kağıt esashi eşyalar bulunmaktadır.

İkinci en çok ihracatı yapılan ana grup temizlik kağıtları, hijyen kağıtlar ve bebek bezleridir. Bu ana grupta 2022 yılında ihracat 36,66 milyar dolar ve 2023

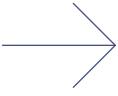
yılında ise 37,95 milyar dolar olmuştur. Bu ana grup içinde hijyenik kağıtlar ve bebek bezlerinde ticaret 2022 yılında 17,46 milyar dolar ve 2023 yılında ise 18,13 milyar dolar olmuştur. Tuvalet temizlik kağıtları ve kağıt havlular, kağıt mendil, peçete vb. bu grup altında yer alan ürünlerdir. 2015-2023 yılları arasında ticaret yüzde 26,2 artmıştır.

Kağıt ve kartondan ambalaj ürünleri ticareti üçüncü ana grubu oluşturmaktadır. Oluklu mukavvalara, kraft kağıttan ambalaj malzemeleri ve kağıt kartondan kutular/poşetler bu ana grubun altında yer almaktadır. Ambalaj malzemeleri ticareti 2022 yılında 34,1 milyar dolar, 2023 yılında ise 31,36 milyar dolar olmuştur. Ambalaj ürünleri ticareti 2015-2023 arasında yüzde 41,1 ile en yüksek büyüme gösteren ana gruptur.

Diğer kağıt ve karton ürünleri dördüncü en çok ticaret yapılan alt gruptur. Ticaret 2022 yılında 33,1 milyar dolar, 2023 yılında ise 27,67 milyar dolar olmuştur. Bu ürün grubunda ticaret 2015-2023 arasında yüzde 6,7 büyüme göstermiştir.

Kağıt kırtasiye ürünleri çok sayıda alt ürünü içermektedir. 2022 yılında ticaret 12,77 milyar dolar iken 2023 yılında 12,59 milyar dolar olmuştur. Bu alt grubun ticareti 2015-2023 arasında yüzde 18,4 artmıştır.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 93: Alt Sektörler İtibariyle Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatı (Milyon Dolar)

Ürün	GTİP	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	156.576	153.851	161.708	177.203	170.205	159.507	186.935	212.425	187.451
	9619	15.575	15.061	15.834	16.363	16.064	15.810	16.521	17.455	18.126
	48+9619	172.151	168.912	177.543	193.566	186.270	175.317	203.457	229.880	205.577
Kağıt ve Karton	4802	19.165	18.476	18.678	19.960	18.990	16.047	17.334	20.702	17.903
	4805	10.866	10.600	12.440	14.771	13.171	13.610	20.008	21.680	16.898
	4810	26.824	26.393	26.939	28.029	26.571	23.208	26.531	31.381	24.744
	4811	17.466	17.704	18.352	19.489	18.920	18.011	21.445	23.444	21.366
	4823	7.620	7.544	7.933	8.979	9.276	9.180	11.372	14.148	13.030
	Toplam	81.941	80.716	84.342	91.228	86.928	80.056	96.690	111.354	93.941
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	3.547	3.513	3.826	4.507	4.290	4.230	4.042	5.430	5.003
	4818*	10.945	10.626	10.970	11.976	12.456	12.475	11.666	13.774	14.825
	9619*	15.575	15.061	15.834	16.363	16.064	15.810	16.521	17.455	18.126
Toplam	30.067	29.201	30.630	32.846	32.810	32.515	32.229	36.658	37.954	
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	22.222	21.860	23.219	25.539	26.009	26.261	32.047	34.105	31.363
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	457	447	511	519	512	469	473	475	420
	4817	1.050	1.022	1.003	1.087	1.034	979	1.118	1.251	1.149
	4820	4.258	4.177	4.341	4.674	4.632	3.898	4.344	5.046	5.385
	4821	4.863	4.791	4.983	5.224	5.091	4.846	5.729	6.000	5.639
	Toplam	10.628	10.437	10.838	11.503	11.270	10.192	11.664	12.773	12.593
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	5.345	5.047	4.774	5.390	4.450	2.940	3.167	4.496	3.620
	4804	11.594	11.553	12.858	14.968	13.118	12.610	15.089	17.022	13.642
	4806	1.695	1.731	1.906	2.162	2.006	2.012	2.371	2.774	2.307
	4807	762	748	786	833	771	713	871	900	710
	4808	1.689	1.742	1.891	2.113	2.006	1.904	2.428	2.500	2.078
	4809	1.046	1.032	976	1.210	1.039	823	959	1.027	947
	4812	134	146	172	186	194	182	217	228	245
	4813	1.615	1.567	1.574	1.513	1.569	1.611	1.920	1.970	1.911
	4814	1.689	1.586	1.643	1.614	1.767	1.545	1.820	1.536	1.674
	4822	363	387	421	463	450	432	553	636	538
Toplam	25.932	25.540	27.001	30.453	27.370	24.772	29.395	33.088	27.672	

Kaynak: Trademap.

1.4.2.4. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İhracatçı Ülkeler

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde çok sayıda önemli ihracatçı ülke bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerin yanı sıra artan sayıda gelişen ülke de önemli ihracatçıları arasına katılmaktadır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde iki ana fasıl kodu kullanılmaktadır. Bunlardan ilki 48.no'lu kağıt ve kağıt ürünleridir. İkinci fasıl ise 9619 koduyla sınıflandırılan temizlik kağıtları, hijyen kağıtlar ve bebek bezleridir. Aşağıda, ihracatçı ülkeler 2023 yılı ihracatlarına göre sıralanmaktadır. Ülkeler için sıralama, iki ana fasılın toplamı itibariyle yapılmaktadır.

Çin, Almanya ve ABD en büyük üç ihracatçı konumundadır. Çin 32,58 milyar dolar ihracat ile ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada 23,75 milyar dolar ihracatı ile Almanya ve üçüncü sırada 15,83 milyar dolar ihracatı ile ABD gelmektedir. Bu üç ülke de hemen tüm ürün gruplarında ihracat yapmaktadırlar.

İlk üç ülkeyi görece yüksek ihracatları ile İsveç, Kanada, İtalya ve Polonya izlemektedir. İsveç ve Kanada orman varlıkları ve kağıt hamuru üretimleri ile önemli bir alt yapıya sahiptir. İtalya ve Polonya ise orman varlıkları ve kağıt hamuru üretim kapasiteleri görece sınırlı olsa da, kağıt ve kağıt ürünlerinde önemli üretici ve ihracatçı ülkelerdir. İtalya bu vasa uzun süredir sahip olmakla birlikte, Polonya son yirmi yılda önemli bir gelişme göstermiştir.

Bu ülkeleri Fransa, Finlandiya, Hollanda, Belçika,

İspanya ve Avusturya gibi geleneksel üretici ve ticaret yapan ülkeler izlemektedir. Tamamı Avrupalı bu ülkeler içinde Hollanda ve Belçika daha çok ticarete aracılık etmektedir. Diğer dört ülke ise aynı zamanda önemli üretici ülkelerdir.

Endonezya, Çek Cumhuriyeti ve Türkiye son dönemde üretim kapasitesi, üretimleri ve ihracatları ile önemli gelişme gösteren ülkelerdir. Endonezya'nın ihracatı 2023 yılında 4,88 milyar dolardır. Endonezya önemli orman varlıklarına sahiptir. Çek Cumhuriyeti'nin ihracatı 3,78 milyar dolar ve Türkiye'nin ihracatı ise 3,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ardından geleneksel üretici ve ihracatçı olan Birleşik Krallık, Güney Kore ve Japonya gelmektedir. Bu ülkelerin ihracatları durağan bir seyir göstermektedir.

Meksika, Hindistan, Vietnam ve Brezilya ihracatlarını artıran gelişen ülkelerdir. Bu ülkelerin orman varlıkları yeterlidir. Özellikle Brezilya, önemli bir varlığa sahip bulunmaktadır. Vietnam, Hindistan ve Meksika yabancı sermaye yatırımlarını da çekerek kapasitelerini artıran ülkelerdir.

Malezya, Macaristan, Tayland, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, Romanya ve Sırbistan da kağıt ve kağıt ürünleri kapasitelerini artırarak ihracat pazarlarında daha çok yer almaktadırlar. Rusya, kağıt sanayini iyileştirmeye çalışmakta ancak uygulanan ambargolardan olumsuz etkilenmektedir.

Tablo 94: Dünya Kağıt ve Kağıt Sanayinde İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar, 2023)

İhracatçı Ülkeler	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	Hijyenik Havlu, Bezler ve Bebek Bezleri	Toplam
Çin	29.246	3.332	32.578
Almanya	22.317	1.430	23.747
ABD	14.967	866	15.833
İsveç	9.047	438	9.485
Kanada	7.923	845	8.768
İtalya	8.225	467	8.692
Polonya	6.387	1.212	7.599
Fransa	6.667	318	6.985
Finlandiya	6.796	6	6.802
Hollanda	5.600	713	6.313
Belçika	4.684	805	5.489
İspanya	4.849	428	5.277
Avusturya	4.911	38	4.949
Endonezya	4.794	86	4.880
Çek Cumhuriyeti	2.226	1.557	3.783
Türkiye	2.532	974	3.506
Birleşik Krallık	2.779	79	2.858
Güney Kore	2.776	55	2.831
Japonya	2.262	495	2.757
Meksika	2.134	608	2.742
Hindistan	2.649	44	2.693
Vietnam	2.424	127	2.551
Portekiz	2.483	28	2.511
Brezilya	2.369	50	2.419
Malezya	1.809	88	1.897
Rusya	1.732	148	1.880
Macaristan	1.290	516	1.806
Tayland	1.527	218	1.745
Slovakya	1.310	311	1.621
Tayvan	1.389	38	1.427
Singapur	1.155	40	1.195
Danimarka	965	223	1.188
İsviçre	1.057	30	1.087
Slovenya	824	26	850
Yunanistan	664	160	824
Güney Afrika	669	117	786
Romanya	659	61	720
Sırbistan	675	3	678
Hong Kong	606	20	626
Avustralya	604	13	617
Şili	563	22	585

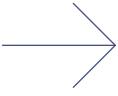
Kaynak: Trademap.

Tablo 95: Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	3.837	4.058	4.536	5.109	5.424	7.097	7.709	6.514
Almanya	2.978	3.196	3.466	3.370	3.448	3.810	3.924	3.751
ABD	1.926	1.976	2.014	2.016	1.900	2.260	2.410	2.330
Polonya	776	906	1.109	1.130	1.186	1.477	1.664	1.731
İtalya	1.133	1.225	1.390	1.358	1.303	1.576	1.809	1.578
Hollanda	1.275	1.397	1.422	1.343	1.335	1.784	1.375	1.249
Kanada	820	860	902	886	867	939	1.065	1.028
Avusturya	691	765	818	805	812	925	936	902
Belçika	620	645	726	700	691	855	944	900
İspanya	497	539	616	628	662	800	944	867
Fransa	581	608	673	693	667	799	845	847
Türkiye	396	471	524	535	567	802	909	801
Meksika	370	418	454	471	518	591	701	692
Çek Cumhuriyeti	328	357	396	399	441	530	623	570
Vietnam	142	177	217	299	320	414	434	523
Birleşik Krallık	408	387	434	427	403	471	499	483
Macaristan	206	256	292	287	306	350	383	401
Danimarka	275	261	270	258	303	318	322	328
Tayland	213	233	253	251	229	283	288	288
Portekiz	165	174	202	190	182	254	295	277
Hindistan	89	97	115	138	138	218	280	272
Yunanistan	39	49	50	51	59	132	200	252
İsveç	178	203	221	216	203	237	241	233
Malezya	183	190	177	178	151	201	217	222
Romanya	89	101	122	120	122	170	207	215
Guatemala	130	140	154	176	173	178	202	195
İsviçre	234	225	232	205	180	185	186	188
Güney Kore	161	174	196	186	178	187	179	180
Brezilya	112	105	115	144	121	159	177	173
Slovakya	84	90	111	108	113	136	156	166
Endonezya	127	115	132	159	155	175	167	152
Sırbistan	46	58	79	93	102	142	167	149
İrlanda	65	75	91	90	96	127	150	144
Hırvatistan	57	72	90	96	109	146	171	143
Hong Kong	306	299	298	244	192	251	154	133
Singapur	135	101	127	113	103	122	129	132
Tayvan	130	129	139	138	138	168	155	129
Suudi Arabistan	256	210	198	256	253	206	253	127
Güney Afrika	88	89	101	94	81	102	120	118
El Salvador	71	77	88	98	80	112	136	113
Letonya	89	93	110	118	121	131	139	106
Slovenya	75	78	83	82	81	105	112	100

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 96: Bir-İki Yüzü Kaolin, İnorganik Maddeler ile Sıvanmış Kağıtlar İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	3.433	3.218	2.822	3.156	2.619	2.568	4.447	3.736
Finlandiya	4.149	4.257	4.788	4.354	3.554	3.971	4.027	3.443
Almanya	3.473	3.557	3.774	3.462	3.008	3.552	4.208	3.174
İsveç	2.779	2.785	2.930	2.842	2.905	3.120	3.243	2.974
ABD	2.090	2.195	2.007	1.926	1.837	2.031	2.327	1.772
Belçika	1.160	1.395	1.341	1.169	1.013	1.445	1.539	1.080
Güney Kore	1.234	1.311	1.423	1.287	993	1.087	1.231	1.069
İtalya	1.308	1.356	1.385	1.312	942	1.279	1.530	1.021
Avusturya	1.145	1.162	1.272	1.185	1.029	1.120	1.464	981
Kanada	601	565	619	628	474	524	629	560
Hollanda	614	620	667	620	585	704	768	498
Japonya	428	468	607	447	352	453	493	417
Hindistan	106	149	234	299	320	576	688	406
İspanya	445	398	448	419	354	453	589	401
Brezilya	375	388	286	356	375	354	433	384
Şili	267	239	306	302	343	342	382	374
Fransa	707	720	737	538	421	510	572	360
Slovenya	293	308	334	320	322	365	453	323
Birleşik Krallık	271	261	332	269	241	249	254	252
Endonezya	386	345	317	281	275	367	311	233
Polonya	187	219	258	252	242	277	321	232
Malezya	10	21	21	20	13	23	93	129
Tayvan	151	169	183	151	144	168	151	117
Sırbistan	48	54	58	64	65	59	132	99
İsviçre	145	153	178	138	102	114	152	96
Türkiye	35	39	36	62	41	47	92	64
Yunanistan	29	32	40	39	38	43	66	58
Yeni Zelanda	99	101	106	104	106	116	130	51
Çek Cumhuriyeti	16	18	22	21	18	34	46	45
Vietnam	5	10	10	14	14	15	17	43
Meksika	39	30	36	30	35	39	41	29
Singapur	40	34	30	30	28	23	23	28
Mısır	1	4	6	13	11	31	30	20
Güney Afrika	19	22	26	23	19	23	28	20
Hong Kong	62	84	89	65	61	57	35	20

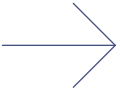
Kaynak: Trademap.

Tablo 97: Kağıt-Karton/Selüloz Vatka ve Liftten Tabakalar İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	3.191	3.330	3.679	3.357	3.109	3.663	3.755	3.522
Çin	1.396	1.446	1.521	1.705	1.781	2.246	3.231	3.036
ABD	2.279	2.378	2.343	2.207	1.944	2.148	2.288	2.044
İtalya	889	927	1.019	956	940	1.143	1.200	1.036
Fransa	865	911	998	959	959	1.097	1.128	951
Polonya	760	804	928	920	952	1.163	1.153	934
İspanya	694	727	784	807	758	923	1.058	927
Finlandiya	535	581	699	710	686	874	860	830
İsveç	463	540	533	537	582	665	708	645
Hollanda	353	356	387	399	404	535	619	599
Kanada	459	466	441	450	419	463	514	532
Japonya	793	784	767	689	583	673	596	481
Singapur	597	511	525	510	430	485	462	468
Brezilya	242	263	301	277	258	290	358	409
Güney Kore	166	193	246	262	247	264	351	396
Lüksemburg	318	294	365	373	380	428	505	382
Belçika	281	314	327	300	281	500	478	351
Birleşik Krallık	468	455	459	381	341	345	418	340
Türkiye	239	208	203	251	248	250	327	327
Meksika	223	252	256	251	205	246	295	298
Hindistan	159	146	153	167	135	205	257	257
Avusturya	237	246	264	243	240	298	285	257
Malezya	172	192	234	267	192	272	258	244
Sırbistan	176	227	231	232	195	227	234	239
Danimarka	102	150	156	193	187	185	190	209
Vietnam	21	23	23	26	57	80	132	206
Macaristan	170	174	185	161	154	160	161	159
Çek Cumhuriyeti	116	136	171	124	123	136	161	147
Tayland	100	105	126	110	125	142	134	117
İsviçre	70	78	84	88	92	114	117	115
Romanya	40	46	48	46	48	57	87	83
Tayvan	88	98	102	97	79	97	97	79
Kolombiya	41	48	45	47	49	68	93	77
Endonezya	25	40	50	54	56	64	90	68
Yunanistan	28	29	30	33	37	43	52	59

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 98: Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

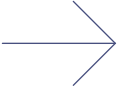
İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	2.472	2.539	3.030	2.571	2.362	3.670	4.409	3.154
ABD	825	977	1.074	992	971	1.239	1.415	1.274
Fransa	742	860	931	766	703	1.060	1.226	895
Çin	658	618	566	728	699	821	982	865
Kanada	446	589	746	656	667	876	961	799
Malezya	56	72	71	79	112	418	467	718
Vietnam	62	174	297	273	429	528	495	648
Polonya	326	380	495	398	381	537	768	600
İspanya	434	467	540	575	541	792	719	595
İtalya	394	435	458	394	436	704	721	538
Endonezya	47	228	383	324	594	529	375	481
Hollanda	338	517	587	461	436	822	830	470
Laos	0	0	0	0	4	525	495	453
Japonya	268	352	395	345	440	613	619	442
Avusturya	176	224	416	332	309	509	613	428
Finlandiya	378	452	444	420	413	511	592	423
Tayvan	278	373	451	364	338	382	473	411
Belçika	304	310	328	363	376	395	547	348
Rusya	156	188	253	202	312	599	520	305
İsveç	236	249	244	258	283	340	342	291
Güney Kore	104	153	160	231	302	310	285	265
Macaristan	216	249	281	217	181	270	372	241
Birleşik Krallık	167	182	188	188	185	231	271	215
Tayland	232	267	308	263	289	297	226	183
Hindistan	18	38	135	118	220	579	269	169
Avustralya	157	155	201	201	184	203	184	166
İsviçre	136	151	186	141	132	202	251	161
Slovakya	1	1	1	1	0	133	197	142
Romanya	39	78	120	113	93	149	168	108
Türkiye	113	165	204	149	138	155	239	106
Portekiz	46	61	92	74	70	98	111	84
Hırvatistan	64	70	77	59	55	102	119	77
Çek Cumhuriyeti	80	86	97	89	77	80	86	74
Suudi Arabistan	69	55	69	89	112	148	136	68
Paraguay	19	24	33	37	35	49	61	61
Mısır	5	10	14	8	11	104	97	50
Brezilya	21	23	33	35	38	62	137	49
Güney Afrika	45	49	54	45	77	73	60	48
Norveç	32	33	42	41	36	48	48	42
Şili	41	38	36	33	45	22	26	41
Danimarka	28	31	34	32	34	42	46	39
BAE	22	53	158	129	116	158	145	35

Kaynak: Trademap.

Tablo 99: Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar (Perfore Edilmemiş) İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Endonezya	1.794	2.032	2.357	2.242	1.824	2.003	2.378	2.323
Almanya	1.798	1.822	1.983	1.903	1.623	1.676	2.066	1.664
Çin	1.099	1.001	913	1.016	734	767	1.282	1.525
İsveç	1.318	1.388	1.454	1.417	1.206	1.381	1.649	1.427
Kanada	1.323	1.288	1.499	1.434	1.240	1.310	1.665	1.392
Portekiz	1.304	1.333	1.544	1.322	1.080	1.313	1.828	1.338
Brezilya	701	708	780	749	545	555	758	747
Tayland	513	538	535	562	439	429	520	576
Slovakya	450	434	504	471	386	454	626	532
İtalya	378	379	403	380	336	414	552	519
Avusturya	752	666	598	559	475	531	667	497
Fransa	592	558	569	496	400	515	559	494
ABD	834	878	769	660	476	487	512	429
Belçika	467	450	442	417	330	348	480	426
Polonya	478	484	561	531	473	576	639	405
Hollanda	417	434	458	412	408	416	471	345
Finlandiya	1.149	674	795	727	525	543	386	342
Singapur	453	744	645	651	610	646	236	341
Hindistan	289	299	427	391	223	382	485	330
İspanya	293	321	310	272	215	333	386	305
Rusya	335	397	435	419	306	294	245	243
Japonya	229	219	282	205	161	216	207	208
BAE	6	20	33	76	705	263	464	207
Norveç	263	261	292	256	203	230	305	178
Birleşik Krallık	306	330	330	348	302	297	272	164
Çek Cumhuriyeti	89	93	112	110	91	102	166	131
Slovenya	76	101	119	108	101	113	144	129
Güney Kore	76	99	125	110	81	78	101	119
Güney Afrika	67	75	100	89	57	92	78	83
İsviçre	114	81	41	35	49	42	58	58
Tayvan	60	63	65	53	46	64	61	56
Türkiye	19	19	23	41	29	36	34	44
İsrail	46	43	52	57	39	64	36	35
Meksika	16	26	50	29	14	19	45	28
Kolombiya	61	69	70	77	37	31	16	28
Yunanistan	2	2	2	4	2	3	4	23

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 100: Kraft Kağıt/Kartonlar-Sıvanmamış İhracatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

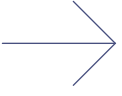
İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	3.009	3.416	4.161	3.350	3.135	3.327	3.933	3.110
İsveç	2.040	2.127	2.195	1.991	1.923	2.197	2.337	2.153
Finlandiya	608	705	773	675	627	923	1086	793
Almanya	228	571	804	744	775	892	956	775
Avusturya	478	537	652	610	542	723	866	764
Kanada	584	662	721	651	590	678	724	744
Çek Cumhuriyeti	348	367	414	474	488	593	675	589
Rusya	462	548	725	600	649	850	865	438
Polonya	296	339	464	393	361	471	568	417
Fransa	346	328	363	331	309	444	474	395
Hollanda	234	246	290	290	304	366	364	366
Brezilya	250	248	284	238	233	281	568	353
İspanya	224	266	322	304	266	366	415	337
Avustralya	342	369	387	340	296	374	377	297
Japonya	292	346	366	352	353	409	377	292
Portekiz	163	173	227	176	160	209	268	184
Belçika	111	127	123	156	190	262	251	176
Güney Afrika	212	179	171	141	134	94	117	137
Çin	381	175	118	112	116	140	187	124
Hindistan	27	48	132	73	129	184	126	99
Bulgaristan	70	80	87	80	73	93	129	96
İtalya	60	74	76	83	70	113	120	93
Birleşik Krallık	54	57	69	60	46	73	91	80
Vietnam	4	29	50	87	90	95	101	72
Slovakya	54	54	61	59	53	63	74	66
Bosna Hersek	34	47	69	40	51	81	106	64
Güney Kore	45	62	78	50	53	73	65	60
Yeni Zelanda	100	97	110	100	83	72	79	58
Tayvan	52	62	78	88	83	82	78	53
Endonezya	33	41	47	35	36	52	74	53
Şili	31	34	44	48	41	51	79	45
Kolombiya	11	16	19	15	15	10	24	44
Tayland	30	52	50	32	39	49	36	34
Malezya	6	6	11	15	21	30	32	28
Türkiye	11	14	17	21	19	25	33	27
Estonya	54	64	76	52	46	69	70	23
Meksika	23	28	36	30	31	34	29	21
Kosta Rika	22	10	13	11	5	13	37	21

Kaynak: Trademap.

Tablo 101: Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İhracat Pazarları (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	1.547	1.613	1.802	2.086	2.265	2.520	2.997	3.332
Çek Cumhuriyeti	609	708	807	866	957	1.052	1.204	1.557
Almanya	1.537	1.480	1.519	1.427	1.431	1.411	1.358	1.430
Polonya	954	948	1.060	1.076	1.068	1.068	1.170	1.212
Türkiye	691	695	719	729	717	711	876	974
ABD	786	805	844	765	771	740	899	866
Kanada	657	587	615	664	682	758	779	845
Belçika	608	729	779	716	685	676	691	805
Hollanda	609	620	679	659	613	784	751	713
Meksika	527	539	535	472	416	502	614	608
Macaristan	472	485	490	417	391	445	504	516
Japonya	1.389,4	1.625,0	1.558,0	1.376,5	1.053,1	857	641	495
İtalya	350	384	378	385	375	369	391	467
İsveç	458	463	476	452	420	409	412	438
İspanya	258	256	282	279	321	316	361	428
Fransa	255	286	320	302	286	307	317	318
Slovakya	217	215	232	231	235	273	288	311
Danimarka	194	207	192	181	189	201	202	223
Tayland	263	250	293	279	271	241	222	218
Mısır	232	245	237	224	220	231	207	197
Yunanistan	67	83	108	112	123	124	137	160
Rusya	196	373	238	237	244	297	230	148
Kosta Rika	126	135	118	129	108	123	139	133
Vietnam	94	104	101	93	85	72	96	127
Güney Afrika	79	139	98	90	90	107	116	117
Kolombiya	96	96	98	94	88	95	122	101
Malezya	104	87	92	98	85	112	106	88
Endonezya	91	101	132	114	111	102	104	86
Birleşik Krallık	140	133	133	105	92	69	61	79
Tunus	74	63	58	60	59	58	54	68
Gana	2	1	1	8	0	10	54	64
Romanya	29	40	44	42	41	42	50	61
Güney Kore	219	149	80	72	87	100	60	55
Brezilya	55	45	44	37	37	43	44	50
İsrail	54	44	41	33	39	40	49	49
Filipinler	0	0	4	18	28	32	40	47
Hindistan	24	26	32	38	36	43	46	44
Singapur	41	70	56	57	58	71	61	40
Arjantin	49	69	59	59	47	45	46	39
Avusturya	15	15	29	20	25	31	32	38
Tayvan	83	69	55	52	48	48	45	38
Ukrayna	63	79	80	72	79	83	57	36
Ürdün	17	18	17	21	29	26	26	36
İsviçre	90	88	80	82	74	52	33	30
Portekiz	28	28	31	24	22	20	22	28
Suudi Arabistan	205	196	255	263	258	270	268	26

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.4.2.5. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde İthalatçı Ülkeler

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde çok sayıda önemli İthalatçı ülke bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerin yanı sıra, artan sayıda gelişen ülke de pazarlar arasına katılmaktadır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde iki ana fasıl kodu kullanılmaktadır. Bunlardan ilki 48.no'lu kağıt ve kağıt ürünleridir. İkinci fasıl ise 9619 temizlik kağıtları, hijyen kağıtlar ve bebek bezleridir. Aşağıda İthalatçı ülkeler, 2023 yılı İthalatlarına göre sıralanmaktadır. Ülkeler için sıralama iki ana fasılının toplamı itibariyle yapılmaktadır. 2023 yılında 42 ülke, 1 milyar doların üzerinde İthalat yapmıştır. 25 ülke ise 500 milyon dolar ile 1 milyar dolar arasında İthalat gerçekleştirmiştir.

ABD ve Almanya en büyük iki İthalatçı konumundadır. 2023 yılında ABD'nin İthalatı 20,9 milyar dolar, Almanya'nın İthalatı 15,9 milyar dolar olmuştur. Bu iki ülke, uzun süredir en büyük iki pazar olmayı sürdürmektedir. Hemen tüm ürün gruplarında İthalat yapmaktadırlar.

Fransa, Birleşik Krallık, Kanada, İtalya ve Çin ilk iki ülkeyi takip eden büyük İthalatçı ülkelerdir. 2023 yılında Fransa'nın İthalatı 10,9 milyar dolar, Çin'in İthalatı ise 7,24 milyar dolar olmuştur.

Meksika, Hollanda, Polonya, Belçika ve İspanya görece yüksek İthalatları ile sıralanmaktadırlar.

Meksika ve Polonya'nın İthalatları artış eğilimi göstermektedir. Hollanda ve Belçika ticaret ağırlıklı İthalat yapmaktadırlar. İki ülke, AB'ye giriş kapısı konumundadır.

Vietnam, Hindistan, Türkiye ve Çek Cumhuriyeti ardından sıralanan ülkelerdir. Hızlı ekonomik büyümeleri sayesinde bu ülkelerin kâğıt ve kâğıt ürünleri pazarları ile İthalatları, ortalamanın üzerinde bir büyüme göstermektedir.

Japonya, Avusturya, İsviçre, Avustralya ve Güney Kore geleneksel İthalatçı gelişmiş ülkelerdir. Bu ülkelerin İthalatları genel olarak durağan seyir göstermektedir. Rusya da yaptırımlar altında İthalatını sürdürmeye çalışmaktadır.

Macaristan, Tayland ve Malezya hızlı büyüyen gelişen ülkeler pazarlarıdır. BAE pazarı da hızlı büyümektedir. Filipinler, Romanya ve Endonezya ile Suudi Arabistan pazarları ve İthalatları da ortalamanın üzerinde büyümektedir.

Portekiz, Danimarka, Yunanistan, İrlanda, Hong Kong, Mısır, Singapur, Güney Afrika, Norveç ve Slovakya 1 milyar doların üzerinde kağıt ve kağıt ürünleri İthalatı yapan diğer ülkelerdir.

Kağıt ve kağıt ürünleri İthalatında çok sayıda ülke bulunmaktadır. 250 milyon dolar ile 1 milyar dolar arasında İthalat yapan 45 ülke aşağıda Tablo 103'te sunulmaktadır.

Tablo 102: Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatçısı Ülkeler (Milyon Dolar, 2023)

İthalatçı Ülkeler	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	Hijyenik Havlu, Bezler ve Bebek Bezleri	Toplam
ABD	19.189	1.720	20.909
Almanya	14.791	1.109	15.900
Fransa	9.981	916	10.897
Birleşik Krallık	8.113	959	9.072
Kanada	6.720	728	7.448
İtalya	7.121	277	7.398
Çin	6.927	309	7.236
Meksika	6.823	107	6.930
Hollanda	6.243	411	6.654
Polonya	6.107	316	6.423
Belçika	5.063	536	5.599
İspanya	4.557	416	4.973
Vietnam	3.104	301	3.405
Hindistan	3.114	83	3.197
Türkiye	3.070	103	3.173
Çek Cumhuriyeti	2.653	391	3.044
Japonya	2.874	85	2.959
Avusturya	2.534	173	2.707
İsviçre	2.474	196	2.670
Avustralya	2.234	368	2.602
Güney Kore	2.193	206	2.399
Rusya	1.577	608	2.185
BAE	1.973	99	2.072
Macaristan	1.855	148	2.003
Tayland	1.891	73	1.964
Malezya	1.722	180	1.902
Tayvan	1.663	232	1.895
İsveç	1.677	192	1.869
Filipinler	1.479	282	1.761
Romanya	1.513	237	1.750
Endonezya	1.638	92	1.730
Portekiz	1.458	224	1.682
Suudi Arabistan	1.529	125	1.654
Danimarka	1.544	95	1.639
Yunanistan	1.425	114	1.539
İrlanda	1.371	114	1.485
Hong Kong	1.230	137	1.367
Mısır	1.316	12	1.328
Singapur	1.122	99	1.221
Güney Afrika	1.085	81	1.166

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 103: Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İthalatçısı Ülkeler (Milyon Dolar, 2023)

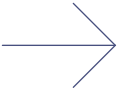
İthalatçı Ülkeler	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	Hijyenik Havlu, Bezler ve Bebek Bezleri	Toplam
Norveç	975	107	1.082
Slovakya	972	107	1.079
Şili	882	110	992
Fas	869	68	937
Guatemala	816	119	935
Brezilya	889	26	915
Arjantin	887	28	915
İsrail	766	145	911
Irak	554	337	891
Nijerya	857	12	869
Ukrayna	713	155	868
Kosta Rika	773	52	825
Dominik Cumhuriyeti	713	105	818
Bulgaristan	723	66	789
Hırvatistan	691	86	777
Yeni Zelanda	678	96	774
Peru	665	108	773
Sırbistan	688	84	772
Kazakistan	582	186	768
Kolombiya	725	33	758
Finlandiya	639	88	727
Cezayir	710	1	711
Bangladeş	700	6	706
Letonya	626	36	662
Slovenya	612	49	661
Kamboçya	555	57	612
Lüksemburg	486	20	506
Honduras	390	69	459
Letonya	381	75	456
Ekvator	401	43	444
Pakistan	431	4	435
El Salvador	365	60	425
Kenya	387	35	422
Sri Lanka	410	11	421
Ürdün	374	33	407
Panama	302	79	381
Estonya	318	26	344
Tunus	332	6	338
Libya	214	116	330
Azerbaycan	267	62	329
İran	274	53	327
Nikaragua	234	88	322
Birmanya	276	30	306
Fildişi Sahili	211	44	255
Bosna Hersek	225	26	251

Kaynak: Trademap.

Tablo 104: Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	2.552	2.698	2.916	2.773	2.728	3.331	3.853	3.362
Fransa	1.671	1.770	1.945	1.922	1.924	2.231	2.530	2.370
Almanya	1.405	1.536	1.618	1.581	1.613	1.850	2.049	1.868
Hollanda	992	1.080	1.220	1.255	1.240	1.656	1.765	1.494
Meksika	1.077	1.084	1.121	1.162	1.062	1.228	1.313	1.268
Birleşik Krallık	964	977	1.037	1.032	930	1.040	1.394	1.238
Kanada	829	865	917	911	916	1.115	1.269	1.187
Belçika	760	814	871	848	893	1.028	1.091	1.018
İtalya	405	503	518	720	449	578	813	844
İsviçre	546	578	644	655	683	814	858	833
Polonya	425	513	580	586	597	719	757	671
İspanya	375	365	385	393	392	536	606	597
Çek Cumhuriyeti	325	375	399	396	388	456	530	531
Avusturya	292	340	386	400	393	466	494	482
Macaristan	209	263	299	318	359	416	490	461
Vietnam	254	269	216	241	286	333	324	452
Avustralya	244	261	303	295	305	371	400	423
İrlanda	239	271	306	325	340	341	396	405
Japonya	371	368	396	400	349	385	401	397
Yunanistan	114	107	131	134	133	231	318	371
İsveç	221	237	260	263	302	373	401	354
Endonezya	276	280	321	336	290	354	370	342
Romanya	193	209	231	239	235	281	307	307
Slovakya	196	214	243	235	234	275	308	295
Hong Kong	377	394	400	378	317	380	321	295
Güney Kore	165	179	189	202	199	268	288	291
Danimarka	220	222	246	251	247	301	316	282
BAE	155	197	201	196	173	206	279	261
Singapur	184	187	210	209	201	235	260	230
Suudi Arabistan	126	118	140	153	116	134	197	226
Tayland	115	123	131	144	172	211	233	223
Portekiz	103	128	172	167	156	179	200	209
Filipinler	73	81	111	109	100	135	173	199
Norveç	151	166	178	172	175	188	203	193
Rusya	235	257	279	278	249	277	222	189
Tayvan	110	124	130	147	151	186	183	159
Malezya	103	125	144	171	138	171	176	145
Kazakistan	68	67	67	76	81	92	118	129
Letonya	83	85	105	101	111	124	141	125
Çin	162	148	148	153	146	170	116	124
Kosta Rika	71	88	86	88	88	119	142	119
Sırbistan	75	69	84	84	82	92	108	114
Finlandiya	86	93	103	90	103	114	120	110
Yeni Zelanda	66	74	87	94	86	113	124	107
Fas	67	71	87	90	87	99	123	105
Hindistan	69	87	97	88	63	97	101	103
Güney Afrika	51	48	70	66	62	70	86	103
Mısır	137	116	148	128	93	121	131	101

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 105: Bir-İki Yüzü Kaolin, İnorganik Maddeler ile Sıvanmış Kağıtlar İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

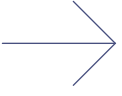
İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	3.052	2.942	3.176	2.908	2.589	2.752	2.984	2.614
ABD	2.300	2.195	2.562	2.439	1.980	2.287	3.594	2.606
Fransa	1.516	1.515	1.547	1.482	1.264	1.461	1.749	1.474
Birleşik Krallık	1.460	1.398	1.466	1.390	1.104	1.018	1.543	1.200
İtalya	916	950	1.041	942	838	905	1.280	1.167
Polonya	774	868	1.063	1.012	979	1.153	1.331	1.148
Meksika	766	795	937	821	703	944	1.355	1.043
Vietnam	458	542	636	608	620	852	883	802
Belçika	902	933	1.000	837	745	940	959	774
Çin	1.056	1.158	1.126	933	964	1.150	864	770
İspanya	819	830	858	749	630	702	905	740
Hollanda	639	683	766	687	689	815	832	722
Kanada	772	790	784	730	629	677	940	719
Hindistan	553	725	672	649	405	482	748	697
Türkiye	618	716	689	734	652	703	1140	648
BAE	169	263	293	306	270	330	464	417
Çek Cumhuriyeti	265	274	308	293	277	342	409	361
Avusturya	357	355	374	349	387	354	382	319
Rusya	589	609	690	622	601	722	415	309
Tayland	299	322	355	340	304	360	377	297
Malezya	338	350	393	354	311	393	397	282
Japonya	501	429	328	587	350	372	257	281
Bangladeş	226	232	239	226	228	282	320	272
Suudi Arabistan	212	247	316	302	271	311	356	266
Arjantin	252	225	204	186	180	191	242	266
Avustralya	418	387	394	340	268	323	362	266
Tayvan	235	245	278	246	230	280	285	244
Mısır	240	228	281	255	293	312	471	234
Filipinler	214	207	274	273	208	245	276	222
Brezilya	227	264	258	223	146	150	238	222
Macaristan	199	225	242	212	196	229	262	219
Endonezya	134	159	210	195	152	163	241	204
Danimarka	236	218	231	217	191	215	187	195
Portekiz	170	172	198	172	148	189	250	180
Güney Afrika	211	202	222	220	160	191	262	166
İsviçre	253	245	254	206	159	165	201	165
Singapur	230	226	213	197	175	200	181	160
Güney Kore	248	251	213	202	168	180	171	144
Pakistan	180	183	179	143	129	158	172	136
Sırbistan	111	136	142	136	120	148	158	135
Romanya	99	103	116	109	105	127	164	126
Ukrayna	180	155	186	178	160	202	121	122
Yunanistan	104	102	122	116	91	108	175	119
Kolombiya	124	118	133	93	81	110	255	105

Kaynak: Trademap.

Tablo 106: Kağıt-Karton/Selüloz Vatka ve Liften Tabakalar İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	1.718	1.764	1.873	1.768	1.550	1.753	2.084	1.888
Almanya	1.020	1.091	1.108	1.040	992	1.170	1.264	1.049
İtalya	677	660	735	705	768	979	1.101	1.037
Fransa	726	781	844	815	798	928	1.056	1.005
Birleşik Krallık	725	702	779	734	669	709	971	897
Kanada	666	691	712	721	683	805	955	880
Polonya	577	576	670	673	691	828	896	866
Meksika	552	598	622	607	516	633	762	719
Belçika	440	455	505	478	456	698	714	610
İspanya	400	438	517	521	465	561	590	527
Türkiye	333	383	391	384	359	415	596	514
Rusya	611	631	718	663	651	739	695	484
Tayland	474	460	480	467	447	461	468	459
Japonya	532	521	518	480	466	472	491	452
Hollanda	340	344	363	378	383	513	496	452
Hindistan	282	319	385	356	271	371	451	450
Çin	603	639	663	562	533	605	509	428
Vietnam	359	405	460	443	364	405	409	389
Güney Kore	334	370	386	387	354	408	402	380
Endonezya	258	246	275	282	254	313	362	359
Avustralya	285	303	335	314	331	367	373	349
Güney Afrika	215	234	266	254	229	270	305	301
Avusturya	275	298	312	283	267	306	303	277
Tayvan	257	273	285	281	261	308	300	276
Portekiz	194	198	233	205	191	221	262	252
Malezya	227	226	256	239	248	272	285	250
BAE	102	126	162	162	119	168	193	227
Mısır	207	158	192	180	198	202	255	218
İsviçre	194	196	197	174	162	182	202	204
Danimarka	180	189	219	218	225	217	212	199
Romanya	135	150	173	162	151	185	209	197
Brezilya	131	159	179	180	145	165	174	196
İsveç	178	173	196	182	171	198	200	190
Çek Cumhuriyeti	139	145	155	150	152	179	197	187
Suudi Arabistan	286	199	173	167	165	208	259	181
Arjantin	124	133	132	116	113	121	137	167
Kolombiya	110	116	140	136	117	157	226	151
Yunanistan	84	86	98	98	101	122	156	141
Macaristan	91	92	104	95	98	121	137	141
Filipinler	49	49	103	113	107	131	150	141
Ukrayna	139	151	165	154	148	167	116	136
Cezayir	107	112	121	100	99	104	123	127
Lüksemburg	86	81	88	107	98	112	149	113
Fas	86	87	91	87	94	101	122	112
İran	213	243	233	267	166	142	139	109
İrlanda	50	57	64	68	66	100	113	109
Finlandiya	93	90	100	106	108	121	121	109

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 107: Diğer Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	200	577	927	1.042	2.682	3.507	3.029	3.375
Polonya	770	906	1.184	961	877	1.432	1.602	1.142
ABD	639	776	920	825	812	977	1.107	972
Almanya	710	822	973	783	753	1.156	1.316	878
İtalya	528	603	795	606	510	795	1.224	792
Fransa	494	556	639	566	518	863	1.081	772
Birleşik Krallık	395	396	476	421	384	500	835	597
Meksika	300	459	470	468	403	516	607	590
Kanada	364	378	422	359	351	479	523	525
Belçika	383	446	539	444	390	617	761	465
İspanya	352	386	448	382	322	481	564	412
Hollanda	260	311	362	306	300	432	482	367
Çek Cumhuriyeti	273	307	357	262	242	419	506	363
Türkiye	204	236	272	203	210	314	439	354
Kosta Rika	197	243	287	251	224	312	377	278
Portekiz	165	197	252	210	178	315	355	273
Hindistan	89	127	155	155	116	181	233	234
Avusturya	182	207	225	187	176	278	298	226
Vietnam	329	309	331	259	202	238	237	205
Yunanistan	105	116	150	126	124	181	241	176
Tayland	75	95	99	129	103	138	219	168
Tayvan	98	125	122	142	152	173	187	166
Filipinler	100	146	155	150	119	147	155	157
Cezayir	92	110	145	133	116	203	268	155
İsveç	164	178	191	162	139	197	225	155
Güney Kore	106	91	113	110	132	218	165	151
Macaristan	83	100	127	103	96	144	179	146
Suudi Arabistan	106	113	140	153	148	221	315	141
Romanya	99	99	115	100	109	174	211	141
Danimarka	87	95	120	98	88	157	182	121
Brezilya	69	79	92	88	97	174	149	116
Endonezya	129	180	138	160	102	136	170	115
BAE	73	100	105	100	106	157	194	113
Fas	69	68	83	77	68	108	168	106
Şili	67	70	103	86	93	151	292	104
Malezya	148	185	230	197	196	258	137	96
İsrail	71	74	87	98	89	97	141	94
Bulgaristan	44	49	63	56	52	80	97	91
Bangladeş	67	69	78	78	68	133	143	87
Slovenya	58	55	78	74	79	64	76	82
Hırvatistan	49	58	68	56	51	90	108	76
İsviçre	72	78	96	74	61	91	113	76
Kolombiya	65	75	96	87	66	111	127	71
Kamboçya	34	53	58	67	66	63	65	69
Sırbistan	47	54	69	60	56	84	114	67
Güney Afrika	25	27	37	39	41	45	61	67
Slovakya	50	54	66	53	49	81	97	63

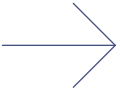
Kaynak: Trademap.

Tablo 108: Sıvanmamış Kağıt ve Kartonlar (Perfore Edilmemiş) İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	2.131	1.921	2.138	2.220	1.700	1.938	2.680	1.929
Almanya	1.590	1.694	1.800	1.590	1.441	1.429	1.781	1.557
Birleşik Krallık	1.086	1.039	1.137	1.070	803	650	1.134	978
Fransa	977	955	1.068	1.048	929	907	1.187	973
İtalya	635	638	765	689	563	650	824	708
Türkiye	686	626	478	467	446	441	712	624
Belçika	556	554	588	549	442	448	591	475
Polonya	340	324	374	333	304	328	452	459
Japonya	594	567	508	523	471	457	437	439
Meksika	352	353	378	421	235	266	519	437
İspanya	413	388	472	404	345	393	500	426
Mısır	230	246	270	293	300	290	344	415
Hollanda	468	437	425	382	328	388	468	411
Nijerya	232	248	243	273	345	417	436	380
Çin	382	552	792	553	810	1.047	425	372
Hindistan	404	503	249	330	150	117	226	370
BAE	127	170	183	197	133	146	228	369
Vietnam	206	241	270	256	250	296	317	346
Malezya	316	341	385	355	253	296	292	304
Tayvan	203	221	251	235	224	265	249	255
İsviçre	240	243	262	246	213	232	302	250
Kanada	304	308	312	304	228	257	364	248
Güney Kore	230	236	260	223	181	215	225	231
Filipinler	120	149	166	165	160	201	192	224
Çek Cumhuriyeti	201	207	236	222	190	212	261	221
Peru	188	176	237	188	92	99	180	177
Macaristan	128	153	175	156	134	152	210	159
Avusturya	164	175	180	172	145	150	194	149
Romanya	133	136	157	148	112	123	179	147
Sri Lanka	114	120	0	125	96	105	91	147
İsveç	140	164	159	153	138	158	213	133
Avustralya	196	176	161	164	102	112	97	132
Şili	139	148	167	159	88	93	152	130
Yunanistan	110	110	123	120	90	105	149	130
Cezayir	106	149	106	83	68	113	169	129
Tayland	109	132	139	134	111	131	94	123
Güney Afrika	121	113	138	135	79	105	162	123
Ukrayna	143	143	153	142	128	128	100	121
FAS	88	80	88	86	84	99	141	110
Singapur	446	654	556	543	502	494	129	95
Birmanya	67	92	82	97	66	21	82	95
Hong Kong	162	150	145	127	97	94	87	86
Danimarka	79	80	86	73	71	109	95	86
Suudi Arabistan	141	145	149	168	150	168	216	86
Kenya	67	76	106	107	67	88	117	85
Kolombiya	42	47	56	50	35	44	92	84

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 109: Kraft Kağıt/Kartonlar-Sıvanmamış İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

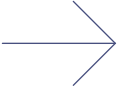
İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	1.285	1.359	1.566	1.330	1.246	1.526	1.601	1.313
İtalya	821	928	1.083	964	829	972	1.275	1.076
Meksika	768	789	865	841	746	963	1.088	973
Çin	699	896	1.358	1.029	1.222	1.179	1.058	969
ABD	768	789	815	820	719	849	939	894
Kanada	397	460	496	504	510	598	690	638
Birleşik Krallık	345	352	506	410	388	491	595	573
İspanya	428	478	582	504	458	578	713	556
Hollanda	380	392	456	425	435	503	454	425
Fransa	341	375	433	372	339	395	468	406
Türkiye	321	356	423	310	366	435	587	396
Polonya	153	180	231	238	230	310	361	284
Guatemala	178	241	281	243	228	283	424	258
Güney Kore	285	305	344	292	253	271	318	258
Belçika	207	216	248	255	267	339	334	257
Hindistan	135	150	170	177	162	199	249	241
Endonezya	136	142	177	189	118	158	189	163
Arjantin	135	153	173	139	131	151	204	154
Fas	139	154	180	148	149	164	238	152
Mısır	139	173	236	174	132	152	220	149
Malezya	180	190	203	182	149	179	205	140
Filipinler	167	191	211	162	144	177	203	134
Güney Afrika	86	88	112	105	103	103	164	131
Dominik Cumhuriyeti	80	88	111	104	97	162	181	130
Avusturya	103	123	129	116	108	129	145	125
Vietnam	75	91	82	101	130	183	198	123
Şili	111	128	185	149	125	156	317	116
Romanya	47	53	64	72	63	87	118	114
Tayvan	124	137	151	150	141	147	145	109
Portekiz	82	98	135	97	87	115	145	106
Suudi Arabistan	157	164	195	121	108	99	195	106
Çek Cumhuriyeti	100	115	138	122	120	156	122	103
BAE	65	102	129	86	92	110	161	97
Japonya	75	79	87	85	82	93	115	92
Kolombiya	64	72	94	75	77	106	160	92
Tayland	94	97	115	111	99	110	131	92
Danimarka	81	89	110	99	99	120	118	86
Kenya	71	84	107	90	85	103	102	86
Peru	67	69	107	109	88	112	220	77
Bangladeş	84	89	108	79	66	93	108	75
Yeni Zelanda	79	85	89	89	82	92	95	75
Finlandiya	71	76	92	84	80	94	97	71
Yunanistan	56	62	70	71	55	70	87	69
Macaristan	60	66	69	70	71	73	86	67
İsviçre	60	64	66	60	61	76	84	67
Sırbistan	34	40	51	53	57	82	104	65

Kaynak: Trademap.

Tablo 110: Hijyenik Havlu ve Bezler, Bebek Bezleri İthalatçı Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	1.171	1.158	1.210	1.241	1.275	1.494	1.705	1.720
Almanya	874	911	997	922	930	983	1.056	1.109
Birleşik Krallık	859	816	889	892	844	685	886	959
Fransa	697	734	796	780	782	816	875	916
Kanada	552	569	590	583	622	614	708	728
Rusya	548	523	493	502	415	484	593	608
Belçika	441	501	580	512	503	471	477	536
İspanya	254	286	361	378	357	357	376	416
Hollanda	261	260	284	300	287	334	352	411
Çek Cumhuriyeti	223	240	268	279	303	309	326	391
Avustralya	213	220	234	320	358	375	399	368
Irak	272	246	252	299	311	272	327	337
Polonya	328	250	288	247	244	281	281	316
Çin	1.287	1.423	1.245	1.063	804	633	426	309
Vietnam	50	60	80	113	140	181	187	301
Filipinler	0	0	222	257	255	290	292	282
İtalya	239	237	274	252	267	266	285	277
Romanya	131	152	172	173	173	188	204	237
Tayvan	163	186	190	208	212	233	233	232
Portekiz	152	155	183	165	166	178	184	224
Güney Kore	188	197	237	226	197	204	200	206
İsviçre	151	153	166	163	178	188	181	196
İsveç	184	189	198	187	168	163	186	192
Kazakistan	95	109	115	128	121	117	178	186
Malezya	100	104	122	131	113	136	194	180
Avusturya	142	152	183	155	164	152	156	173
Ukrayna	124	139	161	169	180	182	127	155
Macaristan	115	118	136	123	118	127	142	148
İsrail	123	145	143	152	149	155	165	145
Hong Kong	182	169	167	148	131	169	138	137
Suudi Arabistan	102	109	96	119	113	130	161	125
Guatemala	67	44	44	49	52	95	107	119
Libya	0	0	0	91	90	107	88	116
Yunanistan	80	86	85	79	90	79	103	114
İrlanda	54	54	52	78	82	89	91	114
Şili	73	86	82	90	84	100	126	110
Peru	74	88	100	91	90	94	121	108
Slovakya	82	84	90	84	91	99	119	107
Norveç	112	115	113	106	100	98	101	107
Meksika	41	40	45	45	50	45	73	107
Dominik Cumhuriyeti	84	87	82	87	77	92	123	105
Türkiye	137	105	89	77	80	70	82	103
BAE	190	200	188	198	199	215	229	99
Singapur	63	72	80	84	95	98	101	99
Yeni Zelanda	66	78	78	86	84	98	99	96
Danimarka	67	69	75	76	78	88	92	95

Kaynak: Trademap.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

1.4.3. Türkiye'nin Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri İhracatında Konumu

Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayi ihracatı 2015-2023 yılları arasında gösterdiği artış ile dünya ihracatı içinde giderek daha yüksek pay almaktadır. Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde, üretim kapasitesi ve üretimi aynı dönemde önemli gelişme göstermiştir. Üretim kapasitesi 7 milyon tonun üzerine çıkmıştır. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi 2015-2023 arasında daha geniş bir pazara da erişim sağlamıştır. İhracat birim fiyatları da artış eğilimi içindedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde, 2015-2023 döneminde dünya kağıt ve kağıt ürünleri ticareti içinde alınan pay 0,57 puan artmıştır. Alınan pay her yıl istikrarlı ve kademeli bir artış göstermektedir. 2015 yılında yüzde 1,14 olan dünya ihracatı içindeki pay 2021 yılında yüzde 1,41'e yükselmiştir. Alınan pay 2022 ve 2023 yıllarında daha hızlı artmış ve 2023 yılında yüzde 1,71'e ulaşmıştır.

7 milyon ton

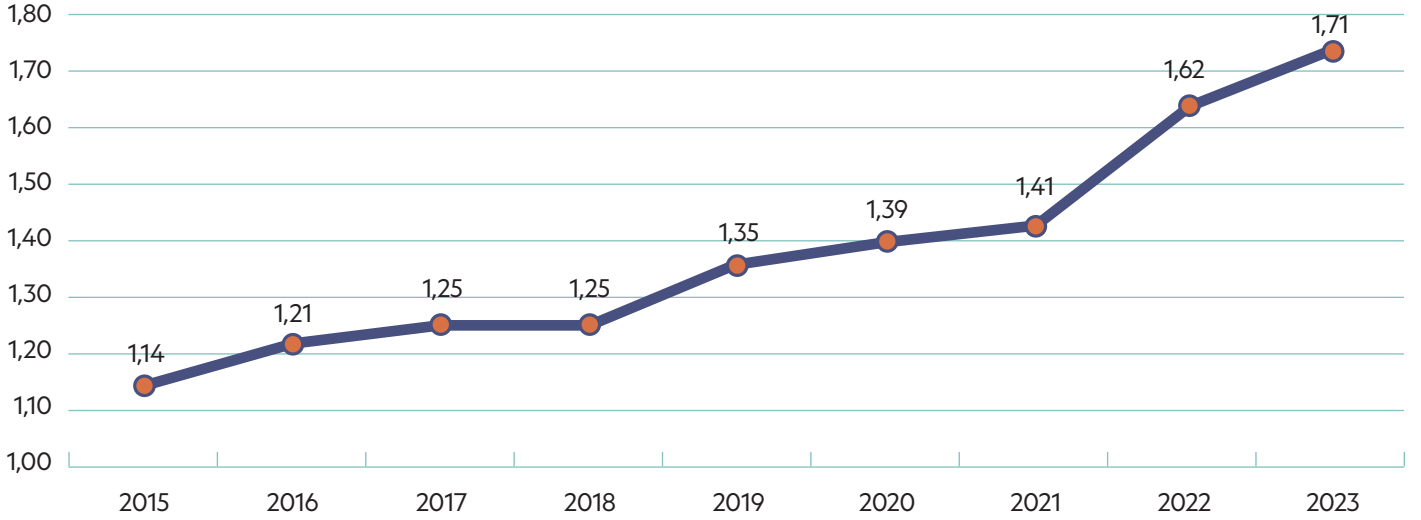
Türkiye'nin kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde, üretim kapasitesi ve üretimi aynı dönemde önemli gelişme göstermiştir. Üretim kapasitesi 7 milyon tonun üzerine çıkmıştır.

Tablo 111: Dünya Kağıt İhracatı ve Türkiye'nin Payı

Yıllar	Dünya Kağıt İhracatı (Milyar Dolar)	Türkiye Kağıt İhracatı (Milyon Dolar)	Türkiye Kağıt İhracatı (Pay, %)
2015	172,15	1.970	1,14
2016	168,91	2.042	1,21
2017	177,54	2.211	1,25
2018	193,57	2.423	1,25
2019	186,27	2.514	1,35
2020	175,32	2.442	1,39
2021	203,46	2.873	1,41
2022	229,88	3.719	1,62
2023	205,58	3.506	1,71

Kaynak: Trademap, TÜİK.

Grafik 14: Türk Kağıt Ürünleri İhracatının Dünya İhracatında Payı (%)

Türkiye'nin kâğıt ve kâğıt ürünleri ihracatının dünya ihracatındaki payı ve bu alandaki gelişmeler, alt sektörler ve ürün grupları bazında aşağıda sunulmakta ve analiz edilmektedir. Tüm alt sektörlerin payı 2015-2023 döneminde artmıştır.

Dünya ticareti içinde en yüksek payı alan alt sektör, temizlik kağıtları, hijyen kağıtlar ve bebek bezleridir. 2015 yılında dünya ihracatından %3,65 pay alınırken, 2023 yılında alınan pay %4,53'e yükselmiştir. Alınan pay, her yıl istikrarlı artış göstermiştir. Bu alt sektör içinde tuvalet temizlik kağıtlarının payı 2023 yılında %10,33 olmuştur.

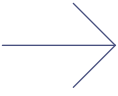
Kağıt ve kartondan ambalaj ürünleri ihracatının, dünya ihracatı içinden aldığı pay 2015-2023 döneminde 1,11 puan artmıştır. 2015 yılında %1,44 olan pay 2023 yılında %2,55 olarak gerçekleşmiştir. Bu alt sektör grubu da Türkiye'nin rekabetçi olduğu bir sektördür.

Kağıt kırtasiye ürünleri ihracatının dünya ihracatı içindeki payı 2015-2023 döneminde 0,34 puan yükselmiştir. 2015 yılında yüzde 0,83 olan pay 2023 yılında yüzde 1,17'ye yükselmiştir. Alınan pay 2022 yılında yüzde 1,29 ile en yüksek seviyesini de görmüştür.

Kağıt ve kartonlar ile diğer kağıt ve karton ürünleri ihracatlarının dünya ihracatları içinden aldıkları paylar ilk 3 sektöre göre daha düşüktür. Ancak bu iki sektörde de dünya ihracatı içinden alınan paylar artmaktadır.

Kağıt ve kartonlar ihracatının dünya ihracatı içindeki payı 2015 yılında yüzde 0,51 iken 2023 yılında yüzde 0,76 olmuştur.

Diğer kağıt ve karton ürünleri ihracatının dünya ihracatı içindeki payı 2015 yılında yüzde 0,18 iken 2023 yılında yüzde 0,44 olmuştur.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 112: Alt Sektör Grupları İtibariyle Türkiye'nin Dünya Kağıt Sanayi İhracatı İçinde Payı (Yüzde)

Ürün	GTİP	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kağıt ve Karton ile Mamulleri	48	0,75	0,87	0,93	0,96	1,05	1,08	1,16	1,34	1,35
	9619	5,12	4,65	4,45	4,44	4,54	4,54	4,30	5,02	5,37
	48+9619	1,14	1,21	1,25	1,25	1,35	1,39	1,41	1,62	1,71
Kağıt ve Karton	4802	0,08	0,10	0,10	0,12	0,22	0,18	0,21	0,16	0,25
	4805	0,90	1,07	1,33	1,38	1,13	1,01	0,77	1,10	0,63
	4810	0,16	0,13	0,14	0,12	0,23	0,18	0,18	0,29	0,26
	4811	1,25	1,36	1,14	1,06	1,33	1,38	1,17	1,39	1,53
	4823	0,62	0,62	0,68	0,79	0,98	0,99	1,42	1,42	1,36
	Toplam	0,51	0,56	0,58	0,59	0,68	0,68	0,67	0,80	0,76
Temizlik ve Tuvalet Kağıtları Hijyenik Temizlik Havluları ve Bebek Bezleri	4803	5,38	7,54	8,21	8,05	7,41	6,29	7,87	10,39	10,33
	4818*	0,99	1,00	0,96	1,02	1,20	1,36	1,35	1,33	1,54
	9619*	5,12	4,65	4,45	4,44	4,54	4,54	4,30	5,02	5,37
	Toplam	3,65	3,67	3,67	3,69	3,65	3,55	3,68	4,43	4,53
Kağıt ve Kartondan Ambalaj Ürünleri	4819	1,44	1,73	1,95	1,97	2,06	2,16	2,50	2,67	2,55
Kağıt Kırtasiye Ürünleri	4816	0,31	0,31	0,43	0,19	0,68	1,04	1,18	1,05	0,60
	4817	1,15	1,24	1,18	1,21	1,33	1,41	1,50	1,56	1,78
	4820	0,54	0,57	0,65	0,73	0,86	0,90	1,01	1,21	0,87
	4821	1,05	1,04	1,02	1,01	1,10	1,07	1,26	1,33	1,37
	Toplam	0,83	0,84	0,85	0,89	1,00	1,04	1,18	1,29	1,17
Diğer Kağıt ve Karton Ürünleri	4801	0,01	0,01	0,01	0,03	0,04	0,03	0,03	0,08	0,06
	4804	0,09	0,10	0,11	0,12	0,16	0,15	0,17	0,19	0,20
	4806	0,25	0,18	0,21	0,19	0,22	0,23	0,24	0,25	0,33
	4807	0,83	0,91	1,04	1,19	1,10	1,19	1,29	1,54	2,42
	4808	0,25	0,32	0,34	0,19	0,26	0,23	0,19	0,26	0,34
	4809	0,12	0,50	0,09	0,06	0,19	0,07	0,09	0,29	0,56
	4812	0,15	0,14	0,12	0,16	0,36	0,27	0,41	0,57	0,53
	4813	0,09	0,10	0,10	0,19	0,25	0,29	0,53	1,18	0,71
	4814	0,59	0,40	0,69	0,89	1,07	1,11	1,35	1,61	1,37
	4822	2,15	2,30	2,09	2,63	2,36	2,18	2,21	2,09	3,05
Toplam	0,18	0,19	0,21	0,22	0,28	0,28	0,33	0,39	0,44	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri verilerinden hesaplanmıştır.

1.4.4. Dünya Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayinde Eğilimler

Dünya kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde yaşanmakta olan ve orta vadede yaşanması öngörülen genel eğilimler, raporun bu bölümünde sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Bu bölümde, Avrupa pazarı, AB düzenlemeleri, teknolojik gelişmeler ile fiyatlar ve maliyetler konularına yer verilmektedir.

1.4.4.1. Avrupa Pazarı

Avrupa Birliği ve İngiltere, Türkiye'nin en önemli kağıt ve kağıt ürünleri ihracat pazarını oluşturmaktadır. Türkiye'de sektörde çok sayıda Avrupalı yabancı sermaye yatırımı bulunmaktadır. Bu nedenle Avrupa ve İngiltere pazarındaki gelişmeler ve öngörüler Türkiye kağıt ve kağıt ürünleri sanayi için önem taşımaktadır.

Avrupa'da kağıt ve kağıt ürünleri sanayi özel sektörü CEPI (Confederation of European Paper Industry) tarafından temsil edilmektedir. CEPI'ye üye ülkeler şunlardır; Avusturya, Fransa, Norveç, Slovenya, Belçika, Almanya, Polonya, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Macaristan, İtalya, Hollanda, Portekiz, Romanya, Slovakya, İsveç ve Birleşik Krallık'tır.

CEPI bu ülkelerin sektör verilerini toplulaştırarak her yıl açıklamaktadır. Avrupa pazarı öncelikle CEPI istatistikleri kullanılarak değerlendirilmektedir.

Avrupa kağıt sanayi orta vadeli bir küçülme eğilimi içine girmiş bulunmaktadır. Bu küçülme eğiliminin üç ana nedeni bulunmaktadır. Bunlar sanayide artan üretim maliyetleri, kağıt ürünlerine olan talebin azalması ve AB'nin çıkardığı sürdürülebilirlik ile ilgili düzenlemelerdir.

Avrupa kağıt sanayisi, 2000 yılına kadar büyüme sürecini sürdürmüş ve bu büyüme 2004 yılına kadar devam etmiştir. Ancak 2005 yılından itibaren sektör küçülme eğilimine girmiş ve bu eğilim 2010 yılından sonra hız kazanmıştır. Küçülme 2020'li yıllarda ise konjonktürel gelişmelerin etkileri dışında yavaşlamaktadır.

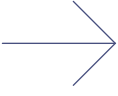
103,71 ton

Üretim kapasitesi 2010 yılında 103,71 milyon ton iken, 2023 yılında 96,4 milyon tona inmiştir. Üretim de 73,93 milyon tona düşmüştür.

Sanayide 2010 yılında 728 olan firma sayısı, 2023 yılında 662'ye inmiştir. Fabrika sayısı ise 1991 yılında 1.570 iken, 2010 yılında 994 adete, 2023 yılında ise 856'ya inmiştir.

Avrupa pazarında kağıt hamuru ve kağıt ürünleri üretim kapasitesi azalmaktadır. Tüketimdeki yavaşlama, artan Asya ve diğer ülke rekabetleri ile sürdürülebilirlik düzenlemeleri, kapasitelerde küçülmeye neden olmaktadır.

Avrupa'da kağıt ve kağıt ürünleri tüketimi Türkiye'nin kağıt ürünleri ihracatı açısından en önemli göstergedir. 2000 yılında 82,07 milyon ton olan tüketim, 2010 yılında 81,68 milyon tona ve 2020 yılında 71,1 milyon tona inmiştir. 2022 yılında 72,53 milyon ton olan tüketim, 2023 yılında 62,71 milyon tona kadar gerilemiştir. Avrupa'nın kağıt ürünleri üretimi ve üretim kapasitesi de benzer şekilde gerilemektedir. Üretim kapasitesi 2010 yılında 103,71 milyon ton iken, 2023 yılında 96,4 milyon tona inmiştir. Üretim de 73,93 milyon tona düşmüştür.

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

Tablo 113: Avrupa Kağıt Sanayi Temel Göstergeleri

	1991	2000	2010	2020	2022	2023
Firma Sayısı	1.082	979	728	684	664	662
Fabrika Sayısı	1.570	1.309	994	894	864	856
Kağıt Hamuru Üretim Kapasitesi (Milyon Ton)	39,58	43,84	44,19	43,32	42,40	40,36
Kağıt Hamuru Üretimi (Milyon Ton)	33,81	39,96	38,70	36,05	35,93	32,60
Kağıt Hamuru Tüketimi	37,82	46,38	43,85	37,79	38,04	31,38
Kağıt Ürünleri Üretim Kapasitesi (Milyon Ton)	73,28	97,66	103,71	100,74	98,10	96,40
Kağıt Ürünleri Üretimi (Milyon Ton)	65,05	90,82	95,07	895,35	84,93	73,93
Kağıt Ürünleri Tüketimi (Milyon Ton)	60,10	82,07	81,68	71,10	72,53	62,71
İthalat (Milyon Ton)	2,40	6,38	5,78	5,12	5,11	4,24

Kaynak: CEPI Key Statistics 2023.

Avrupa'nın CEPI ülkeleri dışında yaptığı ithalatta da gerileme görülmektedir. 2010 yılında 5,78 milyon ton olan kağıt ve kağıt ürünleri ithalatı, 2022 yılında 5,11 milyon ton ve 2023 yılında ise 4,24 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Tüketimdeki gerilemeye bağlı olarak Avrupa ithalatı ve pazarı daralmaktadır.

İthalatın yapıldığı bölgeler de aşağıda sunulmaktadır. Türkiye, diğer Avrupa içinde yer almaktadır. 2010 yılından sonra diğer Avrupa'dan ve Kuzey Amerika'dan ithalatın azaldığı, buna karşın Asya'dan ithalatın arttığı görülmektedir. Ancak diğer Avrupa ülkeleri, CEPI üyesi Avrupa ülkelerinin ana tedarikçisi olmaya devam etmektedirler.

Tablo 114: Kağıt Ürünleri İthalatının Dağılımı (Bin Ton)

	2000	2010	2020	2022	2023
Diğer Avrupa	3.318	2.525	2.443	2.392	1.874
Kuzey Amerika	2.191	1.829	1.513	1.223	1.125
Latin Amerika	198	498	348	402	242
Asya	332	625	662	899	874
Diğer	344	307	157	190	125
Toplam	6.383	5.783	5.124	5.105	4.239

Kaynak: CEPI Key Statistics 2023.

Avrupa pazarında alt ürün grupları itibariyle tüketimdeki gelişmeler aşağıda sunulmaktadır. Tüketimin en yüksek ürün grubu ambalaj ürünleridir. Ambalaj ürünleri tüketimi, genel olarak sınırlı bir artış eğilimi içinde olmuştur. 2000 yılında 41,35 milyon ton olan tüketim, 2022 yılında 43,43 milyon tona

çıkmıştır. 2023 yılında ise çok sayıda unsurun sınırlayıcı etkisi ile 38,65 milyon tona inmiştir. Oluklu mukavva kağıt tüketimi 2000 yılında 28,37 milyon ton iken, 2010 yılında 28,80, 2022 yılında ise 30,17 milyon ton olmuştur. Kutu ve poşetler ile kraft torba ve poşetlerde tüketim durağan gelişme göstermiştir.

Tablo 115: Avrupa Kağıt Ürünleri Tüketimi (Milyon Ton)

	1991	2000	2010	2020	2022	2023
Grafik ve Yazı Kağıtları	24,79	22,38	18,48	18,98	17,74	13,54
Temizlik Kağıtları	7,39	7,47	7,67	7,44	7,75	7,48
Ambalaj Ürünleri	41,52	41,35	41,42	44,93	43,43	38,65
Oluklu Mukavva	28,55	28,37	28,80	31,65	30,17	28,87
Kutu/Poşet	8,73	8,82	8,53	8,90	9,07	7,23
Kraft	4,23	4,17	4,09	4,39	4,19	3,55
Diğer Kağıt Karton Ürünleri	3,80	3,69	3,54	3,86	3,61	3,04
Toplam	77,50	74,89	71,11	75,22	75,26	62,71

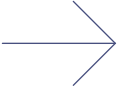
Kaynak: CEPI Key Statistics 2023.

Avrupa pazarında grafik ve yazı kağıtları tüketimi, uzun süreli bir gerileme eğilimi içindedir. 2000 yılında 22,38 milyon ton olan tüketim, 2022 yılında 17,74 milyon tona ve 2023 yılında ise 13,54 milyon tona inmiştir. Gerilemenin süreceği öngörülmektedir.

Temizlik kağıtları tüketimi 2000-2023 döneminde durağan bir gelişme göstermiştir. 2000 yılında 7,47 milyon ton olan tüketim, 2020 yılında 7,44 milyon ton olmuştur. Tüketim 2022 yılında 7,75 milyon ton ve 2023 yılında 7,48 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ürün grubunda tüketimde çok sınırlı artışlar olacağı öngörülmektedir.

Diğer kağıt ve karton ürünler tüketimi de 2000-2022 döneminde durağan bir gelişme yaşamıştır. 2000 yılında 3,69 milyon ton olan tüketim, 2020 yılında 3,86 milyon ton ve 2022 yılında ise 3,61 milyon ton olmuştur. Bu ürün grubu tüketiminde büyümenin sınırlı kalacağı öngörülmektedir.

Avrupa kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde 2023 yılı tüketimleri, salgın yaşanan 2020 yılının da altında kalmıştır. Avrupa pazarında tüketim, stokların azaltılması eğilimi, sıkı para politikası ve jeopolitik baskılardan etkilenirken, üretim ise yüksek maliyetlerden, artan dış rekabetten ve sürdürülebilirlik düzenlemelerinden olumsuz etkilenmektedir.

1.4.4.2. Uluslararası Düzenlemeler

İklim değişimi ve sürdürülebilirlik ihtiyacı nedeniyle, başta Avrupa Birliği olmak üzere üretim, ticaret ve atıklar alanında birçok düzenleme yapılmaktadır. Bu bölümde kağıt ve kağıt ürünleri sanayini de kapsayan düzenlemelere yer verilmektedir.

1. AB Sınırdaki Karbon Vergisi Mekanizması

Avrupa Birliği'nin (AB) Avrupa Yeşil Mutabakatı ile koyduğu sera gazı emisyon azaltımı hedefine ulaşılması için kullanılan temel araçlardan birisi Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasıdır (SKDM). AB bu mekanizma ile bir yandan yeşil dönüşümün yaratacağı maliyet karşısında Avrupa'nın rekabetçiliğinin korunmasını, diğer taraftan küresel düzeyde iklim değişikliği ile mücadele çabasının artırılmasını hedeflemektedir.

SKDM kapsamında yer alan ürünlerin üretiminden kaynaklanan sera gazı emisyon değerleri dikkate alınarak, AB ETS (Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi) ile eşdeğer maliyetlerin ithalatçılar tarafından da üstlenilmesi öngörülmektedir.

SKDM Tüzüğü, 1 Ekim 2023 tarihinde raporlama yükümlülüğü ile sınırlı olarak uygulamaya girmiştir. Bu kapsamda, 1 Ekim 2023-31 Aralık 2025 tarihleri arasında, mali yükümlülük doğmayacak bir geçiş dönemi söz konusudur.

Geçiş dönemi, uygulama esaslarının oturtulması, veri toplanması ve uygulamanın iyileştirilmesine yönelik aksayan noktaların tespit edilmesi gibi amaçlara hizmet edecek, bu dönemdeki deneyim çerçevesinde gerekli iyileştirmeler ve ikincil mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.

Yukarıda belirtildiği gibi, 2025 yılı sonuna kadar sürecek geçiş döneminde ithal edilen ürünlerin gömülü emisyonları için herhangi bir ücretlendirme yapılmayacaktır. Ancak, mali yükümlülüklerin uygulanacağı esas dönem, 1 Ocak 2026 itibarıyla başlayacaktır.

SKDM, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerini kapsamaktadır. SKDM kapsamındaki ürünler ve bu ürünlerle ilişkili sera gazları, ilgili mevzuat metinlerinde açıklanmıştır. Ürünlerin tanımlanmasında ise gümrük tarife istatistik

pozisyonu (GTİP/CN) kodları esas alınmaktadır. Kapsamda, ticaret sapmasını önlemek gayesiyle, birincil ürünlerin girdi olarak kullanıldığı ve üretim süreçleri karmaşık olmayan çeşitli kullanıcı ürünlere yer verilmiştir. Ayrıca SKDM kapsamındaki ürünlerin üretiminde kullanılan belirli girdiler kapsama dahil edilmiştir. Bu çerçevede, SKDM kapsamındaki ürünler hem doğrudan AB'ye ithal edildikleri, hem de diğer SKDM ürünlerinin üretimi aşamasında girdi olarak kullanıldıkları durumlar itibarıyla mevzuatla getirilen yükümlülüklerle tabi olacaktır.

Buna ilaveten, ürün kapsamına ilişkin, ilk olarak geçiş dönemi sona ermeden (2025 sonuna kadar) ve sonrasında 2028 yılı itibarıyla iki yıllık dönemler içinde, Komisyon tarafından gerçekleştirilecek analizler çerçevesinde, karbon kaçağı riskleri dikkate alınarak, kapsamın genişletilmesi hususu değerlendirilecektir. Kapsamın yeni kullanıcı sektör ve ürünleri içerecek şekilde genişletilmesi ve en geç 2030 yılına kadar AB ETS'si içindeki tüm sektörleri içermesi konuları da söz konusu analizler dikkate alınarak karara bağlanacaktır.

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, pilot uygulama döneminde yer alan sektörler içinde değildir. Ancak 2028 yılından sonra kapsama alınacak potansiyel sektörlerden biridir. Enerji yoğun ve su tüketimi yoğun bir sanayi olduğu için muhtemelen ikinci aşamada kağıt ve kağıt ürünleri sanayi SKDM içine alınabilecektir.

Bununla birlikte, dış ticarete kullanılan kâğıt ambalajlar ve diğer kâğıt ürünlerinin, SKDM çerçevesinde ihracatçıların üçüncül emisyon kaynağı (tedarikçilerin emisyon salınımı) olarak değerlendirilmesi durumunda, bu ürünlerin dolaylı yükümlülüklerle tabi olması ve SKD Mekanizması ile uyum sağlaması gerekecektir.

2. Avrupa Komisyonu Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü

Avrupa Birliği, 2023/1115 Sayılı Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü (EUDR) ile 30 Aralık 2024 itibarıyla, büyük ölçüde ormansızlaşmaya neden olan soya, sığır eti, palm yağı, ahşap/ağaç ürünleri, kakao, kauçuk ve kahve gibi ürünlerin yanı sıra bunlardan elde edilen çikolata, mobilya, lastik, deri gibi belirli ürünlerin AB pazarına girişine yeni düzenlemeler getirmiştir. Bu kapsamda, söz konusu ürünlerin üretim süreçlerinde ormansızlaşmaya veya orman bozulumuna yol açmadığını ve insan ile işçi haklarına uygun şekilde

üretildiğini belirten bir özen yükümlülüğü beyanının sunulması zorunlu hale getirilmiştir.

Komisyon tarafından, mevzuatın uygulanmasına yönelik kılavuz üzerinde çalışılmakta olup, söz konusu kılavuzun yaz sonunda yayımlanması öngörülmektedir. Mevzuat kapsamında AB pazarına arz edilen ürün, üretici, üretim yeri koordinatları gibi özen yükümlülüğü beyanı kapsamında talep edilecek bilgilerin giriş yapılacağı Bilgi Sistemine dair pilot çalışma tamamlanmış olup, sistem 16 Aralık 2024 tarihi itibarıyla uygulamaya geçecektir.

Mevzuat kapsamında, Komisyonun tüm ülkeleri ormansızlaşma seviyelerine göre risk değerlendirmesine (benchmarking) tabi tutması öngörülmekte olup, risk seviyesine (düşük %1, standart %3, yüksek %9) göre denetim sıklığının belirlenmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda, Komisyon tarafından risk değerlendirmesi çalışması başlatılmış olup, mevzuatın uygulamaya geçeceği 30 Aralık 2024 tarihine kadar çalışmanın tamamlanmaması halinde tüm ülkeler 'standart' risk kategorisinde yer alacaktır.

Avrupa Birliği Ormansızlaşma Yönetmeliği (EUDR), AB pazarına giren ürünlerin ormansızlaşmaya veya orman bozulmasına katkıda bulunmamasını sağlamak için oluşturulmuştur. 2023'ün sonlarında duyurulan yönetmeliğin, daha büyük operatörler için 30 Aralık 2024'te ve daha küçük operatörler için 30 Haziran 2025'te yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

EUDR, ithalatçılara ürünlerinin EUDR standartlarını karşıladığını kanıtlayan ayrıntılı beyanlar sunma zorunluluğu getirmektedir. Yönetmelik kapsamında yer alan temel bileşenler şunlardır:

- **Durum Tespiti Beyanları:** İthalatçılar, ürünlerinin EUDR standartlarına uygunluğunu doğrulayan ayrıntılı beyanlar sunmalıdır.
- **Coğrafi Konum Verileri:** Ürünlerin ormandan pazara kadar izlenebilirliğini sağlamak amacıyla, tüm ürünler için doğru coğrafi konum verilerinin sağlanması gerekmektedir.
- **Sürdürülebilirlik:** Yönetmelik, geniş bir orman ürünü yelpazesini kapsayarak, bu ürünlerin sürdürülebilir şekilde tedarik edilmesini garanti altına almaktadır.

30 Aralık 2024'te yürürlüğe girecek olan Avrupa Birliği Ormansızlaşma Yönetmeliği, 2020 yılından

sonra ormansızlaştırılan arazilerde üretilen emtia ve bu emtialardan elde edilen ürünlerin ithalatını yasaklayacaktır. Bu nedenle, şirketlerin tedarik zincirlerini izleyebilmesi ve bu süreci belgeleyebilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, ihracat olanaklarında ciddi azalmalar yaşanabilir. Ticaret analizleri, yılda ortalama en az 100 milyon dolar değerinde mal ihraç eden ve bu düzenlemeden etkilenen 55'ten fazla ülkenin olduğunu ortaya koymaktadır.

Kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayisi, Avrupa Birliği Ormansızlaşma Yönetmeliği'nden (EUDR) doğrudan etkilenecektir. Bu etki, aşağıdaki başlıklarda kendini gösterebilir:

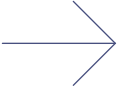
- **Tedarik Zinciri Kesintileri:** Orman ürünlerine yönelik küresel tedarik zinciri, keresteden kâğıt ve kâğıt hamuruna kadar geniş bir ürün yelpazesini etkileyebilecek önemli kesintilerle karşı karşıya kalabilir. İşletmelerin alternatif tedarikçiler bulması gerekebilir, bu da maliyetlerin artmasına ve verimliliğin düşmesine yol açabilir.
- **Artan Maliyetler:** EUDR'ye uyum sağlamayı taahhüt eden tedarikçiler ve uyumlu ürünler için maliyetler artacaktır. Bu maliyet artışı, inşaattan tüketim mallarına kadar birçok sektörü etkileyerek son kullanıcılar için daha yüksek fiyatlara neden olabilir.
- **Rekabet Avantajı:** EUDR'ye uyum sağlayabilen şirketler, AB pazarında önemli bir rekabet avantajı elde edecektir. Bu şirketlerin ürünleri daha sürdürülebilir olarak algılanacak ve çevre bilincine sahip tüketiciler ile yatırımcıların ilgisini çekecektir.

3. AB Ambalaj ve Ambalaj Atığı Mevzuatı (PPWR)

Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında, ambalaj atığının azaltılması ve mevcut ambalajların geri dönüştürülebilmesi ve yeniden kullanılabilirliğinin artırılması amacıyla, 1994 tarihli Ambalaj Direktifini revize eden **Ambalaj ve Ambalaj Atığı Tüzüğü Taslağı** 30 Kasım 2022 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından açıklanmıştır.

AB verilerine göre, ambalajların %40'ı plastik, %50'si kâğıt malzemeden üretilmekte olup, ambalaj atıkları belediye atıklarının %36'sını teşkil etmektedir. Ambalaj kaynaklı sera gazı emisyonlarını 2030 yılı itibarıyla 66 milyon tondan 43 milyon tona düşürmeyi, su kullanımını 1,1 milyar m³ azaltmayı, 2030 yılı

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALAT SANAYİ

itbarıyla ambalaj atığı geri dönüşüm oranını %73'e çıkarmayı amaçlayan mevzuatın, **belirlemiş olduğu sürdürülebilirlik ve etiketleme kriterlerini karşılamayan ambalaj malzemelerinin, AB pazarına arzı mümkün olmayacaktır.** Bu kapsamda mevzuatla özetle, aşağıdaki hususlarda düzenlemeler yapılması öngörülmektedir:

- Ambalaj malzemelerinde bulunacak kurşun, kadmiyum, cıva ve hekzavalan krom oranınının 100 mg/kg sınırını geçmemesi gerekmektedir.
- Plastik, cam, metal, kâğıt, tekstil ve seramik malzemelerinden oluşan ambalaj türlerinin detaylı olarak tanımlandığı mevzuata göre, 2030 yılı itibarıyla yalnızca geri dönüştürülebilir ambalajların piyasaya arzına izin verilecektir. Geri dönüşüm için tasarım kuralları ise ilgili uygulama mevzuatları ile belirlenecektir.
- Taslakta, plastik ambalajlar için **zorunlu geri dönüştürülmüş içerik oranının**, türüne göre 2030 yılı için %10-35, 2040 yılı için %50-65 olması öngörülmektedir.
- Marketlerde sebze-meyve için kullanılan türden çok hafif nitelikli plastik poşetlerin biyo-çözünür olması öngörülmektedir.
- Gereksiz ambalaj kullanımının azaltılması amacıyla, ambalajların küçültülmesi, özellikle e-ticarette gereğinden büyük ambalaj kullanılmaması, ambalajlardaki boşluk oranınının %40'ı geçmemesi amaçlanmakta olup, buna yönelik teknik ve performans kriterleri belirlenmiştir.
- Ambalajların, malzeme içeriği, yeniden kullanılabilirlik durumu veya tek kullanımlık olup olmadığına ilişkin kriterleri belirten bir etiket taşıması öngörülmektedir. Ayrıca, ambalajın yeniden kullanım imkanlarına, toplama merkezlerine dair bilgilere dijital erişim sağlayan ve ürünün yaşam döngüsünün takip edilebildiği QR kod veya benzeri bir dijital veri sağlayıcısı taşıması amaçlanmaktadır.
- Otel şampuanları, paket servise yönelik olmayan tek kullanımlık tabak, bardaklar, 1,5 kilonun altındaki meyve ve sebze paketleri gibi tek kullanımlık ambalaj malzemelerinin kullanımının yasaklanması öngörülmektedir.
- Yeniden kullanılabilir ve doldurulabilir ambalajların kullanımını artırmak amacıyla farklı ambalaj türleri için hedefler belirlenmiştir. Örneğin, su ve alkolsüz içecek ambalajlarının 2030 yılı itibarıyla %10, 2040 yılı itibarıyla ise %25 oranında yeniden kullanılabilir ve doldurulabilir olması hedeflenmektedir.
- Kişi başına düşen ambalaj atığı miktarının, 2030 yılında %5, 2035 yılında %10 ve 2040 yılında %15 oranında azaltılmasına yönelik politikalar geliştirilmesi öngörülmüştür.
- Ambalaj üreticilerinin, ambalajın geri toplanması, geri dönüştürülmesi, yeniden kullanılması gibi tüm süreçlerinden sorumlu olduğu Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu (*Extended Producer Responsibility- EPR*) uygulaması kapsamında, üye ülkeler tarafından kurulacak olan kayıt sistemine kaydolmaları, üye ülkelerde ürünlerinin kullanım sonrası süreçlerini yönetmek üzere ERP temsilcisi ataması veya ERP sürecini yürütmek üzere Üretici Sorumluluğu Organizasyonu tayin etmeleri gerekmektedir.
- EPR kapsamında, AB'de piyasaya arz edilen ya da ithal edilen tüm ambalaj ürünlerinden ERP ücreti tahsil edilecek, taslak ekinde yer alan geri dönüştürülebilirlik sınıflandırmalarına göre, daha sürdürülebilir ürüne daha düşük ücret uygulanacaktır.
- Üye ülkelerin ambalaj atıklarının geri dönüşümünü ve geri kullanımını sağlamak üzere atık toplama ve depozito iade sistemleri kurması gerekmektedir.
- Üye ülkelerin, geri dönüşüm hedeflerine ulaşabilmek için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bu çerçevede, 31 Aralık 2025 itibarıyla tüm ambalaj atıklarının %65'inin geri dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Bu oranlar, malzeme türlerine göre şu şekilde belirlenmiştir: plastikte %50, ahşapta %25, metalde %70, alüminyumda %50, camda %75 ve kâğıt ile kartonda %75. Ayrıca, bu hedeflerin 31 Aralık 2030 itibarıyla yükseltilmesi planlanmaktadır. Buna göre, tüm ambalaj türlerinde genel geri dönüşüm oranınının %70'e çıkarılması öngörülmektedir. Malzeme bazında ise plastikte %55, ahşapta %30, metalde %80, alüminyumda %60, camda %75 ve kâğıt ile kartonda %85 oranında geri dönüşüm hedeflenmektedir.

1.4.4.3. Teknoloji Eğilimleri

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde önümüzdeki dönemde rekabette etkili olacak ve pazarı şekillendirecek teknolojik gelişmeler beklenmektedir;

1. Alternatif Lifler

Kağıt hamuru ve kağıt endüstrisinde alternatif liflerin kullanımı sürdürülebilirliği teşvik etmede önemli bir unsurdur. Alternatif lifler, tarımsal artıklar (örneğin saman, mısır sapları), otlar (örneğin switchgrass, miscanthus) ve bambu ve kenevir gibi hızlı büyüyen ürünler dahil olmak üzere çeşitli yenilenebilir kaynaklardan gelmektedir.

2. Elyaf Olmayan Malzemeler

Lifsiz malzemeler geleneksel odun liflerine bir alternatif sunmakta ve polipropilen, selüloz nanofiberler ve diğerleri gibi insan yapımı seçenekleri içermektedir. Bu malzemelerin kağıt üretiminde kullanılması dayanıklılığı ve hava koşullarına dayanıklılığı artırarak daha uzun ürün ömrü de sağlamaktadır.

3. Endüstriyel Nesnelerin İnterneti

IIoT, üretim süreçlerini kolaylaştırmak için sensörleri, otomasyonu ve veri analitiğini güçlendirmektedir. IIoT, üretim süreçlerinin gerçek zamanlı izlenmesine olanak tanımakta ve ayrıca öngörücü bakım ve uzaktan ekipman kontrolü sağlamaktadır. Bu, olası ekipman arızalarını belirlemeye, planlanmamış duruş sürelerini azaltmaya ve üretkenliği artırmaya yardımcı olmaktadır. Ek olarak, daha iyi karar almaya ve süreç optimizasyonuna olanak tanımaktadır.

4. Sürükleyici Teknolojiler

Sürükleyici teknolojiler, gelişmiş yardımcı teknoloji olarak işlev görmekte ve geleneksel kağıt tabanlı formatların yerini almaktadır. Artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR), ürün geliştirme, satış ve pazarlama dahil olmak üzere üretimin çeşitli yönlerini geliştirmede kullanılmaktadır. Firmalar, tasarımcıların ve mühendislerin üretime girmeden önce tasarımı test etmelerine ve optimize etmelerine olanak tanıyan yeni kağıt ürünlerinin sanal maketlerini oluşturmak için sürükleyici teknolojileri kullanmaktadırlar. VR ayrıca, çalışanları yeni ekipman ve süreçler konusunda eğitmek ve iş yeri güvenliğini iyileştirmek için de kullanılmaktadır. Böylece kağıt hamuru ve kağıt

endüstrisinde sürükleyici teknolojilerin kullanımı, verimliliği artırmaya ve maliyetleri düşürmeye yardımcı olmaktadır.

5. Gelişmiş Kağıt Ambalajlama

Bazı firmalar, bitki bazlı biyoplastikler gibi yenilenebilir kaynaklardan elde edilen kağıt bazlı ambalajlar ve daha çevre dostu yenilikçi ambalaj tasarımları sunmaktadır. Kağıt bazlı torbalar, kutular ve ambalajlar, geleneksel plastik ambalaj malzemelerine sürdürülebilir alternatiflerdir ve biyolojik olarak parçalanabilir ve geri dönüştürülebilirdir.

Biyoplastik ambalajlar ayrıca filmlerde, torbalarda, tepsilerde ve şişelerde de uygulama bularak kompostlanabilir ve biyolojik olarak parçalanabilir hale gelmektedir. Bu tür ambalaj yenilikleri, markaların karbon ayak izini azaltırken çevreye duyarlı ambalaj seçeneklerine yönelik artan talebi karşılamaktadır.

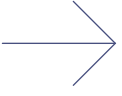
6. Robotik

Kağıt hamuru ve kağıt endüstrisinde robotların kullanılması verimliliği artırmakta, maliyetleri düşürmekte ve güvenliği artırmaktadır. Kağıt üretim sürecinde robotlar, kağıt rulolarını boşaltma ve kağıt kalitesini izleme gibi tekrarlayan görevleri otomatikleştirmektedir. Bu, üretim hızını artırmakta ve işçilerin yaralanma riskini azaltmaktadır.

Bazı firmalar, ürün elleçleme ve taşıma işlemlerini otomatikleştirmek için robotik teknolojiler kullanmaktadır. Bu teknolojiler, özellikle paletleme, paletten çıkarma, konteyner yükleme ve boşaltma gibi süreçlerde etkili bir şekilde uygulanmaktadır. Ayrıca, kâğıt hamuru ve kâğıt endüstrisi, kart veya zarf oluşturma sürecini el yazısı desteğiyle kolaylaştırmak amacıyla robotlardan faydalanmaktadır.

7. Akıllı Kağıtlar

Akıllı kağıt veya dijital kağıt, sensörler, ekranlar veya iletişim cihazları gibi elektronik bileşenlerle birlikte gelişmektedir. Geleneksel kağıdın avantajlarını dijital teknolojinin yetenekleriyle birleştirmektedir. Bu tür çözümler, etkileşimli kitaplar, eğitim materyalleri ve hatta tıbbi teşhis araçları dahil olmak üzere çeşitli uygulamalarda kullanım bulmaktadır.

8. Çevrimiçi Pazar Yerleri

Çevrimiçi pazar yerleri, kağıt üreticileri ve tedarikçilerinin daha geniş bir kitleye ulaşması için küresel bir platform sunmaktadır. Fiyat baskısı ve kalite kontrolü gibi geleneksel tedarik zinciri zorlukları, sektörü e-ticareti benimsemeye, satın alma ve satış süreçlerini kolaylaştırmaya yönlendirmektedir. Bu, üreticiler, tedarikçiler ve müşteriler arasındaki ağları iyileştirerek, tüm paydaşların ham maddeleri kolayca tedarik etmesini ve ürünleri bulmasını sağlamaktadır.

9. Biyoteknoloji

Kâğıt hamuru ve kâğıt endüstrisi, su ve kimyasal kirliliğe neden olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu sorunu en aza indirmek için endüstriyel biyoteknoloji çözümleri geliştirilmektedir. Örneğin, biyopulping ve diğer çevre dostu süreçler, kâğıt fabrikalarında kimyasal yoğunluklu odun hamurunun yerini almaktadır. Bu yöntemlerde, kimyasallar yerine odun liflerini parçalayan mikroorganizmalar kullanılarak kimyasal tüketimi ve su kullanımında azalma sağlanmaktadır.

Ayrıca, şirketler biyolojik olarak parçalanabilir ve üretimi uygun maliyetli olan selüloz bazlı kâğıt biyoyakıt hücreleri geliştirmektedir. Bir diğer yenilik ise talaş ve kabuk gibi kâğıt yan ürünlerinden elde edilen biyoyakıtların kullanımınıdır. Bu biyoyakıtlar, hem atıkları azaltmakta hem de endüstrinin fosil yakıtlara olan bağımlılığını düşürmektedir.

1.5. Türk Kağıt Sanayinde Temel Rekabet Unsurları için Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin rekabet gücünün artırılması ile sürdürülebilir bir büyüme gerçekleştirilmesi için temel rekabet unsurlarına ilişkin öneriler sunulmaktadır. Bu kapsamda kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin rekabet unsurları olarak üretim, üretim maliyetleri, hammadde tedariki, kağıt atık yönetimi, ihracat, yatırımlar ve yatırım teşvikleri, üretim teknolojisi ve insan kaynakları

ile yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik uyumu için önerilere yer verilmektedir.

1.5.1. Üretime ilişkin Öneriler

1. Öncelikle, sanayide alt ürün grupları bazında mevcut kapasite detaylı bir şekilde analiz edilmeli ve yalnızca yeni girişimlere ve yatırımlara ihtiyaç duyulan ürün grupları için yatırım izni verilmelidir. Aksi takdirde, genellikle vergi avantajlarından yararlanmak amacıyla yapılan yatırımlar, atıl kapasitelere ve ithal makinelerin gereksiz bir şekilde birikmesine neden olmaktadır.
2. Sektörde üretilen ürünler, hem yapısal hem de konjonktürel olarak benzer ve standart ürünler olmaktadır. Ürün çeşitliliği sınırlı kalmaktadır. Yeni yatırımlar standart ürünlerin dışındaki ürünlere yapılmalıdır. Ürün ve tasarımlar için yenilikçilik, fikri mülkiyet haklarının korunması ile sağlanmalıdır. Orijinal patentler alınmalı ve ürünler çeşitlendirilmelidir. Esnek, katlanabilir, hafif ürünler öne çıkmaktadır. Akıllı ürünler gelişmektedir.
3. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayinde, deprem riskli alanlar üzerinde bulunan üretim tesisleri güçlendirilmeli veya taşınmalıdır. İstanbul'da ve diğer illerde deprem riski taşıyan fabrikalar, tahsis edilecek organize sanayi bölgelerine planlı olarak taşınmalıdır. Taşınma destekleri sağlanmalıdır. Organize sanayi bölgelerinde araziler uzun vadeli kiralanmalıdır. Yine alt yapı ve fabrika binaları kamu tarafından yapılmalı ve kiralanmalıdır.
4. Firmalar için artan maliyetler ve rekabet karşısında verimlilik ve etkinlik en önemli rekabet unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu nedenle kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretiminde tam otomasyon, dijitalleşme ve yalın üretime geçiş hızlanmalıdır. Bu konuda mevcut firmaların yapacakları yatırımlar bölge farkı gözetmeden desteklenmelidir.

5. Firma ölçekleri büyütülmelidir. Bu doğrultuda, satın almalar, birleşmeler ve iş birliği modelleri teşvik edilmelidir. Bu yöntemlerin uygulanmasını kolaylaştırmak için vergi avantajları sağlanmalıdır. Ayrıca, sanayide halka açılma yoluyla finansman temini yöntemi daha yaygın bir şekilde kullanılmalıdır.

1.5.2. Üretim Maliyetlerine İlişkin Öneriler

Türkiye’de kağıt ve kağıt ürünleri sanayinin üretim maliyetlerinin düşürülmesi için öneriler aşağıda sunulmaktadır. Önerilerin önemli bir bölümü yurtdışı bağımlılığın azaltılması ağırlıklı olup sonuçlarının yine büyük bölümünün orta vadede alınacağı önerilerdir. Türkiye’de ana hammadde olan selülozun üretimi yine ölçek ekonomisi çerçevesinde yeniden sağlanmalıdır. En az 1 milyon ton kapasiteli bir selüloz tesisi kurulmalıdır.

6. Bir diğer girdi olan atık kağıtların toplanması ve çevrim yönetimi yeniden ele alınmalı, iyileştirmeler yapılmalı ve kalite ve miktar arttırılmalıdır. Bu konudaki geniş öneriler, hammadde tedariki başlığı altında ilerleyen bölümlerde sunulmaktadır.
7. Kâğıt sanayisinin rekabet gücünü artırmak amacıyla, üretimde kullanılan enerji maliyetleri düşürülmelidir. Bu doğrultuda, enerji fiyatları içindeki dolaylı vergi oranları ve kesintiler azaltılmalı, böylece toplam enerji maliyetleri düşürülmelidir. Atık kâğıt işleyen firmaların kullandığı enerji, vergilerden muaf tutulmalıdır. Ayrıca, Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) içindeki firmalara düşük tarifeli enerji fiyatları uygulanmalıdır.
8. Yurt içindeki orman ürünlerinin tedarik koşulları iyileştirilmelidir. Bu kapsamda, odun fiyatları uluslararası pazarlardaki fiyatlara paralel hale getirilmelidir. Entegre üretim tesislerine yönelik tahsisatlar artırılmalı ve orman emvali standartları revize edilerek, kâğıtlık odun ile lif yonga odun standartları net bir şekilde ayrılmalıdır. Ayrıca,

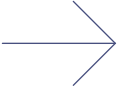
kâğıtlık kabuklu odun ithalatı serbest bırakılmalıdır. İhaleler yoluyla gerçekleştirilen odun satışlarında uygulanan %8 ilave fon, vergi ve harç yükü de azaltılmalıdır.

9. Eximbank’ın kendi kaynaklarından kullandığı kredilerin faiz oranları düşürülmelidir. T.C. Merkez Bankası, ihracat ve yatırımlar için reeskont kredileri olanaklarını genişletmelidir.

1.5.3. Hammadde Tedarikine İlişkin Öneriler

Türkiye’de hammadde tedarikine yönelik olarak öneriler aşağıda sunulmaktadır;

1. Türkiye’de büyük ölçekli selüloz üretim tesisi kurulmalıdır. Bu yatırım özel proje teşvikleri kapsamında desteklenmektedir. Yatırım finansman ihtiyacı yüksek olacağı için başlangıçta kamunun ortaklığı sağlanmalıdır. Selüloz tesisi yatırımın bir şartı da orman kaynaklarının kullanılmasında yapılacak iyileştirmeler ile endüstriyel ormancılık için gerekli hukuki çerçevenin hazırlanmasıdır. Aksi takdirde bu kez tomruk veya odun ithalatına bağımlı kalınacaktır. Selüloz yatırımı ancak yurtiçinde odun hammadde temini garantisi olması halinde yapılabilecektir.
2. Türkiye’de de özel endüstriyel orman plantasyonları ve ağaç tarımı uygulamasına geçilmelidir. Bu çerçevede özel sektör için uygun koşullar ve destekler sağlanmalıdır.
3. Anayasa’nın ormanlar ve orman köylüsü ile ilgili 169. ve 170. maddelerinde değişiklik yapılmalıdır. “Ormanlar, kanuna göre devlet tarafından yönetilir ve işletilir” hükmüne ek olarak, “Devlet ormanlarının mülkiyeti, kanunda belirtilen şartlar çerçevesinde özel sektör firmalarına devredilebilir veya özel sektör tarafından işletilebilir” hükmü eklenmelidir.
4. Hukuki altyapı hazırlandıktan sonra, Türkiye’ye özgü bir üretim modeli geliştirilmelidir. Bu model, hem endüstriyel ormancılığı hem de

selüloz üretimini teşvik edecek şekilde cazip hale getirilmelidir. Sıfırdan ağaçlandırmaya dayalı mevcut modeller etkili olmayacağından, mevcut alanların kullanımıyla işe başlanmalı ve aynı zamanda plantasyon süreci başlatılmalıdır.

5. Selüloz ve kağıt sanayinde en çok kullanılan çam ağacı ile okaliptüs ağacının yetiştiriciliğine öncelik verilmelidir. Kamu, fide yetiştiriciliği ile destek olmalıdır.
6. Diğer yandan, mevcut orman varlıklarından kâğıtlık odun satışları, Orman Genel Müdürlüğü tarafından dünya fiyatlarına paralel şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu satışlara ilişkin vergi ve harçlar kaldırılmalı, ayrıca uzun vadeli satış anlaşmaları yapılmalıdır.
7. Selüloz üretimi için yurtdışından tomruk veya odun ithalatı da yapılabilecektir. Bu nedenle, bu ürünlerin ithalatında gümrük vergileri sıfır olarak uygulanmalıdır. Herhangi bir yasaklama olmamalıdır. Örneğin Almanya ve Güney Kore üretimlerini tamamen tomruk ithalatına dayalı olarak yapmaktadırlar.
8. 450-500 bin ton kapasiteli bristol kağıt üretim tesislerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bristol kağıt ta yüksek katma değerli ürünlerin üretimi için önemli bir ara malıdır. Bu nedenle bu yatırım da özel olarak teşvik edilmelidir.
9. Mevcut orman alanlarının ve varlıklarının korunması öncelikli bir konudur. Türkiye, giderek çölleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. İklim değişikliği, yanlış su kullanımı, orman yangınları, kaçak yapılaşma ve kaçak kesimler gibi birçok faktör, orman varlıklarını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Bu tehditlere karşı gerekli yaptırımlar ve cezai müeyyideler artırılmalıdır.

1.5.4. Atık Kağıt Yönetimi ve Kullanımı için Öneriler

Kağıt sektörünün hammaddesi olan kağıt hamurunun

üretmesinde kullanılan atık kağıtların toplanması ve geri dönüşüm sistemi iyileştirilmelidir. Özellikle, atık kağıt toplama yöntemi ıslah edilmelidir.

1. Atık kâğıt üreten ve işleyen tesislere yeniden serbest ticaret hakkı tanınmalıdır. Ayrıca, belediye ihaleleri yoluyla kâğıt toplama işinde imtiyazlı firmalar oluşturulmasına dayalı sisteme son verilmelidir.
2. Ambalaj atıklarının kontrolü yönetmeliği etkin şekilde uygulanmalı, evlerdeki ve endüstriyel tesislerdeki atıklar kaynağında ayrıştırılmalı ve tasnif edilmelidir.
3. Toplayıcı, ayrıştırıcı ve geri kazanımcı firmalar, serbest rekabet ortamında özgürce faaliyet gösterebilmelidir.
4. İmar planlarında atık toplama alanları belirlenmeli ve yapılmalıdır. Ambalaj atıkları, diğer evsel ve sanayi atıklarından ayrı olarak toplanmalıdır.
5. Atık kağıt ayıran ve teslim eden gerçek ve tüzel kişiler çevre temizlik vergisinden muaf tutulmalıdır.
6. Atık kâğıt ithalatına yeşil belge zorunluluğu getirilerek, kalitesiz atık kâğıt ithalatı engellenmeli ve yurt içindeki atık kâğıt kullanımını teşvik eden düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak, bu düzenleme, kâğıt sektörünün ihtiyaç duyduğu kaliteli atık kâğıt ithalatına herhangi bir sınırlama veya engel getirmemelidir. Öneri, yalnızca kalitesiz atık kâğıtların ithalatını önlemeye yöneliktir.
7. Geri dönüşüm sanayinde AR-GE faaliyetleri geliştirilmeli ve katma değeri yüksek üretime yönelik daha nitelikli girdiler üretilebilmelidir.

1.5.5. İhracat için Öneriler

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi ihracatının arttırılması için öneriler aşağıda sunulmaktadır:

1. Sahip olunan pazar paylarını korumaya yönelik savunma stratejileri oluşturulmalıdır. İhracatçı şirketlere, değişik ülkelerde sahip oldukları pazar

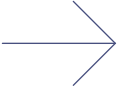
paylarını korumalarına ve arttırmalarına yönelik kademeli teşvikler verilmelidir.

2. Hedef pazarlarda pazar payını arttırmaya yönelik atak stratejileri oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda, belirlenen hedef pazarların iç dinamiklerine yönelik segmentasyon, analiz ve bilgi edinme çalışmaları yoğunlaştırılmalı ve stratejik konumlanmalar net bir şekilde belirlenmelidir. Ayrıca, hedef pazarlara yönelik kapsamlı bir tanıtım ve stratejik pazarlama faaliyetleri hayata geçirilmelidir. Dijital pazarlama teknikleri de etkin bir şekilde kullanılarak kâğıt sektörünün tanıtımına yönelik faaliyetler artırılmalıdır.
3. Belirlenen hedef ve fırsat pazarlarının durumu sürekli ve sistematik olarak izlenmelidir. Hedef ve fırsat pazarlarındaki değişiklikler düzenli bir şekilde takip edilmeli, bu pazarlar için geleceğe yönelik tahminler yapılmalı ve gerekli durumlarda pazarlar periyodik olarak güncellenmelidir.
4. Fuarların, sektör ve rakipler hakkında bilgi toplama kaynakları olarak değerlendirilmesi önemlidir. Aktif olarak katılım sağlanan fuarlar, ürünlerimizi mevcut ve potansiyel müşterilere tanıtmanın yanı sıra şu amaçlarla da kullanılmalıdır: Küresel pazarın durumunu anlamak, rakiplerin pozisyon ve stratejilerini analiz etmek, fuarlardan elde edilen pazar ve rakip verilerini analiz edip değerlendirdikten sonra bu bilgileri sektöre sunmak.
5. İhracatçı şirketlerin, küresel oyunun yeni koşulları hakkında sürekli olarak bilinçlendirilmesi önemlidir. Rekabetle başa çıkabilmelerine destek olmak amacıyla, bu şirketlere düzenli bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri sağlanmalıdır.
6. İhracat üst kurumlarının, B2B faaliyetlerine ağırlık vermesi gerekmektedir. B2B ve B2C faaliyetler arasındaki farkların net bir şekilde belirlenmesi ve firmaların bu konularda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, ihracatçı firmaların B2C

faaliyetlerinde serbest bırakılması ve ihracat üst kurumlarının B2B faaliyetlere daha fazla odaklanmalarının teşvik edilmesi önemlidir. Hedef pazarlarda B2B'ye uygun kurumlarla ilgili ayrıntılı bir çalışma yapılarak, elde edilen bilgiler ihracatçılarla paylaşılmalıdır.

7. İhracatta rekabet gücünün artırılması için, üretimde kullanılan temel girdilerdeki ithal bağımlılığının azaltılması ve ithal girdilerin yarattığı kısıtlamalardan kurtulunması gerekmektedir.
8. Türkiye'nin pazarlarda kalite ve fiyat alanında belirleyici ve rekabetçi olabilmesi için, kâğıt girdilerinden selülozun Türkiye'de üretilmesi ve atık kâğıtlarda kalitenin ve etkinliğin artırılması sağlanmalıdır.
9. Yüksek katma değerli ürünlerin ihracatı için özellikle Türkiye'de bristol kağıdı üretimi yapılması, bunun için de yeni kapasite yatırımlarının teşvik edilmesi gerekmektedir.
10. Hedef ve fırsat pazarlarına yönelik pazarlama stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir.
11. Türkiye, Gümrük Birliği süreci kapsamında birçok ülke ile serbest ticaret anlaşmaları yapmıştır ve bu anlaşmalar uzun süredir yürürlükte bulunmaktadır. Ancak bu anlaşmaların gözden geçirilmesi, fayda/maliyet analizleri yapılarak gerekli güncellemelerin talep edilmesi önemlidir. Ayrıca, kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayi için potansiyel oluşturan Körfez, Afrika, Latin Amerika ve Asya ülkeleriyle yeni serbest ticaret anlaşmaları yapılmalıdır.
12. İngiltere ile serbest ticaret anlaşması, gümrük birliğinden kaynaklanan haklarımız korunarak en kısa sürede güncellenmelidir.
13. Yurtdışındaki potansiyel pazarlarda yeni ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak, alıcılara yönelik aktif bir pazarlama programı hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Özellikle yeni dönemde

sürdürülebilirlik ilkesiyle şekillenen talepler doğrudan alınmalı ve karşılanmalıdır. Ayrıca, UR-GE projeleri aracılığıyla bu yeni taleplere uyum sağlanmalıdır.

14. Rusya ve İran'dan yapılan ithalatlar dikkatle izlenmeli ve etkin bir şekilde denetlenmelidir.
15. Bazı girdiler için uygulanan ithalat koruma önlemlerinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.5.6. Yatırımlar ve Yatırım Teşvikleri için Öneriler

Kağıt ve kağıt ürünleri sektöründeki yatırımlara ve yatırım teşviklerine ilişkin öneriler aşağıda sunulmaktadır:

1. Öncelikle yatırım teşvikleri 10-20 yıl arasında uzun vadeli verilmelidir.
2. Türkiye'de öncelikle endüstriyel ormancılık teşvik edilmeli ve selüloz hammaddesi için endüstriyel orman alanları oluşturulmalıdır. Bu amaçla endüstriyel ormanlar için özel bir teşvik paketi uygulanmalıdır. Buna ilişkin öneriler, ilgili bölümde sunulmuştur.
3. Selüloz üretimi için 1-1,5 milyon ton kapasiteye sahip yeni bir yatırım yapılmalıdır. Bu yatırım, büyük projeler için sağlanan teşvikler kapsamında desteklenmeli ve ilk aşamada kamu-özel sektör ortaklığıyla gerçekleştirilmelidir. Yatırımın yeri, endüstriyel ormanların gelişim alanlarına paralel olarak belirlenmelidir.
4. Türkiye'nin ithalatı yüksek olan başlıca alt ürün grupları 4810, 4802, 4801, 4804 ve 4805 ürünleridir. Bu ürün gruplarında yeni kapasite yatırımları, 6. bölge teşvikleriyle desteklenmeli ve özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde teşvik edilmelidir.
5. Mevcut üretim tesislerinde, üretim kapasitesinin artırılması ve modernizasyon yatırımlarına olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu hedef doğrultusunda, üretim kapasitesini artırmayı amaçlayan, aynı zamanda verimlilik, ürün çeşitlenmesi ve yüksek katma değerli üretim sağlayacak modernizasyon yatırımları için 1. ve 2. bölge yatırım teşvikleri esnetilmeli ve kapasite artışı ile modernizasyon yatırımları teşvik kapsamına alınmalıdır.
6. Bristol kağıt yatırımı yapılmalıdır. Bu ürün grubunda kapasite yatırımları, 6. bölge teşvikleri ile desteklenmeli ve Ege ile Akdeniz bölgelerinde teşvik edilmelidir.
7. Kağıt ve karton ürünleri yeni kapasite yatırımlarında, yüksek katma değerli üretim de bir kriter olarak gözetilmelidir.
8. Mevcut firmalarda dijital dönüşüm ve Sanayi 4.0'a geçiş, önemli bir yatırım alanı yaratmaktadır. Bu nedenle, bu alandaki yatırımlar için mevcut firmalara, bölge fark etmeksizin özel bir teşvik paketi uygulanmalıdır.
9. Kağıt ve kağıt ürünleri sanayisinde yazılım kullanımı oldukça yoğundur. Özellikle küçük ve orta ölçekli firmaların yazılım altyapılarının güçlendirilmesi ve yazılım yatırımları için KOSGEB gibi ilgili kurumlar tarafından teknik ve mali destek sağlayan teşvik programları uygulanmalıdır.
10. Büyük ölçekli ve entegre firmaların oluşturulması için sektörde satın alma ve birleşmeler özendirilmelidir.
11. Kağıt sanayi yatırımları için hammadde temini ve pazarlara yakın bölgelerde geniş sanayi arsası tahsis edilmelidir. Ayrıca, entegre tesisler için (atık kağıt çevrimi yapan gibi süreçleri de içeren) daha geniş yatırım teşvikleri uygulanmalıdır. Yatırımların finansmanı için uzun vadeli yatırım kredileri sağlanmalı ve bu amaçla kalkınma bankacılığı yeniden canlandırılmalıdır.

1.5.7. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Yatırımları, Yerinde Destek İhtiyaçları ve Teşvik Önerileri

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik sürecinde en çok etkilenen sektörler içinde yer almaktadır. Özellikle Avrupa Birliği pazarındaki düzenlemeler belirleyici olmaktadır. Alıcılar ve müşteriler, sürdürülebilirlik ile uyumlu ürünleri tedarik etmektedirler.

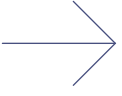
Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, üretim sürecinde karbon salınımını en aza indirmek, yenilenebilir enerji kullanımı sağlamak, enerji verimliliğini artırmak, su tüketimini minimize etmek, sıfır atık hedefi ve atıkların çevrimi konularına öncelik vermeli ve bu alanlarda önemli yatırımlar yapmalıdır. Bu çerçevede, mevcut firmaların sürdürülebilirlik yatırımları için aşağıdaki desteklerin sağlanması önemlidir.

Sanayide firmaların sürdürülebilirlik uyumu için yapılması gereken yatırımlar aşağıda sıralanmıştır:

- Karbon salınımını azaltacak makine parklarının yenilenmesi,
- Karbon tutma için yatırımlar,
- Yenilenebilir enerji kullanımı için güneş enerjisi yatırımları,
- Kaynak verimliliği artışı için otomasyon yatırımları,
- Sıfır atık ve atık çevrimi yatırımları,
- Lojistik faaliyetlerinde elektrikli araçlara geçiş,
- Test ve sertifikalandırma çalışmaları.

Bu çerçevede, sürdürülebilirlik koşullarına uyum sağlamak amacıyla kağıt ve kağıt ürünleri sanayisinde yapılacak tüm yatırımlar aşağıdaki şekilde desteklenmelidir:

- Mevcut bölgesel teşvikler sisteminde altı ayrı bölge bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik için yapılacak yatırımlarda, bölge farkı gözetilmeksizin tüm bölgelerdeki yatırımlar aynı şartlarda teşvik edilmelidir.
  - Sürdürülebilirlik uyumu için yapılacak yatırımlarda, %100 yatırım indirimi uygulanmalı, indirim için bir üst sınır olmamalıdır.
  - Sürdürülebilirlik uyumu için yapılacak yatırımlarda, KDV ve gümrük vergisi istisnası uygulanmalıdır.
  - Sürdürülebilirlik uyumu için yapılacak yatırımlarda, kullanılacak Türk Lirası ve döviz cinsi krediler için faiz oranı desteği sağlanmalıdır.
  - Sürdürülebilirlik uyumundaki sertifikasyon süreci harcamalarının belirli bir bölümü karşılanmalıdır.
  - Küçük ve orta boy işletmelerde sağlanan teşviklerin oranı daha yüksek olabilecektir.
  - Elektrikli araçlarda hızlandırılmış amortisman uygulanmalıdır.
- Sürdürülebilirlik yatırımlarının finansmanı için özel finansman programları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır:**
- Bankalar, sürdürülebilirlik yatırımlarının finansmanı için yeşil tahviller ihraç edebilmeli, ihraç koşulları daha esnek olmalıdır.
  - Bankalar, sürdürülebilirlik yatırımlarının finansmanı için özel kredi programları geliştirmelidir. Bu kredilerin tutarı kadar Merkez Bankası'ndaki karşılıklar azaltılarak bankalar özendirilmelidir.
  - Merkez Bankası, Türk Lirası yeşil kredilere re-finansman olanağı sağlamalıdır.
  - Sürdürülebilirlik ile uyum yatırımlarının finansmanını sağlayacak yatırım kredileri 7 yıl vadeli, işletme kredileri ise 3 yıl vadeli olmalıdır.

- e. Karbon piyasası kurulmalıdır. Karbon ticaretinde taraflar için KDV ve kurumlar vergisi istisnası sağlanmalıdır.

Modernizasyon Yatırımları ve Teşvik Edilmesi

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi, mevcut üretim kapasitesini ve makine parkını, yeşil dönüşüm, teknolojik ilerleme, tam otomasyon ve dijital altyapı hedefleri doğrultusunda kademeli olarak yenileme ihtiyacı duymaktadır. Bu yatırımlar, modernizasyon yatırımları ve teşvikleri kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak, 1. bölgede yer alan firmaların modernizasyon yatırımları sınırlı destek almaktadır. 1. bölgedeki firmaların, modernizasyon yatırımlarında yatırım indirimi ve kredi faiz desteğinden faydalanması sağlanmalıdır. Ayrıca, firmaların otomasyon ve robotik yatırımlarını artırmaları gerekmektedir.

1.5.8. Teknoloji ve İnsan Kaynakları için Öneriler

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayisinde üretim teknolojisi, teknoloji faaliyetleri ve nitelikli insan kaynakları sağlanmasına yönelik öneriler aşağıda sunulmaktadır:

- 1. Üretim teknolojilerinin geliştirilmesi:** Özel sektör ile makine, kimya ve orman mühendisliği fakülteleri arasında iş birlikleri oluşturulmalı, odak projeler yürütülmeli ve kamu, bu projeleri desteklemelidir.
- 2. Araştırma faaliyetleri:** Orman ve Kimya Fakülteleri bünyesinde Araştırma Enstitüleri kurulmalı ve bu enstitülerde seçilecek “odak projeler” yürütülmelidir.
- 3. Kağıt-karton mamulleri laboratuvarı:** Uluslararası standartlara uygun bir kağıt ve karton mamulleri laboratuvarı kurulmalı ve firmalara hizmet vermesi sağlanmalıdır.
- 4. Laboratuvar uzmanlarının yetiştirilmesi:** Araştırma Enstitülerinde laboratuvar uzmanları ile araştırma mühendisleri ve uzmanları yetiştirilmelidir.

- 5. Ürün geliştirme faaliyetlerinin artırılması:** Firmalar bünyesinde ürün geliştirme faaliyetleri artırılmalı, proje bazlı kamu desteklerinden daha fazla yararlanılmalıdır.
- 6. Ortak araştırma merkezi kurulması:** Sanayi bünyesinde kamu desteği ile ortak bir araştırma merkezi kurulmalı; tekno parklar, yeni start-up firmalar ve üniversiteler ile iş birlikleri geliştirilmelidir. Ayrıca, AR-GE teşvikleri yeniden ele alınmalı; yüksek katma değer odaklı AR-GE programları ve genişletilmiş destekler uygulanmalıdır. AR-GE merkezlerindeki mühendislerin yurtdışına gitmelerini engellemek için özendirici tedbirler alınmalıdır.
- 7. Yapay zeka kullanımı:** Yapay zeka kullanımına başlanmalıdır. Özellikle e-ticaretin yarattığı ürün taleplerinde, optimal ürün ve üretim süreçleri için yapay zekadan faydalanılmalıdır.
- 8. Ambalaj mühendisliği eğitimi:** Eğitim kurumlarında ambalaj mühendisliği ve teknikerliği eğitimi verilmelidir. Kağıt, metal, plastik, ahşap ambalajlar ve atıklar için mühendisler ve teknikerler yetiştirilmelidir. Üniversiteler ve teknik liselerde ilgili bölümler açılmalıdır.
- 9. Ormancılık ve sürdürülebilir tedarik:** AB'nin ormansızlaştırmanın önlenmesi düzenlemesi sektörde büyük bir önem taşımaktadır. Firmalar, AB'ye ihracat yaptıkları veya üçüncü ülkelerden ithal ettikleri girdiler ile yurtiçinden temin ettikleri girdilerin ormansızlaştırmaya yol açmadığını göstermek ve beyan etmekle yükümlü olacaktır. Ayrıca, firmalar, girdi tedarikinde etkin bir izleme sistemi kurmak zorunda kalacaktır.

1.5.9. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik için Öneriler

Kağıt ve kağıt ürünleri sanayi firmaları, yurtiçindeki ve ihracat pazarlarındaki talep edilen düzenlemelere uyum sağlamak için aşağıdaki adımları hayata geçirmelidir:

- 1. Çevresel Yönetim Sistemi kurulmalıdır:** Firmalar bünyesinde öncelikle bir “Çevresel Yönetim Sistemi” kurulmalıdır. Bu sistemin kurulmasının amacı, çevresel konuların (atık, kimyasal, su, enerji, atık su) belirlenmesi ve bu konularda izlenecek yol haritasının oluşturulması için bir durum tespiti yapılmasıdır.
- 2. Karbon ayak izinin ölçülmesi ve düzenlemelere uyum:** Sınırdaki karbon mekanizması ve yurtdışında getirilecek emisyon sınırlamalarına uyum sağlanabilmesi için karbon ayak izi ölçülmeli, gerekli yatırımlar yapılarak karbon salınımı düzenlemelere uygun hale getirilmelidir.
- 3. Yenilenebilir enerji kullanımı ve enerji verimliliği:** Üretimde yenilenebilir enerji kullanımı teşvik edilmeli ve enerji verimliliği sağlanmalıdır. Kullanılan enerjinin yenilenebilir kaynaklardan temin edilmesi, enerji verimliliği uygulamalarının artırılması ve enerji tüketim miktarlarının azaltılması hedeflenmelidir.
- 4. Sürdürülebilir hammaddelerin tedariki:** Hammaddelerin sürdürülebilir kaynaklardan temin edilmesi ve geri dönüştürülebilir hammaddelerin kullanılması sağlanmalıdır.
- 5. Su tüketiminin azaltılması ve su kaynaklarının korunması:** Su tüketimi azaltılmalı ve su kaynakları korunmalıdır. Ayrıca, atık su yönetimi endüstriyel atık su deşarj standartlarına uyulmalıdır.
- 6. Kimyasal kullanımında yasal sınırlara uyulması:** Kimyasal kullanımı yasal sınırlara uygun hale getirilmeli, zararlı kimyasal kullanımının azaltılması sağlanmalıdır.
- 7. Atıkların yönetimi:** Atıkların kaynağında azaltılması, geri dönüştürülmesi, tekrar kullanılması ve süreçler sonucu oluşan atığın minimuma indirilmesi gerekmektedir.
- 8. Yaşam döngüsü değerlendirmesi:** Üretimde kullanılan ham maddelerin elde edilmesinden, ilgili tüm üretim, sevkiyat, tüketici kullanımı ve kullanım sonrası atıkların bertarafına kadar tüm aşamalarda çevresel etkiler belirlenmeli, raporlanmalı ve yönetilmelidir.
- 9. Çevre yönetim sistemi ve hukuki uyum:** Çevre yönetim sistemi aracılığıyla, firmaların aldığı cezalar, davalar vb. hukuki süreçler azaltılmalıdır.
- 10. Biyoçeşitlilik ve doğal yaşam:** Faaliyetlerin biyoçeşitlilik ve doğal yaşam üzerindeki etkisi incelenmeli, denetlenmeli, izlenmeli ve korunmalıdır. Bu amaçla proje ve uygulamalar geliştirilmelidir.
- 11. Acil durum risk değerlendirmesi ve müdahale planı:** Acil durumlar için risk değerlendirmesi yapılmalı ve müdahale planları oluşturulmalıdır. Acil durum müdahale ekibi oluşturulmalı ve tatbikatlarla güncel tutulmalıdır.

2

BÖLÜM:
BASIM
SANAYİ

2.1. Basım Sanayinin Tanımı ve Kapsamı

2.1.1. Basım Sanayi

Basım sanayi, kökenlerini geleneksel matbaacılık faaliyetlerinin oluşturduğu önemli ve eski bir sanayi sektörüdür. Matbaacılık ile tarihte sağlanan önemli gelişmelerin ardından yaşanan sanayi devrimi, sektörü küçük ölçekli matbaacılık işlerinden büyük ölçekli firmaların yer aldığı basım sanayine dönüştürmüştür.

İmalat sanayinin önemli sektörlerinden biri olan basım sanayi günümüzde basım teknolojisinde ulaşılan gelişmiş seviyenin katkısı ile çok çeşitli basım işlevlerini ve işlerini kapsayan bir sanayi haline gelmiştir.

Basım sanayi günümüzde bilginin dolaşımını hızlandırarak küreselleşmeyi desteklerken, ülkeler ve toplumlar arasındaki yakınlaşmayı da artırmaktadır. Basım sanayi yine bilgi toplumu ve teknolojinin yarattığı yeni koşullar içinde ve özellikle dijital eğilimleri karşısında kendini sürekli yenilemekte ve değişime uyum sağlamaktadır.

Basım sanayi bir endüstri kolu olarak iktisadi faaliyetlerin içinde yer almakla birlikte, sosyal ve toplumsal açıdan da önemli katma değer yaratmaktadır. Basım sanayinin ürünleri toplumsal gelişim için gerekli en önemli unsurlardır. Matbaacılık tarihinin başından itibaren basım sanayinin varlığı toplumsal gelişime büyük katkı sağlamıştır. Bu itibarla basım sanayinin sayısal veriler ile ölçülebilen ekonomik katkılarının yanı sıra önemli toplumsal katkısı da bulunmaktadır.

Basım sanayinin toplumsal katkısı, günümüzde üretim teknolojilerindeki olağanüstü değişimlere rağmen artarak devam etmektedir.

2.1.2. Basım Sanayinin Kapsamı

Basım sanayi NACE Rev.2 sektör sınıflandırmaları içinde 18 numaralı grubu oluşturmakta olup “Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması” başlığı ile tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ve sınıflandırma içinde basım sanayinin kapsamı aşağıda sunulmaktadır.

18 Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması

Bu bölüm; gazetelerin, kitapların, mecmuaların, iş formlarının, tebrik kartlarının ve diğer materyallerin basılmasını, ayrıca ciltçilik, madeni baskı kalıbı yapımı ve veri görüntüleme gibi ortak destekleyici faaliyetleri kapsamaktadır. Söz konusu destekleyici faaliyetler, basım sanayinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmakta olup, entegre bir süreçle ortaya çıkan ürünler (örneğin, bir baskı levhası, kitap cildi ya da bilgisayar diski veya dosyası) genellikle bu işlemler sonucunda elde edilmektedir.

Basım süreçleri, baskı kalıbında, ekranda veya bilgisayar dosyasında yer alan bir görüntünün kâğıt, plastik, metal, tekstil ürünleri ya da ahşap gibi yüzeylere aktarılmasını sağlayan çeşitli yöntemleri içermektedir. Bu yöntemlerin en çok bilineni, görüntünün baskı kalıbından ya da ekrandan litografik baskı (taş baskı), klişe baskı, ekran baskısı, fleksografik baskı (esnek kauçuk ya da plastiğe yapılan baskı) kullanılarak bir ortama baskı yapılmasıdır. Görüntü veya elektrostatik ve diğer tiplerde teçhizatları (dijital veya vuruşsuz baskı) oluşturmak için doğrudan basım sürecinin yürütülmesinde genellikle bir bilgisayar dosyası kullanılmaktadır.

Basım ve yayım faaliyetleri aynı birim tarafından yürütülebilmesine karşın (örneğin, bir gazete) bu farklı faaliyetler aynı fiziksel ortamda yürütülmesi giderek azalmaktadır.

Bu bölüm ayrıca kompakt diskler, video kayıtları, diskler ve kasetler üzerine yapılan yazılımlar, kayıtlar vb. gibi kayıtlı medyanın çoğaltılmasını da kapsamaktadır. Ancak, yayım faaliyetleri bu bölümün dışında tutulmaktadır (bkz. Kısım J).

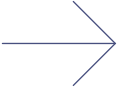
18.1 Basım ve Basım ile İlgili Hizmet Faaliyetleri

18.11 Gazetelerin basımı

18.12 Diğer matbaacılık

18.13 Basım ve yayım öncesi hizmetler

18.14 Ciltçilik ve ilgili hizmetler

18.2 Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması

18.20 Kayıtlı medyanın çoğaltılması

18.1 Basım ve Basım ile İlgili Hizmet Faaliyetleri

Bu grup, gazetelerin, kitapların, mecmuaların, iş formlarının, tebrik kartlarının ve diğer ürünlerin basılmasını ve ciltçilik, madeni baskı kalıbı yapılması ve veri görüntüleme gibi ortak destekleyici faaliyetleri kapsamaktadır. Matbaacılık birçok farklı teknik kullanılarak çeşitli malzemeler üzerinde uygulanabilmektedir.

18.11 Gazetelerin Basımı

Bu sınıf, haftada en az dört kez yayımlanan diğer süreli yayınların basımını da kapsamaktadır.

Kapsam dışı olanlar:

- Basılı ürünlerin yayımlanması (bkz. 58.1)
- Dokümanların fotokopi çekimi (bkz. 82.19)

18.12 Diğer Matbaacılık

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır; haftada dört kereden daha az yayınlanan dergilerin ve diğer mecmuaların basılması, kitapların ve broşürlerin, müzik eserlerinin ve müzik el yazmalarının, haritaların, atlasların, posterlerin, reklam kataloglarının, prospektüslerin ve diğer basılı duyuruların, posta pullarının, vergi pullarının, tapu senetlerinin, çeklerin ve diğer kıymetli evrakların, akıllı kartların, albümlerin, günlüklerin, takvimlerin, iş formlarının ve diğer ticari içerikli basılmış evrakların, kişisel kırtasiye ürünleri ve diğer tipo baskı yoluyla basılan ürünlerin, ofset baskı, fotogravür, fleksografik baskı, ekran baskısı ve basım için kullanılan diğer baskı aletleri, teksir makineleri, bilgisayar yazıcıları, kabartmalı baskı yapan makineler vb. kullanılarak basılması (hızlı basım dahil), doğrudan tekstil ürünleri, plastik ürünler, cam, metal, ahşap ve seramik üzerine baskı yapılması. Basılı malzeme tipik olarak telif haklarına sahiptir.

Ayrıca bu sınıf aşağıdakileri de kapsamaktadır; yaftaların ve etiketlerin basılması (litografik, gravür baskı, fleksografik baskı, diğer).

Kapsam dışı olanlar; ana unsuru bilgi içermeyen eğitim ve ticari kırtasiye malzemeleri (not defterleri, ajandalar,

kayıt defterleri, muhasebe defterleri, iş formları vb.), imalatı, bkz. 17.23, basılı ürünlerin yayınlanması, bkz. 58.1.

18.13 Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler (Baskı Öncesi Hizmetler)

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır; tarama ve optik karakter tanımlama, elektronik makyajlama da dahil dizgi, karakter-dizgisi, foto-karakter-dizgisi, baskı öncesi veri girişi, multi-medya (kağıt üzerine baskı, CD-ROM, Internet) uygulamaları için veri dosyalarının hazırlanması, resim yerleştirme ve tabaka yerleştirme dahil tabaka yapım hizmetleri (tipo baskı ve ofset baskı işlemleri için), silindirlerin hazırlanması; gravür baskı için silindirlerin kazınması veya asitle aşındırılması, tabakanın şekillendirilmesi; `bilgisayardan tabakaya` (CTP) (foto polimer tabakalar dahil), rölyef mühür ve baskı için tabaka ve kalıpların hazırlanması.

Ayrıca şu faaliyetler de bu sınıfın kapsamındadır; ahşap blokların ve litografik taşların hazırlanması gibi teknik özellikli sanatsal çalışmaların hazırlanması, sunumlar için saydamların, asetatların vb. hazırlanması, taslaklar, planlar, mizanpajlar vb. düzenlemelerin hazırlanması, baskı provaları.

Kapsam dışı olanlar; özel tasarım faaliyetleri, bkz. 74.10.

18.14 Ciltçilik ve İlgili Hizmetler

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır; ticari ciltçilik, model montajlama ve baskı faaliyetlerini destekleyici baskı sonrası hizmetler, örneğin; ticari kitap kapaklarının hazırlanması ve katlama, kesme ve süsleme, toplama, dikme, lif ile dikme, tutkallama, kesme ve dış kapağının koyulması, harmanlama, altın pres yapma, spiral veya plastik tel ile tutturularak kitapların, broşürlerin, dergilerin, katalogların vb. ciltlenmesi ve tamamlanması, basılmış kağıtları veya basılmış mukavvaları katlama, yaldızlama, delme, zımbalama, delik açma, kabartma, yapışkan sürme, tutkallama, yaprak haline getirme yöntemleriyle ciltlenmesi ve tamamlanması, CD-ROM'lar için tamamlama hizmetleri, müşterinin tercihleri doğrultusunda katlama, desteleme, zarflama gibi posta tamamlama hizmetleri, kalıplama, kalıba batırma, kabartma ve Braille alfabesi (görme engelliler alfabesi) kopyalama gibi diğer tamamlama faaliyetleri.

18.2 Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması

18.20 Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır; müzikli veya diğer ses kayıtlı gramofon plaklarının, kompakt disklerin ve kasetlerin ana kopyalarından çoğaltılması, sinema filmi ve diğer video kayıtları içeren kompakt disklerin ve kasetlerin ana kopyalarından çoğaltılması, CD ve kasetlerdeki bilgisayar yazılımları ile verilerin ana kopyalarından çoğaltılması.

Kapsam dışı olanlar; basılı ürünlerin çoğaltılması (bkz. 18.11, 18.12), bilgisayar yazılımlarının yayımlanması (bkz. 58.2), sinema filmleri, video kayıt bantları ve

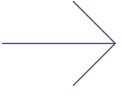
filmlerin DVD veya benzeri araçlarla üretilmesi ve dağıtılması (bkz. 59.11, 59.12, 59.13), sinema filmlerinin toplu gösterim amacıyla çoğaltılması (bkz. 59.12), ses kayıtları veya ses malzemeleri için ana kopyaların imalatı (bkz. 59.20).

2.1.3. Basım Sanayinin Dış Ticaret Sınıflaması

Basım sanayi, uluslararası ticaret sınıflamalarından biri olan 49 numaralı Fasilın tamamını oluşturmaktadır. Aşağıda, 49 numaralı Fasil kapsamında yer alan basım sanayinin alt ürün grupları, gümrük tarife istatistik pozisyon numaraları ve tanımları ile sunulmaktadır.

Tablo 116: Basım Sanayi Dış Ticaret Sınıflaması

Fasil/GTİP Kodu	Fasil/GTİP Kodu Açıklaması
49	Basılı Kitaplar, Gazeteler, Resimler ve Baskı Sanayinin Diğer Mamulleri; El ve Makina Yazısı Metinler ve Planlar
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat (ayrı ayrı, sayfalar halinde olsun olmasın)
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar (resimli olsun olmasın veya reklam içersin içermesin)
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)
4905	Her nevi matbu haritalar ve hidrografik veya benzeri haritalar, (atlaslar, duvar haritaları, topografya planları ve küreler dahil)
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri, amaçlar için planlar ve çizimler (orijinalleri el ile çizilmiş); elle yazılmış metinler; hassas kağıt üzerine fotografik reproduksiyonlar ve bu pozisyonda sayılanların karbon kopyaları
4907	İtibari değeri tanınmış olan veya tanınacak olan ülkede tedavülde bulunan veya tedavüle çıkacak olan, kullanılmamış posta pulları, damga pulları ve benzeri pullar; damgalı kağıtlar; banknotlar; çek defterleri; senetler, hisse senedi veya tahviller ve benzeri kıymetli evraklar
4908	Her nevi çıkartmalar
4909	Matbu veya resimli kartpostallar; tebrik kartları, davetiyeler veya teşekkür kartları (resimli, zarflı veya süslemeli olsun olmasın)
4910	Matbu her türlü takvim (blok halinde takvimler dahil)
4911	Matbu diğer yayınlar (matbu resimler ve fotoğraflar dahil)

2.1.4. Genişletilmiş Tanım: Basım ve Yayım Teknolojileri Sanayi

Basım sanayine yönelik daha geniş bir tanım, “basım ve yayım teknolojileri sanayi” olarak kullanılmaktadır. Günümüzde basım sanayi, her türlü materyale yönelik baskı işlerini kapsamaktadır. Özellikle kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayisinin üretim süreçlerinin önemli bir bölümü basım işlerini içermekte olup, bu durum basım sanayisi ile kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayisinin giderek iç içe geçmesine neden olmaktadır. Her iki sektör de basım ve yayım teknolojilerini kullanmakta ve istihdam ihtiyaçlarını genellikle aynı eğitim kurumlarından karşılamaktadır.

Genişletilmiş tanımın benimsenmesi durumunda, basım ve yayım teknolojilerinin büyüklüğü, basım sanayi ile kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayisinin toplamını içerecek şekilde değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımla, 2023 yılı itibarıyla Türkiye’de basım ve yayım teknolojileri sanayisinde faaliyet gösteren firma sayısı 17.260, istihdam edilen kişi sayısı 142.350, toplam üretim değeri ise 423 milyar TL (yaklaşık 18 milyar dolar) olarak gerçekleşmiştir.

2.2. Sektörün Gelişimi ve Temel Göstergeleri

2.2.1. Genel Kapsam ve Metodoloji

Basım sanayisindeki girişim sayısı, üretim, ciro, katma değer ve istihdam göstergeleri, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri verilerine dayanmaktadır. Bu göstergelere ilişkin NACE Rev.2 sınıflandırmasındaki güncel veriler, 2009-2023 yıllarını kapsamaktadır.

Yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri, 2002 yılından itibaren Avrupa Birliği’nin 20 Aralık 1996 tarihli 58/97 sayılı ile 11 Mart 2008 tarihli 295/2008 sayılı Konsey Yönetmeliklerine dayanılarak üretilmektedir. TÜİK, 2009 yılından itibaren bu istatistikleri NACE Rev.2 sınıflandırmasına göre sunmaktadır.

Yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri hesaplama yöntemlerinde tamsayım ve örnekleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile 2021 yılından itibaren basit usule göre defter tutan mükellefler vergiden ve beyan vermektan muaf tutulmuştur. Bu sebepten idari kayıtlardan verisi gelmeyen basit usul girişimlerin gelir ve gider değerleri önceki yıl verileri ve sektör ortalamaları kullanılarak tahmin edilmiştir.

Kapsam dahilinde, sektörel sınıflandırmaya uygun tüm girişimler yer almaktadır. Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri çalışmasında, iş kayıtlarının adres çerçevesi kullanılmakta ve örnekleme birimi olarak “girişim” esas alınmaktadır. Bir girişim, birden fazla yerel birimden oluşabileceği gibi tek bir yerel birimi de kapsayabilir. Eğer girişim yalnızca tek bir yerel birimden oluşuyorsa, bu yerel birim girişimin kendisini temsil eder.

Girişim Sayısı: Sektörlerde faaliyet gösteren ve referans dönemde aktif olan tüm birimlerin toplam sayısını ifade eder.

Toplam Çalışan Sayısı: Ücretli çalışanlar, geçici çalışanlar, ücretsiz çalışanlar, stajyerler ve benzer statüdeki tüm çalışanları kapsamaktadır.

Üretim Değeri: Satışa dayalı olarak, stok değişikliklerini ve mal ile hizmetlerin yeniden satışını içeren, girişim tarafından fiilen üretilen miktarın parasal değeridir.

Ciro: Referans dönemde, gözlem birimi tarafından fatura edilen mal ve hizmet satışlarının toplamıdır.

Faktör Maliyetiyle Katma Değer: İşletme sübvansiyonları ve dolaylı vergilerdeki düzeltmeler sonrasında, işletme faaliyetlerinden elde edilen gayri safi gelir miktarıdır.

2.2.2. Temel Göstergeler

Bu bölümde, basım sanayisinin temel göstergeleri ve sektördeki gelişmeler sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Sayısal verilerin analizi, 2015-2023 dönemini kapsayacak şekilde yapılmıştır. Bu dönemde, basım sanayisinin göstergelerini ve gelişimini etkileyen iki ana dinamik öne çıkmıştır: yurt içindeki gelişmeler ve yurt dışındaki gelişmeler. Ayrıca, sektörün kendi iç dinamikleri de bu süreçte önemli bir rol oynamıştır.

2015 sonrasında, Türkiye ekonomisinde dalgalanmalar yaşanmıştır. 2016 yılında meydana gelen elim olayların ardından, 2017 yılında genişletici ekonomi politikaları uygulanmıştır. 2018 yılında ise seçimlerin ardından finansal dalgalanmalar öne çıkmıştır. 2019 yılında ekonomide yeniden dengelenme politikaları uygulanmış ve bu süreçte önemli bir yavaşlama yaşanmıştır.

2020 yılı, salgın yılı olarak kayıtlara geçmiş ve bu dönemde ekonomiye yönelik kapsamlı destek politikaları devreye alınmıştır. 2021 yılında, salgın sonrası hızlı bir toparlanma gerçekleşmiş ve bu dönemde Türkiye, salgın sonrası yeni eğilimler çerçevesinde önemli bir ilave tedarik talebiyle karşılaşmıştır. Yılın sonlarından itibaren yeni ekonomi politikaları uygulanmaya başlanmıştır.

2022 yılında, bu yeni politikalar ve Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısıyla başlayan küresel koşullar, yüksek enflasyonun ortaya çıkmasına neden olmuştur. 2023 yılı ise deprem felaketi, seçimler ve haziran ayından itibaren rasyonel ekonomi politikalarına geçişle şekillenmiştir.

Yurt dışında, 2016 yılı durağan bir seyir izlemiş, 2017 yılında ise toparlanma ve daha hızlı bir büyüme gerçekleşmiştir. 2008 küresel krizi sonrasında Avrupa, karşılaştığı borç sorunlarını ancak 2016 yılından itibaren aşabilmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında küresel ticarete korumacılık eğilimleri artmış, dünya ekonomisi ise yavaşlama sürecine girmiştir.

2020 yılında ortaya çıkan salgın, dünya ekonomisinde küresel kriz kadar ciddi hasara yol açmıştır. Ekonomi ve ticaret, bu dönemde sert bir daralma yaşamıştır. 2021 yılı itibarıyla aşılama çalışmalarının etkisiyle salgının etkileri hafifletilmiş ve ekonomi ile sosyal hayata hızlı bir dönüş sağlanmıştır. Bu süreçte, dünya ekonomisi ve ticaretinde yüksek büyüme oranları kaydedilmiştir.

Salgının kalıcı etkileri arasında tedarik zincirlerindeki kırılmalar, tedarik güvenliği arayışları ve yakından tedarik eğilimlerinin artması dikkat çekmiştir. Ayrıca, yeşil dönüşüm ve dijitalleşme eğilimleri de hız kazanarak ekonomik yapıyı şekillendiren önemli dinamikler haline gelmiştir.

2022 yılının başında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, büyük bir siyasi ve jeopolitik kırılmaya yol açmıştır. Bu süreçte Batı ile Rusya arasındaki ilişkiler kopmuş, Rusya'ya yönelik kapsamlı yaptırımlar ve ambargolar uygulanmaya başlanmıştır. Savaş, tedarik ve enerji zincirlerinde yeni kopmalara neden olmuş; enerji, gıda ve emtia fiyatlarında sert artışlar yaşanmıştır.

Bu gelişmelerin sonucunda, gelişmiş ülkelerde yüksek enflasyon oranları görülmüş ve hane halkları ciddi bir yaşam maliyeti krizi ile karşı karşıya kalmıştır. Tüm

bu olumsuzlukların etkisiyle, dünya ekonomisi ve ticaretinde büyüme, yılın ikinci yarısından itibaren yavaşlama göstermiştir.

2023 yılında, yüksek enflasyonla mücadele kapsamında yıl boyunca sıkı para politikaları uygulanmıştır. Bu durum, dünya ekonomisinin yavaşlamasına ve dünya ticaretinin daralmasına yol açmıştır. Jeopolitik riskler artarken, hane halklarının tüketim harcamaları ve firmaların yatırım faaliyetleri durağan bir seyir izlemiştir.

2.2.2.1. Basım Sanayinde Girişim Sayıları

Basım sanayisindeki girişim sayıları aşağıda sunulmaktadır. 2015 yılından itibaren girişim sayılarında istikrarlı ve kademeli bir artış gözlenmiştir. 2015 yılında 11.413 olan girişim sayısı, 2018 yılında 11.474'e ulaşmıştır. Girişim sayısı 2019 yılında 11.879 iken, salgın yılı olan 2020'de 11.903'e yükselmiştir.

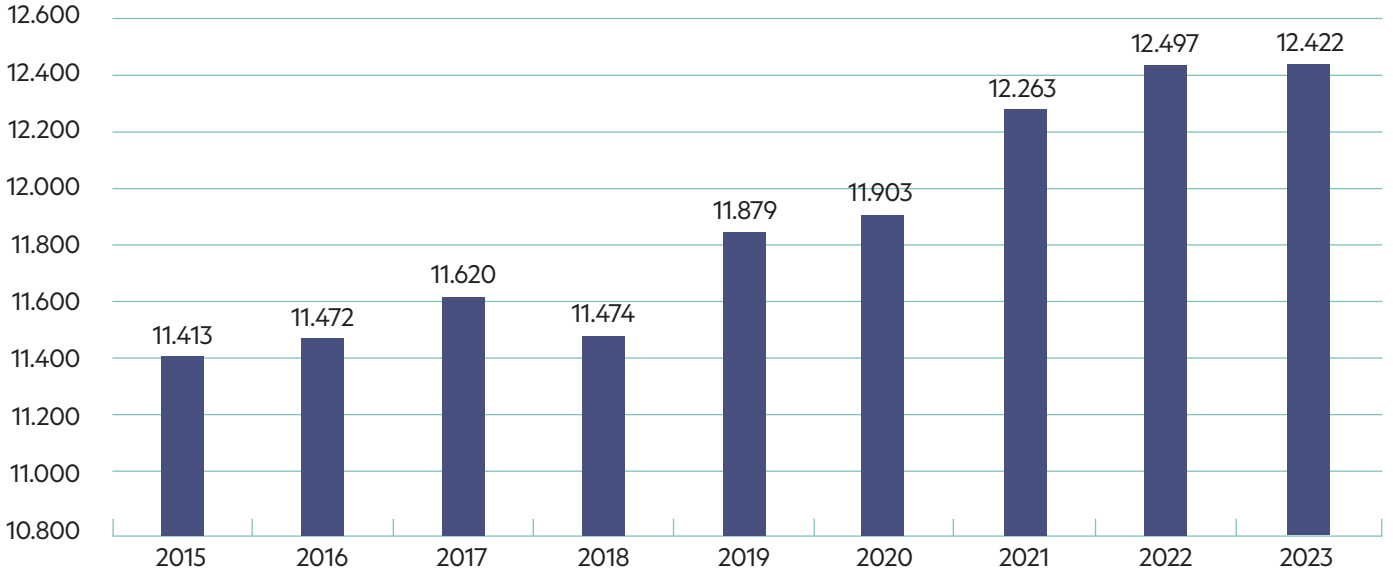
Salgın sonrası dönemde, kağıt ürünlerine yönelik artan talep, basım sanayisini olumlu yönde etkilemiştir. Bu durumun bir sonucu olarak, 2021 yılında girişim sayısı 12.263'e çıkmıştır. 2022 yılında da bu artış eğilimi devam etmiş ve girişim sayısı 12.497'ye ulaşmıştır. Ancak, 2023 yılında deprem, seçimler ve sıkılaştırma politikalarının etkisiyle girişim sayısı bir miktar azalarak 12.422 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 117: Basım Sanayinde Girişim Sayıları

Yıllar	Girişim Sayısı
2015	11.413
2016	11.472
2017	11.620
2018	11.474
2019	11.879
2020	11.903
2021	12.263
2022	12.497
2023	12.422

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Grafik 15: Basım Sanayinde Girişim Sayıları

Basım sanayisindeki girişim sayılarının alt sektörlere dağılımı aşağıda detaylandırılmıştır. Basım sanayisinde en fazla girişim, kitap ve benzeri her tür basım işlerini gerçekleştiren alt sektörde yer almaktadır. Bu alt sektörde girişim sayısı, yıllar içinde kademeli olarak artış göstermiş ve 2022 yılında 10.596'ya ulaşmıştır. Ancak, 2023 yılında bu sayı hafif bir düşüşle 10.557'ye gerilemiştir.

Basım ve yayım öncesi hizmetler alt sektöründe ise girişim sayısı, 2018 yılından itibaren daha hızlı bir artış

sergileyerek 2022 yılında 1.056'ya çıkmış, 2023 yılında ise 1.053'e gerilemiştir.

Gazetelerin basımı alt sektöründe girişim sayısı azalma eğilimini sürdürmektedir. Bu alt sektördeki girişim sayısı, 2023 yılında 410'a düşmüştür. Ciltçilik ile ilgili hizmetler alt sektöründe girişim sayısı daha durağan bir seyir izlemiştir ve 2023 yılında 345 olarak kaydedilmiştir.

Kayıtlı medyanın çoğaltılması alt sektöründe ise faaliyet gösteren firma sayısı 57 olarak belirlenmiştir.

Tablo 118: Basım Sanayinde Girişim Sayılarının Alt Sektörlere Dağılımı

Kod	Ürün Açıklaması	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	11.774	11.879	11.903	12.263	12.497	12.422
18.11	Gazetelerin Basımı	507	488	475	440	442	410
18.12	Kitap vb. Her Tür Basım İşleri	10.115	10.211	10.218	10.427	10.596	10.557
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	782	828	844	989	1.056	1.053
18.14	Ciltçilik ile İlgili Hizmetler	334	323	330	343	345	345
18.20	Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması	36	35	41	64	58	57

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

2.2.2.2. Basım Sanayinde İstihdam

Basım sanayisindeki istihdam sayıları aşağıda detaylandırılmıştır. 2015 yılından itibaren istihdamda iki farklı dönem yaşanmıştır. 2015-2019 yılları arasında basım sanayisinde istihdam azalma eğilimi göstermiştir. 2015 yılında 55.829 olan istihdam sayısı, 2019 yılında 49.566'ya gerilemiştir.

Tablo 119: Basım Sanayinde İstihdam

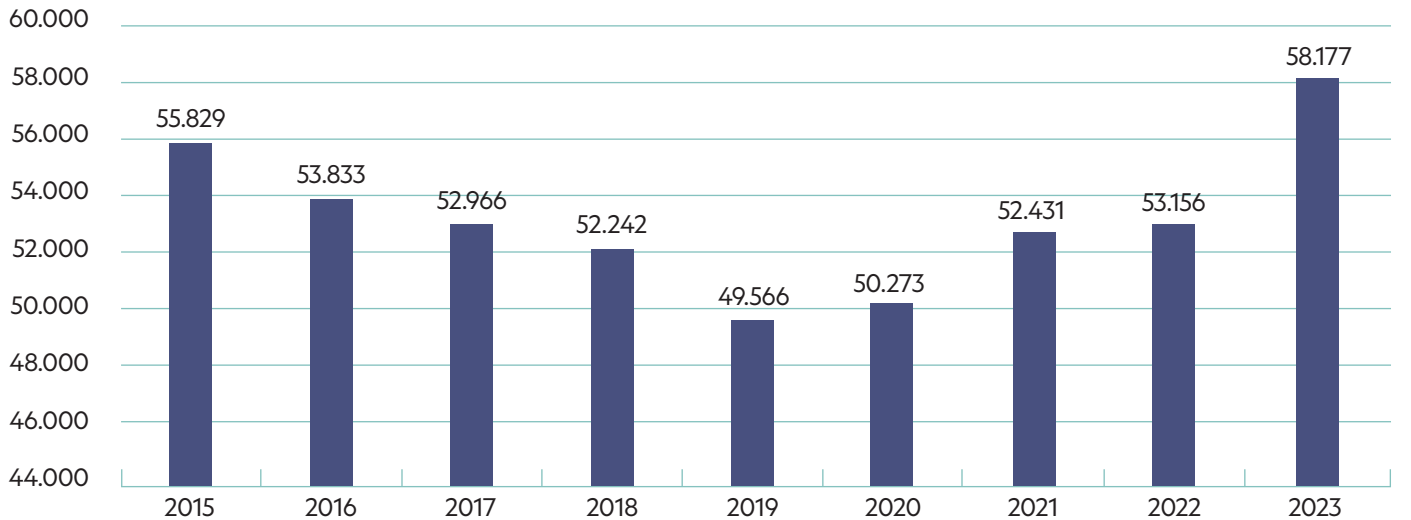
Yıllar	İstihdam
2015	55.829
2016	53.833
2017	52.966
2018	52.242
2019	49.566
2020	50.273
2021	52.431
2022	53.156
2023	58.177

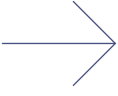
Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Salgın dönemi olan 2020 ile 2023 yılları arasında basım sanayisinde istihdam artış göstermiştir. Salgın sonrası kağıt ürünlerine yönelik artan talep, basım sanayisi üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır. Bu dönemde istihdam, 2020 yılında 50.273'e, 2021 yılında ise 52.431'e yükselmiştir.

İstihdam artışı, 2022 yılında da devam ederek 53.156'ya ulaşmıştır. 2023 yılı ise deprem, seçimler ve sıkılaştırma politikalarının etkili olduğu bir dönem olmasına rağmen, istihdam 58.177'ye kadar yükselmiştir.

Grafik 16: Basım Sanayinde İstihdam

BASIM SANAYİ

Basım sanayisindeki istihdamın alt sektörlere dağılımı aşağıda detaylandırılmıştır.

Basım sanayisinde en fazla istihdam, kitap ve benzeri her tür basım işlerini gerçekleştiren alt sektörde bulunmaktadır. Bu alt sektörde istihdam sayısı kademeli bir artış göstererek 2023 yılında 50.776'ya ulaşmıştır.

Basım ve yayım öncesi hizmetler alt sektöründe ise 2018 yılından itibaren istihdam artış göstermiş ve 2023 yılında 3.870'e yükselmiştir.

Gazetelerin basımı alt sektöründe istihdam sayısı azalma eğilimini sürdürmüş ve 2023 yılında 1.540'a düşmüştür.

Ciltçilik ile ilgili hizmetler alt sektöründe ise istihdam sayısı daha durağan bir seyir izlemiş ve 2023 yılında 1.770 olarak kaydedilmiştir.

Kayıtlı medyanın çoğaltılması alt sektöründe ise 2023 yılı itibarıyla 221 kişi istihdam edilmiştir.

Tablo 120: Basım Sanayinde İstihdamın Alt Sektörlere Dağılımı

Kod	Ürün Açıklaması	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	52.242	49.566	50.273	52.431	53.156	58.177
18.11	Gazetelerin Basımı	2.635	2.432	2.619	2.282	2.088	1.540
18.12	Kitap vb. Her Tür Basım İşleri	44.591	42.083	42.469	44.387	45.078	50.776
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	2.780	2.808	2.930	3.371	3.544	3.870
18.14	Ciltçilik ile İlgili Hizmetler	1.662	1.650	1.656	1.739	1.805	1.770
18.20	Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması	574	581	99	652	641	221

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

2.2.2.3. Basım Sanayinde Üretim Değeri

Basım sanayisindeki üretim değerinin gelişimi aşağıda detaylandırılmıştır. 2015 yılından sonra üretim değerinde dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu dalgalanmada üretim miktarı ve fiyatlar belirleyici olmuştur. 2015-2020 yılları arasında düşük enflasyon görülürken, 2021-2023 döneminde yüksek fiyat artışları ve enflasyon etkili olmuştur.

Basım sanayisinde üretim değeri, 2015 ve 2016 yıllarında durağan bir seyir izlemiş ve 2016 yılında 10,66 milyar TL olarak kaydedilmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında ise hareketlenme yaşanmış, üretim değeri 2018 yılında 15,2 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, 2019 yılında talep ve üretimdeki yavaşlama sonucu üretim değeri 16,96 milyar TL olmuştur.

2020 yılı, salgının etkisiyle talep ve üretimde artışın yaşandığı bir dönem olmuş ve üretim değeri 19,11 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Salgın sonrası koşullarda, kağıt ürünlerine yönelik artan talep basım sanayisini olumlu etkilemiş ve 2021 yılında üretim değeri 28,54 milyar TL'ye yükselmiştir.

2022 ve 2023 yıllarında üretim değerindeki artış devam etmiştir. Ancak bu dönemdeki artışlar, büyük ölçüde fiyat artışlarından kaynaklanmış, üretim miktarı ise gerilemiştir. 2023 yılı koşullarında deprem, seçimler ve sıkılaştırma politikaları belirleyici faktörler olmuştur. Bu çerçevede, üretim değeri 2023 yılında 98,67 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

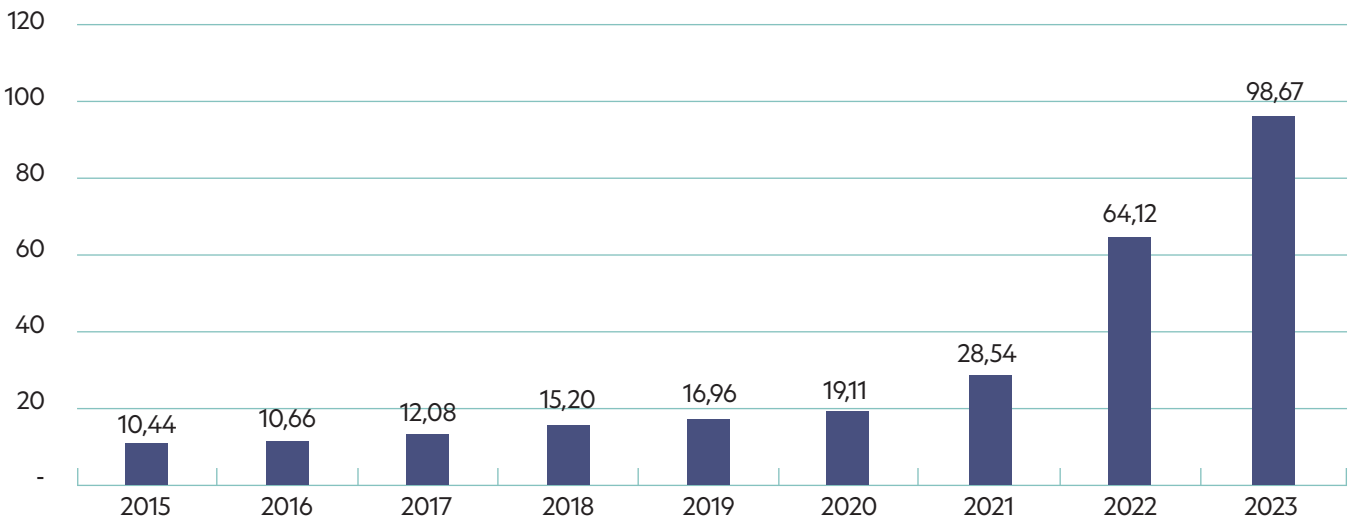
Tablo 121: Basım Sanayinde Üretim Değeri

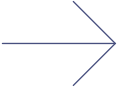
Yıllar	Üretim Değeri	
	Milyon TL	Milyon Dolar
2015	10.437	3.837
2016	10.661	3.530
2017	12.081	3.310
2018	15.196	3.219
2019	16.963	2.986
2020	19.112	2.715
2021	28.537	3.178
2022	64.123	3.870
2023	98.670	4.204

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

ABD doları bazında yapılan hesaplamalara göre, 2015 yılında 3,84 milyar dolar olan üretim değeri, 2023 yılında 4,2 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde

Türk lirasının değer kazanması, dolar cinsinden üretim değerindeki artışı desteklemiştir.

Grafik 17: Basım Sanayinde Üretim Değeri (Milyar TL)

BASIM SANAYİ

Basım sanayisindeki üretim değerinin alt sektörler dağılımı aşağıda detaylandırılmıştır.

Basım sanayisinde en yüksek üretim değeri, kitap ve benzeri her tür basım işlerini gerçekleştiren alt sektör tarafından sağlanmaktadır. Bu alt sektörde üretim değeri kademeli bir artış göstererek 2023 yılında 89,59 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Basım ve yayım öncesi hizmetler alt sektöründe üretim değeri, 2018 yılından itibaren artış göstermiş ve 2023 yılında 4,28 milyar TL'ye yükselmiştir.

Gazetelerin basımı alt sektöründe ise üretim değerindeki düşüş eğilimi devam etmektedir. Bu alt sektörde 2023 yılı itibarıyla üretim değeri 1,57 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

Ciltçilik ile ilgili hizmetler alt sektöründe üretim değeri 2023 yılında 1,75 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Kayıtlı medyanın çoğaltılması alt sektöründe ise 2023 yılı itibarıyla üretim değeri 160 milyon TL seviyesinde olmuştur.

Tablo 122: Basım Sanayinde Alt Sektörler İtibarıyla Üretim Değerinde Gelişmeler (Milyon TL)

Kod	Alt Sektörler	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	15.196	16.963	19.112	28.537	64.123	98.670
18.11	Gazetelerin Basımı	448	517	622	651	1.275	1.570
18.12	Kitap vb. Her Türlü Basım İşlemi	13.875	15.299	16.995	25.687	58.747	89.590
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	567	781	1.058	1.560	2.765	4.275
18.14	Ciltçilik ile İlgili Hizmetler	285	347	348	534	1.253	1.752
18.20	Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması	21	18	89	105	83	160

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

2.2.2.4. Basım Sanayinde Katma Değer

Basım sanayisindeki katma değer gelişmeleri aşağıda detaylandırılmıştır. 2015 yılından itibaren katma değerde genel bir artış yaşanmıştır. Bu artışta, üretim miktarı, fiyatlar ve sanayinin katma değer yaratma kapasitesi belirleyici olmuştur. 2015-2020 yılları arasında düşük enflasyon etkili olurken, 2021-2023 döneminde yüksek fiyat artışları ve enflasyon öne çıkmıştır.

Basım sanayisinde katma değer, 2015 ve 2016 yıllarında durağan bir seyir izlemiş ve 2016 yılında 2,39 milyar TL olarak kaydedilmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında hareketlenme yaşanmış ve katma değer, 2018 yılında 3,23 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, 2019 yılında talep ve üretimdeki yavaşlama sonucu katma değer 3,47 milyar TL olmuştur.

2020 yılı, salgının etkisiyle talep ve üretimde artışın görüldüğü bir dönem olmuş ve katma değer 3,98 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Salgın sonrası koşullarda, kağıt ürünlerine yönelik artan talep basım sanayisini olumlu yönde etkilemiş ve daha katma değerli işler ön plana çıkmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, 2021 yılında katma değer 5,81 milyar TL'ye ulaşmıştır.

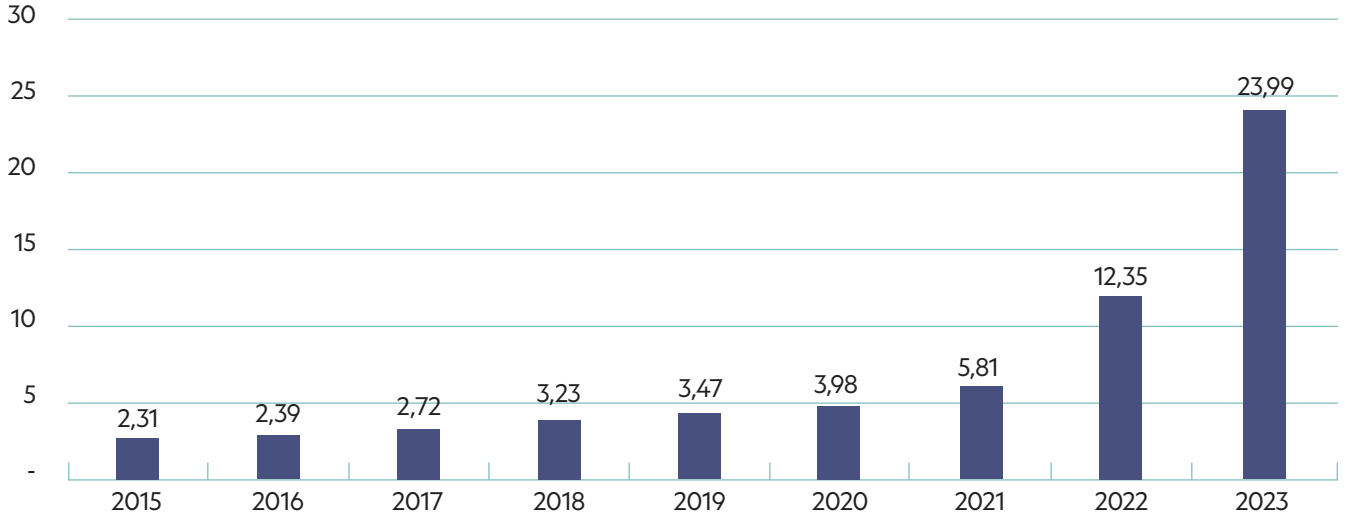
2022 ve 2023 yıllarında katma değer nominal olarak artış göstermiştir. Ancak bu dönemdeki artışlar, büyük ölçüde enflasyondan kaynaklanmıştır. Üretim miktarı, 2022 ve 2023 yıllarında gerilemiş ve yaratılan katma değer reel olarak azalmıştır. 2023 yılı, deprem, seçimler ve sıkılaştırma politikalarının etkisiyle şekillenmiş ve bu çerçevede yaratılan katma değer 23,99 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

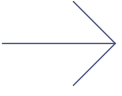
Tablo 123: Basım Sanayinde Katma Değer

Yıllar	Katma Değer	
	Milyon TL	Milyon Dolar
2015	2.312	850
2016	2.394	793
2017	2.724	746
2018	3.229	684
2019	3.474	612
2020	3.980	565
2021	5.809	647
2022	12.354	746
2023	23.991	1.022

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Grafik 18: Basım Sanayinde Yaratılan Katma Değer (Milyar TL)

BASIM SANAYİ

Basım sanayisinde yaratılan katma değer in alt sektör lere dağılımı aşağıda detaylandırılmıştır.

Basım sanayisinde en yüksek katma değer, kitap ve benzeri her tür basım işlerini gerçekleştiren alt sektörde üretilmektedir. Bu alt sektörde katma değer, yıllar içinde kademeli bir artış göstererek 2023 yılında 21,91 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Basım ve yayım öncesi hizmetler alt sektöründe katma değer, 2018 yılından itibaren artış göstermiş ve 2023 yılında 1,04 milyar TL'ye yükselmiştir.

Gazetelerin basımı alt sektöründe ise katma değer 2023 yılında 324 milyon TL olarak kaydedilmiştir. Ciltçilik ile ilgili hizmetler alt sektöründe 2023 yılı itibarıyla katma değer 590 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Kayıtlı medyanın çoğaltılması alt sektöründe ise 2023 yılında yaratılan katma değer 127 milyon TL olmuştur.

Tablo 124: Basım Sanayinde Yaratılan Katma Değer in Alt Sektörler İtibariyle Gelişimi (Milyon TL)

Kod	Ürün Açıklaması	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	3.229	3.474	3.980	5.809	12.354	23.991
18.11	Gazetelerin Basımı	122	162	189	231	284	324
18.12	Kitap vb. Her Tür lü Basım İşleri	1.887	3.039	3.433	5.020	11.088	21.910
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	127	169	271	402	600	1.040
18.14	Ciltçilik ile İlgili Hizmetler	82	95	115	134	351	590
18.20	Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması	11	10	19	24	31	127

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

İmalat sanayisinde üretim yapan sektörlerde yaratılan katma değer ile üretim değeri arasındaki ilişki, üretimdeki katma değer seviyesini ve bu alandaki gelişmeleri ortaya koymaktadır. Yaratılan katma değer in üretim değeri içindeki payının artması, daha yüksek katma değerli üretim yapıldığını göstermektedir.

Basım sanayinde yaratılan katma değerdeki artışın niteliksel olarak değerlendirilmesi için, yaratılan katma değer in üretime oranındaki gelişmeler incelenmektedir.

Bu çerçevede, basım sanayisinde toplam katma değer in toplam üretim değerine oranı 2015 yılında %22,2 iken, 2019 yılında %20,5'e gerilemiştir. 2020-2023 döneminde ise bu oran dalgalı bir seyir izlemiştir.

Katma değer oranı, 2020 yılında %20,8'e yükselmiş, 2021 yılında %20,4'e düşmüştür. 2022 yılında %19,3'e gerileyen oran, 2023 yılında %24,3 ile bu dönemdeki en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

2023 yılında, yaratılan katma değer in önemli bir unsuru olan çalışanlara ödenen ücret ve maaşlarda kayda değer bir artış yaşanmıştır. Bu durum, katma değer oranındaki yükselişi desteklemiştir.

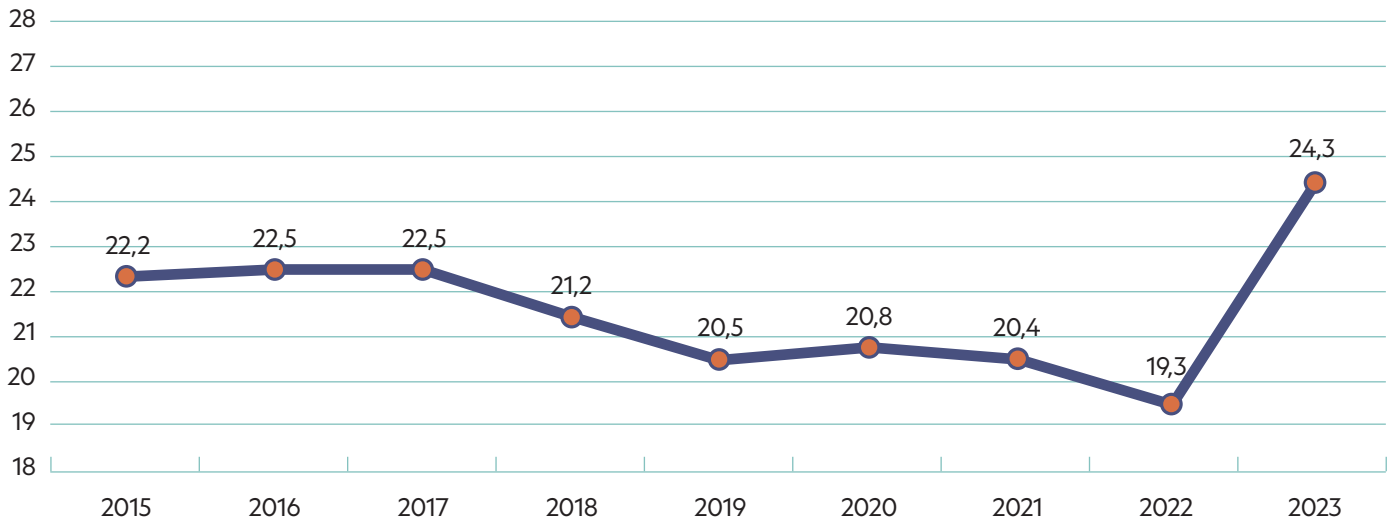
Basım sanayisi, 2023 yılı hariç tutulduğunda, ortalama %19-22,5 arasında bir katma değer yaratma oranıyla imalat sanayisi ortalamasının 3-4 puan altında yer almaktadır. Bu durum, basım sanayisinde katma değer yaratma oranını artırmak için hâlâ önemli bir potansiyel olduğunu göstermektedir.

Tablo 125: Basım Sanayinde Katma Değer/Üretim Değeri Oranı (Yüzde)

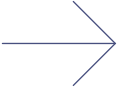
Yıllar	Katma Değer (Milyon TL)	Üretim Değeri (Milyon TL)	Katma Değer/Üretim Değeri (Yüzde)
2015	2.312	10.437	22,2
2016	2.394	10.661	22,5
2017	2.724	12.081	22,5
2018	3.229	15.196	21,2
2019	3.474	16.963	20,5
2020	3.980	19.112	20,8
2021	5.809	28.537	20,4
2022	12.354	64.123	19,3
2023	23.991	98.670	24,3

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Grafik 19: Basım Sanayinde Yaratılan Katma Değerin Üretim Değeri İçinde Payı (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden hesaplanmıştır.

2.2.2.5. Basım Sanayinde Cirolar

Basım sanayisindeki ciro gelişmeleri aşağıda detaylandırılmıştır. 2015 yılından itibaren cirolarda genel bir artış yaşanmıştır. Bu artışta, üretim miktarı, fiyatlar ve ticarete konu olan malların büyüklüğü belirleyici faktörler olmuştur. 2015-2020 yılları arasında düşük enflasyon etkili olurken, 2021-2023 döneminde yüksek fiyat artışları ve enflasyon öne çıkmıştır.

Basım sanayisinde cirolar, 2015 ve 2016 yıllarında durağan bir seyir izlemiş ve 2016 yılında 11,35 milyar TL olarak kaydedilmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında hareketlenme yaşayan cirolar, 2018 yılında 16,25 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, 2019 yılında talep ve üretimdeki yavaşlama nedeniyle cirolar 18,54 milyar TL olmuştur.

2020 yılı, salgının etkisiyle talep ve üretimde artışın yaşandığı bir dönem olmuş ve cirolar 20,79 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Salgın sonrası dönemde, kağıt ürünlerine yönelik artan talep basım sanayisini olumlu yönde etkilemiş, ticaret hacmi genişlemiştir. Bu gelişmelerle birlikte, 2021 yılında ciro büyüklüğü 30,52 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2022 ve 2023 yıllarında cirolar nominal olarak artış göstermiştir. Ancak bu dönemdeki artışlar büyük ölçüde enflasyondan kaynaklanmış, üretim miktarındaki gerileme nedeniyle cirolar reel olarak azalmıştır. 2023 yılı, deprem, seçimler ve sıkılaştırma politikalarının etkisiyle şekillenmiş ve ciro büyüklüğü 105,82 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 126: Basım Sanayinde Cirolar (Satışlar)

Yıllar	Ciro	
	Milyon TL	Milyon Dolar
2015	11.149	4.099
2016	11.348	3.758
2017	12.818	3.512
2018	16.248	3.442
2019	18.535	3.263
2020	20.794	2.954
2021	30.516	3.398
2022	69.502	4.194
2023	105.819	4.509

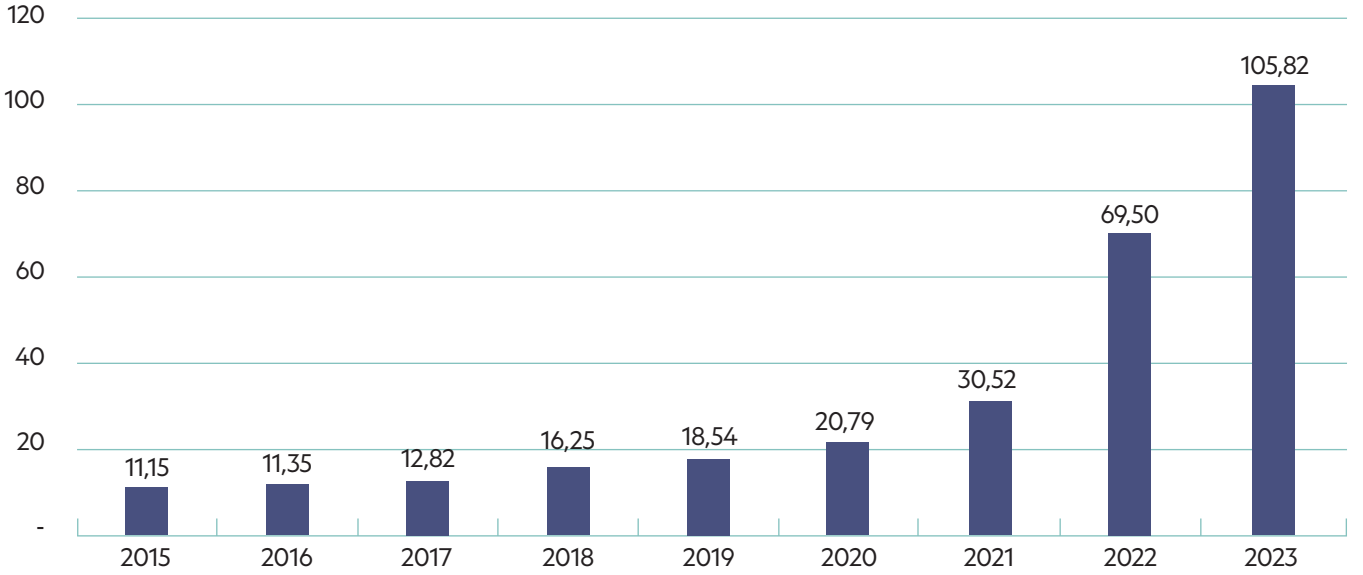
Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

ABD doları bazında yapılan hesaplamalara göre, 2015 yılında 4,1 milyar dolar olan ciro büyüklüğü, 2023 yılında 4,51 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde

Türk lirasının değer kazanması, dolar cinsinden ciro büyüklüğündeki artışı desteklemiştir.

Grafik 20: Basım Sanayinde Ciro Büyüklüğü (Milyar TL)

Basım sanayisindeki ciro büyüklüğünün alt sektörlere dağılımı aşağıda detaylandırılmıştır.

Basım sanayisinde en yüksek ciro büyüklüğü, kitap ve benzeri her tür basım işlerini gerçekleştiren alt sektörden elde edilmektedir. Bu alt sektörde ciro büyüklüğü kademeli bir artış göstererek 2023 yılında 97,52 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Basım ve yayım öncesi hizmetler alt sektöründe ise ciro büyüklüğü, 2018 yılından itibaren artış göstererek 2023 yılında 4,62 milyar TL'ye çıkmıştır.

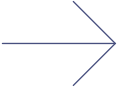
Gazetelerin basımı alt sektöründe ciro büyüklüğü, 2023 yılında 1,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Ciltçilik ile ilgili hizmetler alt sektöründe ciro büyüklüğü 2023 yılında 1,83 milyar TL seviyesinde kaydedilmiştir.

Kayıtlı medyanın çoğaltılması alt sektöründe ise 2023 yılı itibarıyla ciro büyüklüğü 254 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

97,52
milyar TL

Basım sanayisinde en yüksek ciro büyüklüğü, kitap ve benzeri her tür basım işlerini gerçekleştiren alt sektörden elde edilmektedir. Bu alt sektörde ciro büyüklüğü kademeli bir artış göstererek 2023 yılında 97,52 milyar TL'ye ulaşmıştır.

BASIM SANAYİ

Tablo 127: Basım Sanayinde Alt Sektörler İtibariyle Ciroların Gelişimi (Milyon TL)

Kod	Ürün Açıklaması	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	16.248	18.535	20.794	30.516	69.502	105.819
18.11	Gazetelerin Basımı	464	528	647	696	1.288	1.600
18.12	Diğer Matbaacılık	14.874	16.817	18.575	27.492	63.827	97.520
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	603	820	1.137	1.667	3.005	4.620
18.14	Ciltcilik ile İlgili Hizmetler	241	290	344	555	1.297	1.825
18.20	Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması	66	80	91	106	85	254

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

2.2.3. İmalat Sanayi İçinden Alınan Paylarda Gelişmeler

Basım sanayisinin temel göstergeler itibarıyla imalat sanayi içindeki payları ve bu paylardaki gelişmeler aşağıda detaylandırılmıştır. 2015-2023 döneminde, basım sanayisinin temel göstergelerinin imalat sanayi içindeki payları genel olarak azalma göstermiştir.

Basım sanayisinin imalat sanayi içinde en yüksek paya sahip olduğu gösterge, girişim sayısıdır. Basım sanayisindeki girişimlerin, imalat sanayi toplam girişim sayısı içindeki payı 2015 yılında %3,04 iken, 2023 yılında %2,69'a gerilemiştir.

İstihdam, basım sanayisinin imalat sanayi içinde görece yüksek pay aldığı bir diğer göstergedir. Basım sanayi istihdamının, imalat sanayi toplam istihdamı içindeki payı 2015 yılında %1,43 iken, 2023 yılında %1,15 seviyesine düşmüştür.

Üretim değeri, katma değer ve ciro büyüklüğü gibi göstergelerde ise basım sanayisi, imalat sanayi içinde daha düşük paylara sahiptir. Üretim değeri payı, 2015 yılında %0,93 iken, 2023 yılında %0,63'e gerilemiştir. Katma değer payı 2015 yılında %0,98 iken, 2023 yılında %0,63 olmuştur. Ciro büyüklükleri içindeki payı ise %0,93'ten %0,64'e düşmüştür.

Tablo 128: Basım Sanayinde Temel Göstergeler

Yıllar	Girişim Sayısı	İstihdam	Üretim Değeri (Milyon TL)	Katma Değer (Milyon TL)	Ciro (Milyon TL)
2015	11.413	55.829	10.437	2.312	11.149
2016	11.472	53.833	10.661	2.394	11.348
2017	11.620	52.966	12.081	2.724	12.818
2018	11.474	52.242	15.196	3.229	16.248
2019	11.879	49.566	16.963	3.474	18.535
2020	11.903	50.273	19.112	3.980	20.794
2021	12.263	52.431	28.537	5.809	30.516
2022	12.497	53.156	64.123	12.354	69.502
2023	12.422	58.177	98.670	23.991	105.819

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 129: İmalat Sanayinde Temel Göstergeler

Yıllar	Girişim Sayısı	İstihdam	Üretim Değeri (Milyar TL)	Katma Değer (Milyar TL)	Ciro (Milyar TL)
2015	375.480	3.908.510	1.116,85	235,23	1.203,63
2016	379.894	3.922.221	1.220,50	274,40	1.314,07
2017	391.024	4.018.741	1.574,83	343,60	1.695,85
2018	396.118	4.133.611	2.103,81	463,19	2.223,27
2019	403.018	4.084.281	2.365,54	488,80	2.523,56
2020	409.482	4.308.474	2.837,82	644,14	3.051,89
2021	444.030	4.711.078	4.886,49	1.119,98	5.115,57
2022	464.797	5.000.191	10.227,52	2.269,90	10.822,75
2023	462.246	5.067.423	15.559,00	3.826,54	16.447,58

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Tablo 130: Basım Sanayinin Genel İmalat Sanayi Payındaki Gelişmeler (%)

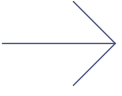
Yıllar	Girişim Sayısı İçinde Payı	İstihdam İçinde Payı	Üretim Değeri İçinde Payı	Katma Değer İçinde Payı	Ciro İçinde Payı
2015	3,04	1,43	0,93	0,98	0,93
2016	3,02	1,37	0,87	0,87	0,86
2017	2,97	1,32	0,77	0,79	0,76
2018	2,90	1,26	0,72	0,70	0,73
2019	2,95	1,21	0,72	0,71	0,73
2020	2,91	1,17	0,67	0,62	0,68
2021	2,76	1,11	0,58	0,52	0,60
2022	2,69	1,06	0,63	0,54	0,64
2023	2,69	1,15	0,63	0,63	0,64

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

2.2.4. Sanayi Üretimi

Sanayi üretim gelişmeleri, miktar bazında hesaplanan ve açıklanan sanayi üretimi verileriyle değerlendirilmektedir. Bu veriler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından aylık ve yıllık olarak hesaplanmakta ve duyurulmaktadır. Basım sanayisindeki üretim gelişmeleri ise 2015 yılından itibaren sunulmaktadır. Bu dönemde basım sanayi üretimi, önemli dalgalanmalar yaşamıştır.

2015 yılında basım sanayi üretimi belirgin bir büyüme kaydederek %6,8 oranında artmıştır. Ancak, 2016 yılında %7,8 oranında daralma görülmüştür. 2017 yılında üretim %11,1 oranında yüksek bir büyüme göstermiştir. 2016 yılında yaşanan elim olaylar, ekonomiyi sıkıntılı bir döneme sokarken, 2017 yılında genişletici kredi politikalarıyla iç ve dış talepte canlanma etkili olmuştur.

BASIM SANAYİ

2018 yılında basım sanayi üretimi %15,7 oranında daralmış, 2019 yılında ise %17,5 ile güçlü bir büyüme gerçekleşmiştir. 2018'in ilk yarısında seçim belirsizliği, ikinci yarısında ise finansal dalgalanmalar üretimi olumsuz etkilemiştir. 2019 yılında ise ekonomide uygulanan yeniden dengeleme politikalarının yavaşlatıcı etkileri gözlemlenmiştir. Ayrıca, 2018 ve 2019 yıllarında küresel ticarete artan korumacılık ve talep yavaşlaması da etkili olmuştur. Buna rağmen, 2019 yılında yüksek bir büyüme kaydedilmiştir.

2020 yılında pandemi nedeniyle sanayi üretimi yıl boyunca farklı etkiler altında kalmıştır. Özellikle yılın ikinci çeyreğinde sanayi üretiminde sert düşüşler yaşanmış, üçüncü ve dördüncü çeyreklerde ise toparlanma sağlanmıştır. Yıl genelinde, basım sanayi üretimi %3,1 oranında artmıştır.

2021 yılında, salgın sonrası oluşan yeni normal koşullarıyla birlikte hem yurt içi hem de yurt dışı talepteki artışlar sanayi üretimini önemli ölçüde

artırmıştır. Salgın sonrası ortaya çıkan yakından tedarik eğilimleri ve navlun fiyatlarındaki yüksek artışlar, Türkiye'ye yönelik ilave tedarik talebi yaratmıştır. Özellikle kağıt ürünlerine olan yüksek talep, basım sanayi üretimini desteklemiş ve yurt içi talepteki büyümeyle birlikte basım sanayi üretimi %28,4 oranında artış göstermiştir.

2022 yılında ise talep tarafındaki daralma etkisiyle üretim %11,7 oranında daralmıştır.

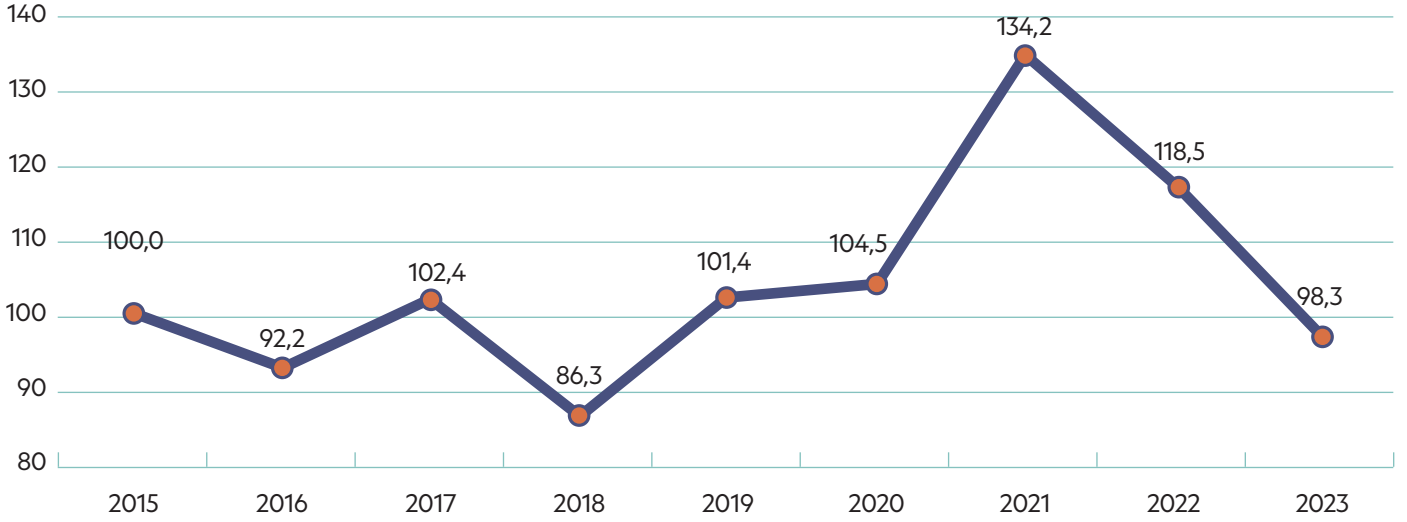
2023 yılında küresel ekonomide uygulanan sıkı para politikaları, dünya ekonomisinin önemli ölçüde yavaşlamasına ve ihracat pazarlarının daralmasına yol açmıştır. Türkiye'de ise deprem afeti, seçimler ve yılın ikinci yarısında uygulanan politika değişiklikleri ile sıkılaşma süreci üretimi olumsuz etkilemiştir. Bu koşullar altında, basım sanayi üretimi %17,1 oranında daralmış, kağıt ve kağıt ürünleri sanayi üretimindeki %6,5'lik daralma da bu olumsuz tabloyu desteklemiştir.

Tablo 131: Basım Sanayinde Üretim Gelişmeleri Yıllık Değişim (Yüzde) ve Sanayi Üretim Endeksi (2015=100)

Yıllar	Sanayi Üretim Değişimi (Yüzde)	Sanayi Üretim Endeksi (2015=100)
2015	6,8	100,0
2016	-7,8	92,2
2017	11,1	102,4
2018	-15,7	86,3
2019	17,5	101,4
2020	3,1	104,5
2021	28,4	134,2
2022	-11,7	118,5
2023	-17,1	98,3

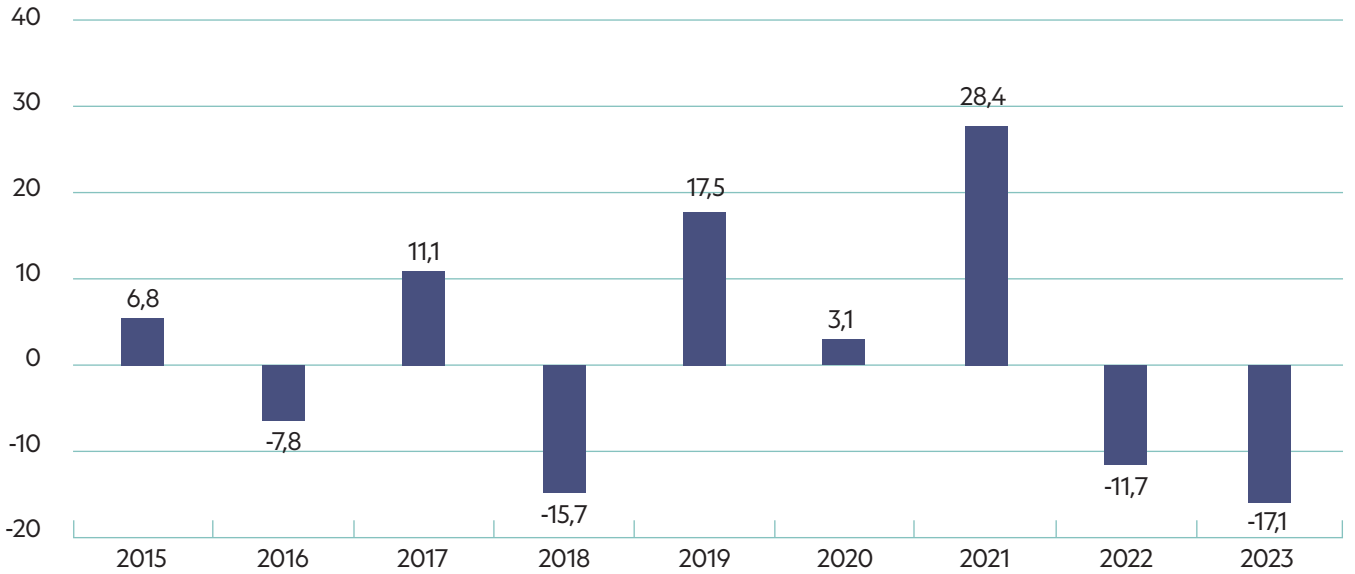
Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi (2015=100).

Grafik 21: Basım Sanayi Üretim Endeksi Gelişmeleri (2015=100)

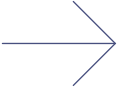

Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi.

Grafik 22: Basım Sanayinde Yıllık Üretim Gelişimi (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi.

BASIM SANAYİ

Basım sanayisinin alt sektörlerindeki üretim gelişmeleri aşağıda detaylandırılmıştır. 2015-2023 döneminde alt sektörler farklı üretim performansları sergilemiştir. 2021 yılı, genel olarak alt sektörlerde en yüksek üretim seviyelerinin kaydedildiği dönem olmuştur. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında alt sektörlerde üretimde gerilemeler yaşanmıştır.

En yüksek üretimin gerçekleştiği bu alt sektörde, üretim endeksi 2019 ve 2020 yıllarında 100'ün üzerinde seyretmiş, 2021 yılında ise 145,1 puana sığayarak zirveye ulaşmıştır. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında üretimde azalma kaydedilmiş ve 2023 yılı itibarıyla üretim endeksi 107,4 olmuştur. 2015-2023 döneminde, en yüksek üretim artışı bu alt sektörde gerçekleşmiştir.

Basım ve yayım öncesi hizmetler alt sektöründe üretim endeksi, 2020 ve 2021 yıllarında sıçrama yapmış ve 2021 yılında 130,7 puana ulaşmıştır. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında üretim azalmış ve 2023 yılı itibarıyla üretim endeksi 100,2 olarak gerçekleşmiştir. 2015-2023 döneminde bu alt sektörde üretim artışı görülmemiştir.

Diğer iki alt sektörde üretim gerileme göstermiştir. Gazetelerin basımı alt sektöründe üretim, 2015-2023 döneminde %81,4 oranında azalmıştır. Ciltçilik ile ilgili hizmetler alt sektöründe ise üretim, 2019 yılına kadar artış kaydetmiş; ancak 2020-2022 yılları arasında dalgalanarak düşüş yaşamıştır. 2023 yılında ise bu alt sektörde üretim, sert bir daralma ile karşı karşıya kalmıştır.

Tablo 132: Basım Sanayi Alt Sektörlerinde Üretim Gelişmeleri (2015=100)

Kod	Ürün Açıklaması	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	92,2	102,4	86,3	101,4	104,5	134,2	118,5	98,3
18.11	Gazetelerin Basımı	82,2	51,0	38,6	48,7	32,5	34,6	38,8	18,6
18.12	Kitap vb. Her Türlü Basım İşlemi	92,0	107,7	90,2	105,5	109,7	145,1	127,9	107,4
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	93,3	94,0	82,9	108,6	130,8	130,7	105,9	100,2
18.14	Ciltçilik ile İlgili Hizmetler	118,5	106,1	105,3	117,3	106,9	108,4	104,8	77,2

Kaynak: TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi.

2.2.5. İstihdam ve İşgücü Verimliliği

Basım sanayisinde istihdam ve işgücü verimliliği gelişmeleri, Türkiye İstatistik Kurumu'nun yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri verileriyle değerlendirilmektedir.

2015=100 bazlı istihdam endeksi verilerine göre, basım sanayisinde istihdam, 2015-2023 döneminde sınırlı bir artış göstermiş, ancak yıllar içinde dalgalanmalar yaşanmıştır. Ekonomik koşullar ve talepteki değişimlere bağlı olarak istihdamda inişler ve çıkışlar görülmüştür.

2016-2019 döneminde, sektörün kendi dinamikleri ile iç ve dış koşulların etkisiyle istihdam dört yıl boyunca daralma göstermiştir. Bu dönemde istihdam %11,2 oranında azalmıştır.

2020 ve 2021 yıllarında, girişim sayısındaki ve

üretimdeki artışlara paralel olarak istihdamda sınırlı artışlar gerçekleşmiştir. İstihdam, 2020 yılında %1,4, 2021 yılında ise %4,3 oranında artmıştır. Ancak, 2022 yılında bu artış %1,4 ile oldukça zayıf bir seviyede kalmıştır.

2023 yılında, üretimdeki daralmaya ve işgücü maliyetlerindeki artışa rağmen, istihdam %9,4 oranında artmıştır.

Orta vadeli istihdam gelişmeleri değerlendirildiğinde, 2015-2023 döneminde basım sanayisinde istihdam artışı %4,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 133: Basım Sanayinde İstihdam Gelişmeleri

Yıllar	Yıllık İstihdam Değişimi (Yüzde)	İstihdam Endeksi (2015=100)
2015	2,1	100,0
2016	-3,6	96,4
2017	-1,6	94,9
2018	-1,4	93,6
2019	-5,1	88,8
2020	1,4	90,0
2021	4,3	93,9
2022	1,4	95,2
2023	9,4	104,2

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri verilerinden hesaplanmıştır.

Basım sanayisinde iş gücü verimliliği, çalışan başına gerçekleştirilen üretim miktarı ile ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. Bu analizde, üretim ve istihdam endeksi verilerinden yararlanılarak oluşturulan 2015=100 bazlı kişi başı üretim endeksi kullanılmaktadır.

Basım sanayisinde iş gücü verimliliği, 2015-2023 döneminde yüksek dalgalanmalar göstermiştir. Üretim ve istihdamda yıllar itibarıyla yaşanan iniş çıkışlar, iş gücü verimliliğindeki dalgalanmaların temel nedeni olmuştur.

2015-2019 döneminde iş gücü verimliliği, dalgalı bir seyir izlemiştir. 2018 yılında iş gücü verimlilik endeksi 92,2 puana düşerek önemli bir gerileme kaydetmiştir. Bu dönemde, istihdam azalmasına rağmen iş gücü verimliliği de düşmüştür. Ancak, 2019 yılında üretimdeki artışın etkisiyle iş gücü verimlilik endeksi 114,2 puana yükselmiştir.

2020-2021 döneminde hem istihdam hem de üretimde artış yaşanmış, üretimdeki artışın daha yüksek olması nedeniyle iş gücü verimlilik endeksi 2021 yılında 142,9 puanla zirveye ulaşmıştır.

2022-2023 döneminde ise istihdam artmaya devam ederken üretimde sert bir düşüş yaşanmıştır. Bu durum, iş gücü verimlilik endeksinin 2023 yılında 94,3 puana gerilemesine yol açmıştır.

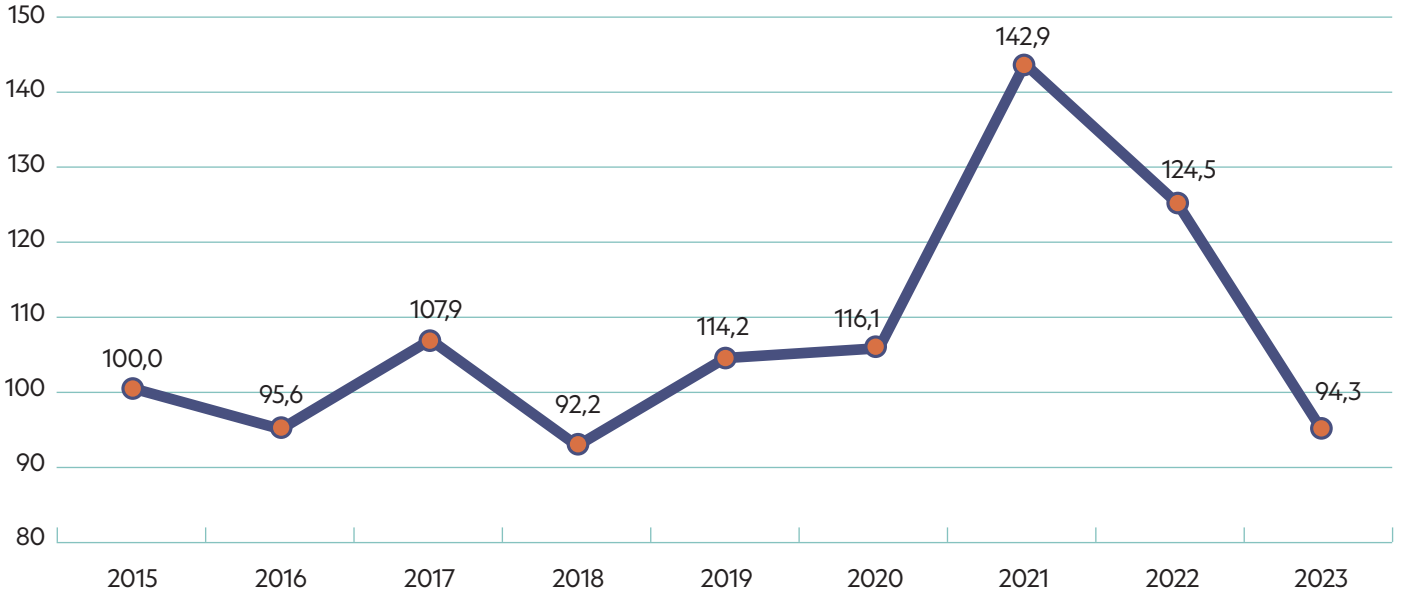
Basım sanayisinde 2015-2023 dönemi boyunca basım sanayisinde iş gücü verimliliği, 2021 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak sonraki iki yıl boyunca yaşanan gerilemeler, 2023 yılı itibarıyla iş gücü verimliliğinin 2015 yılındaki seviyenin de altına düşmesine neden olmuştur.

Tablo 134: Basım Sanayinde Verimlilik Gelişmeleri Kişi Başı Üretim Endeksi (2015=100)

Yıllar	Üretim Endeksi	İstihdam Endeksi	İşgücü Verimlilik Endeksi
2015	100,0	100,0	100,0
2016	92,2	96,4	95,6
2017	102,4	94,9	107,9
2018	86,3	93,6	92,2
2019	101,4	88,8	114,2
2020	104,5	90,0	116,1
2021	134,2	93,9	142,9
2022	118,5	95,2	124,5
2023	98,3	104,2	94,3

Kaynak: TÜİK Sanayi Üretimi ve İstihdam Endeksleri verilerinden hesaplanmıştır.

Grafik 23: Basım Sanayinde Verimlilik Gelişmeleri Kişi Başı Üretim Endeksi (2015=100)

Kaynak: TÜİK Sanayi Üretimi ve İstihdam Endeksleri verilerinden hesaplanmıştır.

2.2.6. Dış Ticaret

Basım sanayisinin dış ticareti, toplam ve alt sektörler bazında ihracat ve ithalat verileri ile ihracat pazarları ve ithalat yapılan ülkeler başlıkları altında incelenip değerlendirilmektedir.

2.2.6.1. Basım Sanayi Dış Ticareti

Basım sanayi ürünleri ihracatı, 2015-2023 döneminde kademeli bir artış göstermiştir. 2015 yılında 86 milyon dolar olan ihracat, 2018 yılında ilk kez 100 milyon doları aşmıştır. İhracattaki artış, izleyen yıllarda da devam etmiş ve 2022 yılında 220 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak, 2023 yılında pazarlardaki olumsuz koşullar nedeniyle ihracat 191 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

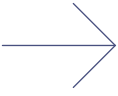
Basım sanayi ürünleri ithalatı ise 2015-2023 döneminde genel olarak gerileme eğiliminde olmuştur. 2015 yılında 165 milyon dolar olan ithalat, 2020 yılında 101 milyon dolara kadar düşmüştür. Ancak, ithalat 2021-2023 döneminde yeniden artış göstermiş ve 2023 yılında 132 milyon dolar olarak kaydedilmiştir. Buna rağmen, ithalat seviyesi 2015 yılının altında kalmıştır.

2015-2023 dönemindeki en önemli gelişme, basım sanayi ihracatının ithalatı geçmesidir. Bu durum, ilk kez 2019 yılında yaşanmış ve ihracat, 124 milyon dolar ile 110 milyon dolarlık ithalatı aşmıştır. İzleyen yıllarda da ihracat, ithalatın üzerinde seyretmiş ve böylece basım sanayi dış ticarete fazla vermeye başlamıştır.

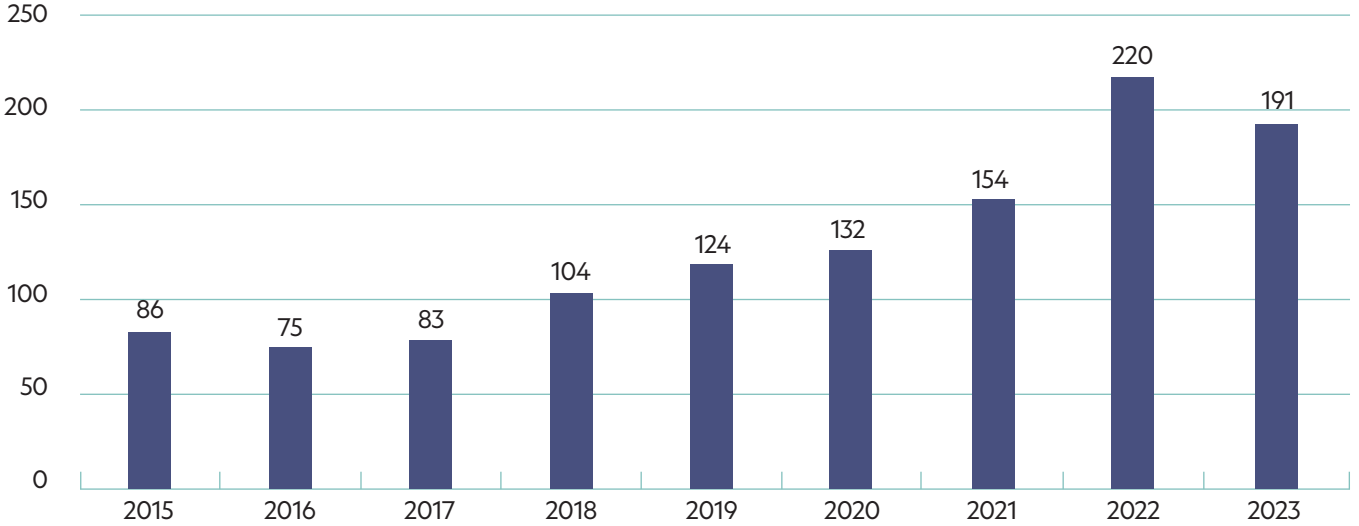
Tablo 135: Basım Sanayi Dış Ticareti

Yıllar	Basım Sanayi İhracat (Milyon Dolar)	Türkiye Toplam İhracat (Milyon Dolar)	Basım Sanayi İthalat (Milyon Dolar)	Türkiye Toplam İthalat (Milyon Dolar)
2015	86	150.982	165	213.619
2016	75	149.247	138	202.189
2017	83	164.495	150	238.715
2018	104	177.169	122	231.152
2019	124	180.833	110	210.345
2020	132	169.638	101	219.517
2021	154	225.214	117	271.426
2022	220	254.170	119	363.711
2023	191	255.627	132	361.967

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Grafik 24: Basım Sanayi Ürünleri İhracatı

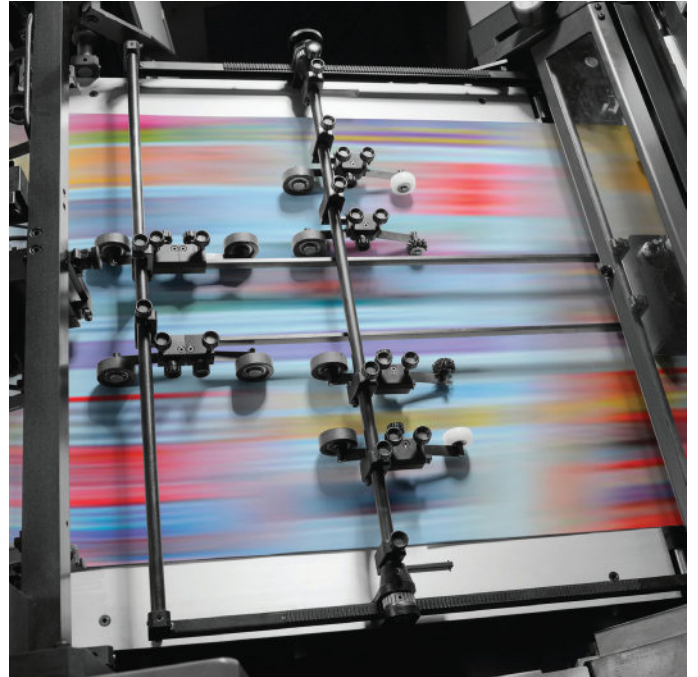
Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

2.2.6.2. Basım Sanayi Ürünleri İhracatı

İhracat Gelişmeleri: Miktar, Değer, Birim Fiyat

Bu bölümde, basım sanayi ürünleri ihracatı daha ayrıntılı bir şekilde incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, basım sanayi ürünleri ihracatı değer olarak artış eğilimi göstermektedir. 2015-2022 döneminde istikrarlı bir artış gerçekleşmiştir.

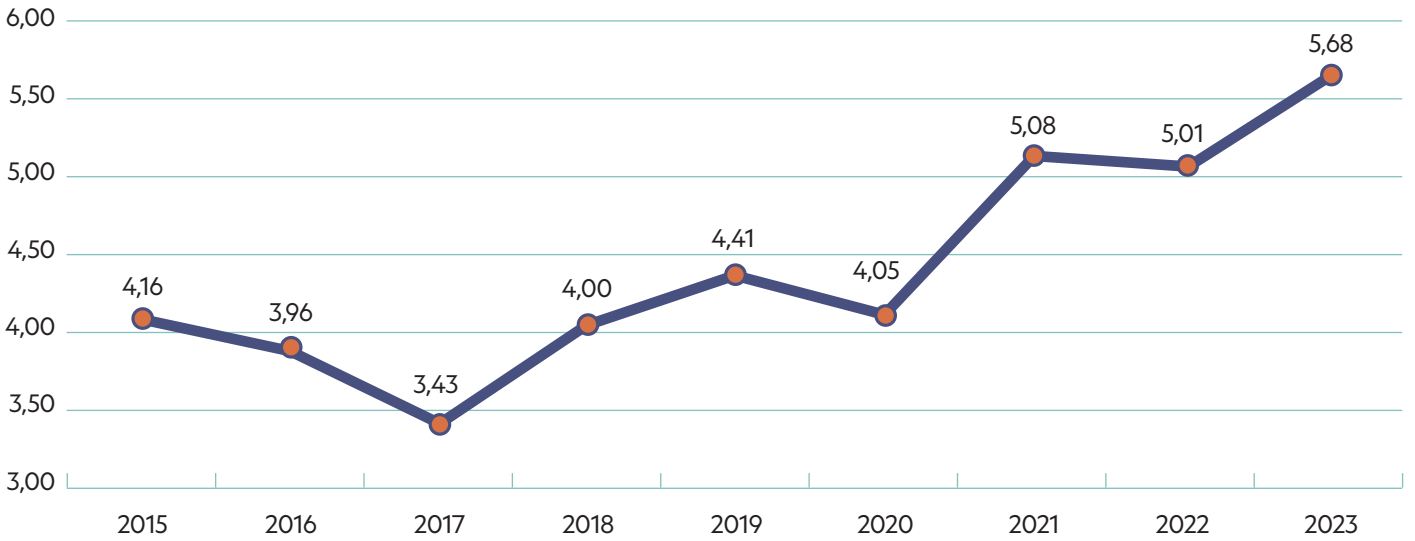
Aynı dönemde, basım sanayi ürünleri ihracatı miktar olarak da artış kaydetmiştir. 2015 yılında 20.616 ton olan ihracat, 2022 yılında 43.851 tona kadar yükselmiştir. Ancak, 2023 yılında ihracat miktarı gerilemiştir. İhracat birim fiyatları, 2015-2020 döneminde durağan bir seyir izlemiştir. 2015 yılında 4,16 dolar/kg olan ortalama ihracat birim fiyatı, 2020 yılında 4,05 dolar/kg olarak kaydedilmiştir. Ancak, 2021 yılından itibaren birim fiyatlarda artış yaşanmıştır. Bu artışta küresel enflasyonun yanı sıra enerji ve girdi maliyetlerindeki yükseliş etkili olmuştur.

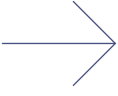

Tablo 136: Basım Sanayi Ürünleri İhracatı

Yıllar	Milyon Dolar	Ton	Birim Fiyat Dolar/Kg
2015	86	20.616	4,16
2016	75	18.844	3,96
2017	83	24.274	3,43
2018	104	26.075	4,00
2019	124	28.123	4,41
2020	132	32.642	4,05
2021	154	30.352	5,08
2022	220	43.851	5,01
2023	191	33.739	5,68

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Grafik 25: Basım Sanayi Ürünleri Ortalama İhracat Birim Fiyatı (Dolar/Kg)

BASIM SANAYİ

Alt Sektörler İtibariyle İhracat

Basım sanayi ürünleri ihracatının alt ürün grupları bazındaki dağılımı ve gelişimi aşağıda detaylandırılmıştır. Basım sanayi alt sektör grupları içinde iki ürün grubunda yüksek ihracat gerçekleştirilmektedir.

Bunlardan ilki, *Kitap, Broşürler, Risaleler ve Benzeri Matbuat* ürünleridir. Bu ürün grubunun ihracatı, 2022 yılında 121,0 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ancak, 2023 yılında ihracat 89,8 milyona gerilemiştir.

Tablo 137: Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Milyon Dolar)

GTİP	Ürün	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	39,7	34,5	42,7	49,8	58,9	62,5	66,8	121,0	89,8
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	5,2	3,1	1,9	1,8	0,6	0,4	0,5	0,6	1,1
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler	5,1	3,3	0,7	0,6	0,4	0,5	1,0	1,1	2,1
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar (atlaslar, duvar haritaları, topografya planlar ve küreler dahil)	0,4	0,1	1,1	0,0	0,2	0,3	0,1	0,3	0,7
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	1,8	0,7	0,6	0,4	0,5	0,1	0,1	0,3	1,2
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4908	Her nevi çıkartmalar	6,0	5,7	7,1	3,1	3,1	4,0	8,1	7,5	6,2
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler, vb.	4,5	4,3	4,0	4,7	2,7	1,0	2,4	3,9	4,7
4910	Matbu her türlü takvim	1,9	2,4	2,7	2,1	3,0	3,5	4,1	6,2	6,0
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	21,2	20,6	22,6	41,7	54,7	59,9	70,9	78,6	79,8
49	Basım Sanayi	86	75	83	104	124	132	154	220	191

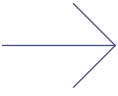
Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 138: Alt Sektörler İtibariyle İhracat (Ton)

GTİP	Ürün	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	13.671	12.176	17.709	19.202	18.610	23.143	19.500	32.032	22.580
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	1.003	518	398	327	149	88	113	128	174
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler	245	226	126	96	77	192	273	303	401
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)	0	0	0	1	0	0	1	3	1
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar (atlaslar, duvar haritaları, topografya planlar ve küreler dahil)	37	13	71	9	13	15	16	29	46
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	6	31	34	24	44	20	13	19	28
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	0	1	0	0	0	0	1	0	0
4908	Her nevi çıkartmalar	333	261	342	389	419	235	264	281	164
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler, vb.	709	729	743	727	519	212	389	402	330
4910	Matbu her türlü takvim	664	775	879	780	979	990	1.206	1.308	1.245
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	3.948	4.114	3.972	4.520	7.314	7.746	8.576	9.345	8.769
49	Basım Sanayi	20.616	18.844	24.274	26.075	28.123	32.642	30.352	43.851	33.739

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

BASIM SANAYİ

Tablo 139: Alt Sektörler İtibariyle İhracat Birim Fiyat (Dolar/Kg)

GTİP	Ürün	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	2,91	2,83	2,41	2,59	3,17	2,70	3,42	3,78	3,98
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	5,16	5,93	4,69	5,38	3,77	3,97	4,75	5,02	6,06
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler	20,71	14,65	5,50	6,38	5,16	2,84	3,55	3,77	5,27
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)	0,00	0,00	5,05	5,16	5,20	5,04	36,18	34,75	40,87
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar (atlaslar, duvar haritaları, topografya planlar ve küreler dahil)	10,07	6,58	16,18	3,48	13,32	20,39	6,92	11,28	14,24
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	288,72	23,55	18,79	16,59	11,91	6,59	10,38	13,81	42,53
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	0,00	5,87	2.522,00	0,00	0,00	0,00	21,65	49,58	21,27
4908	Her nevi çıkartmalar	17,98	21,98	20,64	7,91	7,29	17,15	30,59	26,77	38,04
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler, vb.	6,37	5,83	5,34	6,49	5,17	4,87	6,20	9,65	14,15
4910	Matbu her türlü takvim	2,93	3,08	3,11	2,66	3,09	3,55	3,43	4,76	4,79
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	5,36	5,01	5,68	9,23	7,48	7,73	8,26	8,41	9,10
49	Basım Sanayi	4,16	3,96	3,43	4,00	4,41	4,05	5,08	5,01	5,68

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Yüksek ihracat yapılan ikinci ürün grubu, Basılı Diğer Yayınlar, Resimler ve Fotoğraflar kategorisidir. Bu ürün grubunda ihracat, 2022 yılında 78,6 milyon dolar, 2023 yılında ise 79,8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Basım sanayisindeki diğer ürün gruplarının ihracatı ise daha küçük ölçeklidir. Örneğin, Her Nevi Çıkartmalar

ihracatı, 2021 yılında 8,1 milyon dolar iken 2023 yılında 6,2 milyon dolara gerilemiştir. Aynı şekilde, 2023 yılında Matbu Her Türlü Takvim ihracatı 6,0 milyon dolar, Kartpostal, Davetiye ve Tebrik Kartları ihracatı ise 4,7 milyon dolar olarak kaydedilmiştir.

Basım Sanayi Ürünleri İhracatında Pazarlar

Basım sanayi ürünleri, yıllar içinde giderek artan sayıda ülkeye ihraç edilmekte ve hem ihracat pazarları hem de ihraç edilen ürün çeşitliliği genişlemektedir. Bu bölümde, basım sanayi ürünlerinin genel ihracat pazarları ele alınmakta ve ardından en çok ihraç edilen iki ürünün pazarlarına değinilmektedir.

Avrupa ülkeleri, yakın ve komşu ülkeler ile ABD gibi uzak pazarlara ihracat yapılmaktadır. Orta Asya ve Afrika ülkelerine açılım sağlanmaktadır.

Basım sanayi ürünleri ihracatında görece daha yüksek ihracat yapılan dört ülke öne çıkmaktadır: Almanya, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık. Bu ülkelere 20 milyon dolar ve üzeri ihracat yapılmaktadır.

Bu ülkelerin ardından, 5-8,5 milyon dolar arasında ihracat yapılan beş ülke gelmektedir. Rusya ve Hollanda,

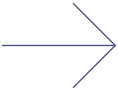
basım sanayi için geleneksel pazarlar haline gelmiştir. Ayrıca, Azerbaycan, Libya ve Özbekistan'a yapılan ihracat, son üç yılda hızlı bir artış göstermiştir.

Gürcistan, Katar ve İsrail de son üç yılda ihracatın önemli ölçüde arttığı ülkeler arasında yer almaktadır.

Bu ülkeleri, İspanya, Kazakistan, İtalya, Endonezya, Mısır, Bosna-Hersek ve Yunanistan gibi farklı coğrafyalardan gelen pazarlar takip etmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ise geleneksel bir pazar olarak öne çıkmaktadır.

Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi Körfez ülkelerine; Fas, Tunus ve Cezayir gibi Kuzey Afrika ülkelerine; Avustralya, Seyşeller ve Vietnam gibi uzak pazarlara; Senegal, Nijerya ve Fildişi Sahili gibi Afrika ülkelerine; ayrıca çok sayıda Avrupa ülkesine ihracat yapılmaktadır.

BASIM SANAYİ

Tablo 140: Basım Sanayi Ürünleri İhracatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	9,03	7,09	7,51	16,30	19,06	27,76	30,36	28,25
ABD	1,44	3,15	3,84	4,09	5,58	14,95	23,43	21,76
Fransa	3,81	5,90	5,21	11,95	13,44	18,11	19,53	20,71
Birleşik Krallık	5,19	7,36	7,35	9,34	9,73	14,27	16,79	18,76
Rusya	0,36	0,52	1,06	1,32	1,35	2,79	7,47	8,45
Hollanda	1,40	1,74	2,87	3,83	3,96	5,87	6,77	5,95
Azerbaycan	2,64	2,31	3,17	2,59	2,01	2,67	2,57	5,38
Libya	3,55	0,10	0,23	6,14	17,43	0,46	16,92	5,16
Özbekistan	2,07	3,08	0,70	2,60	1,71	2,16	7,47	5,08
Gürcistan	5,34	4,94	4,40	4,83	4,64	8,09	7,71	4,85
Katar	1,57	0,11	0,27	4,48	0,20	0,26	1,23	4,84
Irak	6,21	11,40	12,85	4,25	2,45	2,30	2,00	3,94
İsrail	0,40	0,44	0,71	0,76	1,07	3,27	6,78	3,64
İspanya	0,31	0,35	0,55	2,98	2,92	4,20	4,66	3,50
Kazakistan	1,62	4,11	4,70	5,85	3,03	3,86	2,33	3,37
İtalya	1,73	1,24	1,08	1,27	1,84	2,99	3,02	3,31
Endonezya	0,03	0,11	0,02	2,13	3,04	3,61	3,71	2,85
Mısır	1,05	1,34	1,09	1,61	1,36	1,72	3,24	2,68
Bosna Hersek	0,18	0,22	0,28	2,12	2,25	2,29	2,95	2,66
Yunanistan	2,43	1,54	1,64	3,43	1,87	1,49	1,70	2,36
KKTC	2,73	2,62	1,92	2,09	1,48	1,64	1,96	2,35
Suudi Arabistan	1,84	1,69	2,16	2,47	1,94	0,04	0,72	2,21
Fas	0,36	0,93	0,48	1,02	1,03	1,48	1,83	1,96
Ürdün	0,47	0,38	0,27	0,35	0,23	0,31	0,44	1,27
Seyşeller	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,08
Portekiz	0,17	0,04	0,25	0,49	0,26	0,34	1,16	0,95
Romanya	1,53	1,14	1,48	1,64	0,94	1,18	1,47	0,94
Senegal	0,01	0,05	0,04	0,22	0,47	0,39	0,70	0,90
Bulgaristan	0,76	0,72	0,79	0,81	1,02	1,83	0,81	0,88
Vietnam	0,00	0,05	0,04	0,91	0,97	0,86	1,32	0,87
Danimarka	0,20	0,12	0,22	0,71	0,78	0,86	0,97	0,86
Nijerya	0,58	0,74	1,00	1,40	0,46	0,40	1,20	0,86
Polonya	0,23	0,54	0,48	0,84	0,69	1,75	1,50	0,85
BAE	2,62	1,00	0,66	0,78	0,41	0,61	0,59	0,85
Tunus	0,06	0,33	0,11	0,78	0,72	0,86	12,96	0,72
İsviçre	0,21	0,31	0,21	0,30	0,40	0,47	0,67	0,69
Belçika	0,44	0,46	0,54	0,66	0,66	0,87	1,10	0,68
Kanada	0,11	0,10	0,15	0,23	0,25	0,62	0,93	0,65
Belarus	0,08	0,13	0,12	0,16	0,11	0,18	0,16	0,63
Sırbistan	0,22	0,24	0,22	1,33	1,36	0,81	1,72	0,58
Fildişi Sahili	0,03	0,12	0,11	0,12	0,21	0,37	0,39	0,57
Cezayir	0,18	0,15	0,66	0,55	0,13	0,40	1,87	0,57
Avustralya	0,12	0,17	0,16	0,14	0,11	0,50	0,52	0,56

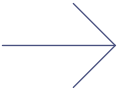
Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 141: Kitaplar, Broşürler ve Benzeri Matbuat İhracatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	0,74	1,51	2,16	2,64	3,37	8,57	16,32	13,43
Almanya	4,42	3,22	4,01	3,18	3,72	9,48	12,70	11,98
Birleşik Krallık	3,83	6,22	6,27	6,89	6,28	9,65	10,31	10,12
Fransa	1,03	2,26	3,34	3,49	3,48	6,19	9,67	9,47
Libya	3,48	0,01	0,02	5,77	16,85	0,19	16,74	4,98
Katar	1,46	0,01	0,04	4,19	0,10	0,13	0,99	4,70
Özbekistan	1,91	1,96	0,52	2,29	1,60	1,95	6,99	4,52
Hollanda	0,86	1,16	2,29	2,17	1,89	3,78	4,75	3,55
Gürcistan	2,40	2,68	3,17	3,33	1,71	2,44	3,20	3,17
Kazakistan	0,90	3,59	4,53	5,65	2,83	3,60	2,13	2,86
Irak	4,56	10,07	11,40	2,74	0,94	0,65	0,45	2,55
Azerbaycan	1,09	0,86	1,27	0,89	0,61	1,28	1,51	2,19
İsrail	0,01	0,04	0,22	0,27	0,38	1,93	4,54	1,86
KKTC	1,85	1,89	1,40	1,57	1,14	1,15	1,48	1,83
İtalya	0,12	0,20	0,28	0,44	0,53	1,56	1,23	1,21
Fas	0,11	0,28	0,31	0,31	0,45	0,56	0,92	0,86
Rusya	0,10	0,16	0,65	0,41	0,09	0,46	1,38	0,72
Yunanistan	0,06	0,03	0,19	0,57	0,32	0,52	0,49	0,66
İspanya	0,07	0,08	0,14	0,39	0,21	1,07	0,60	0,53
Suudi Arabistan	0,07	0,09	0,10	0,23	0,31	0,02	0,15	0,42
Nijerya	0,11	0,52	0,85	1,24	0,34	0,19	0,11	0,36
İsviçre	0,06	0,15	0,08	0,13	0,29	0,27	0,41	0,34
Afganistan	0,01	0,00	0,02	0,05	0,03	0,13	0,18	0,34
Belçika	0,26	0,33	0,39	0,38	0,32	0,52	0,76	0,33
Bulgaristan	0,08	0,18	0,22	0,19	0,51	1,38	0,23	0,33
Lübnan	0,09	0,03	0,13	0,04	0,10	0,24	0,30	0,31
Kamerun	0,20	0,12	0,39	0,32	0,42	0,36	0,15	0,30
Senegal	0,00	0,00	0,02	0,09	0,18	0,12	0,12	0,30

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 142: Basılı Diğer Yayınlar, Resimler, Fotoğraflar İhracatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracat Pazarları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	2,73	1,68	1,88	11,40	13,10	15,46	14,10	12,63
Fransa	2,30	1,32	1,10	7,73	9,66	11,49	9,25	10,38
Rusya	0,22	0,33	0,39	0,89	1,25	2,22	5,98	7,65
Birleşik Krallık	0,49	0,59	0,44	1,70	2,78	3,63	5,14	6,41
ABD	0,59	1,05	1,03	1,25	1,92	5,16	5,02	5,27
Azerbaycan	1,45	1,39	1,83	1,63	1,35	1,14	0,97	2,87
Endonezya	0,02	0,06	0,01	2,00	3,04	3,51	3,66	2,85
İspanya	0,20	0,18	0,28	2,49	2,63	3,07	3,96	2,76
Bosna Hersek	0,01	0,05	0,05	1,99	2,18	2,17	2,86	2,47
İtalya	1,08	0,60	0,36	0,64	1,04	1,13	1,65	1,95
Hollanda	0,41	0,45	0,38	1,29	1,83	1,43	1,67	1,90
Suudi Arabistan	0,42	0,80	0,70	1,86	1,53	0,02	0,54	1,61
Yunanistan	0,27	0,13	0,27	2,71	1,36	0,81	1,02	1,51
İsrail	0,13	0,15	0,17	0,20	0,45	1,05	1,81	1,39
Irak	1,35	1,15	1,21	1,39	1,24	1,43	1,22	1,15
Seyşeller	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,08
Fas	0,12	0,43	0,13	0,65	0,56	0,86	0,89	0,92
Vietnam	0,00	0,02	0,02	0,91	0,97	0,86	1,32	0,87
Danimarka	0,10	0,03	0,09	0,59	0,72	0,67	0,71	0,76
Polonya	0,13	0,17	0,18	0,59	0,55	1,29	1,02	0,74
Tunus	0,03	0,09	0,07	0,76	0,71	0,82	0,66	0,70
Senegal	0,01	0,02	0,02	0,13	0,29	0,26	0,58	0,58
Cezayir	0,13	0,09	0,33	0,10	0,11	0,27	1,63	0,56
Nijerya	0,06	0,05	0,04	0,03	0,03	0,18	1,00	0,50
Belarus	0,08	0,12	0,12	0,14	0,09	0,17	0,15	0,49
Fildişi Sahili	0,00	0,01	0,00	0,10	0,17	0,33	0,34	0,47
Kazakistan	0,15	0,12	0,06	0,15	0,13	0,20	0,17	0,47
Özbekistan	0,03	0,02	0,06	0,14	0,05	0,17	0,37	0,43
İrlanda	0,03	0,01	0,02	0,29	0,61	0,44	0,48	0,43
Romanya	0,46	0,29	0,37	0,47	0,59	0,82	0,70	0,39
Kanada	0,10	0,09	0,13	0,15	0,17	0,28	0,51	0,37
BAE	1,51	0,73	0,41	0,57	0,25	0,28	0,39	0,36
Malezya	0,02	0,01	0,02	0,16	0,32	0,35	0,56	0,34

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

2.2.6.3. Basım Sanayi Ürünleri İthalatı

İthalat Gelişmeleri: Miktar, Değer, Birim Fiyat

Bu bölümde basım sanayi ürünleri ithalatı detaylı şekilde incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, basım sanayi ürünleri ithalatı 2015-2023 döneminde dalgalı bir seyir izlemiştir. 2015-2020 yılları arasında ithalat değer olarak azalmış, ancak 2021-2023 döneminde artış göstermiştir. Buna rağmen, ithalat değeri 2015 yılındaki seviyenin altında kalmıştır.

Aynı dönemde, basım sanayi ürünleri ithalatı miktar açısından düşüş eğilimi göstermiştir. 2015 yılında 11.973 ton olan ithalat, 2017 yılında 12.887 ton ile zirve yapmış,

sonrasında ise gerilemiştir. 2021 yılında ithalat miktarı 8.238 tona kadar düşerken, 2023 yılında 8.985 tona yükselmiştir.

Birim fiyatlara bakıldığında, 2015-2020 döneminde basım sanayi ürünleri ithalatında fiyatların durağan bir seyir izlediği görülmektedir. 2015 yılında kilogram başına 13,77 dolar olan ortalama ithalat birim fiyatı, 2020 yılında 11,94 dolara gerilemiştir. 2021 yılından itibaren birim fiyatlarda artış yaşanmıştır. Bu artış, küresel enflasyonun yanı sıra enerji ve girdi maliyetlerindeki yükselişlerden kaynaklanmıştır. 2023 yılında ortalama ithalat birim fiyatı 14,72 dolar/kg olarak kaydedilmiştir.

Tablo 143: Basım Sanayi İthalatı

Yıllar	Milyon Dolar	Ton	Birim Fiyat (Dolar/Kg)
2015	165	11.973	13,77
2016	138	11.189	12,29
2017	150	12.887	11,62
2018	122	11.318	10,77
2019	110	8.981	12,23
2020	101	8.493	11,94
2021	117	8.238	14,14
2022	119	8.288	14,37
2023	132	8.985	14,72

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Alt Sektörler İtibariyle İthalat

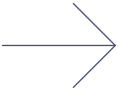
Basım sanayi ürünleri ithalatının alt ürün gruplarına göre dağılımı ve gelişimi aşağıda özetlenmiştir. Basım sanayinin alt sektör grupları arasında üç ürün grubunda yüksek ithalat dikkat çekmektedir.

Bunlardan ilki, kitap, broşür, risale ve benzeri matbuat ürünleridir. Bu ürün grubunun ithalatı 2023 yılında 56,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Yüksek ithalat yapılan ikinci ürün grubu ise basılı diğer yayınlar, resimler ve fotoğraflardır. Bu grubun ithalatı, 2023 yılında 49,4 milyon dolar seviyesinde olmuştur.

Bir diğer önemli ürün grubu olan her türlü çıkartmaların ithalatı da görece yüksek bir düzeyde gerçekleşmiştir. Bu ürün grubunda ithalat, 2023 yılında 19,4 milyon dolar olmuştur.

Basım sanayinin diğer ürün gruplarında ithalat daha düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Örneğin, çocuklar için albüm ve kitapların ithalatı, 2023 yılında 4,2 milyon dolar olarak kaydedilmiştir.

BASIM SANAYİ

Tablo 144: Alt Sektörler İtibariyle İthalat (Milyon Dolar)

GTİP	Ürün	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	76,6	52,8	63,3	48,0	45,3	39,0	47,9	48,0	56,5
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	8,5	6,7	4,6	3,9	2,6	1,1	1,1	1,0	1,1
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler	3,0	3,0	4,2	3,5	2,0	3,7	2,5	2,8	4,2
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar (atlaslar, duvar haritaları, topografya planlar ve küreler dahil)	1,3	0,6	0,4	0,1	0,0	0,3	0,2	0,3	0,4
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	1,7	1,0	2,6	1,1	0,2	0,2	0,4	1,3	0,5
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4908	Her nevi çıkartmalar	21,6	19,1	14,6	15,7	17,5	15,8	22,2	19,1	19,4
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler, vb.	0,4	0,4	0,3	0,3	0,1	0,3	0,2	0,2	0,4
4910	Matbu her türlü takvim	1,0	0,8	0,7	0,6	0,9	0,3	0,4	0,4	0,5
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	50,6	52,9	59,0	48,6	40,9	40,4	41,5	45,9	49,4
49	Basım Sanayi	165	138	150	122	110	101	117	119	132

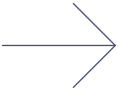
Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 145: Alt Sektörler İtibariyle İthalat (Ton)

GTİP	Ürün	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	4.729	4.407	4.432	3.984	3.484	3.736	3.914	4.010	4.763
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	701	500	318	288	192	85	62	62	59
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler	556	564	796	625	353	716	384	399	668
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)	1	3	4	3	3	1	2	2	2
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar (atlaslar, duvar haritaları, topografya planlar ve küreler dahil)	18	12	10	3	2	6	7	7	9
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	21	14	20	17	7	5	10	5	8
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	0	0	0	0	0	0	1	1	1
4908	Her nevi çıkartmalar	1.449	984	700	433	514	356	386	349	357
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler, vb.	45	25	20	18	11	44	24	17	44
4910	Matbu her türlü takvim	144	120	84	84	51	40	42	42	62
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	4.309	4.560	6.503	5.862	4.365	3.503	3.404	3.395	3.012
49	Basım Sanayi	11.973	11.189	12.887	11.318	8.981	8.493	8.238	8.288	8.985

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

BASIM SANAYİ

Tablo 146: Alt Sektörler İtibariyle İthalat Birim Fiyat (Dolar/Kg)

GTİP	Ürün	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	16,20	11,99	14,29	12,06	13,01	10,44	12,24	11,96	11,85
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	12,17	13,42	14,32	13,41	13,59	13,53	17,96	16,96	17,94
4903	Çocuklar için resimli albüm veya kitaplar, resim yapmaya veya boyamaya mahsus albümler	5,37	5,37	5,29	5,58	5,80	5,22	6,43	7,02	6,30
4904	Müzik notaları (basılmış veya el ile yazılmış, resimli veya ciltli olsun olmasın)	70,05	62,95	42,78	47,01	47,22	49,80	42,14	33,56	32,91
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar (atlaslar, duvar haritaları, topografya planlar ve küreler dahil)	69,65	53,14	38,56	32,18	18,19	50,35	31,31	49,45	45,79
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	84,91	69,36	126,68	66,14	37,37	46,56	37,22	271,44	63,24
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	899,38	644,60	0,00	265,00	0,00	0,00	8,01	10,59	10,26
4908	Her nevi çıkartmalar	14,93	19,41	20,80	36,24	33,97	44,49	57,56	54,72	54,27
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler, vb.	9,59	14,60	12,86	15,23	12,70	6,79	9,33	11,17	7,98
4910	Matbu her türlü takvim	6,80	6,95	8,79	6,94	18,53	8,66	9,27	10,06	7,62
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	11,74	11,59	9,07	8,29	9,37	11,55	12,18	13,51	16,39
49	Basım Sanayi	13,77	12,29	11,62	10,77	12,23	11,94	14,14	14,37	14,72

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Basım Sanayi Ürünleri İthalatı Yapılan Ülkeler

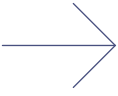
Basım sanayi ürünleri ithalatı, giderek daha az sayıda ülkeden yapılmaya başlamış ve ithalatçı ülke sayısı ile ithal edilen ürün çeşitliliği azalmıştır. Bu bölümde, öncelikle genel olarak ithalat yapılan ülkeler ele alınmış, ardından en fazla ithalat yapılan 3 ürünün ihracat pazarlarına değinilmiştir.

Basım sanayi ürünleri ithalatında öne çıkan 3 ülke, sırasıyla Birleşik Krallık, Almanya ve Çin'dir. Bu üç ülkeden yapılan ithalat, 2023 yılında toplam ithalatın %47,9'unu oluşturmuştur.

Bu ülkeleri, 4 ila 9,5 milyon dolar arasında ithalat yapılan Fransa, İtalya, ABD, Çek Cumhuriyet, İspanya ve Polonya takip etmektedir. Fransa, İtalya ve ABD, geleneksel ithalat yapılan ülkeler arasında yer alırken, Çek Cumhuriyeti ve İspanya son yıllarda önemli ihracatçı ülkeler haline gelmiştir. Ayrıca, İrlanda'dan yapılan ithalat 2023 yılında 3,64 milyon dolar olarak kaydedilmiştir.

Türkiye'nin, 1 ila 2 milyon dolar arasında ithalat yaptığı 8 ülke bulunmaktadır. Bunun dışında, daha küçük ölçekli (1 milyon doların altında) ithalat yapılan ülkeler yer almaktadır.

BASIM SANAYİ

Tablo 147: Basım Sanayi Ürünleri İthalat Yapılan Ülkeler

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Birleşik Krallık	24,42	27,41	22,87	23,30	19,96	20,09	25,49	26,40
Almanya	20,59	19,87	21,00	19,46	18,04	19,44	21,80	20,23
Çin	16,19	18,80	15,25	13,85	14,68	12,90	12,73	16,61
Fransa	8,46	9,33	7,59	5,85	7,03	5,72	5,89	9,54
İtalya	11,73	9,73	8,08	5,88	6,15	8,98	9,21	8,58
ABD	10,63	10,13	6,36	6,53	4,95	6,39	7,03	7,75
Çek Cumhuriyeti	1,32	2,94	2,64	2,52	0,61	1,35	1,93	7,56
İspanya	2,93	5,54	4,10	3,74	3,34	4,53	4,15	5,01
Polonya	2,22	6,99	6,71	5,82	3,44	4,38	2,48	4,28
İrlanda	3,02	1,94	2,08	1,87	4,04	3,43	3,46	3,64
Macaristan	2,16	1,27	0,17	0,23	0,10	0,24	0,79	2,01
Lübnan	0,95	0,85	0,70	0,63	1,06	2,06	1,26	1,79
Japonya	2,04	2,55	2,47	2,22	1,92	2,13	1,82	1,40
Malezya	0,70	0,96	0,54	0,82	1,34	1,21	0,77	1,32
Hollanda	2,12	1,43	0,96	0,73	0,96	0,85	0,87	1,30
Meksika	2,05	1,25	1,17	0,64	0,43	0,77	1,24	1,19
Avusturya	1,56	1,15	0,93	1,37	1,48	1,14	0,56	1,03
Yunanistan	2,54	2,32	1,85	2,07	1,59	1,63	0,98	1,03
Belçika	1,21	1,18	1,03	0,95	0,40	0,40	0,39	0,94
BAE	0,18	0,12	0,03	0,12	0,57	1,13	1,61	0,72
Ukrayna	0,09	0,04	0,02	0,05	0,01	0,03	0,01	0,71
Tayvan	0,69	0,38	0,42	1,25	0,80	1,48	1,24	0,68
Güney Kore	1,14	1,12	1,03	0,48	0,54	0,41	0,57	0,65
Kanada	0,36	0,26	0,55	0,46	0,47	2,50	0,50	0,65
Hindistan	2,27	2,68	1,74	1,46	0,47	0,66	0,46	0,55
Norveç	0,16	0,07	0,08	0,16	0,13	0,44	1,24	0,54
İsviçre	2,67	3,80	2,38	2,92	1,89	2,84	2,86	0,50
İsrail	0,24	0,28	0,20	0,16	0,11	0,12	0,17	0,48
Singapur	0,40	0,10	0,12	0,09	0,10	0,07	0,39	0,47
Letonya	0,55	0,53	0,62	1,00	1,06	1,48	1,12	0,44
Rusya	0,31	0,08	0,03	0,09	0,04	0,10	0,48	0,43
İsveç	0,63	0,43	0,39	0,24	0,18	0,20	0,34	0,41
Mısır	0,11	0,16	0,11	0,13	0,17	0,32	0,30	0,39
Bulgaristan	0,17	0,13	0,21	0,29	0,19	0,15	0,21	0,34
Slovakya	0,06	0,05	0,05	0,03	0,05	0,18	0,13	0,27
Slovenya	1,90	0,82	0,09	0,09	0,28	0,72	0,21	0,24
Hong Kong	0,58	0,70	0,62	0,67	0,27	0,64	0,44	0,22
Romanya	0,25	1,11	0,51	0,10	0,28	0,44	0,21	0,22

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 148: Kitaplar, Broşürler ve Benzeri Matbuat İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

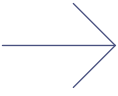
İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Birleşik Krallık	18,66	22,25	18,05	19,34	13,67	13,21	13,80	13,18
Fransa	5,59	6,96	5,23	4,16	4,09	3,10	4,69	8,59
Çin	8,24	7,88	5,83	5,71	4,53	4,11	5,90	7,18
ABD	3,73	4,65	3,02	2,79	2,44	4,02	4,35	4,74
İspanya	1,50	4,21	2,33	2,34	2,28	3,72	3,63	4,40
Almanya	4,31	5,20	3,96	3,72	3,72	4,02	3,96	4,05
İtalya	1,28	1,79	1,44	0,88	1,22	3,10	2,13	2,43
Lübnan	0,95	0,84	0,70	0,62	1,05	2,04	1,25	1,78
Malezya	0,07	0,08	0,05	0,06	0,75	0,83	0,65	1,17
Yunanistan	2,52	2,28	1,83	2,00	1,57	1,60	0,96	1,00
Meksika	0,07	0,07	0,47	0,10	0,14	0,70	0,78	0,80
Polonya	0,51	0,61	0,28	0,32	0,45	2,30	1,11	0,76
Hollanda	0,35	0,26	0,29	0,14	0,27	0,41	0,44	0,67
Ukrayna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,67
BAE	0,11	0,02	0,02	0,08	0,54	1,06	1,46	0,66
Avusturya	0,47	0,53	0,30	0,91	0,63	0,51	0,07	0,58
Singapur	0,20	0,09	0,04	0,03	0,04	0,06	0,34	0,46
İsrail	0,16	0,20	0,13	0,13	0,07	0,10	0,13	0,42
Kanada	0,10	0,10	0,16	0,18	0,18	0,14	0,16	0,35
Mısır	0,08	0,11	0,10	0,12	0,13	0,30	0,24	0,27
Rusya	0,01	0,03	0,02	0,02	0,01	0,07	0,19	0,24
Hindistan	0,05	0,24	0,11	0,24	0,23	0,36	0,23	0,23
Güney Kore	0,63	0,62	0,46	0,22	0,23	0,16	0,15	0,22

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 149: Her Nevi Çıkartmalar İthalatı Yapılan Ülkeler

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	5,34	4,51	5,47	7,25	7,11	8,50	6,68	8,07
Çin	1,96	1,56	1,12	2,37	1,93	2,64	2,58	2,99
İtalya	3,79	3,12	2,96	2,46	2,04	2,34	2,51	2,29
Polonya	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,04	0,02	2,08
Birleşik Krallık	0,32	0,43	0,82	0,62	0,22	0,56	0,60	0,81
Tayvan	0,48	0,26	0,32	1,08	0,67	1,40	1,19	0,57
Japonya	0,63	0,57	0,80	0,45	0,17	0,44	0,30	0,51
Letonya	0,50	0,51	0,60	0,99	1,06	1,47	1,09	0,42
Güney Kore	0,02	0,00	0,14	0,08	0,09	0,16	0,32	0,32
İspanya	0,87	0,62	1,32	0,95	0,72	0,34	0,10	0,18
Avusturya	0,33	0,14	0,11	0,07	0,03	0,08	0,09	0,17
Slovenya	1,88	0,79	0,07	0,08	0,26	0,63	0,14	0,17
Norveç	0,10	0,04	0,05	0,02	0,02	0,26	1,02	0,16
Kamboçya	0,00	0,00	0,00	0,12	0,99	2,26	1,84	0,12

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 150: Diğer Yayınlar, Resimler, Fotoğraflar İthalatı Yapılan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalat Yapılan Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Birleşik Krallık	2,09	1,76	2,11	2,07	5,11	5,62	10,51	11,78
Çek Cumhuriyeti	1,27	2,86	2,60	2,50	0,58	1,16	1,82	7,54
Almanya	8,43	8,06	9,85	7,63	6,74	6,47	10,69	7,40
İrlanda	2,92	1,77	2,02	1,85	4,03	3,42	3,45	3,60
İtalya	6,21	3,40	3,02	2,16	2,60	3,27	3,17	3,24
Çin	3,58	5,97	5,29	4,20	5,14	4,25	2,09	2,87
ABD	3,92	3,42	2,04	2,36	1,85	1,74	1,90	2,15
Macaristan	2,15	1,25	0,17	0,20	0,08	0,20	0,75	2,01
Polonya	1,66	6,26	6,36	5,48	2,96	2,04	1,35	1,43
Fransa	1,99	1,63	1,54	1,20	2,74	2,17	1,00	0,77
Japonya	1,26	1,78	1,54	1,70	1,70	1,57	1,42	0,71
Belçika	1,10	1,05	0,81	0,62	0,21	0,22	0,24	0,71
Hollanda	1,16	1,06	0,59	0,50	0,54	0,31	0,28	0,52
İsviçre	2,57	3,64	2,31	2,85	1,84	2,80	2,75	0,43
Meksika	1,98	1,18	0,70	0,54	0,30	0,07	0,46	0,40
Bulgaristan	0,17	0,13	0,19	0,21	0,19	0,14	0,18	0,34
İspanya	0,42	0,60	0,41	0,41	0,18	0,39	0,39	0,32
Norveç	0,06	0,03	0,03	0,10	0,09	0,18	0,20	0,31
Kanada	0,25	0,16	0,39	0,25	0,27	2,35	0,34	0,30
Avusturya	0,71	0,43	0,50	0,38	0,81	0,55	0,38	0,26
Hindistan	2,20	2,41	1,61	1,19	0,19	0,19	0,20	0,24
Romanya	0,15	1,05	0,47	0,09	0,28	0,43	0,20	0,21
İsveç	0,49	0,33	0,30	0,17	0,11	0,11	0,15	0,20

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

2.2.7. Basım Sanayi Pazar Büyüklüğü

2.2.7.1. Türk Basım Sanayinin Gelişimi

Türk basım sanayinin bir sanayi niteliği kazanarak gelişimi, 1950'li yıllarda tipo teknolojisinin kullanılmasıyla başlamıştır. 1950'li yılların başında, çoğu küçük ölçekli olmak üzere yaklaşık 1.000 basım işletmesi faaliyet göstermekteydi. Bu sayı, 1960 yılına gelindiğinde yaklaşık 1.500'e ulaşmış ve orta ile büyük ölçekli işletmeler de oluşmaya başlamıştır.

Türk basım sanayinin gelişiminde ikinci aşama, 1960'lı yılların ortalarında ofset teknolojisinin kullanılmaya başlanmasıyla başlamıştır. 1970 yılı itibarıyla sektörde faaliyet gösteren toplam işletme sayısı 2.471'e ulaşmıştır. Bu işletmelerin 2.282'si küçük ölçekli, 189'u ise orta ve büyük ölçeklidir.

1970-1985 yılları arasında Türk basım sanayinde iki ana eğilim öne çıkmıştır. Birincisi, ofset teknolojisinin daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıdır. İkincisi ise, gelişmiş ülkelerde hızlanan teknoloji değişimi nedeniyle eski, çok kapasiteli tipo makinelerinin gelişmekte olan ülkelere transfer edilmesidir. Bu dönemde sektör hızlı bir büyüme kaydetmiş, işletme sayısı 1980'de 3.391'e, 1985'te ise 4.137'ye ulaşmıştır. 1985 yılında bu işletmelerin 3.859'u küçük ölçekli, 278'i ise orta ve büyük ölçeklidir.

1985 yılından itibaren Türk basım sanayisi üçüncü önemli gelişme aşamasına girmiştir. Bu süreçte, tipo teknolojisinden ofset teknolojiye geçiş hızlanmıştır. İşletme sayısı, 1990'da 5.564'e, 1995'te 6.269'a, 1997'de 7.224'e ve 2002'de 9.435'e yükselmiştir.

2000'li yıllarda, bilgi işlem, elektronik ve dijital baskı alanlarındaki teknolojik ilerlemeler, geleneksel matbaa ve basım işlerinin yerini dijital tabanlı çözümlere bırakmasına yol açmıştır. Bu dönüşüm, sektördeki işletmelerin yapısını ve faaliyetlerini de önemli ölçüde değiştirmiştir.

Dünya ve Türkiye basım sanayisi, 2020 yılında yaşanan salgının kısa, orta ve uzun vadeli etkilerinden diğer tüm sektörler gibi derinden etkilenmiştir. 2020 yılından itibaren, sektörü yönlendiren temel dinamikler yerini büyük ölçüde küresel gelişmelere bırakmıştır. Salgın sonrası dönemde, tedarik zincirlerindeki kırılmalar, tedarik güvenliği, yerel tedarik tercihleri ve uzaktan çalışma gibi yeni eğilimler kalıcı hale gelmiştir.

2021 yılında, küresel ekonomide yaşanan hızlı toparlanma ve salgın sonrası ortaya çıkan olumlu eğilimlerin etkisiyle Türk basım sanayisi kayda değer bir büyüme göstermiştir. Bu dönemde Avrupa'dan gelen artan ilave tedarik talebi sektöre ivme kazandırmış, bu doğrultuda yeni yatırımlar gerçekleştirilmiştir.

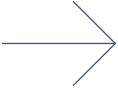
2022 yılı başında Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle başlayan ve halen devam eden savaş, küresel ekonomi, siyaset ve jeopolitik üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Savaş, öncelikle Batı ile Rusya arasında derin bir siyasi kopuşa yol açmış ve jeopolitik dengeleri değiştirmiştir. Ekonomik alanda ise önce enerji ve emtia fiyatlarında hızlı artışlar yaşanmış, ardından yükselen enflasyonla mücadele amacıyla sıkı para politikaları uygulanmaya başlanmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda, 2023 yılında dünya ekonomisi belirgin bir yavaşlama göstermiş, dünya ticareti daralmış ve hane halklarının tüketimi daha çok zorunlu mallara yönelmiştir. Tüm bu olumsuz koşullar, basım sanayi ürünlerine olan talebin düşmesine neden olmuştur.

Türkiye, yurt dışındaki bu olumsuz koşullardan etkilenirken, yurt içinde de deprem felaketi, uzun süren seçim süreci ve ekonomi politikalarındaki değişimlerin baskısı altında kalmıştır. Bu iç gelişmeler, basım sanayi ürünlerine olan talebin azalmasına neden olmuştur.

2023 yılında, Çin'in üretime geri dönüşü ve Türkiye'nin üretim maliyetlerinin yükselmesiyle birlikte, Avrupa'dan Türkiye'ye yönelen ilave tedarik talebi azalmış ve ihracatta düşüş yaşanmıştır. Türk basım sanayisi, 2022 ve 2023 yıllarında hammadde fiyatlarındaki ciddi artışların yanı sıra yurt içinde, özellikle ücretler başta olmak üzere, yüksek maliyet artışlarıyla da karşı karşıya kalmıştır. Bu gelişmeler, sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemiştir.

2.2.7.2. Türk Basım Sanayinde Pazar Büyüklüğü

Türk basım sanayindeki pazar büyüklüğü, Türkiye'de faaliyet gösteren basım firmalarının gerçekleştirdiği işler temel alınarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde, basım sanayi firmalarının yaptığı işlerin parasal karşılığı olan ciro büyüklükleri esas alınmaktadır. Basım sanayi firmalarının yıllar itibarıyla ciro büyüklükleri aşağıda detaylı olarak sunulmaktadır.

Ciro büyüklükleri, TÜİK Sanayi ve Hizmet İstatistikleri verilerinden alınmıştır. TÜİK'in Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinde ciro büyüklüğü, basım sanayinde faaliyet gösteren tüm firmaların ilgili yıl içerisinde gerçekleştirdiği yurtiçi ve yurtdışı mal ve hizmet satışlarının toplamı esas alınarak hesaplanmakta ve sunulmaktadır.

Bu yöntemle hesaplanan basım sanayi ciro büyüklüğü, 2023 yılında 105,82 milyar TL olarak belirlenmiştir. Basım sanayi firmalarının ihracatının oldukça sınırlı

olduğu göz önüne alındığında, bu ciro verilerinin büyük ölçüde yurtiçi basım sanayi pazar büyüklüğünü yansıttığı söylenebilir. Ayrıca, 2021 yılından itibaren yaşanan yüksek enflasyon, ciroların nominal olarak hızlı bir şekilde büyümesine katkıda bulunmuştur.

Basım sanayinde, ciro büyüklüğü açısından en önemli alt pazarı, kitap ve benzeri her türlü basım işleri oluşturmaktadır. Bu pazarı, basım ve yayım öncesi hizmetler takip etmektedir.

Kitap ve benzeri her türlü basım işleri, en büyük pazar olan diğer matbaacılık işleri pazarı içinde yer almaktadır ve aşağıdaki faaliyetlerden oluşmaktadır: haftada dört kereden az yayınlanan dergilerin ve diğer mecmuaların basımı; kitapların, broşürlerin, müzik eserlerinin ve müzik el yazmalarının, haritaların, atlasların, posterlerin, reklam kataloglarının, prospektüslerin ve diğer basılı duyuruların hazırlanması; posta pulları, vergi pulları, tapu senetleri, çekler ve diğer kıymetli evrakların, akıllı kartların, albümlerin, günlüklerin, takvimlerin, iş formlarının ve diğer ticari içerikli basılı evrakların üretimi; kişisel kırtasiye ürünleri ile diğer tip baskı yoluyla üretilen ürünlerin hazırlanması. Ayrıca, ofset baskı, fotogravür, fleksografik baskı, ekran baskısı ve basım için kullanılan diğer baskı araçları (teksir makineleri, bilgisayar yazıcıları, kabartmalı baskı yapan makineler vb.) ile hızlı basım hizmetleri; doğrudan tekstil, plastik, cam, metal, ahşap ve seramik ürünlere baskı yapılması da bu kapsamda yer almaktadır.

Tablo 151: Basım Sanayi Ciro Büyüklüğü (Milyon TL)

Kod	Ürün Açıklaması	2018	2019	2020	2021	2022	2023
18	Basım Sanayi	16.248	18.535	20.794	30.516	69.502	105.819
18.11	Gazetelerin Basımı	464	528	647	696	1.288	1.600
18.12	Kitap vb. Her Türlü Basım İşleri	14.874	16.817	18.575	27.492	63.827	97.520
18.13	Basım ve Yayım Öncesi Hizmetler	603	820	1.137	1.667	3.005	4.620
18.14	Ciltcilik ile ilgili Hizmetler	241	290	344	555	1.297	1.825
18.20	Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması	66	80	91	106	85	254

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

TÜİK'in Sanayi ve Hizmet İş İstatistikleri'nde, basım sanayinde faaliyet gösteren tüm firmaların ilgili yıl içerisindeki yurtiçi ve yurtdışı mal ve hizmet satışlarının toplamı, ciro büyüklüğü olarak hesaplanmaktadır.

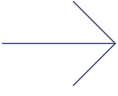
Ancak, basım sanayinde faaliyet gösteren firmaların mal ve hizmet satışları arasında, satın alarak baskı işleri yaptıkları kağıt ve karton ürünlerinin de bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla, toplam ciro rakamları içerisinde bu ürünlerin değerleri de yer almaktadır.

Türk basım sanayisinin iş veya pazar büyüklüğünü karşılaştırmak amacıyla, bazı seçilmiş ülkelerin üretim büyüklükleri aşağıda sunulmaktadır. Buna göre, 2015-

2023 döneminde Almanya, İtalya, Hollanda ve Çek Cumhuriyeti'nde üretim değerleri gerilemiştir. Veriler cari fiyatlarla hesaplanmış olup, 2022-2023 döneminde yükselen fiyatlar, üretim değerlerini nominal olarak artırmıştır. Ancak, bu artışlara rağmen üretim değerlerinde düşüşler yaşanmış, bu durum söz konusu ülkelerin sanayilerindeki zayıflamayı ortaya koymuştur.

Aynı dönemde, Fransa, İspanya, Polonya ve İngiltere'de üretim değerleri sınırlı ölçüde artış göstermiştir. Ancak, enflasyon dikkate alındığında, bu ülkelerdeki sanayilerde reel daralma yaşanmış olması muhtemeldir. Türkiye'de ise 2015-2023 döneminde üretim değerleri dolar cinsinden artış göstermiştir.

Tablo 152: Seçilmiş Ülkelerde Üretim Değeri Gelişimi (Milyar Euro)

Ülke	2015	2023
Almanya	12,91	10,87
Fransa	6,87	7,50
İtalya	8,16	7,81
İspanya	3,34	4,55
Hollanda	1,92	1,65
Polonya	1,61	2,13
Çek Cumhuriyeti	1,77	0,94
AB-27	48,64	48,95
İngiltere (Sterlin)	7,50	8,05
Türkiye (Dolar)	3,84	4,20

Kaynak: Eurostat, National Statistic Office of UK.

2.2.7.3. Basım Sanayinde Alt Pazarlar ve İşler

Basım sanayi, üç önemli alt pazara ayrılmaktadır: gazete, dergi ve kitapların basımı; ambalaj baskıları; ve diğer baskılı ve basılı ürünler pazarları.

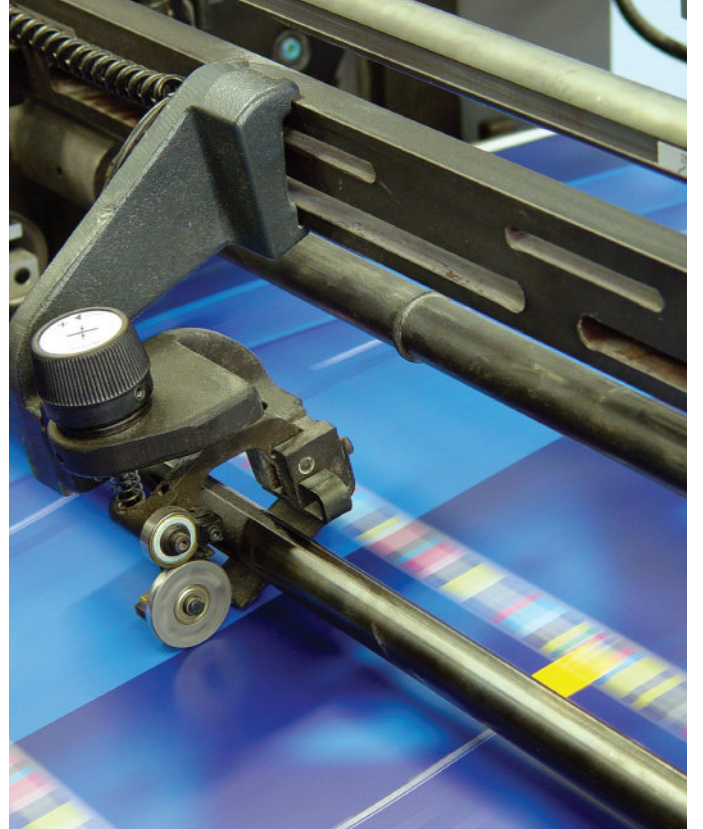
1. Gazete Dergi ve Kitap Basımı

Basım sanayinde önemli bir alt pazar, gazeteler, dergiler ve kitapların basım işlerini kapsamaktadır. Türkiye’de yayınlanan gazete, dergi ve kitapların sayıları, tirajları ve satışları, bu alt sektörün büyüklüğünü belirlemektedir. Basım süreci; baskı öncesi, baskı ve baskı sonrası yapılan tüm işlemleri içermektedir.

Türkiye’de gazete ve dergi sayıları, tirajları, baskı miktarları ve baskı yerlerine ilişkin veriler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Yazılı Medya Araştırması kapsamında yıllık olarak yayımlanmaktadır.

Bu verilere göre, Türkiye’de ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde basılan ve yayımlanan gazete ile dergi sayıları ve tirajlarında bir düşüş gözlemlenmektedir.

2023 yılı itibarıyla, Türkiye’de yayınlanan gazete sayısı 1.740, dergi sayısı ise 2.010’dur. Aynı yıl, gazetelerin toplam tirajı 781 milyon adet, dergilerin tirajı ise 35,5 milyon adet olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 153: Yayınlanan Gazete ve Dergi Sayısı

Yıllar	Gazete	Dergi
2010	2.780	3.679
2015	2 731	4 071
2016	2 527	3 738
2017	2 474	3 650
2018	2 463	3 499
2019	2 337	3 148
2020	2.168	2.744
2021	2.071	2.389
2022	1.866	2.182
2023	1.740	2.010

Kaynak: Yazılı Medya ve Uluslararası Standart Kitap Numarası İstatistikleri.

Tablo 154: Yayınlanan Gazete ve Dergi Tirajları

Yıllar	Gazete	Dergi
2010	2.432.181.300	139.513.004
2015	1.993.576.561	138.665.777
2016	1.603.803.420	101.421.844
2017	1.559.452.053	101.650.527
2018	1.288.836.067	79.451.396
2019	1.185.815.104	73.252.985
2020	1.015.240.120	56.670.900
2021	881.219.588	43.836.429
2022	809.668.903	38.696.338
2023	781.146.500	35.512.125

Kaynak: Yazılı Medya ve Uluslararası Standart Kitap Numarası İstatistikleri.

Basım pazarını oluşturan bir diğer önemli ürün grubu, kitaplardır. Kitaplara ilişkin resmi veriler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Uluslararası Standart Kitap Numarası (ISBN) İstatistikleri aracılığıyla sunulmaktadır.

2010 yılında basılan kitap sayısı 34.857 iken, bu sayı 2023 yılında 71.200'e ulaşmıştır. Aynı dönemde web tabanlı elektronik kitapların sayısında da önemli bir

artış yaşanmış ve dijitalleşme sürecinin etkisi belirgin şekilde hissedilmiştir. 2023 yılında toplam 26.562 kitap elektronik formatta yayımlanmıştır.

Kitap pazarında, ISBN numarası ile basılan ve yayımlanan kitapların yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılan veya bastırılan ve ücretsiz olarak dağıtılan ders kitapları da bulunmaktadır.

Tablo 155: Yayınlanan Materyallerin Türüne Göre Sayısı (2010-2023)

Yıl	Toplam	Kitap	Elektronik Kitap (DVD, VCD, CD)	Elektronik Kitap (Web Tabanlı)	Konuşan Kitap (Çevrim İçi, Kaset, CD, DVD)	Diğer
2010	35.767	34.857	330	305	-	275
2011	41.386	39.247	258	1.037	-	844
2012	42.626	39.367	311	2.617	-	331
2013	47.352	42.655	1.981	2.299	66	351
2014	50.752	44.613	483	5.245	193	218
2015	56.414	49.148	539	6.389	103	235
2016	54.446	51.113	325	2.697	30	281
2017	60.335	58.027	212	1.767	26	303
2018	67.135	61.265	391	5.177	28	274
2019	68.554	61.512	415	6.072	186	369
2020	78.500	68.120	523	8.917	494	446
2021	87.231	72.052	329	13.673	815	362
2022	83.653	69.211	377	13.246	559	260
2023	99.025	71.200	390	26.562	475	398

Kaynak: Yazılı Medya ve Uluslararası Standart Kitap Numarası İstatistikleri.

Yayımlanan materyallerin yayımlayıcı türüne göre dağılımı aşağıda sunulmaktadır. 2023 yılında yayımlanan toplam 99.025 materyalin 91.873'ü özel sektöre aittir. Kamu kurumları tarafından yayımlanan

materyal sayısı 4.580, sivil toplum kuruluşları tarafından yayımlanan materyal sayısı ise 2.572 olarak kaydedilmiştir.

Tablo 156: Yayımcı Türüne Göre Yayınlanan Materyal Sayısı (2008-2023)

Yıl	Toplam	Özel Sektör	Kamu ve Eğitim Kurumları	Sivil Toplum Kuruluşu
2008	32.339	28.300	2.418	1.528
2009	31.286	27.511	2.408	1.312
2010	35.767	30.412	3.954	1.337
2011	41.386	35.724	3.704	1.958
2012	42.626	37.523	3.667	1.436
2013	47.352	42.438	3.606	1.308
2014	50.752	46.525	2.972	1.255
2015	56.414	52.056	3.061	1.297
2016	54.446	50.072	2.981	1.393
2017	60.335	55.633	3.190	1.512
2018	67.135	61.607	3.864	1.664
2019	68.554	63.163	3.571	1.820
2020	78.500	73.281	3.055	2.164
2021	87.231	80.770	3.852	2.609
2022	83.653	76.733	4.258	2.662
2023	99.025	91.873	4.580	2.572

Kaynak: Yazılı Medya ve Uluslararası Standart Kitap Numarası İstatistikleri.

Basım sanayisi açısından, basılan kitapların göstergesi olarak bandrol alınan kitap sayısı önemli bir veri niteliğindedir. 2015-2021 döneminde bandrol alınan kitap sayısı kademeli bir artış göstermiş ve 2021 yılında 438,7 milyon adede ulaşmıştır. Ancak, bu sayı 2022 yılında 380,3 milyon adede gerilemiş, 2023 yılında ise yeniden artış göstererek 400,34 milyon adet olarak kaydedilmiştir.

Kitap pazarında bir diğer önemli alan, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak dağıtılan eğitim kitaplarıdır. 2023 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından toplam 192 milyon adet kitap dağıtılmıştır. Bu kitaplar arasında ders kitaplarının yanı sıra bazı yıllarda yardımcı kitaplar da yer almaktadır.

192 milyon ton

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından toplam 192 milyon adet kitap dağıtılmıştır. Bu kitaplar arasında ders kitaplarının yanı sıra bazı yıllarda yardımcı kitaplar da yer almaktadır.

Tablo 157: Türkiye’de Kitap Pazarı (Adet)

Yıllar	Bandrol Alınan Kitap Sayısı	MEB Ücretsiz Dağıtılan Kitap Sayısı	Toplam
2015	384.054.363	177.049.407	561.103.770
2016	404.129.293	262.736.286	666.865.579
2017	407.739.008	213.425.918	621.164.926
2018	410.641.305	168.192.641	578.833.946
2019	423.602.828	153.446.132	577.048.960
2020	433.213.632	184.200.000	617.413.632
2021	438.679.864	199.312.299	637.992.163
2022	380.296.402	262.000.000	642.296.402
2023	400.340.577	192.000.000	592.340.577

Kaynak: Türkiye Yayıncılar Birliği Türkiye Kitap Pazarı Raporu.

Türkiye’de kitap pazarı, 2015 yılında 2,13 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaştıktan sonra gerileme eğilimine girmiştir. Türkiye Yayıncılar Birliği’nin Türkiye Kitap Pazarı Raporu verilerine göre, pazar büyüklüğü 2023 yılında 1,08 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020-2023 döneminde ise pazarın büyüklüğünde sınırlı değişimler gözlemlenmiştir.

Eğitim kitapları, 524,9 milyon dolarlık payıyla en büyük alt pazarı oluşturmaktadır. Kültür yayınları 370,0 milyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşırken, akademik kitaplar 13,2 milyon dolar ve ithal kitaplar ise 167,4 milyon dolarlık pazar büyüklüğüne sahiptir.

Tablo 158: Türkiye’de Kitap Pazarı (Milyon Dolar)

Kitaplar	2015	2020	2021	2022	2023
Eğitim Yayınları	1.088	483,5	576,7	574,3	524,9
MEB Ücretsiz Dağıtılan Ders Kitapları	141	82,8	121,7	146,7	142,8
MEB Ücretsiz Dağıtılan Yardımcı Kitaplar	-	-	-	139,6	39,2
Yardımcı Kaynak ve Sınava Hazırlık Kitapları	947	389,3	443,4	281,5	330,0
Kültür Yayınları	811	439,8	446,1	283,7	370,0
Akademik Yayınlar	48	24,2	23,0	12,9	13,2
İthal Yayınlar	178	159,9	117,1	87,6	167,4
Yabancı Dil Eğitimi	84	68,9	50,3	38,2	42,3
Diğer Kitaplar	94	91,0	66,8	49,4	125,1
Toplam	2.125	1.107,3	1.162,9	958,4	1.075,5

Kaynak: Türkiye Yayıncılar Birliği Türkiye Kitap Pazarı Raporları.

Türkiye Yayıncılar Birliği, her yıl ülkemizin yayıncılık sektörüne ilişkin verileri derleyerek sektöre dair yıllık bir pazar raporu hazırlamakta ve kamuoyuyla paylaşmaktadır.

2020 yılından itibaren pandemiyle birlikte ortaya çıkan zorlu koşullar, 2022 yılında da etkisini sürdürmüş ve yayıncılık sektörünü olumsuz yönde etkilemeye devam etmiştir. Sektörde, satış kanallarının daralması, yıllık yayın planlarının yeniden değerlendirilmesi, bazı yeni başlıkların yayımlanmasının durdurulması veya ertelenmesi, yeniden baskıların finansal kaynaklardaki gelişmelere bağlı olarak gözden geçirilmesi, yıllık bütçelerin maliyetler ve insan kaynakları açısından yeniden ele alınması, hatta zaman zaman kısıtlanması gibi süreçler yaşanmıştır.

Ayrıca, bütçe beklentilerindeki düşüş, dijital yayınlara olan ilginin artmasıyla birlikte dijital korsan faaliyetlerinin de yükselmesi, sektördeki belirsizliği artıran diğer önemli etkiler arasında yer almıştır. 2022 yılı boyunca bu olumsuz ya da sonucu belirsiz etkiler, yayıncılık sektörünün dinamiklerini şekillendirmeye devam etmiştir.

2022 yılında dünyada yaşanan kâğıt krizi ve Türkiye’de döviz kurlarındaki hızlı artış, yayıncılık sektörünü ciddi bir şekilde zorlamıştır. Küresel selüloz ve kâğıt fiyatları, 2022 yılında önemli ölçüde yükselmiştir. İthal edilen birinci hamur ve kitap kapağı kâğıtlarında döviz bazında %200'lere, kitap kâğıdında %30-35'e ve kuşe kâğıtlarda %100'ü aşan fiyat artışları yaşanmıştır.

Döviz kuru artışlarının da etkisiyle, 2022 yılında yurtiçinde yayıncılık sektörü için kâğıt fiyatlarında %300'e yakın bir artış gerçekleşmiş ve bu durum sektörü sıkıntıya sokmuştur.

2023 yılında yaşanan deprem, uzun süren seçim süreci ve ekonomi politikalarındaki radikal değişiklikler, yayıncılık sektörünü de etkilemiştir. Döviz kurlarındaki yükseliş, ücretlerdeki büyük artışlar, yüksek faiz oranları, artan maliyetler ve enflasyon, sektör üzerinde sınırlayıcı etkiler yaratmıştır. Ayrıca, ekonomide uygulanan sıkılaştırma politikaları talebin yavaşlamasına neden olmuştur.

Yayıncılar, artan maliyetler karşısında önerilen perakende satış fiyatlarını düzenlerken, okurlarıyla olan bağlarını göz önünde bulundurmaya amaçlamış, ancak bu konuda zorluk yaşamıştır. 2023 yılı Eylül

ayında Türkiye Yayıncılar Birliği tarafından yapılan bir araştırmaya göre, maliyetler döviz bazında %84 oranında artarken, yayıncıların belirlediği önerilen perakende satış fiyatlarında ise %15'lik bir azalma gözlemlenmiştir.

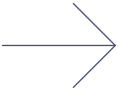
Bunlara ek olarak, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2021-2022 eğitim-öğretim yılı için ilk kez 17,5 milyon öğrenciye yardımcı kaynak kitap dağıtma kararı alması, sektörü olumsuz yönde etkileyen ve kaygı verici bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz dağıtılan ders kitapları ve yardımcı kaynakların sayısı 192 milyon adede ulaşmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından (MEB) hazırlanan yeni mevzuat doğrultusunda, 2024-2025 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm özel okulların derslerde Bakanlık onaylı ücretsiz ders kitaplarını kullanması zorunlu hale gelecektir. Bu durum, kitap pazarında sınırlayıcı bir etki yaratacaktır.

2. Ambalaj Baskıları

Basım sanayinde en büyük alt pazarlardan birini ambalaj baskıları pazarı oluşturmaktadır. Basım sanayi ile ambalaj sanayi arasındaki sınırlar giderek daha fazla iç içe geçmiştir. Nihai üreticiler büyük ölçüde baskılı ambalaj malzemesi kullandıkları için basım firmaları, baskılı ambalaj malzemesi üretiminde de faaliyet göstermektedir. Bu nedenle, ambalaj baskı pazarında hem ambalaj baskı işlemi hem de baskılı ambalaj malzemesi üretimi yer almaktadır.

Ambalajlı ürünlerin tüketimi, hızlı kentleşme, nüfus artışı, yaşam standartlarının yükselmesi, kadınların iş hayatına katılımı, tüketim alışkanlıklarının değişimi, alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması, perakende alışveriş eğilimi, dayanıksız ve yarı dayanıklı tüketim mallarına yapılan harcamaların artışı ve hızlı ihracat artışı gibi faktörlerle sürekli ve düzenli bir şekilde genişlemektedir.

Buna bağlı olarak, ambalaj baskı pazarı da genişlemektedir. Bu çerçevede, aşağıda Türkiye'deki ambalaj baskı pazarında baskı işlemine tabi olabilecek veya baskılı olarak üretilebilecek ürünlerin üretimindeki gelişmeler sunulmaktadır. Türkiye'de ambalaj ürünleri üretimi istikrarlı bir artış göstermektedir. 2021 yılında ambalaj ürünleri üretimi 11,2 milyon tona ulaşmış, 2022 yılında ise 10,48 milyon ton olmuştur.

BASIM SANAYİ

Basım faaliyetleri için önemli bir ürün grubu, kağıt-karton ve oluklu mukavva ambalaj ürünleridir. 2022 yılında kağıttan ambalaj üretimi 103.700 ton, kartondan ambalaj üretimi 866.000 ton ve oluklu mukavvadan ambalaj üretimi ise 2.917.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

İhracat odaklı olarak hızla büyüyen plastik ambalaj ürünlerinin üretimi, 2021 yılında 4,13 milyon tona kadar yükseldikten sonra 2022 yılında 3,52 milyon ton olmuştur.

Tablo 159: Türkiye’de Ambalaj Ürünleri Üretimi (Bin Ton)

Ürünler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kağıt	80.000	82.750	103.000	99.500	85.400	95.000	103.700
Karton	615.000	643.000	660.000	714.000	722.000	755.000	866.000
Oluklu Mukavva	2.022.000	2.241.000	2.300.000	2.282.000	2.880.000	3.050.000	2.917.000
Plastik	3.293.000	3.648.000	3.500.000	3.600.000	3.720.000	4.130.000	3.520.000
Metal	433.000	464.000	430.000	452.000	547.000	578.000	616.000
Cam	1.232.000	1.455.700	1.560.000	1.640.000	1.800.000	2.000.000	1.960.000
Ahşap	526.000	542.000	540.000	550.000	550.000	600.000	500.000
Toplam	8.201.000	9.076.450	9.093.000	9.337.500	10.304.400	11.208.000	10.482.700

Kaynak: Ambalaj Sanayicileri Derneği.

Ambalaj sektörünün gelişmişliği ve kişi başına ambalaj tüketimi, genel olarak yaşam standardı ve ekonomik faaliyetlerin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de, mevcut ve son yıllarda gelişim eğilimi gösteren sanayi dallarında üretilen çeşitli tarım ve gıda ürünleri ile diğer gıda dışı ürünlerin amaca yönelik pazarlanmasında, özellikle ihracat mallarında ambalaj giderek daha önemli bir yer tutmaktadır.

2020 yılı itibarıyla, ambalaj ürünleri talep eden üretim sektörlerinde yaşanan ekonomik durgunluk her ne kadar ambalaj sektörüne de yansımış olsa da, ambalajda gelişmeler, kalite artırma çalışmaları, kullanılan ana ve yardımcı maddelerdeki rasyonalizasyon uygulamaları ve çevreye uyum önlemleri, dünya pazarlarında, özellikle gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de devam etmektedir.

Türkiye’nin mevcut dinamikleri, ambalaj ürünlerine olan ihtiyacın artışını desteklemektedir. Kişi başına isabet eden ortalama gelirdeki artışlar ve yaşam standartlarındaki önemli değişimler, büyüyen şehirleşme trendi, ortalama ömrün uzaması, kadın nüfusunun iş hayatına katılım oranının artması,

tüketim alışkanlıklarının ve tüketici beklentilerinin değişmesi, ambalaj ürünlerine olan talebi doğrudan veya dolaylı olarak artırmaktadır.

Ambalajlı ürün talebini besleyen bir diğer ticaret kanalı ise e-ticarettir. Bu kapsamda hem birincil satış ambalajları hem de grup ve nakliye ambalajlarının satışı artmaktadır. Ambalaj sektörü, sını ve zirai ürünlerin sağlıklı bir şekilde taşınmasına ve pazarlanmasına olanak sağlamaktadır. E-ticaret ve tarım-gıda sanayi, ambalaj ürünlerine olan talebi önemli ölçüde destekleyecektir.

3. Diğer Basılı ve Baskılı Ürünler

Diğer basılı ve baskılı ürünler arasında en önemli payı, eğitim, iş dünyası ve günlük kullanım için üretilen basılı kırtasiye ürünleri almaktadır. Bu ürünlerin basım ve baskı işlemleri, basım yayım sanayisinin önemli bir alt pazarını oluşturmaktadır.

4. Reklam ve Yaratıcı Sektör Basılı Ürünleri

Basım sanayindeki bir diğer alt pazar, reklam ve yaratıcı sektör için üretilen basılı malzemelerden

oluşan pazardır. Reklam ve yaratıcı sektörün basılı ürünleri arasında insert ilanlar, el ilanları, kataloglar, broşürler ve her türlü basılı ilan (outdoor kullanılan) gibi ürünler yer almaktadır. Ancak son yıllarda medya harcamalarında keskin bir değişim yaşanmakta ve medya harcamaları hızla dijital alanlara kaymaktadır.

Reklam ve yaratıcı sektör basılı ürünleri, reklam harcamalarının bir alt parçasıdır. Ancak Türkiye’de reklam harcamaları büyürken, bu alandaki harcamalar reel olarak azalmaktadır. Bu durum, basım sanayi için reklam ve yaratıcı sektör basılı ürünlerinin önemini giderek azaltmaktadır. Aşağıda, Türkiye’deki medya harcamaları ile basılı malzeme harcamalarına dair veriler yer almaktadır.

Tablo 160: Türkiye’de Medya Harcamaları ve Basılı Malzemeler (Milyar TL)

	2020	2021	2022	2023
Reklam Harcamaları	13,98	27,90	52,92	119,11
Televizyon	5,00	7,19	12,80	24,90
Açık hava	0,70	0,95	2,13	5,08
Radyo	0,30	0,42	0,82	1,65
Sinema	0,03	0,03	0,11	0,18
Dijital	7,53	18,86	36,50	86,50
Basın (Gazete Dergi Vb.)	0,42	0,45	0,56	0,79
Reklam Yatırımları (*)	3,49	5,86	10,97	21,58
Toplam Reklam Pazarı	17,47	33,70	63,89	146,69

Kaynak: Reklam Verenler Derneği verilerinden oluşturulmuştur.

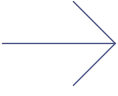
(*) Reklam Yapımı, Komisyonlar, Ajans Gelirleri vb.

2.2.7.4. Basım Sanayi Makine Yatırımları

Basım sanayi, giderek daha ileri teknolojiler kullanmakta ve bu doğrultuda makine parkını iyileştirmekte ve geliştirmektedir. Geleneksel makine teknolojilerinin yerini büyük ölçüde ofset makineleri aldıktan sonra, son yıllarda dijital makine yatırımları da hızla artmaya başlamıştır. Basım yayım sektörü, üretim teknolojilerinde ve makine kullanımında giderek daha fazla dışa bağımlı hale gelmektedir. Makine parkının önemli bir bölümü ithalatla karşılanmaktadır. Basım yayım sanayisinin makine ithalatına ilişkin gelişmeler, aşağıda detaylı bir şekilde sunulmaktadır.

Ofset makinelerinin ithalatı, adet olarak 2015 yılından 2019 yılına kadar azalmıştır. Değer olarak ise ithalat durağan bir seyir izlemiştir. 2020 yılında ise adet bazında bir artış yaşanmıştır. 2023 yılında ise 211 adet makine ithal edilmiştir.

Tablo 161: Offset Baskı Makineleri İthalatı (*)

Yıllar	Milyon Dolar	Adet
2015	35,97	425
2016	34,43	291
2017	31,00	281
2018	34,86	215
2019	34,87	159
2020	67,96	197
2021	59,76	197
2022	51,31	193
2023	46,37	211

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

(*) Tabaka beslemeli offset makineleri hariç.

Fleksografik baskı makinelerinin ithalatı, 2015-2020 yılları arasında dalgalanma göstermiştir. 2021 yılından itibaren ise ithalatta belirgin bir artış yaşanmıştır. 2023

yılında, 63,3 milyon dolar değerinde 257 adet makine ithal edilmiştir.

Tablo 162: Fleksografik Baskı Makineleri İthalatı

Yıllar	Milyon Dolar	Adet
2015	40,74	118
2016	25,47	126
2017	33,32	124
2018	27,78	82
2019	28,56	181
2020	43,54	148
2021	53,05	189
2022	51,56	239
2023	63,30	257

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Gravür baskı makinelerinin ithalatı, 2015-2019 yılları arasında durağan kalmıştır. Ancak 2020 yılından itibaren ithalatta bir artış gözlemlenmiştir. 2021 yılında, 29,9 milyon dolar değerinde 63 adet makine ithal

edilmiştir. 2022 yılında ise 18,53 milyon dolar değerinde 567 adet makine ithal edilmiştir. 2023 yılında da 15,34 milyon dolar değerinde 330 adet makine ithalatı gerçekleştirilmiştir.

Tablo 163: Gravür Baskı Makineleri İthalatı

Yıllar	Milyon Dolar	Adet
2015	21,21	87
2016	12,87	45
2017	14,70	28
2018	19,47	58
2019	4,31	49
2020	6,89	117
2021	29,89	63
2022	18,53	567
2023	15,34	330

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

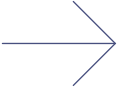
Levhalar, silindirler ve diğer baskı elemanları vasıtasıyla baskı yapan makinelerin ithalatı, adet bazında dalgalanma göstermektedir. 2017 yılından sonra, 2022

yılı hariç, her yıl 3 bin adetin üzerinde makine ithalatı yapılmıştır.

Tablo 164: Levhalar, Silindirler ve Diğer Baskı Elemanları Vasıtasıyla Baskı Yapan Makineler İthalatı

Yıllar	Milyon Dolar	Adet
2015	47,52	1.539
2016	46,71	1.898
2017	33,64	3.412
2018	39,05	3.930
2019	47,17	3.467
2020	40,35	3.405
2021	49,06	3.416
2022	42,89	2.599
2023	37,15	3.606

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

2.2.7.5. Mürekkep İthalatı

Basım sanayinde kullanılan mürekkep miktarı, sektörün gelişme eğilimi için önemli bir göstergedir. Türk basım sanayi, sektörde kullanılan mürekkebin tamamına yakını ithal etmektedir. Bu nedenle, ithalat verileri sektörün gelişimini önemli ölçüde yansıtmaktadır.

Basım sanayinin mürekkep ithalatı, aşağıda toplam, siyah ve renkli mürekkep ayrımları ile sunulmaktadır. Buna göre, miktar olarak ithalat 2015-2021 yılları

arasında durağan kalmıştır. 2015 yılında 15.648 ton olan ithalat, 2021 yılında 15.376 tona düşmüştür. Ancak 2022 ve 2023 yıllarında ithalatta miktar olarak önemli bir artış yaşanmıştır. İthalat, 2023 yılında 20.269 tona yükselmiştir.

2022 ve 2023 yıllarında, hem siyah mürekkep, hem renkli mürekkep, hem de diğer yazı ve çizim mürekkepleri ithalatları birlikte artış göstermiştir.

Tablo 165: Basım Sanayi Mürekkep İthalatı (Milyon Dolar)

Yıllar	Toplam 3215	Siyah Mürekkep 321511	Renkli Mürekkep 321519	Diğer Yazı ve Çizim Mürekkepleri 321590
2015	153,9	22,3	104,4	27,31
2016	145,8	21,1	97,2	27,44
2017	155,6	26,5	100,7	28,49
2018	152,3	25,1	92,5	34,73
2019	143,0	23,0	84,6	35,40
2020	140,8	23,7	81,5	35,67
2021	151,8	25,6	93,4	32,86
2022	187,2	28,7	117,8	40,80
2023	212,7	30,9	132,2	49,64

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

Tablo 166: Basım Sanayi Mürekkep İthalatı (Ton)

Yıllar	Toplam 3215	Siyah Mürekkep 321511	Renkli Mürekkep 321519	Diğer Yazı ve Çizim Mürekkepleri 321590
2015	15.648	2.545	11.412	1.512
2016	16.283	2.602	12.138	1.543
2017	16.199	2.603	12.044	1.552
2018	14.270	2.381	10.234	1.654
2019	14.885	2.603	10.527	1.754
2020	14.647	2.536	10.153	1.957
2021	15.376	2.655	10.530	2.191
2022	19.360	3.434	12.999	2.928
2023	20.269	3.366	13.763	3.139

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

2.2.7.6. Mesleki Eğitim

Basım sanayisinde istihdam edilmek üzere iş gücü yetiştiren meslek liseleri, meslek yüksekokulları ve üniversitelerde ilgili bölümler bulunmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2023-2024 döneminde 34 lisede basım ve yayım eğitimi verilen bölüm mevcuttur. Bu liselerin 32'si mesleki ve teknik Anadolu liseleri, 2'si ise çok programlı Anadolu lisesi statüsündedir. 34 lisede yaklaşık 4.400 öğrenci eğitim görmektedir ve her yıl yaklaşık 1.200 öğrenci mezun olmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) verilerine göre, 24 üniversitede Basım ve Yayım Teknolojileri programı bulunmaktadır. Bu üniversitelerin 23'ü devlet, 1'i ise vakıf üniversitesidir. Programların tamamı 2 yıllık meslek yüksekokulu statüsündedir. 2023-2024 döneminde bu üniversitelerdeki programların toplam kontenjan sayısı 1.140 olmuştur ve kontenjanların tamamına yakını dolmuştur. Bu programlarda toplam 2.200 öğrenci bulunmaktadır ve her yıl yaklaşık 1.100 öğrenci mezun olmaktadır.

4 yıllık basım teknolojileri bölümü ise yalnızca 1 üniversitede bulunmaktadır. Uygulamalı Bilimler Fakültesi bünyesinde yer alan Basım Teknolojileri bölümünün kontenjanı 42 kişidir.

2.3. Dünya Basım Sanayi ve Türkiye'nin Konumu

Dünya basım sanayi bölümünde, sanayinin temel büyüklükleri, genel eğilimler ve dünya basım sanayi dış ticareti incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

2.3.1. Dünya Basım Sanayi Temel Büyüklükleri ve Öngörüler

Dünya basım sanayinde temel büyüklükler için basım pazarındaki işler ve basım türlerine göre iş büyüklükleri sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

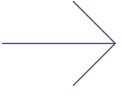
Öncelikle, dünya basım sanayinde iş hacmi büyüklüğü gelişmeleri 2015-2023 dönemi için sunulmaktadır. Bu dönemde küresel iş hacmini, sanayinin dinamiklerinin yanı sıra küresel siyasi, ekonomik ve jeopolitik gelişmeler de şekillendirmiştir. Ayrıca veriler cari fiyatlarla sunulmaktadır; bu nedenle 2022 ve 2023 yılı büyüklüklerinde yaşanan yüksek enflasyonların önemli etkisi bulunmaktadır.

Dünya basım pazarının büyüklüğü, 2015 yılında 890,5 milyar dolar olmuştur. Sektördeki dijitalleşme etkisiyle bazı iş alanları küçülme eğilimine girmiştir. Buna bağlı olarak dünya basım pazarı büyüklüğü azalmaya başlamıştır. 2019 yılında dünya basım pazarı büyüklüğü 818,0 milyar dolara inmiş, 2020 yılında ise salgın nedeniyle iş hacmi 750,0 milyar dolar olmuştur.

Tablo 167: Dünya Basım Pazarı Büyüklüğü (Milyar Dolar)

Ürünler	2015	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ticari Baskı İşleri	418,5	360,0	353,0	320,0	310,0	325,0	356,5
Ambalaj ve Etiket Baskıları	255,5	274,0	283,0	272,0	295,0	322,0	351,9
Gazete Basımı	47,5	39,0	36,0	32,0	28,0	29,6	27,0
İşyerlerinde ve Diğer Baskılar	112,5	100,0	96,0	84,0	81,0	90,0	100,0
Baskı Öncesi ve Sonrası Hizmetler	38,7	35,0	33,0	28,0	29,629,0	31,0	32,0
Diğer Baskılar	17,8	16,0	17,0	14,0	17,6	21,6	22,0
Toplam	890,5	824,0	818,0	750,0	760,6	820,0	889,4

Kaynak: Pira-Smithers; The Future Of Global Printing 2028.

BASIM SANAYİ

2021-2023 döneminde iş hacmi, cari fiyatlarla büyüme göstermiştir. Ancak 2021 yılındaki büyüme çok sınırlı kalmış, 2022 ve 2023 yıllarında ise iş hacminde hızlı bir büyüme gerçekleşmiştir. 2023 yılı itibarıyla iş hacmi 889,4 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Ancak bu büyümenin önemli bir kısmı enflasyon kaynaklı olmuştur.

Basım sanayindeki işlerdeki gelişmenin bir başka göstergesi, iş hacminin A4 kağıdı eşdeğeri olarak hesaplanmasıdır. Buna göre, 2015 yılında iş hacmi 49,1 trilyon adet A4 kağıdı eşdeğeri iken, 2023 yılındaki iş hacmi 45,0 trilyon adet A4 kağıdı eşdeğeri olmuştur.

PIRA-SMITHERS'in The Future of Global Printing 2028 raporu, dünya basım pazarı büyüklüğü için 2028

yılına yönelik öngörülerde bulunmaktadır. Rapora göre, 2023-2028 döneminde dünya basım pazarının yıllık ortalama yüzde 5,4 büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu büyüme cari fiyatlarla gerçekleşecektir ve her yıl için büyümenin 2 puanı enflasyondan kaynaklanacaktır. 2023 yılında 889,4 milyar dolar olan basım pazarı büyüklüğünün, 2028 yılında 1,16 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir.

2023-2028 döneminde en hızlı büyümeyi yıllık ortalama yüzde 7,0 ile ambalaj baskıları alt pazarının göstereceği öngörülmektedir. Ambalaj baskıları pazarının büyüklüğü, 2028 yılında 493,5 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir.

Tablo 168: Dünya Basım Pazarı Büyüklüğü Öngörülleri (2028, Milyar Dolar)

	2023	2028
Ticari Baskı İşleri	356,5	434,0
Ambalaj ve Etiket Baskıları	351,9	493,5
Gazete Basımı	27,0	22,0
İşyerlerinde ve Diğer Baskılar	100,0	125,0
Baskı Öncesi ve Sonrası Hizmetler	32,0	41,0
Diğer Baskılar	22,0	26,0
Toplam	889,4	1.160

Kaynak: Pira-Smithers; The Future Of Global Printing 2028.

2.3.2. Dünya Basım Sanayinde Baskı Türleri ve Dijital Baskının Gelişimi

Basım sanayinde baskı türleri içinde dijital baskılarının gelişimi ve payındaki artış devam edecektir. Pira-Smithers tarafından yapılan öngörüye göre, 2029 yılına kadar mürekkep püskürtmeli ve elektrofotografik (toner) sistemler, yayıncılık, ticari baskı, reklam, ambalaj ve etiket baskı pazarlarını yeniden şekillendirmeye devam edecektir.

Salgın sonrası dijital baskının çok yönlülüğü, birden fazla segmente sağladığı avantajlarla büyümeye devam

etmektedir. Smithers araştırmasına göre, 2024-2029 döneminde yıllık ortalama yüzde 5,0 büyüme beklenmektedir. Dijital baskı işlem hacmi, 2023 yılında 177,6 milyar dolar iken, 2029 yılında 225,1 milyar dolar olması öngörülmektedir.

Önümüzdeki süreçte, baskı uzunluklarının daha da azalması, baskı siparişlerinin çevrimiçi hale gelmesi ve özelleştirme ile kişiselleştirmenin daha yaygın hale gelmesi beklenmektedir. Bu gelişmelerle birlikte dijital baskıların pazar payı artacaktır.

Tablo 169: Dünya Dijital Baskı Pazarı Büyüklüğü Öngörülleri (2029, Milyar Dolar)

	2023	2029
Kitaplar	13,2	23,5
Dergiler	2,5	2,7
Gazeteler	3,2	3,4
Reklam Baskıları	62,2	67,4
Etiketler	16,8	21,4
Ambalaj Baskıları	14,8	32,5
İş Yerinde Baskılar	33,8	45,2
Diğer Baskılar	33,1	29,0
Toplam	177,6	225,1

Kaynak: Pira-Smithers; The Future Of Global Printing 2028.

Smithers, 2029 yılına kadar olan dönem için aşağıdaki öngörülleri yapmaktadır:

Daha fazla hat içi son işlem yapılması ve daha yüksek verimli makinelerin eklenmesiyle dijital tabaka ve web baskı makinelerinin kullanımı artacak, teknolojik ilerlemeler sayesinde bir makine, ayda 20 milyonun üzerinde A4 baskı yapabilecektir. Renkli baskılarda, metalik baskı veya spot vernikler gibi baskı süsleme seçenekleri sunan beşinci veya altıncı renk istasyonlarıyla renk gamları genişleyecektir.

Pazar, 300 m/dakika hızla çalışan ve 3.000 dpi baskı kafalarına sahip makineleri karşılayacak şekilde gelişecek, inkjet çözünürlüğü büyük bir ilerleme gösterecektir. Sürdürülebilirlik kaygıları nedeniyle, su bazlı çözeltiler, solvent bazlı mürekkeplerin yerini alacaktır. Basım firmaları, dijital üretim için optimize edilmiş kağıt ve karton alt tabakaların daha geniş kullanılabilirliğinden yararlanacak, yeni mürekkepler ve yüzey kaplamaları inkjet kullanımına olanak tanıyacaktır.

2029 yılına kadar dijital basımda en çok yararlanacak baskı pazarları ambalaj baskıları, ticari baskılar ve kitap basımı olacaktır. Ambalajda, oluklu ve katlanır

kartonlara satış yapan özel baskı makineleriyle dijital baskının yaygınlaşması, esnek ambalaj basmak için dar web baskı makinelerinin daha fazla kullanılmasıyla desteklenecektir. Bu segmentin üç kat büyümesi beklenmektedir.

Dijital kullanıma öncülük eden ve dolayısıyla belirli bir uygunluk seviyesine ulaşmış olan etiketlerdeki büyüme daha yavaş olacaktır. Ticari işlerde, pazar, ofset litografi veya daha küçük formatlı dijital baskı makinelerinin yanı sıra artık rutin olarak kullanılan format tabaka beslemeli makinelerle, değer katan dijital sonlandırma ve süsleme sistemlerinin gelişiminden faydalanacaktır.

Kitap baskısında, çevrimiçi siparişe entegrasyon ve siparişe göre daha kısa tirajlar üretme kapasitesine ulaşılması, dijital baskının kitap basımı alanını önemli ölçüde destekleyecektir. Tek geçişli web makineleri bağlandığında, kitap segmentinde inkjet giderek daha fazla hakim olacaktır. Uygun sonlandırma hatları ve çok çeşitli standart kitap alt tabakalarına renkli çıktılar basılarak, standart ofset kağıt sınıflarında ve daha yüksek hızlarda üstün sonuçlar alınabilecektir. Kitap kapakları ve diğer kapakların basılmasında tabaka beslemeli inkjet makinelerinin daha yaygın kullanılması beklenmektedir.

2.3.3. Dünya Basım Sanayinde Yatırımlar

Dünya basım sanayindeki yatırımları dört ana eğilim şekillendirmektedir. Bunlardan ilki teknolojik gelişmelerdir. Artan dijitalleşme ve otomasyon, firmaları bu alanda yatırımlar yapmaya yönlendirmektedir. İkinci eğilim, alt sektörlerdeki farklı büyüme gelişmeleridir. Ambalaj baskılarındaki büyüme devam ederken, gazete ve kitap baskıları azalmaya devam etmektedir. Bu nedenle, yatırımlar daha çok büyüyen alt sektörlerle kaymaktadır. Üçüncü eğilim sürdürülebilirliktir. Dördüncü eğilim ise rekabet ortamıdır. Mevcut rekabet koşullarında firmalar, ürün çeşitlendirmeyi tercih etmekte ve bu doğrultuda yeni ürünler için yeni hat yatırımları yapmaktadır.

Salgının etkisiyle 2020 yılında yatırımlar önemli ölçüde azalmıştır. Ancak 2021 yılındaki hızlı toparlanma ile yatırımlar yeniden canlanmıştır. Yatırımlar iki gruba ayrılmaktadır: Yeni kapasite yatırımları genellikle gelişen ülkelerde yapılırken, gelişmiş ülkelerde otomasyon ve dijital dönüşüm yatırımları ön plana çıkmaktadır. 2023 yılı itibarıyla dünya basım sanayinde toplam ciroların yüzde 29'u dijital baskılardan gelmektedir ve bu alandaki yatırımlar devam edecektir. Ayrıca, 2023 yılında dünya basım sanayinde "web'den yazıcı/basım kurulumlarına" sahip firmaların oranı yüzde 25 olmuştur, ancak bu alandaki yatırımlar yavaşlamıştır.

Aşağıdaki tabloda, dünya genelinde alt sektörler itibarıyla firmaların hangi makine gruplarına yatırım yapacakları bilgileri sunulmaktadır. Alt sektörler arasında ticari baskılar, kitap vb. basımı, ambalaj baskıları ve diğer basım işleri yer almaktadır.

Tabaka ofset, küresel olarak baskı teknolojisi için ilk tercih olmaya devam etmektedir ve toplam yatırımların yüzde 29'u bu makinelerde yoğunlaşmaktadır. En çok tercih edilen ikinci makine grubu ise dijital baskı makineleridir. Yatırımlarda flexo makinelerine yapılan tercih ise yüzde 17 olmuştur.

Yatırımlarda makine çeşitliliği dikkat çekmektedir. Bu çeşitlenme, firmaların ürün çeşitlendirme ve niş alanlara yönelme eğilimlerini göstermektedir.

Ticari baskı yatırımlarında en çok tercih edilen makineler, dijital mürekkep püskürtmeli geniş format makineler ile dijital toner renkli baskı makineleridir.

Kitap basımı gibi işlerde yeni yatırımlarda en çok tercih edilen makineler, geleneksel ofset makineleri ve dijital toner renkli baskı makineleridir.

Ambalaj baskı yatırımlarında ise firmaların en çok tercih ettiği makineler, geleneksel flexo baskı makineleri ile ofset baskı makineleridir.

Diğer basım işlerinde yeni yatırımlarda ise serigrafi/ekran baskı makineleri ve dijital mürekkep püskürtmeli geniş format baskı makineleri tercih edilmektedir.

Tablo 170: Dünya Basım Sanayinde Yatırım Tercihleri (2024, Yüzde Pay)

Makine Grupları	Toplam	Ticari Baskılar	Kitap vb. Basım	Ambalaj Baskı	Diğer Basım
Sheetfed offset	29	24	32	35	13
Heatset offset	4	2	8	3	13
Coldset offset	3	2	8	2	0
Gravure	4	1	0	10	0
Flexo	17	6	4	35	7
Screen printing	5	3	0	5	20
Letterpress	1	2	4	0	0
Digital toner rollfed mono	0	1	0	0	0
Digital toner rollfed colour	5	7	8	2	0
Digital toner cutsheet mono	3	4	12	0	0
Digital toner cutsheet colour	20	31	32	7	13
Digital inkjet rollfed mono	3	6	0	2	0
Digital inkjet rollfed colour	12	18	4	9	7
Digital inkjet cutsheet mono	3	1	4	5	7
Digital inkjet cutsheet colour	17	24	16	10	7
Digital inkjet wide format - cut-sheet and rollfed	19	33	12	4	27
Thermal	3	3	4	3	7
Hybrid offset/ flexo/ digital	12	7	4	21	13

Kaynak: Drupa 9. Küresel Eğilimler Raporu, 2023.

2.3.4. Dünya Basım Sanayinde Genel Eğilimler

Dünya basım sanayindeki eğilimler, bağımsız araştırma kurumlarının gerçekleştirdiği yıllık anketler, araştırmalar ve çalışmalarla küresel ölçekte izlenmektedir. Drupa (Global Trends in Printing Industry) (Drupa Global Insights), Printfuture (İngiltere), PIRA SMITHERS (İngiltere) ve Wissler and Partner (İsviçre) gibi kurumların çalışmaları, dünya basım sanayinde yaşanan genel eğilimleri ortaya koymaktadır.

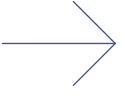
1. Analog ve Dijital Üretimin Değişen Dinamikleri

Basım sanayinde yer alan firmalar, dijital üretimle birlikte geleneksel baskıyı kullanmaya devam

etmektedir. Bu iki teknoloji birbirini tamamlamaktadır. Dijital baskılar, sadece kısa tirajlar ve hızlı teslimat için değil, giderek pazardaki diğer nitelikteki siparişler için de kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, geleneksel baskının payı 2023 yılı itibariyle hâlâ yüzde 71'dir.

Drupa raporuna göre, ticari baskı yapan firmaların yüzde 48'i, dijital baskı siparişlerinin yüzde 25'inin 48 saatten daha kısa teslim süresine sahip olduğunu bildirmiştir. Bu oran, ambalaj baskısı yapan firmalar için yüzde 32'ye ve yayıncılık firmaları için ise yüzde 27'ye düşmüştür.

2. İş Akışı ve Otomasyon

Baskı şirketlerinin dijital baskıya yatırımları, diğer iş süreçlerinin de dijitalleştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Uçtan uca otomasyon, Drupa'nın Küresel Trendler Raporu'nda ilerici bir süreç olarak tanımlanmıştır.

Tam otomasyonda iş/üretim süreçleri, dijital baskı öncesi hazırlıklarla başlayıp, otomatik baskı öncesi renk yönetimine, otomatik baskıya ve baskı sonrası iş akışlarına kadar devam etmektedir.

Dünya basım sanayinde tam otomasyona geçiş süreci yavaş ilerlemektedir. Drupa raporunda ankete katılanların yüzde 9'u, yukarıdaki süreçlerden hiçbirine sahip değildir. Yüzde 4'ünün baskı öncesi otomasyonu bulunurken, yüzde 35'inin baskı ve baskı sonrası otomasyonu, yüzde 13'ünün ise uçtan uca JDF (iş tanımlama formatı) sistemleri mevcuttur.

Asyali basım firmalarının yüzde 46'sı, yukarıdaki süreçlerin hiçbirine sahip değildir. Avrupalı basım firmalarında ise bu oran yüzde 24 olmuştur.

Kapsamlı otomasyon uygulamalarının yüksek maliyeti ve yaratacağı zaman kesintileri, geçişi engellemeye devam etmektedir. Ancak tedarikçilerin geliştirdiği yazılımlar bu süreci kolaylaştırmaktadır. Tam otomasyon kapsamında, müşteriler ile tedarikçiler arasındaki sistem entegrasyonu gereksiz iş gücünü ve hataları ortadan kaldırmaktadır.

Pazarlama otomasyon platformları, basım firmalarına hem müşteri edinmek hem de mevcut müşterilerini elde tutmak için uygun maliyetli iletişim olanakları sunmaktadır.

3. Yapay Zekanın Etkisi

Basım sanayinde yapay zekâ, bakım programlarına yardımcı olmak amacıyla makine performans verilerini izlemek ve analiz etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca, malzemelerin daha etkin kullanılması, israfın azaltılması ve kalite kontrolüne yardımcı olmak için de yapay zekâdan faydalanılmaktadır.

Yapay zekâ, basım sanayinde tedarik zincirindeki operasyonel verimliliği ve üretim süreçlerini de iyileştirmektedir.

Basım sanayi firmaları, yapay zekâyı verilerini ve iş akışlarını analiz etmek, ayrıca müşteri hizmetleri ve pazarlama süreçlerinde de kullanmaktadır.

4. Tasarım ve Sonlandırma

Drupa'nın son eğilimler raporuna göre, sonlandırma işlemlerine yapılan yatırımlar, baskı üretimine yapılan yatırımlar kadar önemlidir. Kısa vadeli ve talep üzerine üretime geçiş, sonlandırma bölümünün dinamiklerini ve gereksinimlerini değiştirmektedir. Bu süreçte, hat içi sonlandırma ve dijital baskı tasarımları giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

5. Web'den Baskıya

Web'den baskıya geçiş kurulumlarında yavaş bir büyüme gözlemlenmektedir. Bunun nedeni, bulut tabanlı "web'den baskıya platformları" aracılığıyla işlerin dış kaynak kullanılarak yapılmasıdır. Bu durum, işlem hacminin artmasına neden olurken, kurulum sayılarında bir artış yaşanmamaktadır.

6. E-Ticaret

Dünya genelinde basım sanayindeki firmaların yüzde 72'si, e-ticaret sistemlerinin kullanımını öncelik olarak görmektedir. Bu firmaların yüzde 42'si e-ticaret sistemlerini bir yıldan az bir süredir kullanırken, yüzde 30'u ise 3 yıldan uzun süredir kullanmaktadır. Şirketlerin e-ticaret sistemlerini kurma ve/veya iyileştirme istekleri, faaliyet gösterdikleri pazarlarda artan rekabetten kaynaklanmaktadır. E-ticaret, ambalaj baskı pazarının en dinamik ve hızlı büyüyen segmentlerinden biridir. Baskı hizmetlerinden daha fazla kişiselleştirme talep edilmesi nedeniyle birçok firma, mürekkep püskürtmeli baskı makinelerine yatırım yaparak üretimlerini artırmaktadır. Web'den baskıya platformları ve değişken veri gereksinimleriyle kolay entegrasyon, e-ticarete yönelik üretimi kolaylaştırmakta ve teşvik etmektedir.

7. Dijital Ambalaj Baskıları

Ambalaj baskıları alt sektörü, dijitalleşme dönemiyle birlikte daha hızlı bir şekilde gelişmeye devam etmektedir. Farklı pazar geleneklerine sahip birçok baskı firması da bu alana ilgi duymaktadır. Ambalaj baskılarında yüksek hacimli baskı işleri geleneksel yöntemlerle yapılmaya devam ederken, tedarik zincirleri parçalanıp daha karmaşık hale geldikçe ve alt pazarlar arttıkça, dijital üretim için yeni fırsatlar ortaya çıkmaktadır.

8. Sürdürülebilirlik ve ESG

Basım sanayinde sürdürülebilirlik, özellikle müşterilerden gelen kalite ve standart talepleri doğrultusunda gelişme göstermektedir. Drupa'nın raporundaki ankete göre, dünya genelindeki basım firmalarının yüzde 55'inin belirli hedef ve amaçları olan bir sürdürülebilirlik politikası bulunmaktadır. Bu rakam, hem küresel düzeyde hem de tüm bölgeler için geçerlidir.

9. İnsan Kaynakları

Salgın sonrası iş ve çalışma hayatında ortaya çıkan yeni eğilimler, basım sanayinde de insan kaynakları alanında sorunlara yol açmıştır. Dünya genelinde basım firmalarının yüzde 47'si, tedarikçilerin ise yüzde 39'u iş gücü sıkıntısı yaşamaktadır. Geleneksel baskı operatörleri ve son işlem personeli, tedarikçiler arasında ise üretim ve teknik destek personeli en zor bulunan iş gücü gruplarıdır.

10. Ürün ve Hizmetlerde Çeşitlendirme

Basım sanayinde firmalar için öne çıkan bir eğilim, ürün ve hizmetlerin çeşitlendirilmesidir. Bu eğilim, alt sektörlerde farklı şekillerde kendini göstermektedir. Ticari basım işleri yapan firmalar için hem hizmet verilen piyasalarda hem de sunulan hizmetlerde çeşitlendirme büyük avantajlar sağlamaktadır. Gazete ve dergi basımı yapan firmaların sayısı önemli ölçüde azalmaktadır. Ayrıca, hizmet verdikleri pazarların karışımı da değişmiştir; gazete, dergi ve katalog basımı yapanların sayısı azalmakta, ancak daha fazla firma çeşitli kitap baskı seçenekleri sunmaktadır. Ambalaj baskıları yapan firmalar, etkileşimli baskı gibi katma değerli ambalajlara olan talebin arttığını bildirmektedirler. Plastik ambalajlara daha çevre dostu alternatifler arayışı, birçok firmayı esnek yazıcılara yönlendirmektedir.

11. Değişen Müşteri Talepleri

Müşteriler tarafında da önemli bir eğilim yaşanmaktadır. Yayıncılar, ambalaj satın alanlar ve reklam verenler/üretenler, kaliteli, uygun fiyatlı ve yenilikçi ürünleri sürekli olarak tedarik edebilecekleri basım firmalarını artık küresel ölçekte aramakta ve hizmet almaktadır.

Basım sanayinde müşterilerin küresel erişiminin artması ile basım pazarı giderek alıcı piyasası haline gelmekte ve bu da basım sanayi firmaları için rekabeti

artırmaktadır. Müşterilerin hızlı teslimat, kaliteli ürün ve erişilebilir makul fiyat talepleri, basım firmalarının bir yandan fiyat ve gelirlerini baskılamakta, artan rekabet, teknoloji yatırımları ve yüksek katma değerli üretim ihtiyacı ile maliyetlerin daha hızlı artmasına neden olmaktadır. Bu durum, sanayide karlılığın durağan kalmasına veya gerilemesine yol açmaktadır.

12. Artan Daha Kısa ve Hızlı Baskı Tirajları Talebi

Önümüzdeki dönemde grafik, ambalaj ve yayın baskıları için belirleyici bir unsur, müşterilerin daha kısa ve daha hızlı baskı tirajları taleplerine uyum sağlamak olacaktır. Bu, müşterilerin satın alma maliyet dinamiklerini köklü bir şekilde yeniden şekillendirecektir. Kısa ve hızlı baskı ihtiyacı, firmaların yeni ekipmanlara yatırım yapmalarına neden olacaktır.

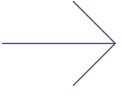
Daha kısa ve hızlı üretim ile teslimat sürecine geçiş, baskı odası operasyonları, OEM tasarım öncelikleri ve alt tabaka seçimi üzerinde etkili olacaktır. Baskı hizmeti sağlayan firmalar, dijital (mürekkep püskürtmeli ve tonerli) baskı makinelerine daha fazla yatırım yapma gerekliliği ile karşılaşacaktır. Bu çerçevede, mürekkep püskürtmeli baskı makinelerinin teknolojileri gelişmeye devam edecektir.

2.3.5. Basım Sanayinde Sürdürülebilirlik

Basım sanayinde, müşterilerin ve alıcıların tüm iş faaliyetlerinde karbon etkisine daha fazla önem vermesiyle birlikte, sürdürülebilirlik dünya çapında giderek artan bir öncelik haline gelmektedir. Bu nedenle, basım sanayi çevresel etkileri azaltan iş ve üretim süreçleri, baskı sistemleri ve girdileri kullanmaya yönelmektedir.

Düşük Karbonlu Dijital Üretim

Dijital (elektrofotografi ve mürekkep püskürtmeli) baskı makineleri, basım sanayinde daha düşük enerji kullanımıyla öne çıkmaktadır. Offset lito veya flekso baskıların aksine, dijital baskıların baskı öncesi hazırlık süreçleri daha kısadır. Ayrıca dijital baskılar, daha az zaman, enerji ve mürekkep kullanmaktadır. Analog baskı yapan firmalar için zaman, enerji ve mürekkep maliyetleri çoğunlukla uzun bir baskı tirajı boyunca amortize edilebilir. Ancak, tiraj uzunlukları daha kısa ve daha hızlı teslimatlarla daha fazla tekrarlı siparişlerle doğru bir eğilim göstermektedir. Bunun temel gerekçesi, basım sanayi müşterilerinin sıkı nakit kontrolü ve stokları azaltma hedefleridir. Tüm bu nedenlerle, daha az karbon salınımına yol açan dijital

baskı makinelerine geçiş söz konusu olacaktır. Ayrıca, mürekkep püskürtmeli dijital baskı makineleri giderek daha uzun baskı tirajlarında da üretim yapabilir hale gelmektedir.

Analog baskı işlemlerine devam eden firmalar için önemli bir seçenek ise gaz emisyonlarının yakalanması ve yeniden enerjiye dönüştürülmesidir. Ancak bu, pahalı bir yatırımdır.

Sürdürülebilirlik hedefleri, artık basım sanayi müşterilerinin kurumsal taahhütlerinin temel bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, müşterilerin daha yeşil bir baskı ortağı seçmesini sağlamak için baskı işinin tesliminde tüm faktörleri (enerji, sarf malzemeleri, taşıma/nakliye, atık vb.) değerlendirmelerine neden olmaktadır. Basım firmaları da bu standartları sağlamak zorundadır.

Mürekkep Kullanımı

Geri dönüşüm, ambalaj alanında marka sahipleri için en önemli ölçütlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, basım sanayinde etkili mürekkep giderme teknolojileri yeni bir ivme kazanmaktadır. Mürekkepler veya kaplamalar gibi diğer bileşenler çıkarılamazsa, geri kazanılan kağıdın hem fiziksel görünümü hem de malzeme gücü olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca, metalik süslemeler ve parıltılar gibi kaldırılması daha zor olan dekoratif efektlerden uzaklaşmayı da teşvik etmektedir.

Malzemelerde döngüsel ekonomi vizyonu, geleneksel yayın mürekkeplerinin, özellikle de madeni yağ hidrokarbonlarının migrasyonunun, geri kazanılmış kağıt hamurunun gıdayla temasta kullanılması durumunda potansiyel bir sağlık riski oluşturabileceği gerekçesiyle daha fazla incelenmesine yol açmaktadır. Avrupa'da Almanya, bu soruna karşı özel koruma sağlayan bir yasa çıkarmıştır. Fransa'da ise bu tür maddelerin kullanımı artık ambalajlarda yasaklanmış, 1 Ocak 2023'ten itibaren tüketicilere yönelik reklam materyalleri ve kataloglarda da yasaklanmıştır.

Bu süreçte, mürekkep şirketlerinin yaptığı önemli bir katkı, portföylerinde su bazlı mürekkeplerin, özellikle solvent bazlı formülasyonların yerine geçen çeşitlerini genişletmeleridir. Su bazlı mürekkeplerin ana pazarları, flekso ve mürekkep püskürtmeli baskı makineleri olmakla birlikte, gravürde daha küçük bir segment bulunmaktadır.

Su bazlı mürekkeplere geçişi geciktiren ana etken, flekso ambalajda solvent baskı için yerleşik pazar ve esnek ambalajda kullanılan polimer alt tabakalarda su bazlı mürekkeplerin düşük performansıdır.

2.3.6. Dünya Basım Sanayi Dış Ticareti

Dünya basım sanayi dış ticareti başlığı altında, dünya ihracatı, ihracatın alt sektörler itibarıyla dağılımı ve ihracatçı ile ithalatçı ülkeler incelenmekte ve değerlendirilmektedir. 2015-2023 dönemi itibarıyla, basım sanayi ürünleri dış ticaretinin azalma eğiliminde olduğu görülmektedir.

2.3.6.1. Dünya Basım Sanayi İhracatı

Dünya basım sanayi ihracatı, 2011 yılından itibaren gerileme eğilimine girmiştir. Bu gerilemede, yıllar itibarıyla küresel ekonomik, siyasi ve jeopolitik unsurların etkisi bulunmaktadır. Ancak, gerilemenin ana nedenleri sektörün iç dinamiklerinden kaynaklanmaktadır. Dijitalleşme ve basılı yayınların azalması sonucu dış ticarete de gerileme eğilimi ortaya çıkmıştır.

Basım sanayi ürünlerinin dış ticareti, 2011 yılında 50,6 milyar dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ardından gerileme eğilimi başlamıştır. Dış ticaret, 2015 yılında 38,2 milyar dolara inmiş, 2019 yılında ise 37,0 milyar dolara düşmüştür. Salgın yaşanan 2020 yılında ise dış ticaret 33,8 milyar dolara gerilemiştir. 2021 yılında salgın sonrası yaşanan toparlanma ile dış ticaret yeniden yükselmiş, ancak 2022 ve 2023 yıllarında tekrar gerilemiş ve 2023 yılında 33,9 milyar dolar olmuştur.

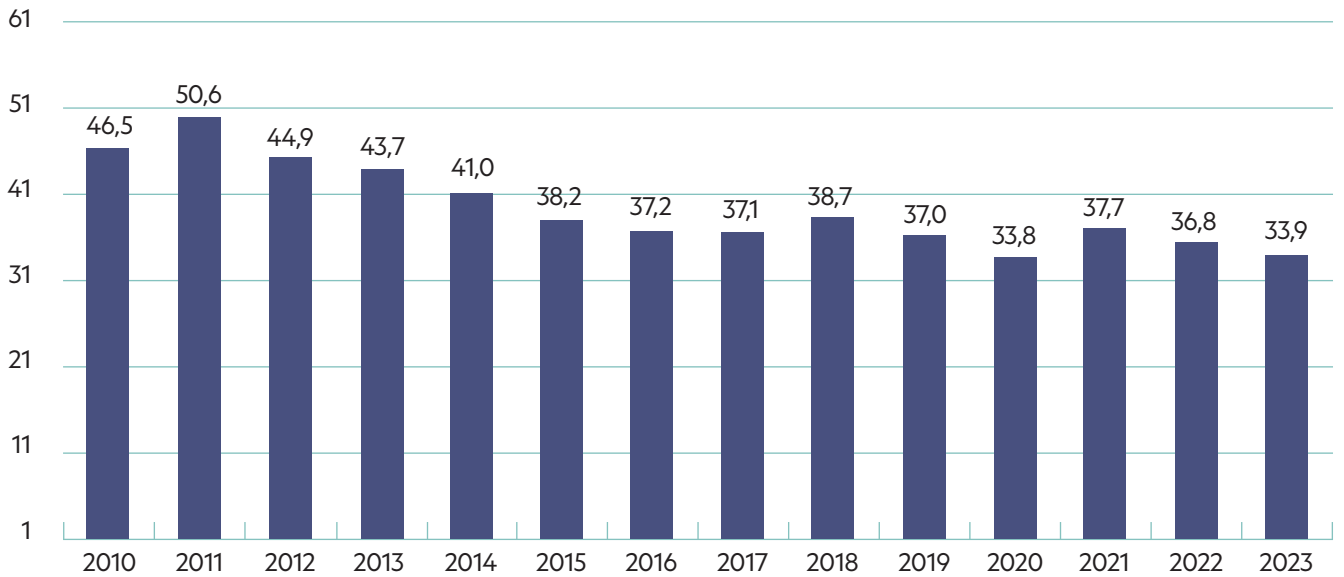

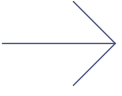
Tablo 171: Dünya Basım Sanayi Ürünleri İhracatı

Yıllar	Dünya Basım Sanayi İhracatı (Milyar Dolar)
2010	46,5
2011	50,6
2012	44,9
2013	43,7
2014	41,0
2015	38,2
2016	37,2
2017	37,1
2018	38,7
2019	37,0
2020	33,8
2021	37,7
2022	36,8
2023	33,9

Kaynak: Trademap.

Grafik 26: Dünya Basım Sanayi İhracatı (Milyar Dolar)

BASIM SANAYİ

Basım sanayi ihracatının alt sektörler itibariyle dağılımı değerlendirildiğinde, en yüksek ihracat kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat alt ürün grubunda gerçekleşmektedir. Bu ürünlerin toplam dünya ihracatı 2023 yılında 14,96 milyar dolar olmuştur. Ancak, bu ürün grubunun ihracatı 2015 yılına göre azalmıştır.

Basılı diğer yayınlar, resimler ve fotoğraflar, dünya basım sanayi ihracatında ikinci büyük alt ürün grubunu oluşturmaktadır. Bu ürün grubunun 2023 yılı ihracatı 10,67 milyar dolardır ve ihracat, 2015 yılının seviyesinin altında kalmıştır.

Tablo 172: Alt Sektörler İtibariyle Dünya Basım İhracatı (Milyar Dolar)

Kod	Ürün Açıklaması	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
49	Basım Sanayi	38.215	37.175	37.061	38.671	36.979	33.757	37.725	36.763	33.930
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	15.960	15.639	15.948	17.321	16.789	15.245	16.980	15.628	14.962
4902	Gazeteler ve periyodik yayınlar	3.874	3.578	3.624	3.589	3.119	2.542	2.825	2.624	2.250
4903	Çocuklar için resimli albüm ve kitaplar	1.014	1.065	1.026	1.121	1.271	1.346	1.563	1.310	1.209
4904	Müzik notalar	99	107	115	104	92	81	84	82	86
4905	Matbu haritalar, hidrografik vb. haritalar	269	230	219	201	187	141	142	123	137
4906	Mimarlık, mühendislik, sınai, ticari, topografik veya benzeri amaçlar için planlar ve çizimler	137	89	105	107	116	75	85	72	77
4907	Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri	2.206	1.841	1.663	1.752	1.508	2.257	2.311	2.450	1.682
4908	Her nevi çıkartmalar	1.210	1.136	1.085	1.134	1.122	1.104	1.442	1.276	1.187
4909	Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler vb.	1.367	1.273	1.461	1.389	1.446	1.160	1.210	1.046	893
4910	Matbu her türlü takvim	477	435	462	532	472	447	501	500	500
4911	Basılı diğer yayınlar, resimler, fotoğraflar	11.345	11.540	11.143	11.192	10.650	9.228	10.710	11.408	10.671

Kaynak: Trademap.

Gazeteler ve periyodik yayınlar ihracatında hızlı düşüş devam etmektedir. 2015 yılında 3,87 milyar dolar olan ihracat, 2023 yılında 2,25 milyar dolara gerilemiştir.

Posta ve damga pulları ile banknot ve menkul kıymetler gibi değerli kıymetlerin ticareti, 2015 yılında 2,2 milyar dolar iken, 2023 yılında 1,68 milyar dolara düşmüştür. Çocuklar için resimli albümler ve kitaplar ihracatı ise 2015 yılına göre artış göstererek, 2023 yılında 1,21 milyar dolara yükselmiştir.

Her nevi çıkartmalar ihracatı da 2015 yılında 1,21 milyar dolar iken, 2023 yılında 1,19 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Basılı veya resimli kartpostallar, tebrik kartları, davetiyeler vb. ürünlerin dünya ihracatı, 2015 yılında 1,37 milyar dolar iken, 2023 yılında 893 milyon dolara kadar düşmüştür.

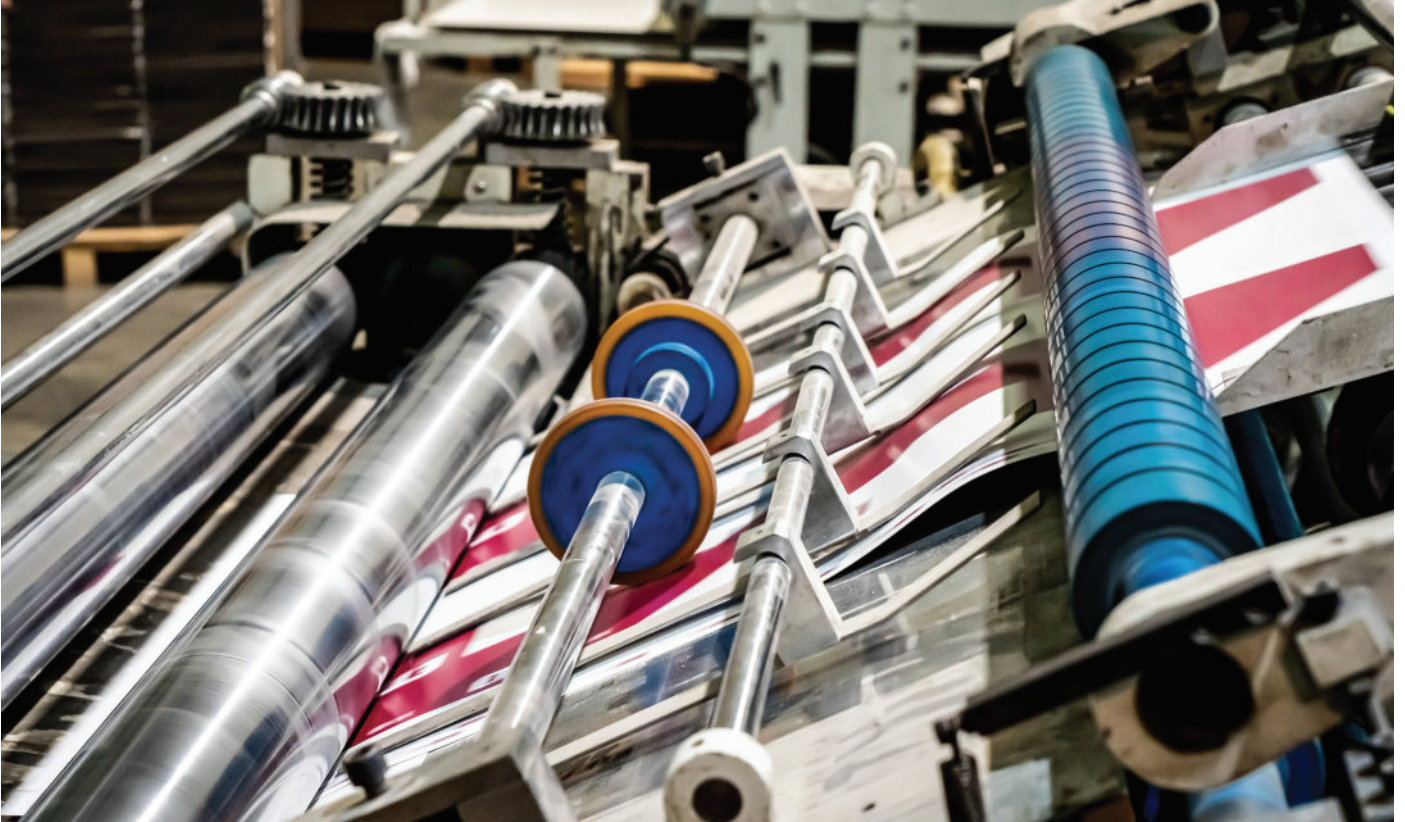
2.3.6.2. Dünya Basım Sanayi İhracatçıları ve İthalatçıları

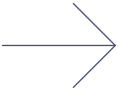
Dünya basım sanayi ticaretinde, ihracatçı ve ithalatçı ülkeler bu bölümde incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

2.3.6.2.1. Dünya Basım Sanayi İhracatçıları

Basım sanayi ürünleri ihracatı yapan ülkeler, aşağıda genel olarak ve en çok ihracat yapılan ürünler bazında sunulmaktadır.

Dünya basım sanayi ürünleri ihracatında ABD ve Çin, çok yakın verilerle ilk iki sırayı almaktadır. Bu ülkeleri, yüksek ihracatları ile Almanya ve Birleşik Krallık izlemektedir. Hollanda, Polonya, Fransa, İtalya, Kanada, Çek Cumhuriyeti ve Belçika, ilk dört ülkeyi takip etmektedir. Bu ülkelerden bir bölümü geleneksel Avrupalı ihracatçıları iken, Polonya ve Çek Cumhuriyeti önemli ihracatçı ülkeler arasında yerini almıştır. Özellikle Polonya, önemli bir ihracatçı ülke haline gelmiştir.

Tablo 173: Basım Sanayi Ürünleri İhracatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	4.565	4.456	4.335	4.237	3.668	4.210	4.246	4.080
Çin	3.694	3.646	3.884	3.975	3.489	4.358	4.350	4.058
Almanya	4.551	4.602	4.988	4.424	4.004	4.490	3.868	3.701
Birleşik Krallık	3.591	3.689	3.833	3.635	3.125	2.932	3.001	2.904
Hollanda	1.352	1.520	1.809	1.817	1.733	1.924	1.826	1.983
Polonya	1.409	1.697	2.066	2.165	2.317	2.737	2.356	1.876
Fransa	1.474	1.496	1.476	1.521	1.273	1.610	1.497	1.710
İtalya	1.252	1.190	1.329	1.224	1.038	1.281	1.394	1.179
Kanada	877	819	806	809	681	828	938	893
Çek Cumhuriyeti	1.147	1.214	1.039	997	905	961	861	853
Belçika	1.097	1.039	1.107	862	748	798	778	796
Hong Kong	1.819	1.610	1.592	1.670	1.382	1.552	850	770
İspanya	834	873	896	829	661	755	768	722
Meksika	456	453	403	377	332	392	522	591
Güney Kore	188	221	249	215	347	428	375	462
Avusturya	455	480	543	435	440	468	481	452
Hindistan	286	261	381	367	252	330	389	426
Singapur	784	850	754	588	539	497	419	410
Malta	105	75	147	223	297	321	298	344
İsviçre	444	432	393	669	366	371	565	340
Japonya	434	423	398	380	332	387	356	333
Tayvan	213	245	270	312	278	315	304	258
Danimarka	293	273	294	253	230	234	267	249
Macaristan	155	179	243	204	188	264	252	247
Slovakya	204	199	222	203	190	237	243	229
Slovenya	161	174	187	191	182	204	236	218
Vietnam	45	42	50	87	95	118	126	212
İsveç	352	331	241	214	225	258	235	211
Türkiye	75	80	100	124	132	154	220	191
Malezya	286	336	380	311	242	209	225	191
Rusya	283	492	515	551	492	510	307	187
Litvanya	122	137	143	148	151	181	200	178
İsrail	135	128	146	126	123	171	145	153
Letonya	102	111	139	125	123	151	147	145
Bahamalar	10	1	2	2	0	80	111	138
Avustralya	205	214	199	200	143	147	162	136
Romanya	98	101	104	111	94	104	113	125
Yunanistan	77	74	79	80	72	78	105	105
Brezilya	50	46	63	50	38	62	107	105
Estonya	118	109	114	104	90	94	104	102

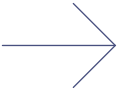
Kaynak: Trademap.

Tablo 174: Kitap Broşür vb. Matbuat İhracatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	2.362	2.331	2.264	2.220	1.889	2.105	1.996	1.847
Birleşik Krallık	2.402	2.496	2.675	2.577	2.244	1.988	2.000	1.846
Almanya	1.515	1.626	1.794	1.676	1.709	1.948	1.565	1.463
Çin	1.080	1.087	1.179	1.134	922	1.146	1.214	1.054
Hollanda	411	421	681	665	790	938	836	1.017
Polonya	809	853	1.056	1.060	1.169	1.359	1.136	972
Fransa	673	684	722	750	636	887	779	931
İtalya	428	430	468	475	437	584	603	522
İspanya	532	574	625	549	425	489	439	458
Hong Kong	1.160	1.035	1.026	951	760	881	470	446
Çek Cumhuriyeti	389	460	491	457	443	498	407	416
Kanada	289	272	287	307	254	324	381	356
Hindistan	216	189	257	257	176	241	299	327
Belçika	246	254	357	272	247	268	270	270
Güney Kore	89	106	111	104	96	142	188	252
Meksika	161	177	150	145	103	130	231	234
Singapur	292	260	282	296	219	208	181	198
Slovakya	117	102	122	125	114	149	149	135
Letonya	95	108	113	115	119	142	160	129
İsrail	109	100	113	100	99	143	112	119
Japonya	103	102	104	113	112	120	115	115
Macaristan	51	85	126	96	88	147	125	105
Tayvan	82	85	97	99	98	107	101	103
Slovenya	68	77	80	84	80	93	108	100
Danimarka	76	78	86	76	83	83	106	99
Malezya	146	155	179	170	102	79	86	93
Vietnam	3	2	5	5	4	6	11	91
Türkiye	35	43	50	59	63	67	121	90
Avustralya	144	160	136	139	95	93	103	84
İsveç	74	88	87	88	94	99	89	81
Litvanya	51	58	68	59	60	70	71	70
İsviçre	103	102	87	80	61	72	73	68
Avusturya	75	73	72	65	68	56	59	59
BAE	196	230	263	221	337	260	204	59
İrlanda	52	37	48	76	53	37	45	52

Kaynak: Trademap

Tablo 175: Basılı Diğer Yayınlar İhracatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

İhracatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	1.240	1.227	1.213	1.232	1.114	1.424	1.587	1.513
Çin	884	855	970	1.002	964	1.240	1.292	1.315
Almanya	1.765	1.722	1.881	1.578	1.332	1.488	1.336	1.258
Hollanda	513	518	596	616	486	571	704	741
Polonya	284	285	378	448	464	582	615	570
Fransa	425	450	423	444	356	408	417	440
Belçika	616	558	524	432	380	401	394	416
Kanada	432	411	403	405	324	377	408	401
İtalya	490	451	526	472	371	438	467	373
Birleşik Krallık	396	366	367	369	319	390	362	365
Avusturya	296	330	404	302	315	345	365	342
Çek Cumhuriyeti	664	662	457	439	353	356	357	323
Meksika	244	232	210	189	198	226	244	307
İsviçre	224	223	181	489	160	178	389	189
Singapur	417	511	403	239	264	206	197	182
İspanya	156	171	149	145	122	144	208	146
Güney Kore	40	51	69	46	179	185	106	143
Rusya	27	70	66	28	24	28	226	133
Japonya	147	132	135	127	103	123	116	115
Danimarka	144	139	143	136	103	106	123	111
Slovenya	80	83	89	91	88	95	113	103
Macaristan	77	64	88	80	76	86	91	97
Türkiye	21	19	37	55	60	71	79	80
İsveç	71	75	82	74	75	96	93	77
Slovakya	41	38	51	37	42	50	56	62
Yunanistan	17	19	21	20	22	19	31	55
Hindistan	33	31	43	46	33	32	32	43
Hong Kong	69	63	60	74	54	53	50	42
Romanya	32	37	43	42	31	36	37	39
Letonya	24	27	33	31	30	45	39	38
Malta	29	26	26	26	26	17	29	37
Malezya	30	64	75	61	37	22	35	37
Portekiz	20	24	25	23	19	26	32	36
Sırbistan	17	19	20	21	20	23	30	33
Hırvatistan	16	20	18	21	26	36	37	33
Avustralya	22	22	21	23	27	30	31	30
Vietnam	7	8	6	26	29	31	29	30

Kaynak: Trademap.

2.3.6.2.2. Dünya Basım Sanayi İthalatçıları

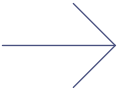
Basım sanayi ürünleri ithalatı yapan ülkeler, aşağıda genel olarak ve en çok ithalat yapılan ürünler bazında sunulmaktadır. Genel ithalat sıralamasında çok daha fazla ülkeye yer verilmiş olup, bu şekilde Türkiye için ihracat potansiyeli taşıyan ülkeler de ortaya konulmaktadır.

Dünya basım sanayi ürünleri ithalatında, genel olarak gelişmiş ülkeler öne çıkmaktadır. ABD, en büyük ithalat pazarıdır ve 2023 yılında ithalatı 5,07 milyar dolar olmuştur. İkinci sırada, 3,02 milyar dolar ithalatı ile Almanya yer almaktadır. Çin, 2,05 milyar dolar ile

basım sanayi ürünleri ithalatında üçüncü büyük pazar olmuştur. İlk üç ülkenin ardından, Fransa, Kanada, Güney Afrika Cumhuriyeti, Birleşik Krallık, İsviçre ve Hollanda gelmektedir. Bu ülkeler, 1 ile 2 milyar dolar arasında ithalat yapmaktadır.

10 ülke, 500 milyon dolar ile 1 milyar dolar arasında ithalat yapmakta ve görece büyük diğer pazarları oluşturmaktadır. Bu 10 ülke sırasıyla Avusturya, Belçika, Meksika, Japonya, Hong Kong, Polonya, İspanya, İtalya, Avustralya ve Çek Cumhuriyeti'dir. Basım sanayi ürünleri ithalatında çok sayıda diğer ülke de bulunmaktadır ve bunlar aşağıdaki tablolarda sıralanmaktadır.

BASIM SANAYİ

Tablo 176: Basım Sanayi Ürünleri İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

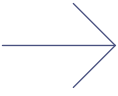
İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	4.566	4.610	4.813	4.922	4.010	5.062	5.827	5.067
Almanya	2.836	2.841	3.187	2.956	2.883	3.425	3.230	3.020
Çin	1.644	1.713	2.076	2.363	2.207	2.369	2.266	2.053
Fransa	1.932	1.948	1.953	2.027	1.801	2.198	2.166	2.033
Kanada	2.267	2.279	2.250	2.157	1.866	2.176	2.173	2.016
Güney Afrika	194	457	1.423	1.290	1.125	1.766	2.003	1.905
Birleşik Krallık	2.274	2.393	2.498	2.428	2.080	1.866	1.916	1.680
İsviçre	1.520	1.495	1.451	1.596	1.366	1.323	1.257	1.237
Hollanda	987	1.033	1.085	1.081	907	1.117	1.072	1.183
Avusturya	964	1.006	1.022	965	829	864	794	800
Belçika	817	833	886	796	740	918	801	779
Meksika	687	691	737	705	567	653	733	724
Japonya	797	806	808	998	933	873	761	695
Hong Kong	1.282	1.175	1.230	1.153	1.021	1.133	643	685
Polonya	529	629	775	777	854	1.018	821	636
İspanya	557	589	620	695	570	607	601	614
İtalya	645	664	647	623	532	633	700	604
Avustralya	748	756	732	663	592	716	711	596
Çek Cumhuriyeti	716	758	767	710	621	635	550	544
İrlanda	286	293	305	284	299	525	553	450
Singapur	452	401	400	340	299	308	319	351
Hindistan	318	303	348	350	269	263	348	317
İsveç	369	376	375	332	328	349	333	290
Norveç	480	463	446	377	320	334	318	287
Danimarka	349	326	357	304	266	341	330	280
Güney Kore	256	264	268	275	254	318	272	271
Vietnam	94	166	113	146	162	182	192	259
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	562	1.307	1.904	1.811	1.222	246	83	232
Portekiz	168	154	190	171	165	185	216	213
Malezya	190	199	220	200	131	141	212	208
Endonezya	141	186	198	172	143	168	194	208
BAE	188	366	264	281	249	548	331	204
Macaristan	124	133	151	154	158	176	176	187
Tayland	277	213	223	203	292	266	190	185
Brezilya	147	163	158	141	117	119	138	164
Slovakya	135	156	165	140	145	161	156	161

Kaynak: Trademap.

Tablo 177: Basım Sanayi Ürünleri İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tayvan	179	176	179	187	171	168	161	149
Şili	127	130	142	133	98	152	162	144
Yeni Zelanda	239	227	203	171	138	171	160	143
Romanya	106	111	112	117	120	145	141	142
Filipinler	163	198	169	149	201	286	169	140
Fas	113	115	119	126	101	86	118	133
Türkiye	133	141	118	110	101	117	119	132
Cibuti	0	0	0	0	0	4	35	129
Malavi	124	206	237	282	255	240	19	123
Finlandiya	133	140	147	139	124	131	140	122
Yunanistan	122	117	123	101	85	92	96	120
Peru	90	102	115	97	63	87	91	115
Suudi Arabistan	153	150	160	126	130	137	158	113
Mısır	86	64	134	71	56	56	178	110
Nijerya	124	100	124	884	476	85	104	109
Kazakistan	72	95	72	77	55	61	69	98
Rusya	340	345	346	374	288	339	144	96
Kolombiya	100	99	119	90	68	72	117	94
Slovenya	75	79	94	83	78	87	99	92
Etiyopya	57	32	42	66	22	13	20	90
Guatemala	86	86	94	81	60	85	88	88
Lüksemburg	82	84	99	84	80	83	80	83
İsrail	66	69	76	71	63	79	86	75
Libya	92	81	61	74	46	23	65	75
Dominik Cumhuriyeti	60	73	71	52	45	49	59	75
Sırbistan	40	40	43	45	48	60	58	74
Özbekistan	0	35	10	27	16	29	28	72
Bermuda	89	85	80	84	38	44	65	71
Kosta Rika	58	56	55	51	54	55	62	69
Panama	89	86	73	71	38	42	58	66
Hırvatistan	45	52	63	55	50	59	61	62
Haiti	23	25	16	22	25	27	8	61
Arjantin	98	158	201	119	50	51	59	59
Kenya	48	77	65	64	37	54	87	58
Lübnan	67	46	53	44	32	27	51	53
Bangladeş	54	88	101	84	90	96	56	52
Irak	67	54	86	82	40	49	68	48
Gana	220	283	48	38	0	43	53	47
Fildişi Sahili	24	23	26	23	32	38	42	47
Letonya	24	26	27	28	25	32	35	45
Tanzanya	29	21	32	34	36	35	41	45
Ekvator	44	47	56	50	27	31	45	44

Kaynak: Trademap.

Tablo 178: Kitap, Broşür vb. Matbuat İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	1.864	1.888	1.994	1.968	1.467	1.865	2.420	2.079
Almanya	1.277	1.334	1.512	1.371	1.466	1.857	1.549	1.336
Fransa	691	717	757	772	749	976	984	967
Kanada	1.040	1.061	1.075	1.021	877	1.030	1.005	922
Birleşik Krallık	1.350	1.380	1.495	1.503	1.328	998	1.076	919
Hollanda	427	385	419	474	353	495	438	573
İsviçre	493	501	502	498	496	541	506	505
Belçika	376	393	449	417	382	509	429	434
Polonya	350	436	533	528	643	739	578	418
Avusturya	442	448	466	479	395	434	397	416
Meksika	321	325	353	342	264	291	356	379
İspanya	270	290	322	386	337	349	332	359
Çin	330	371	454	471	424	439	335	306
Hong Kong	588	541	568	520	504	559	302	298
Avustralya	376	367	359	327	301	343	317	278
İtalya	252	266	297	315	273	295	237	221
İrlanda	120	124	123	118	145	212	199	209
Çek Cumhuriyeti	242	288	314	279	245	256	201	194
Singapur	235	206	205	198	145	154	158	169
İsveç	159	161	174	154	153	174	165	147
Danimarka	113	127	145	119	96	113	159	137
Japonya	173	176	168	150	138	167	153	126
BAE	128	129	126	137	116	124	140	121
Norveç	135	135	138	120	110	124	128	120
Güney Kore	127	125	129	132	128	137	119	112
Hindistan	149	147	156	148	80	94	118	110
Malezya	116	113	128	123	81	67	84	109
Brezilya	94	108	107	93	73	68	85	104
Slovakya	57	65	86	71	68	71	93	92
Etiyopya	46	17	31	55	14	10	16	84
Yeni Zelanda	113	107	91	83	73	100	90	80
Şili	63	61	70	65	49	86	88	73
Peru	65	65	63	73	38	44	55	70
Suudi Arabistan	67	68	90	85	87	101	109	70
Portekiz	45	48	57	53	55	53	61	69
Tayvan	88	87	92	91	80	77	75	68
Güney Afrika	119	113	111	102	62	78	76	67
Fas	63	68	70	77	62	54	71	66
Özbekistan	-	2	2	10	4	7	19	65
Tayland	71	79	67	67	51	46	57	58
Romanya	35	34	44	46	45	58	61	58
Türkiye	51	60	46	45	39	48	48	56
Kolombiya	57	59	56	56	43	40	61	56
Endonezya	34	44	60	60	35	34	48	55
Filipinler	65	82	77	65	30	28	40	53
Yunanistan	53	50	55	45	37	46	40	53
Finlandiya	42	48	53	52	50	45	59	52

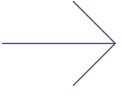
Kaynak: Trademap.

Tablo 179: Basılı Diğer Yayınlar İthalatı Yapan Ülkeler (Milyon Dolar)

İthalatçı Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	1.479	1.504	1.547	1.583	1.329	1.680	1.778	1.530
Almanya	732	697	859	782	670	712	795	785
Fransa	767	794	748	750	634	748	772	708
Kanada	480	504	472	485	456	570	603	591
İsviçre	642	632	605	775	578	488	486	472
Japonya	496	470	512	680	690	586	488	449
Hollanda	334	409	436	383	343	400	428	427
Çin	318	272	278	441	384	390	348	384
Birleşik Krallık	381	441	402	355	272	271	335	362
İtalya	220	225	201	164	151	215	227	269
Çek Cumhuriyeti	412	397	377	362	311	295	270	266
Meksika	257	264	288	275	232	278	289	261
Belçika	220	226	212	195	182	221	206	201
Avusturya	315	328	307	272	222	214	195	191
İspanya	137	153	158	157	136	145	169	155
Avustralya	132	170	148	124	127	187	197	145
Hindistan	52	87	124	128	122	106	143	135
Singapur	144	117	123	89	91	108	118	133
Vietnam	24	80	19	34	36	45	50	126
Polonya	116	126	160	168	135	161	138	125
Danimarka	177	151	161	131	124	185	122	108
Macaristan	64	69	82	80	75	86	83	101
Norveç	160	163	154	128	106	107	99	91
Endonezya	69	89	75	61	56	72	79	90
Güney Kore	61	66	76	68	61	99	84	78
Mısır	23	16	82	24	15	19	136	78
İsveç	106	117	114	100	93	87	88	77
İrlanda	33	28	34	36	33	69	78	73
Hong Kong	142	113	119	120	77	82	67	60
Malezya	16	21	23	28	17	39	81	57
Tayland	133	55	78	57	183	159	65	57
Portekiz	34	30	33	29	30	46	58	57
Tayvan	54	56	55	59	59	55	60	55
Haiti	2	5	7	12	19	19	1	55
Rusya	141	139	145	161	141	155	62	54
Romanya	36	39	40	44	49	58	52	52
Türkiye	51	54	47	41	40	41	46	49
BAE	41	194	120	115	91	46	46	44

Kaynak: Trademap.

BASIM SANAYİ

2.3.7. Türkiye'nin Dünya İhracatında Konumu

Türk basım sanayinin ihracatı, kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. Henüz küçük ölçekli bir ihracat yapıyor olsa da, dünya sıralamasında 29. sıraya yükselmiştir. Dünya basım sanayi ürünleri ihracatından

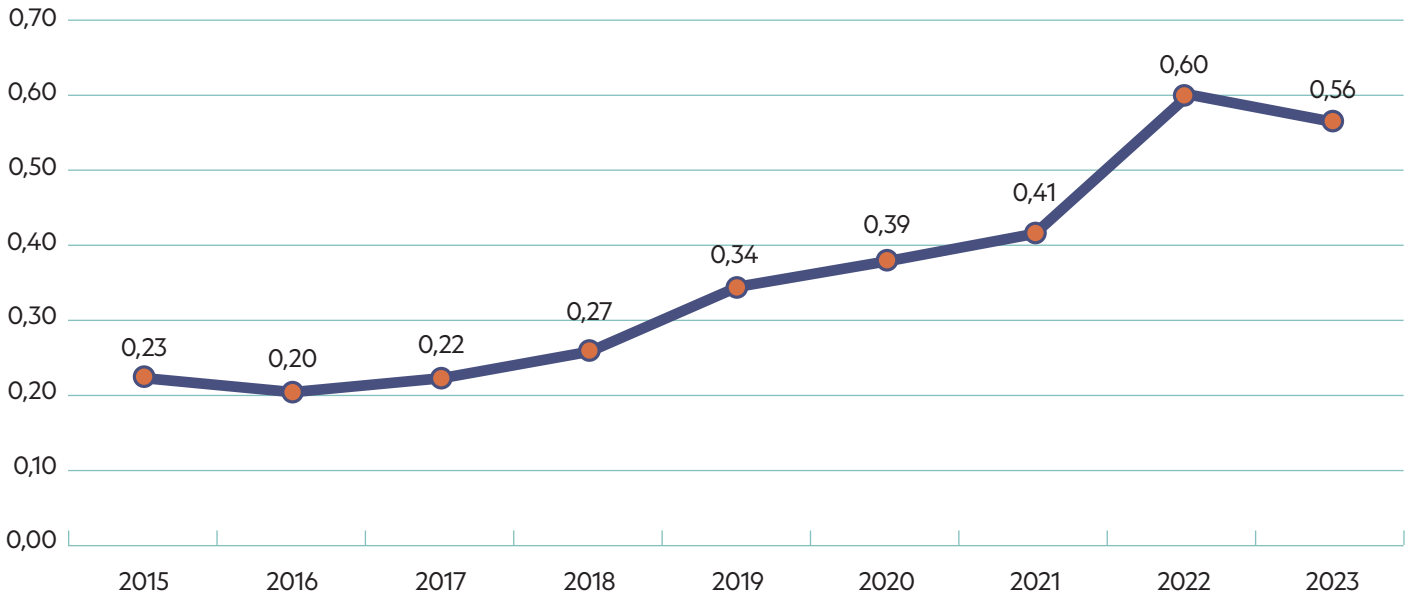
alınan payda da artış yaşanmaktadır. 2015 yılında dünya ihracatından alınan pay yüzde 0,23 iken, bu pay 2022 yılında yüzde 0,6'ya yükselmiş, 2023 yılında ise yüzde 0,56 olmuştur.

Tablo 180: Dünya Basım Sanayi İhracatı ve Türkiye'nin Payı

Yıllar	Dünya Basım Sanayi İhracatı (Milyon Dolar)	Türkiye Basım Sanayi İhracatı (Milyon Dolar)	Türkiye Basım Sanayi İhracatı (Pay %)
2015	38.215	86	0,23
2016	37.175	75	0,20
2017	37.061	83	0,22
2018	38.671	104	0,27
2019	36.979	124	0,34
2020	33.757	132	0,39
2021	37.725	154	0,41
2022	36.763	220	0,60
2023	33.930	191	0,56

Kaynak: Trademap, TÜİK.

Grafik 27: Türkiye'nin Dünya İhracatı İçinden Aldığı Pay (Yüzde)

2.4. Türkiye Basım Sanayinde Genel Eğilimler, Temel Rekabet Unsurları ve Gelişmeler

Çalışmanın bu bölümünde, Türk basım sanayindeki genel eğilimler ve rekabet unsurlarındaki gelişmelere yer verilmektedir. Bu aşamada, uluslararası alandaki rakipleriyle rekabet karşılaştırmalarına da yer verilmektedir. Bu amaçla, öncelikle basım sanayinin temel rekabet unsurları ortaya konulmaktadır. Temel rekabet unsurları, değer zinciri halkalarına bağlı olarak gruplandırılmaktadır. Ardından, bu unsurlar üzerinde değerlendirmeler yapılmakta ve uluslararası karşılaştırmalar sunulmaktadır.

2.4.1. Genel Eğilimler ve Rekabet Alanları

Sanayi üretiminde kullanılan mürekkep, baskı kimyasalları, kalıplar gibi ara girdilerin kalitesi, rekabette belirleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca, kullanılan kağıt kalitesi de büyük önem taşımaktadır.

Üretimde teknoloji seviyesi ve kullanılan baskı teknolojileri de kritik faktörlerdir. Sanayide üretim teknolojileri hızla yenilenmekte olup, rekabetin belirleyici unsurlarından biridir. Bu nedenle, üretim teknolojilerine sahip olmak önemli bir avantaj sağlamaktadır. Üretim maliyetleri, küresel ölçekte karlılığın durağan olduğu bir ortamda, rekabet açısından önemli bir unsurdur. Firma ölçekleri de etkinlik ve verimlilik açısından belirleyici hale gelmiştir. Baskı işlerinde kullanılan kağıdın kalitesi, ölçülebilir olması ve tescillenmesi büyük önem taşımaktadır.

Üretimde çeşitlenme, önemli bir rekabet unsuru haline gelmiştir. Firmalar, ürün ve hizmetlerinde giderek daha fazla çeşitlenmeye gitmektedir.

Dijitalleşme, basım sanayisini her yönüyle şekillendirmektedir. Hem makineler hem de iş süreçleri dijital hale gelmektedir. Otomasyon, bu sürecin bir diğer önemli parçasıdır.

Baskı kalitesi, rekabetin en önemli unsurlarından biridir. Müşterilerin küresel erişiminin giderek arttığı bir dönemde, müşterilerin çeşitlenen taleplerine ve değişen teknolojilere uyum sağlama kapasitesi büyük önem kazanmaktadır. Web ve bilgisayar tabanlı altyapıya sahip olmak da temel bir rekabet unsurudur.

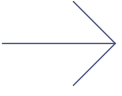
İç pazar büyüklüğü ve sahip olunan iç talep potansiyeli de önemli faktörlerdir. Ayrıca, gelişmiş ve gelişen-potansiyel pazarlara yakınlık, firmalar için ek bir avantaj sağlamaktadır.

Giderek teknoloji ve bilgi yoğun hale gelen basım sanayisinde, diğer tüm zincir aşamaları için nitelikli insan kaynakları rekabette belirleyici bir faktördür.

Piyasalarda adil ve etik rekabeti sağlayacak koşullar, düzenlemeler ve denetim-gözetim sistemlerinin varlığı, haksız rekabeti önlemekte ve sanayinin rekabet gücünü artırmaktadır.

Son olarak, sürdürülebilirlik uyumu ve yeşil dönüşüm önemli bir hale gelmiştir.

Tablo 181: Basım Sanayinde Temel Rekabet Unsurları

Değer Zinciri	Belirleyici Rekabet Unsurları
Üretim	<ul style="list-style-type: none"> • Üretimde teknoloji seviyesi • Ürün çeşitliliği • Üretim maliyetleri • Firma ölçekleri • Kaliteli kağıt kullanımı
Hammadde ve Girdiler	<ul style="list-style-type: none"> • Kaliteli ara girdi (mürekkep, baskı kimyasalları, kalıp vb.) tedariki ve kullanımı
Teknoloji Dijitalleşme	<ul style="list-style-type: none"> • İş ve üretim süreçlerinde dijitalleşme • Değişen teknoloji ve taleplere karşı yenilikçilik kapasitesi • Web ve bilgisayar tabanlı işler alt yapısı
Pazarlama Rakipler	<ul style="list-style-type: none"> • Pazarlar • Rakipler
Finansman ve Mali Yapı	<ul style="list-style-type: none"> • Sermaye gücü • Finansmana erişim • Karlılık
İnsan Kaynakları	<ul style="list-style-type: none"> • Nitelikli insan kaynakları
Piyasa ve Sektör Koşulları	<ul style="list-style-type: none"> • Adil ve etik rekabet
Yeşil Dönüşüm	<ul style="list-style-type: none"> • Karbon ayak izinin azaltılması • Yenilenebilir enerji kullanımı • Enerji verimliliği

2.4.2. Temel Rekabet Unsurlarına İlişkin Değerlendirmeler

2.4.2.1. Üretim Eğilimleri

1. Basım sanayinde üretim ve ürün alanlarında değişim yaşanmaktadır. Ambalaj baskıları işleri büyürken, ticari basım işleri durağanlaşmıştır. Afiş, tanıtım panoları ve katalog baskıları hızla azalmaktadır. Gazete ve dergi basımı işleri ise azalmaya devam etmektedir. Bu eğilimler, dünya ile paraleldir.
2. Kitap basımında yayın evlerinin kitap basımları devam etmektedir. Çocuk kitaplarındaki çeşit ve tirajlar daha hızlı artmaktadır. Ancak, basım sanayindeki firmalar için yalnızca kitap basımı ile sürdürülebilir olmak zorlaşmaktadır.
3. Basım sanayisinde yer alan bazı oyuncular, ambalaj sektörüne kayarak ambalaj ve basım işlerini

birleştirmektedir. Özellikle dergi ve gazete basımı alanından geçiş yaşanmaktadır. Kağıt ve karton ambalaj işlerine yönelim artmaktadır.

4. Salgın sonrası ortaya çıkan koşullar altında, 2021 yılında çok yüksek bir iş ve ciro hacmi gerçekleşmiştir. Ancak bu durum kalıcı olmamıştır. Koşulların değişmesiyle, 2022 ve 2023 yıllarında üretim düşmüştür.
5. Türk basım sanayi, üretimde en ileri teknolojiyi kullanmakta ve modern makine parkına sahiptir. Bu makine parkı rekabet avantajı sağlamaktadır. Ancak Türkiye, üretim teknolojisinde dışa bağımlıdır. Üretim teknolojisine sahip ülkeler, teknolojik ilerlemelerle yüksek katma değer, verimlilik, etkinlik, ürün çeşitliliği ve yenilikçilik gibi alanlarda rekabet avantajına sahip olurken, Türkiye bu konuda teknoloji kullanımında izleyici ve uyarlayıcı olabilmektedir.

6. Üretim maliyetleri açısından Türkiye son iki yılda önemli ölçüde pahalı hale gelmiştir. Türkiye’de enerji, lojistik ve işgücü maliyetleri önemli ölçüde artmıştır. Vergi oranları yükselmiştir. Ayrıca çevre ve çalışma hayatı gibi alanlarda ilave maliyet yaratan çok sayıda düzenleme, dolaylı vergi kesintisi, fon vb. bulunmaktadır.
7. Küresel eğilimlerle birlikte ölçeklerin büyüdüğü basım sanayinde Türkiye, çoğunlukla küçük ölçekli bir sanayiye sahip bulunmaktadır.
8. Sektörde çok sayıda küçük ölçekli firma yer almaktadır. 1-9 çalışanı olan firmaların girişim sayısı içindeki payı yüzde 93,6, buna karşın cirodaki payları ise yüzde 32,0’dır. Sektörde 250 ve üzeri çalışanı olan toplam 12 firma ise sektör cirosunun yüzde 13,1’ine sahiptir.
9. Sektörde küresel alanda toplulaşma yaşanmakta olup, rekabet için ölçekler sürekli büyümektedir. Türkiye’de ise ölçek ekonomisine sahip az sayıda firma bulunmaktadır.

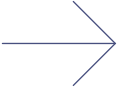
Tablo 182: Türk Basım Sanayinde Firma Ölçekleri ve Büyüklükleri (2022)

Ölçek Çalışan Sayısı	Girişim Sayısı	İstihdam	Ciro (Milyon TL)	Üretim Değeri (Milyon TL)
Toplam	12.497	53.156	69.502	64.123
1-9	11.703	25.454	22.291	19.356
10-49	698	13.527	17.202	15.356
50-249	84	9.033	20.924	20.125
250+	12	5.142	9.085	9.286

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

2.4.2.2. Hammadde ve Girdi Tedariki

1. Sektörün üretim için kullandığı iki önemli hammadde olan kağıt ve mürekkep ile ilgili ülke dışı bağımlılığı devam etmektedir. Bu iki hammadde de ithalata bağımlıdır. Ayrıca, selüloz, pigment boyalar ve kimyasallar gibi diğer girdilerde de ithalat bağımlılığı yüksektir.
2. Sektör için önemli bir yere sahip olan gazete kağıdı üretimi çok düşük seviyelere gerilerken, hamur ve kuşe kağıt üretiminde artış gözlenmektedir. Ancak, yine de sektörün tüm kullanım ihtiyacını karşılamak henüz mümkün olmamıştır.
3. Özellikle kağıdın hammaddesi olan kağıt hamuru ithalatındaki hızlı artış, dikkat çekici bir şekilde kayıtlara geçmesi gereken bir husustur.
4. Sektörün mürekkep ithalatı, son 5 yıl içinde hızla artmıştır. Özellikle siyah dışı renkli mürekkep ithalatındaki artış dikkat çekicidir.
5. Türk basım sanayi, ara girdilerde kaliteli ürünleri tercih etmekte ve sanayinin önemli bir bölümünde kaliteli ara girdiler kullanılmaktadır. Böylece sanayi, kendine rekabet gücü sağlamaktadır. Ancak, ara girdilerin büyük bölümü ithal edilmekte ve dışa bağımlıdır. Ara girdi üreticileri dünya genelinde giderek konsolide olmakta, Türkiye’de ise ara girdilerin aracı ve dağıtıcı sayısı azalmaktadır. İthalata bağımlılık, döviz kuru artışları ile maliyetleri yükseltmektedir.
6. Ara girdilerde teknoloji ve kalite konusunda sektör dışa bağımlıdır ve herhangi bir yenilikçilik yaratamamaktadır. Bu nedenlerle, ara girdilerdeki dışa bağımlılık rekabeti olumsuz etkilemektedir.
7. Hurda kağıt dönüşümü ile Türkiye’de üretilen kağıt ürünleri, basım sanayi için yeterince kaliteli değildir. AB ve müşterilerin aradığı standartlarda kağıt üretimi çok önemlidir. Türkiye’de kağıt sanayi ürünlerinin kalitesi, basım sanayinin gerekli olan standartlarını karşılamamaktadır. İhtiyaç duyulan

ve basım sanayisinin en çok kullandığı Bristol kağıtların üretimi ise mevcut değildir.

8. Gıda ambalajlarına yönelik talep artmaktadır ve bu iş alanı genişlemektedir. Ancak, Türkiye’de gıda ambalajlarına uygun kağıt üretimi çok sınırlıdır.
9. Kaliteli kağıt ve karton üretimi, birinci elyaflardan yani selülozlardan sağlanmaktadır. Türkiye’de birincil elyaf üretimi için uygun orman varlıkları çok sınırlıdır ve endüstriyel ormanlar bulunmamaktadır.
10. Basım sanayinde kullanılan kalıplar büyük ölçüde ithal edilmektedir. Mürekkep üretimi için potansiyel taşıyan bazı Türk firmaları yabancılara satılmıştır ve sınırlı miktarda mürekkep üretimi yapılmaktadır.

2.4.2.3. Teknoloji

1. Türkiye’de baskı kalitesi iyileşmekte ve artmaktadır. Bu durum, baskı kalitesiyle önemli bir rekabet gücü sağlanmasına olanak tanımaktadır. Ancak baskı kalitesinin iyileştirilmesinde, üretim teknolojisi, ara girdiler ve kağıtlar itibarıyla dışa bağımlı olunması, kalite artışını yurtdışındaki gelişmelere bağımlı hale getirmektedir.
2. Basım sanayinde, hızla değişen üretim süreçleri ve teknolojisi ile müşterilerin değişen taleplerine karşı yenilikçilik kapasitesi büyük önem taşımaktadır. Türk basım sanayinde, bu konuda daha çok maliyet-fiyat odaklı geleneksel ürünlerin üretimi ağırlıklı olup, yenilikçilikten ziyade maliyet-fiyat rekabetine öncelik verilmektedir.
3. Sektörde iç pazarın müşteri talebi henüz yenilikçi ve yüksek katma değerli ürünlere yönelmemiştir; firmaların bu alana geçişleri de sınırlıdır. Rakip ülkelerde, özellikle üretim teknolojisine sahip gelişmiş ülkelerde, yenilikçiliğe dayalı yüksek katma değerli ürünlere yönelik kapasite, rekabet gücünü artırmaktadır.
4. İş ve üretim süreçlerinde yaşanan otomasyon ile robotların süreçlere dahil olması eğilimleri, henüz Türk basım sanayisinde yeterince yer almamaktadır.

5. Dünya basım sanayinde otomasyon hızlı bir şekilde gelişmektedir. Basım sanayi firmaları, otomasyon seviyelerini artırmaktadır. AR-GE faaliyetleri, otomasyon ve yazılım teknolojilerine, üretim teknolojilerine ve ürün teknolojilerine yönelmiştir. Ana amaç, daha az insanla, en az hata ve fire ile en hızlı ve verimli üretimin yapılmasıdır.

2.4.2.4. Dijitalleşme

1. Basım sanayinde dijitalleşme, engellenemez bir eğilim olarak gelişmektedir. Türkiye’de basım sanayisinin dijitalleşme süreci yavaş ilerlemektedir. Firmalarda ve çalışanlarda dijitalleşmeye karşı bir direnç olduğu gözlemlenmektedir. Ancak, sanayide ucuz iş gücüne dayalı rekabet şansı giderek azalmaktadır.
2. Dijitalleşme ile firmalarda hem iş süreçleri hem de makineler dijital hale gelmektedir. Firmaların süreçlerinde dijitalleşme seviyesi düşüken, yeni makineler ise daha çok dijital tabanlıdır.
3. Basım sanayinde dijitalleşme ile yazılım alanında da hızlı ilerlemeler yaşanmaktadır. Türkiye, bu alanda da dışa bağımlı kalmaktadır.
4. Basım sanayindeki dijitalleşen iş ve üretim süreçlerinde çalışacak nitelikli iş gücü ihtiyacı artmaktadır. Her aşamada nitelikli iş gücü ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.
5. Basım sanayinin ürettiği her türlü materyalin hızlı dijital platformlara taşınması, sanayi için olumsuz etki yaratmaktadır.

2.4.2.5. İhracat Pazarları ve Rakipler

1. Türk basım sanayi, iç pazar büyüklüğü açısından önemli bir avantaja sahiptir. Ancak Çin, Hindistan, Brezilya, Meksika ve Polonya gibi rakip ülkelerde de iç pazar potansiyeli kuvvetlidir.
2. Coğrafi konum itibarıyla Türk basım sanayi, gelişme potansiyeline sahip ülkelere yakınlık avantajına sahiptir. Ayrıca, salgın sonrası ortaya çıkan yakından tedarik eğilimine bağlı olarak, Avrupa’nın yeniden ilave talebi ile karşılaşmıştır. Bu avantaj, 2021 ve 2022 yıllarında değerlendirilmiştir. Ancak,

2023 yılı başından itibaren artan maliyetler ile pahalı hale gelmiş ve bu avantaj önemli ölçüde azalmıştır.

3. Avrupa'da yatırımların ve üretimin kaydığı Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya gibi ülkelerde üretim koşulları daha rekabetçi hale gelmeye devam etmektedir. Avrupa'nın önemli basım evleri üretimlerini Polonya'ya kaydırmıştır.
4. Çin, pandemide yaşadığı sıkıntıların ardından 2023 yılı başından itibaren pazarlara geri dönmüştür. Çin'in en büyük avantajı, her türlü kağıt ve karton ürününü üretebilmesidir. Özellikle Bristol kağıt gibi ürünlerin üreticisidir. Kağıt ve karton ürünleri, Türkiye ve diğer rakip ülkelere göre çok daha ucuzdur. Çin, bu avantajlarıyla 2023 yılında pazarlara yüzde 20 daha düşük fiyatlarla girmiştir ve agresif bir ihracat politikası izlemektedir.
5. Çin, son dönemlerde basım makineleri teknolojilerinde de hakimiyet kurmaya başlamıştır. Özellikle ambalaj baskı makineleri alanında ilerleme kaydetmişlerdir. Çin'in basım makineleri teknolojisindeki ilerleme, basım sanayi üretimindeki kaliteyi de artırmaktadır. Ayrıca, Çin makineleri Avrupa makinelerine göre daha ucuzdur.
6. Rakip ülkeler aynı zamanda ara girdilerin de üreticisidir veya üreticisi konumuna gelmektedir (Çin, Hindistan, Brezilya, Polonya) ve bu durum rekabet güçlerini artırmaktadır.
7. Hindistan, Çin'in ardından önemli bir rakip ülke olarak öne çıkmaktadır. Özellikle İngiltere ve Avrupa pazarına girmektedirler. İngiltere ile Hindistan arasında yapılacak serbest ticaret anlaşması, Türkiye için önemli olacaktır.
8. Çin, Hindistan ve diğer Uzak Doğu ülkeleri, basım sanayilerinde dijital baskıda Avrupa'dan daha hızlı büyümektedirler. Dijitalleşme ile bu ülkeler, rekabet güçlerini artırmakta ve Avrupalı rakipleriyle arasındaki farkları kapamaktadır.
9. Türkiye'nin en önemli pazarı İngiltere'dir. Ancak, İngiltere'de basım sanayinde artan şekilde Hindistan ve Pakistan hakim olmaktadır. Ayrıca, Singapur ve Hong Kong firmalarının rekabeti de yeniden artmaktadır.

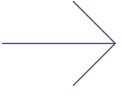
10. Özellikle kitap baskı işlerinde, İngiltere ve Avrupa pazarında artan bir rekabet yaşanmaktadır.
11. Türkiye halen geleneksel pazarlarla ağırlıklı olarak çalışmaktadır. Pazar, müşteri ve ürün çeşitliliği yeterli değildir.

2.4.2.6. Finansman ve Mali Yapı

1. Türk basım sanayi, alıcı-müşteri hakimiyetindeki bir piyasada, maliyet-fiyat rekabeti içinde geleneksel ürünler ağırlıklı yapısıyla karlılığın durağanlaştığı bir süreçtedir. Küçük ölçekler de karlılığı sınırlamaktadır.
2. Sektörde sermaye birikimi ve özkaynaklar sınırlıdır. Yatırım harcamaları için sermaye daha çok arsa ve bina alımlarında kullanılmaktadır. Makine yatırımları ve işletme sermayesi için banka kredileri ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Karlılık genel olarak düşük olduğu için yatırımların geri dönüş süresi, beklenenden daha uzun olmaktadır.
3. Finansmana erişim, özellikle 2023 yılı ortasından itibaren uygulanan sıkı para politikası nedeniyle zorlaşmıştır. Finansman maliyetleri de oldukça yüksektir.

2.4.2.7. İnsan Kaynakları

1. Türk basım sanayinin iş gücü maliyetlerine dayalı rekabet şansı giderek azalmaktadır. Ayrıca, sanayiye iş gücü çekmekte de sıkıntılar yaşanmaktadır.
2. Teknoloji ve bilgi yoğun hale gelen, bilgisayar, web ve dijital tabanlı yapıya dönüşen basım sanayinde vasıflı ve vasıfsız iş gücü açığı artmaktadır.
3. Mevcut iş gücünün teknoloji alanındaki yeni uygulamalara mesafeli kaldığı gözlemlenmektedir. Mevcut iş gücüyle bilgi girişleri, ölçme ve bilgi yönetme süreçleri etkin bir şekilde çalışmamaktadır.
4. Meslek liselerinden mezun olanların işi öğrenme ve verimli olmaya başlamaları yaklaşık 2 yıl sürmektedir.
5. Rakip gelişmiş ve gelişen ülkelerde, üniversiteler, enstitüler, araştırma merkezleri ve araştırma

kurumları gibi yapılar içinde nitelikli insan kaynakları yetiştirilmektedir. Almanya, Polonya ve Çek Cumhuriyeti, altyapı ve iş birliği açısından bu konuda önemli örnekler sunmaktadır. Bu ülkeler, eğitim alanında AB fonlarından önemli ölçüde yararlanmaktadır.

2.4.2.8. Piyasa ve Sektör Koşulları

1. Basım sanayinde son on yılda yaşanan sektöre kontrolsüz serbest girişler ve yapılan ölçsüz, plansız yatırımlar, piyasanın sağlıklı işleyişini bozmuş ve adil, etik rekabet koşullarından uzaklaşılmasına yol açmıştır.
2. Sanayide, 2021 yılında başlayan yatırımlar, atıl ve fazla kapasitenin oluşmasına neden olmuştur. Düşük faizli yatırım kredileri ile sağlanan finansman kolaylıkları, ucuz Çin malı makinelerin ithalatı, üretim- kapasite envanteri eksikliği ve çalışanların kendi girişimlerini kurma eğilimleriyle yapılan yatırımlar ve oluşan kapasite fazlası, sektörün dinamiklerini zayıflatmaktadır.
3. Yeni oluşturulan kapasiteler ile mevcut benzer işler yapılmakta, atıl kapasiteler nedeniyle işler maliyetler göz önünde bulundurulmadan yapılar hale gelmekte ve keskin fiyat rekabeti ile sektörün rekabet koşulları bozulmaktadır.

2.4.2.9. Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm

1. Avrupa Birliği, en büyük pazarımız olarak, hem kâğıt hem de basım sanayisini kapsayan sürdürülebilirlik düzenlemelerini hayata geçirmektedir. Ayrıca, sınırda karbon vergisi mekanizmasının pilot uygulaması da devreye alınmıştır.
2. Basım sanayi, ilk aşamada sınırda karbon vergisi mekanizmasına tabi sektörler arasında yer almamaktadır. Ancak, bu mekanizmaya tabi olan sektörler mal veya hizmet satan firmaların, karbon salınımını Avrupa Birliği standartlarına uygun hale getirmesi gerekecektir.
3. AB'deki alıcılar ve müşteriler, diğer sektörlerde olduğu gibi, basım sanayi firmalarından da ithalat yaparken sürdürülebilirlik kriterlerine uyum talep etmeye başlamıştır.

2.5. Türk Basım Sanayi için Öneriler

Çalışmanın diğer bölümlerinde, Türk basım sanayisinin ayrıntılı durum analizi yapılmış, uluslararası karşılaştırmalar gerçekleştirilmiş ve sektörün temel rekabet unsurları tespit edilmiştir. Ayrıca, bu rekabet unsurlarındaki gelişmeler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Elde edilen tespitler ve değerlendirmeler doğrultusunda, sektör için öneriler geliştirilmiş ve bu bölümde sunulmaktadır.

2.5.1. Basım Sanayi için Hedefler

Basım sanayi için strateji ve politikalar kapsamında, sektörün değer zinciri esas alınarak toplamda 13 stratejik hedef belirlenmiştir. Bu hedefler; hammadde ve girdiler için 2, üretim için 5, teknoloji faaliyetleri için 2, pazarlama ve satış için 1, insan kaynakları için 1, piyasa ve sektör koşulları için 2, yeşil dönüşüm için ise 1 stratejik hedeften oluşmaktadır. Belirlenen stratejik hedefler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 183: Basım Sanayi Hedefler

Değer Zinciri	Hedefler
Hammadde ve Girdiler	1. Yurtiçi Girdi Olanaklarının Artırılması 2. Yurtdışı Girdi Tedarikinde Etkinliğin Artırılması
Üretim	3. Üretim Kapasite Envanteri Çıkarılması ve Yeni Girişler ile Yatırımların Kontrolü 4. Yüksek Katma Değerli Ürünlerin Üretimi 5. Üretim Maliyetlerinin Düşürülmesi 6. İşgücü Düzenlemelerinde İyileştirmeler Yapılması 7. Yatırım Teşviklerinin İyileştirilmesi
Dijitalleşme, Otomasyon, Teknoloji	8. Firmalarda Dijitalleşme ve Otomasyon 9. Test Laboratuvarı ve Sertifikasyon Altyapısının Kurulması
İhracat Aktif Pazarlama	10. Pazar, Müşteri ve Ürün Çeşitlendirmesi
Finansman ve Mali Yapı	11. Birleşmeler ve Satın Almalar ile Ölçek Büyütülmesi
İnsan Kaynakları	12. Yeni Nesil Nitelikli İnsan Kaynaklarının Yetiştirilmesi ve Sektöre Kazandırılması
Piyasa ve Sektör Koşulları	13. Kayıt Dışı Faaliyetlerin Önlenmesi 14. Sağlıklı Bir Rekabet Ortamının Kurulması
Yeşil Dönüşüm	15. Firmalarda Yeşil Dönüşümün Sağlanması

2.5.2. Hedefler için Politika Önerileri

Belirlenen 15 hedefe ulaşmak için hazırlanan politika ve uygulama önerileri, her bir hedef başlığı altında aşağıda sunulmaktadır.

1. Yurtiçi Girdi Olanaklarının Artırılması

Basım sanayinin kullandığı girdilerin, yurtiçinde yeterli miktar ve kalitede üretilebilir hale getirilmesi hedeflenmelidir.

Politika Önerileri:

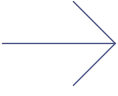
1. Basım sanayinin en çok kullandığı kâğıt ve karton ile bunların hammaddesi olan selülozun yurtiçinde yeterli miktar ve kalitede üretilmesi için kâğıt

sanayisine yönelik desteklerin genişletilmesi, yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi ve yatırım ortamının iyileştirilmesi.

2. Basım sanayinin kullandığı mürekkep ve kimyasallar ile üretimde kullanılan makinelerin Türkiye’de üretilmesi için yatırım ve teknoloji desteklerinin daha etkin şekilde kullanılması.

2. Yurtdışı Girdi Tedarikinde Etkinliğin Artırılması

Her türlü girdi kullanımında dışa bağımlı olan sektörde, yurtdışı tedarik süreçlerinde etkinliğin artırılması sağlanmalıdır.

Politika Önerileri:

1. Yurtdışı satın alımlarda küçük ve orta ölçekli işletmeler arasında iş birliklerinin geliştirilmesi ve ortak platformlar oluşturulması.
2. Tedarik ve satın alma yöneticilerinin hem nitelik hem de nicelik açısından geliştirilmesi; bilgi tabanlı yönetim yaklaşımlarının benimsenmesi.

3. Üretim Kapasite Envanteri Çıkarılması ve Yeni Girişler ile Yatırımların Kontrolü

Sektöre yeni girişler ve kapasite yatırımları otokontrol altına alınmalı, bu doğrultuda sektörün sürekli güncellenen bir üretim kapasite envanteri oluşturulmalıdır.

Politika Önerileri:

1. Sektörün üretim kapasitesinin envanterinin çıkarılması; yerli ve yabancı makinelerin şasi numaralarıyla sicil olarak envantere kaydedilmesi ve envanterin güncel tutulması.
2. Mevcut kapasite ve talep öngörülerine bağlı olarak sektöre yeni girişlerin ve yatırımların otokontrol altına alınması.
3. Yeni yatırımların yüksek katma değerli ürünlere yönelik yapılması ve bu tür yatırımların teşvik edilmesi.

4. Yüksek Katma Değerli Üretim

Basım sanayisinde üretim süreçleri iyileştirilerek ürün çeşitliliği artırılmalı ve yüksek katma değerli üretim teşvik edilmelidir.

Politika Önerileri:

1. Üretimde otomasyon, dijitalleşme ve robotik sistemlerin kullanımıyla verimlilik artırılmalıdır.
2. Etkin üretim planlaması yapılarak yalın üretim süreçlerine geçilmelidir.
3. Ürün geliştirme, tasarım ve yenilikçilik kapasitesi güçlendirilmelidir.
4. Kitle üretimi yerine esnek, hızlı ve tasarım odaklı üretim modelleri benimsenmelidir.
5. Sunulan hizmetler iyileştirilerek hızlı maket ve numune üretimi sağlanmalıdır.
6. Üretim ve iş süreçlerinde etkin veri girişleri yapılmalı; veri yönetimi etkinleştirilerek verimlilik ve etkinlik ölçümleri gerçekleştirilmelidir.

7. Üretim ve ürün kalitesinin artırılması için sertifikasyon ve belgelendirme süreçleri yaygınlaştırılmalıdır.
8. Web tabanlı iş modelleri geliştirilerek daha geniş bir pazara ulaşılmalıdır.
9. Basım, internet ve sosyal medya uygulamalarının entegre edilmesiyle yeni ürün geliştirme faaliyetleri artırılmalıdır.

5. Üretim Maliyetlerinin Düşürülmesi

Sektörün rekabet gücünü artırmak için maliyet unsurlarında iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

Politika Önerileri:

1. Enerji fiyatları içinde yer alan yüksek vergi oranları düşürülmeli; fon kesintileri ve kaçak kullanım bedelleri kaldırılmalıdır.
2. İş gücü ve diğer girdi maliyetleri üzerindeki kamu yükleri azaltılmalıdır.
3. Kâğıt tedarikçileri, basım evleri (matbaalar) ve yayınevlerinde uygulanan yüzde 10, yüzde 20 ve yüzde 0 KDV oranları arasındaki uyumsuzluk giderilmeli; basım ve yayım evlerindeki KDV alacaklarını önlemek için oranlarda uyum sağlanmalıdır.

6. İşgücü Düzenlemelerinde İyileştirmeler Yapılması

Emek yoğun bir sektör olan basım sanayinde, iş gücü maliyetlerini artıran ve idari-hukuki sıkıntılara neden olan düzenlemelerde iyileştirmeler yapılmalıdır.

Politika Önerileri:

1. İş gücü maliyetleri içinde yer alan her türlü vergi, prim ve fon kesintileri azaltılmalıdır.
2. İş sağlığı ve güvenliği düzenlemeleri iyileştirilerek işverenlere yüklenen gereksiz yükümlülükler hafifletilmelidir.
3. Yeşil kart, işsizlik sigortası ve sosyal yardım uygulamalarının çalışmayı caydırıcı etkileri giderilerek bu sistemler yeniden düzenlenmelidir.
4. Kıdem tazminatı için bir fon oluşturularak sistem iyileştirilmelidir.
5. İşten ayrılan çalışanların geriye dönük hak arama girişimlerinden kaynaklanan hukuki ihtilaflar nedeniyle çalışma barışını bozan durumlar önlenmelidir.

7. Yatırım Teşviklerinin İyileştirilmesi

Basım sanayisinde otomasyon, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm hedeflerine yönelik yoğun bir yatırım ihtiyacı bulunmaktadır. Bu yatırımlar genellikle 1. ve 2. Teşvik Bölgelerinde faaliyet gösteren firmalar tarafından yapılmaktadır. Ancak mevcut teşvik mekanizmaları, bu bölgelerdeki firmaların yatırımlarını yeterince desteklememektedir.

Politika önerileri:

1. ve 2. Bölgelerde faaliyet gösteren basım sanayi firmalarının, otomasyon, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm amaçlı yatırımları; yatırım indirimi, faiz desteği ve KDV muafiyeti gibi teşvik unsurlarıyla desteklenmelidir.
- Ulaşım ve tedarik-lojistik olanaklarına yakın bölgelerde, altyapısı tamamlanmış organize sanayi bölgeleri kurulmalı ve uygun arazi tahsisleri yapılmalıdır.

8. Firmalarda Dijitalleşme ve Otomasyon

Basım sanayisinde iş ve üretim süreçlerinin dijitalleşmesi ve otomasyonun artırılması gerekmektedir.

Politika Önerileri:

- İş ve üretim süreçlerinde dijital altyapı güçlendirilmelidir. Dijital baskı teknolojilerine öncelik verilerek bu alandaki gelişmeler yakından takip edilmelidir.
- Sektör genelinde ve firmalarda dijital okuryazarlık seviyesinin artırılması sağlanmalıdır.
- Dijital süreçlerin yönetimi için nitelikli insan kaynakları yetiştirilmeli ve bu alanda uzman yöneticiler istihdam edilmelidir.
- Sürekli güncellenen yazılım sistemlerine uyum sağlayacak iş gücü istihdam edilmelidir.
- Dijital altyapı ile veri yönetiminin etkinliği artırılmalıdır.
- Yapay zeka uygulamalarının basım sanayisine olası etkileri yakından izlenmeli ve bu alandaki gelişmeler değerlendirilmelidir.
- Basım sanayisinde ithalat bağımlılığı yüksek olan makine ve teçhizatın Türkiye’de üretimi için iş birlikleri oluşturulmalı ve bu alanda yatırımlar teşvik edilmelidir.

9. Test Laboratuvarı ve Sertifikasyon Altyapısının Kurulması

Yerli ve yabancı firmaların ürün, hizmet ve faaliyetlerinin kalitesi, uluslararası standartlara uygun olarak ölçülmeli ve belgelendirilmelidir.

Politika Önerileri:

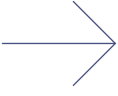
- Yerli ve ithal ürünler için aranacak asgari uluslararası standartlar belirlenmelidir.
- İthal ve yerli girdiler ile nihai ürünlerin her türlü testlerinin yapılabileceği, uluslararası standartlarda akredite ve kabul gören bir laboratuvar ve test sistemi kurulmalıdır.
- Uluslararası standartlara uygun işleri belgeleyen bir sertifikasyon sistemi hayata geçirilmelidir.

10. İhracatta Pazar, Müşteri ve Ürün Çeşitlendirilmesi

Sektörün mevcut pazar, müşteri ve ürün-hizmet kapasitesi çeşitlendirilmelidir.

Politika Önerileri:

- Kapsamlı araştırmalar yapılarak yeni pazarlar ve müşteriler kazanılmalıdır.
- Geleneksel pazarlara ek olarak gelişen ve potansiyel pazarlar hedeflenmeli, aktif pazarlama stratejileri uygulanmalıdır.
- İhracat pazarlarında depo, dağıtım ve hızlı teslimat işlevi görecektir lojistik merkezler kurulmalıdır.
- Mevcut müşteri kitlesinin kalifikasyonu artırılmalıdır.
- Kullanılan girdilerin, özellikle kâğıt ve kartonun, kalitesi yükseltilmelidir.
- İhracatta gerekli olan uluslararası baskı kalitesi onayını sağlayacak bir belgelendirme sistemi oluşturulmalıdır.
- İhracat destekleri sektörün özelliklerine uygun hale getirilmelidir.
- İhracat faaliyetleri için nitelikli yerli ve/veya yabancı insan kaynakları istihdam edilmelidir.
- UR-GE projelerinin sayısı potansiyel ve yeni pazarlar odaklı artırılmalı; bu projeler aracılığıyla ihracatta iş birliği fırsatları geliştirilmelidir.

11. Birleşmeler ve Satın Almalar ile Ölçek Büyütülmesi

Sektörde sermaye büyüklüğünü, verimliliği ve rekabet gücünü artıracak firma ölçekleri oluşturulmalıdır. Bu amaçla satın alma ve birleşme süreçleri teşvik edilmelidir.

Politika Önerileri:

1. Sektöre yeni girişler ihtiyaçlara göre planlanmalı, kapasitesi atıl veya yeterli olan alanlara girişler kontrol altına alınmalı ve teşvikler buna göre düzenlenmelidir.
2. Satın alma ve birleşmeler yoluyla daha büyük ölçekli firmalar oluşturulmalıdır.
3. Birleşmeler sayesinde sermaye yapıları güçlendirilmeli ve ölçek ekonomisinden kaynaklanan verimlilik avantajları sağlanmalıdır.
4. Satın alma ve birleşmeler ile firmaların yetenek ve yenilikçilik kapasiteleri ortak kullanımına olanak tanınmalıdır.

12. Yeni Nesil Nitelikli İnsan Kaynaklarının Yetiştirilmesi ve Sektöre Kazandırılması

Sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü, teknik elemanlar ve yeni nesil otomasyon ile dijital süreçlere uyumlu insan kaynağı yetiştirilmelidir. Ayrıca, eğitim kurumlarından mezun olanların sektörde çalışmaları teşvik edilmelidir.

Politika Önerileri:

1. Meslek lisesi mezunlarının statüsü iyileştirilerek teknik eleman olarak çalışmalarına teşvik sağlanmalı; çalışırken meslek yüksekokulları ve üniversitelerde eğitimlerini sürdürmelerine olanak tanınmalıdır.
2. Meslek liselerinde dijitalleşme ve otomasyon ile uyumlu teknik elemanlar yetiştirilmelidir.
3. Yapay zeka, otomasyon ve akıllı makineler gibi teknolojik donanımları kullanacak iş gücünün eğitimi sağlanmalıdır.
4. Üniversitelerde yazılım, görsel tasarım, dijital tasarım gibi sektörle ilgili bölümler oluşturulmalıdır.
5. Eğitim kalitesini artırmak için öğretmenlerin eğitimi ve üniversite-sanayi iş birlikleri desteklenmelidir.
6. Eğitim kurumları ile iş birliği yapılarak iş başı eğitim programları düzenlenmeli, mevcut insan

kaynaklarının dijital okuryazarlık ve yetenekleri geliştirilmelidir. Ayrıca, yüksek lisans düzeyinde “Basım Sanayinde Dijital Yönetim” gibi özel bölümler açılmalıdır.

7. Eğitim ve nitelik planlaması yapılarak basım sanayinin ihtiyaç duyduğu insan kaynağı belirlenmelidir.

13. Kayıt Dışı Faaliyetlerin Önlenmesi

Sektörde haksız rekabete yol açan kayıt dışı üretim faaliyetleri önlenmelidir.

Politika Önerileri:

1. Kamu otoritelerinin denetim kapasitesi ve işlevi güçlendirilmelidir.
2. Sektör içinde bir oto-kontrol sistemi kurulmalıdır.

14. Sağlıklı Bir Rekabet Ortamının Kurulması

Sektör, müşterilerin yönlendirdiği ve yalnızca fiyat rekabetine dayalı sağlıklı rekabet ortamından çıkarak, yenilikçi, yaratıcı ve yüksek katma değerli ürün ve hizmetlerin yönlendirdiği kalite odaklı bir rekabet ortamına geçmelidir.

Politika Önerileri:

1. Sanayide oluşturulacak oto-kontrol sistemi ile kalite ve fiyat dengesine dayalı bir rekabet ortamı sağlanmalıdır.
2. Etik rekabet kuralları belirlenmeli ve bu kuralların uygulanması izlenmelidir.

15. Firmalarda Yeşil Dönüşüm Sağlanması

Basım sanayi firmaları, orta vadede yeşil dönüşüm süreçlerini planlayarak uygulamaya koymalıdır.

Politika Önerileri:

1. Firmalar, yeşil dönüşüm konusunda uzman danışmanlık firmalarından destek almalı ve Sanayi Bakanlığı'nın yeşil dönüşüm desteklerinden yararlanmalıdır.
2. Firmalar, öncelikle sürdürülebilirlik uyumlarını ve karbon ayak izlerini ölçerek durum tespiti yapmalıdır.
3. Durum tespiti sonrasında, danışmanlık firmaları ile birlikte orta vadeli yeşil dönüşüm planları hazırlanmalı ve uygulamaya geçirilmelidir.

KAYNAKLAR:

- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Sanayi-ve-Hizmet-Istatistikleri-2023-53782>
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Sanayi Üretim Endeksi 2015=100: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sanayi-Uretim-Endeksi-Aralik-2023-49709>
- **Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı**, Yıllık Raporlar: <https://www.sksv.org>
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Yıllık Sanayi Ürün İstatistikleri: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Sanayi-Urun-\(PRODCOM\)-Istatistikleri-2023-53637](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Sanayi-Urun-(PRODCOM)-Istatistikleri-2023-53637)
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Dış Ticaret İstatistikleri: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Aralik-2023-49630>
- **International Energy Agency**, Industrial Electricity Prices, 2023: <https://www.iea.org/data-and-statistics>
- **International Energy Agency**, Diesel Prices, 2023: <https://www.iea.org/data-and-statistics>
- **International Monetary Fund**, International Financial Statistics, 2023: <https://data.imf.org/?sk=4c514d48-b6ba-49ed-8ab9-52b0c1a0179b>
- **Food and Agriculture Organization (FAO)**, Pulp and Paper Capacities Survey, 2015-2024: <https://www.fao.org/statistics/en/>
- **Orman Genel Müdürlüğü**: www.ogm.gov.tr/tr
- **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı**: <https://csb.gov.tr/>
- **Atık Kağıt Geri Dönüşümcüleri Derneği**: <https://www.aged.org.tr/>
- **Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvikleri**: <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615>
- **Fastmarkets**, Global Market Pulp Outlook, 2024 Mart
- **Fastmarkets**, Global Paper Trends, 2024 Mart
- **Fastmarkets**, Global Paper Packaging Trends, 2024 Mart
- **Fastmarkets**, Graphic Paper Outlook, 2024 Mart
- **TRADEMAP**: www.trademap.org
- **CEPI Key Statistics 2023**: <https://www.cepi.org/cepi-statistics-2023-2/>
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Sanayi-ve-Hizmet-Istatistikleri-2023-53782>
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Sanayi Üretim Endeksi (2015=100): <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sanayi-Uretim-Endeksi-Aralik-2023-49709>
- **Selüloz ve Kağıt Sanayi Vakfı**, Yıllık Raporlar: <https://www.sksv.org>
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Yıllık Sanayi Ürün İstatistikleri: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Sanayi-Urun-\(PRODCOM\)-Istatistikleri-2023-53637](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Sanayi-Urun-(PRODCOM)-Istatistikleri-2023-53637)
- **Türkiye İstatistik Kurumu**, Dış Ticaret İstatistikleri: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Aralik-2023-49630>
- **Eurostat**, Avrupa İstatistik Ofisi: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/statistical-themes>

- **National Statistics Office of UK,**
İmalat ve Üretim Endüstrisi İstatistikleri:
<https://www.ons.gov.uk/businessindustryandtrade/manufacturingandproductionindustry>
- **Türkiye İstatistik Kurumu,**
Yazılı Medya Araştırması:
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya-ve-Uluslararası-Standart-Kitap-Numarası-Istatistikleri-2022-49423>
- **Türkiye Yayıncılar Birliği,**
Türkiye Kitap Pazarı Raporu:
<https://turkyaybir.org.tr/turkiyede-yayincilik/turkiye-kitap-pazari-raporlari/>
- **Ambalaj Sanayicileri Derneği,**
Yayıncılar ve Ambalaj Dünyası:
<https://ambalaj.org.tr/tr/yayinlar-ambalaj-dunyasi>
- **Reklam Verenler Derneği,** Medya ve Reklam Yatırımları Raporu 2023:
<https://rvd.org.tr/haberler/medya-ve-reklam-yatirimlari-2023te-120-buyudu-140-milyar-tlyi-asti>
- **Pira-Smithers,** *The Future of Global Printing 2028:*
<https://www.smithers.com/industries>
- **Drupa,** 9. Küresel Eğilimler Raporu, 2023:
https://www.drupa.com/en/Media_News/News/Global_Trends_Reports/Global_Trends_Overview
- **Trademap,** Küresel Ticaret Verileri:
www.trademap.org
- **OMÜD** Oluklu Mukavva Sanayicileri Derneği:
www.omud.org.tr

İSTANBUL
SANAYİ ODASI

İSTANBUL
SANAYİ ODASI

www.iso.org.tr

ist_sanayiodasi

istanbulsanayiodasi

istanbulsanayiodasi

istanbulsanayiodasi

istanbulsanayiodasi